

2011
2012

BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN
*master in de toegepaste economische wetenschappen:
accountancy en financiering*

Masterproef

*Efficiëntie en effectiviteit van de inning van
belastingen in België*

Promotor :
dr. Wim MARNEFFE

Copromotor :
Prof. dr. Sigrid VANDEMAELE

Konstantinia Saparidis , Vasiliki Saparidis

*Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de toegepaste
economische wetenschappen , afstudeerrichting accountancy en financiering*

2011
2012

BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

*master in de toegepaste economische wetenschappen:
accountancy en financiering*

Masterproef

*Efficiëntie en effectiviteit van de inning van
belastingen in België*

Promotor :
dr. Wim MARNEFFE

Copromotor :
Prof. dr. Sigrid VANDEMAELE

Konstantinia Saparidis , Vasiliki Saparidis

*Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de toegepaste
economische wetenschappen , afstudeerrichting accountancy en financiering*

Woord vooraf

Deze masterproef vormt het sluitstuk van onze opleiding tot master in de Toegepaste Economische Wetenschappen, optie Accountancy & Financiering. Het tot stand brengen van deze masterproef is een werk van lange adem geweest en zou uiteraard niet tot stand zijn gekomen zonder de professionele hulp en ondersteuning van enkele personen. Vandaar dat we dan ook een speciaal woord van dank willen richten tot volgende personen.

In de eerste plaats zouden we graag onze promotor, dr. Wim Marneffe, en copromotor, prof. dr. Sigrid Vandemaele, willen bedanken voor hun deskundige begeleiding, hun ondersteuning en hun opbouwende kritiek. Zij stonden altijd klaar om ons met raad en daad bij te staan wanneer we vragen en/of opmerkingen hadden.

Vervolgens zouden we ook een speciaal woord van dank willen richten tot de heer Alfons Reul, Eerste Attaché Inspecteur-diensthooft van de Juridische Cel te Hasselt, om ons wegwijs te maken in de werking van de administraties van de FOD Financiën.

We zouden overigens ook graag enkele ambtenaren van de FOD Financiën en van de Vlaamse Belastingdienst willen bedanken voor hun bereidwillige medewerking aangaande de gegevens die noodzakelijk waren om een deel van het onderzoek in deze masterproef te kunnen voeren. Het gaat hierbij om de volgende personen: de heren Kurt Van Raemdonck, Michael Van Gelder, Frédéric Thelen, Thiery Heynen, Bart van Humbeeck, Geert van Reybrouck. Daarnaast kregen we tevens de medewerking van mevrouw Ilse Patteet, mevrouw Inge Vandendriessche en tot slot van mevrouw Laura Pinti voor wat betreft de FOD Financiën. Voor de Vlaamse Belastingdienst richten we een dankwoord aan de heer Peter Schots, de heer Wim Van den Bossche, mevrouw Saskia de Jaegher en mevrouw Hilde Vastenavondt.

Tot slot willen we tevens nog een woord van dank richten tot onze ouders. Zij hebben ons namelijk de kans gegeven om de opleiding 'Toegepaste Economische Wetenschappen' aan te vatten. Bovendien konden wij de voorbije vier jaar eveneens rekenen op hun steun en stonden zij steeds klaar om ons bij te staan waar nodig. Ook onze naaste omgeving, zoals vrienden en andere familieleden, wensen wij te bedanken voor de interesse die zij getoond hebben in deze masterproef.

Wij wensen u alvast veel leesgenot.

Samenvatting

De laatste jaren komen de begrippen 'efficiëntie' en 'effectiviteit' maar al te vaak voor wanneer het om de werking van de overheid en haar diensten gaat. Reden te meer dus om aan de hand van een onderzoek eens na te gaan hoe ver deze overheid staat op vlak van efficiëntie en effectiviteit. Er werd geopteerd om dit te doen voor de inning van de belastingen. Allereerst werd een beeld geschetst van het Belgische fiscale systeem, nadien volgde het onderzoek met betrekking tot de efficiëntie en de effectiviteit van de inning van de belastingen. In het tweede deel van de masterproef werd ingegaan op het huidig belastingsysteem in België. Hieruit bleek dat de belastingen hun oorsprong vinden in het feit dat een overheid drie taken, namelijk allocatie, herverdeling en stabilisatie, moet vervullen. Het is namelijk zo dat ze hiervoor inkomsten nodig heeft om de kosten die met deze taken gepaard gaan, te kunnen dekken. Er bestaan tevens verschillende soorten belastingen waarvan de opbrengst kan worden aangewend om de overheidstaken te vervullen. Het gaat dan enerzijds om de directe belastingen, belastingen die rechtstreeks op het inkomen en het vermogen geheven worden. Anderzijds gaat het over de indirecte belastingen, die niet rechtstreeks op het inkomen worden geheven, maar het gevolg zijn van een bepaalde (handels)transactie. Daar het onderzoek binnen deze masterproef zich focust op de inning van belastingen, is het noodzakelijk om te weten welk overheidsniveau instaat voor het innen van welke belastingen. Over het algemeen blijkt dat de FOD Financiën op het federale niveau voornamelijk bevoegd is om belastingen te innen. Enkel de onroerende voorheffing en verkeersbelasting, met daarbij het eurovignet en de belasting op de inverkeerstelling, komen toe aan de Vlaamse belastingdienst, de dienst die instaat voor de inning op het Vlaams niveau. Aan het Waals Gewest komt de inningsbevoegdheid omtrent de belasting op spelen en weddenschappen en de belasting op de automatische ontspanningstoestellen toe. Voor alle andere belastingen gebeurt de inning bijgevolg centraal, met name door de FOD Financiën, voor rekening van de federale overheid en de andere overheidsniveaus.

In het derde deel van deze masterproef wordt het onderzoek met betrekking tot de efficiëntie en de effectiviteit van de inning van belastingen gevoerd. Alvorens dit onderzoek werd aangevat, diende er een beeld te worden geschept over de fiscale procedure. Daartoe werd deze procedure toegelicht voor wat betreft de inkomstenbelasting op federaal niveau en de belasting op de inverkeerstelling op Vlaams niveau. Uit de bespreking kan worden afgeleid dat er drie grote stappen zijn binnen de procedure. Vooraleer een belasting kan worden geïnd, dient ze te worden berekend en gevestigd. Dit wordt gedaan in de eerste stap, namelijk de taxatieprocedure. Indien de belastingschuldige het echter niet eens is met de aan hem gevestigde aanslag, dan kan hij een geschillenprocedure opstarten. Dit is dan ook meteen een tweede stap, die per definitie, niet altijd doorlopen moet worden. Wanneer een belastingschuldige om welke reden dan ook nalaat om zijn schuld af te lossen, dan zal een invorderingsprocedure worden ingesteld. Hiermee wordt de ontvanger in staat gesteld om alle mogelijke maatregelen te nemen om de inning van de schuld alsnog te vrijwaren. Het spreekt voor zich dat wanneer een belastingschuldige zijn schuld tijdig betaalt, er enkel sprake zal zijn van de taxatieprocedure alvorens de werkelijke inning plaatsvindt. Na de bespreking van de fiscale procedure kon het echte onderzoek omtrent de efficiëntie en de

effectiviteit worden aangevat. In de eerste plaats werd voor het federaal niveau, meer bepaald voor de Algemene Administratie van Inning en Invordering de efficiëntie van de inning van de directe belastingen en de BTW van naderbij bekeken. Hiertoe werd een variant van het Standaard Kosten Model toegepast, waardoor uiteindelijk de beheerskosten werden verkregen. In 2010 bleken deze kosten 168.991.021,70 euro te bedragen en in 2011 zo een 164.894.863,10 euro. Dit betekent dat er een daling van 2,42 procent in de beheerskosten heeft plaatsgevonden. Daarnaast werd een inningskost berekend door de verhouding te nemen van de beheerskosten en de werkelijke belastingopbrengsten uit de directe belastingen en de BTW. Deze kost blijkt in 2010 en 2011 respectievelijk 0,23 en 0,22 procent te zijn. Op basis van een vergelijking met twee andere studies, kon aangenomen worden dat er voldoende elementen werden gevonden die zouden kunnen wijzen in de richting van een efficiënte inning van de directe belastingen en de BTW. Er werd tevens voor de Vlaamse Belastingdienst nagegaan in welke mate en of zij de onroerende voorheffing, de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet efficiënt innen. Opnieuw werden hiervoor de beheerskosten berekend aan de hand van het Standaard Kosten Model. Deze kosten bleken in 2011 fors te zijn gestegen ten opzichte van 2010. Het ging namelijk om een stijging van 145,94 procent. Dit blijkt het gevolg te zijn van een toename in het aantal ambtenaren, en kan dus niet als bewijs fungeren om een uitspraak te doen over de efficiëntie daar tevens de activiteiten zijn toegenomen. Bijgevolg zou het dus niet correct zijn om enkel op basis van de beheerskosten een uitspraak te doen over de efficiëntie. Dat is dan ook meteen de reden waarom er een gemiddelde kost en opbrengst per ingekohierd artikel werd berekend. De kost bleek zowel in 2010 als in 2011 0,86 euro per ingekohierd artikel te zijn. De opbrengst bedroeg daarentegen in 2010 829,31 euro per artikel en in 2011 541,66 euro. Hiermee aansluitend werd ook een inningskost berekend die in 2010 op 0,11 procent uitkwam en in 2011 op 0,17 procent. Dit impliceert een stijging van 54,5 procent ten opzichte van 2010. De voorgaande berekeningen hebben ertoe geleid dat er voor deze studie voldoende elementen werden gevonden die wijzen op een efficiënte inning van de gewestelijke belastingen. Voor wat het onderzoek met betrekking tot de effectiviteit betreft, kan alvast worden vermeld dat er geen uitspraak mogelijk is aangaande de directe belastingen en de BTW. Dit is te wijten aan het feit dat er geen afweging kon worden gemaakt tussen de werkelijke en de maximum potentiële belastingopbrengsten. Voor de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting kon deze afweging wel gemaakt worden. Daaruit bleek dan ook dat de hiervoor genoemde gewestelijke belastingen op een effectieve wijze worden geïnd.

In het vierde en meteen ook laatste deel volgde het onderzoek met betrekking tot het gebruik van de 'schulden met betrekking tot belastingen' als financieringsbron voor Belgische KMO's. Op basis van een *sample* van 942 Belgische KMO's, werd een meervoudige lineaire regressie toegepast. Hierbij werden de verhoudingen tussen enerzijds de belastingschuld over de totale schuld en anderzijds de belastingschuld over het totaal der passief als afhankelijke variabele gedefinieerd. Om de regressie te kunnen uitvoeren, werden er tevens zes onafhankelijke variabelen opgenomen. Het gaat hierbij om de groei, de liquide middelen, de inhoudingsratio, de grootte, de leeftijd en de financiële kosten van een KMO. Bovendien werden ook drie controlevariabelen gedefinieerd namelijk de sector, de brutorendabiliteit en tot slot de belastingvoet. Uit de resultaten van de regressie blijkt dat de schulden met betrekking tot belastingen toch wel als een belangrijke

financieringsbron kunnen worden beschouwd. Uit de resultaten kan namelijk besloten worden dat vooral kleine ondernemingen gebruik maken van deze financieringsbron. Daarnaast blijkt ook de groei een relevante determinant te zijn. Zo kon worden vastgesteld dat ondernemingen die een aanzienlijke groei kennen, de schulden met betrekking tot belastingen aanwenden als mogelijke financieringsbron. Ook ondernemingen die een hoge kost van de financiële schulden kennen, zijn eerder geneigd om deze financieringsbron te gebruiken wanneer ze nood hebben aan financiële middelen.

Inhoudsopgave

Woord vooraf

Samenvatting

Deel I Methodologische aspecten	1
Hoofdstuk 1: Probleemstelling	3
Hoofdstuk 2: Onderzoeksopzet	7
2.1 Deel I: Methodologische aspecten	7
2.2 Deel II: Het huidig belastingsysteem in België	7
2.2.1 Waar vinden belastingen hun oorsprong?	7
2.2.2 Wat is de definitie van een belasting, op welke beginselen is het gebaseerd en welke functies zijn eraan verbonden?.....	7
2.2.3 Welke soorten belastingen zijn er?.....	8
2.2.4 Hoe ziet de overheidsstructuur in België eruit?	9
2.2.5 Welke overheid int de belastingen?	9
2.3 Deel III: De efficiëntie en de effectiviteit van de inning van belastingen in België	9
2.3.1 Hoe verloopt de fiscale procedure?	9
2.3.2 Worden de belastingen op een efficiënte en/of effectieve wijze geïnd?.....	10
2.4 Deel IV: Schulden met betrekking tot belastingen als financieringsbron voor kleine en middelgrote ondernemingen	10
2.4.1 Wat is een KMO?	10
2.4.2 Over welke financieringsbronnen beschikken KMO's?	11
2.4.3 Waar worden de voorafbetalingen gesitueerd?	11
2.4.4 Hoe zal het gebruik van de schulden met betrekking tot belastingen als financieringsbron worden onderzocht?	12
2.5 Deel V: Algemene conclusies	12
Deel II Het huidig belastingsysteem in België	13
Hoofdstuk 1: De oorsprong van belastingen	15
Hoofdstuk 2: Definitie, beginselen en functies van belastingen	17
2.1 Definitie	17
2.2 Algemene beginselen	18
2.2.1 Beginselen ingeschreven in de Grondwet	19
2.2.2 Beginselen opgelegd door het internationaal recht	19
2.2.3 Grondbeginselen van het fiscaal recht	20
2.3 Functies van belastingen	22
Hoofdstuk 3: De soorten belastingen	25
3.1 Directe belastingen	25
3.1.1 De inkomstenbelasting	25
3.1.2 De roerende voorheffing	28
3.1.3 De onroerende voorheffing	28

3.1.4	De bedrijfsvoorheffing en voorafbetalingen	29
3.2	Indirecte belastingen	29
3.2.1	De Belasting op de Toegevoegde Waarde	29
3.2.2	De douanerechten	30
3.2.3	De accijnzen	30
3.2.4	De registratie-, hypotheek- en griffierechten	31
3.2.5	De successierechten	32
3.2.6	De milieutaksen, de verpakkingshoef en de milieuhoeffing	32
3.2.7	De met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen	33
3.2.8	De diverse rechten en taksen	34
3.3	De fiscale druk in België	35
Hoofdstuk 4:	De overheidsstructuur in België	41
4.1	Oorsprong van de overheidsstructuur	41
4.2	Definitie van de overheidsstructuur	43
4.3	Samenstelling en grondwettelijke bevoegdheden van de overheden.....	43
4.4	De financiering van de bevoegdheden van de overheden	46
Hoofdstuk 5:	De inning van belastingen in België.....	51
5.1	Bevoegdheid voor de inning op federaal niveau.....	51
5.1.1	De federale ontvangsten uit belastingen voor het jaar 2010 en 2011	54
5.2	Bevoegdheid voor de inning op Vlaams niveau	71
5.2.1	De Vlaamse ontvangsten uit belastingen voor het jaar 2010 en 2011	74
Deel III	De efficiëntie en de effectiviteit van de inning van de belastingen op federaal en Vlaams niveau	77
Hoofdstuk 1:	De fiscale procedure.....	79
1.1	Inleiding.....	79
1.2	De fiscale procedure op federaal niveau: de inkomstenbelasting.....	80
1.2.1	Taxatie.....	80
1.2.1.1	Aangifte	80
1.2.1.2	Onderzoeks- en controlebevoegdheden.....	82
1.2.1.3	Bewijsmiddelen.....	86
1.2.1.4	Aanslagprocedure.....	87
1.2.1.5	Aanslag.....	89
1.2.2	Geschillen.....	93
1.2.3	Invordering.....	98
1.3	De fiscale procedure op Vlaams niveau: de belasting op de inverkeerstelling	107
1.3.1	Taxatie.....	108
1.3.2	Geschillen.....	112
1.3.3	Invordering.....	114
Hoofdstuk 2:	De efficiëntie en de effectiviteit van de inning van belastingen.....	115
2.1	Inleiding.....	115

2.2	De efficiëntie van de inning van belastingen	115
2.2.1	De efficiëntie van de inning van belastingen door de federale overheid.....	120
2.2.2	De efficiëntie van de inning van belastingen door de Vlaamse overheid	129
2.3	De effectiviteit van de inning van belastingen	138
2.3.1	De effectiviteit van de inning van belastingen door de federale overheid	139
2.3.2	De effectiviteit van de inning van belastingen door de Vlaamse overheid	147
Deel IV Schulden met betrekking tot belastingen als financieringsbron voor kleine en middelgrote ondernemingen		151
Hoofdstuk 1: De definitie van een KMO.....		153
1.1	Kwantitatieve criteria	153
1.2	Kwalitatieve criteria	156
Hoofdstuk 2: De financiering van KMO's.....		159
2.1	Financieringsvormen.....	159
2.1.1	Interne financiering	160
2.1.2	Externe financiering	160
2.2	Financieringsproblematiek	161
2.3	Pecking order theory.....	163
Hoofdstuk 3: De situering van de voorafbetalingen		167
3.1	Vennootschapsbelasting	167
3.1.1	Toepassingsgebied.....	167
3.1.2	Grondslag.....	168
3.1.3	Berekening	169
3.2	Voorafbetalingen	170
Hoofdstuk 4: Determinanten van schulden met betrekking tot belastingen als financieringsbron		175
4.1	Groei van de onderneming	175
4.2	Liquide middelen van de onderneming	177
4.3	Inhoudingsratio.....	178
4.4	Grootte van de onderneming	179
4.5	Leeftijd van de onderneming.....	180
4.6	Financiële kosten van de onderneming.....	181
4.7	Conceptueel model	182
Hoofdstuk 5: Methodologie.....		183
5.1	Dataverzameling	183
5.2	Data-analyse	184
5.2.1	Normaalverdeling	184
5.2.1.1	Model 1.....	184
5.2.1.2	Model 2.....	186
5.2.2	Lineaire regressie	187
5.2.2.1	Model 1.....	187

5.2.2.2	Model 2.....	188
5.2.2.3	Besluit	188
5.2.3	Multicollineariteit	189
5.2.4	Outliers	189
5.3	Definiëring variabelen.....	189
5.3.1	Afhankelijke variabelen	189
5.3.2	Onafhankelijke variabelen.....	190
5.3.2.1	Groei van de onderneming	190
5.3.2.2	Liquide middelen	190
5.3.2.3	Inhoudingsratio.....	190
5.3.2.4	Grootte van de onderneming	191
5.3.2.5	Leeftijd van de onderneming	191
5.3.2.6	Financiële kosten	191
5.3.3	Controlevariabelen.....	191
5.3.3.1	Belastingvoet.....	191
5.3.3.2	Brutorendabiliteit	192
5.3.3.3	Sectoren	192
5.3.4	Conceptueel model	193
Hoofdstuk 6:	Empirisch onderzoek	195
6.1	Beschrijvende statistieken	195
6.2	Meervoudige lineaire regressie	196
6.2.1	Model 1	196
6.2.2	Model 2	197
6.2.3	Model 3	197
6.2.4	Model 4	198
6.3	Bespreking resultaten	198
	Deel V Algemene conclusies en aanbevelingen	203
	Lijst van geraadpleegde werken.....	213
	Lijst van figuren	221
	Lijst van grafieken.....	223
	Lijst van tabellen.....	225

Deel I Methodologische aspecten

Het onderwerp van een masterproef vloeit veelal voort uit een praktijkprobleem waarna een centrale onderzoeksvraag wordt geformuleerd. Om een concreet antwoord te verkrijgen op deze vraag wordt ze vaak onderverdeeld in verscheidene deelvragen. Over het algemeen worden deze deelvragen beantwoord op basis van een literatuurstudie en een wetenschappelijk onderzoek. Alvorens de studie en het onderzoek kunnen worden aangevat, dient er een duidelijke methodologie te worden opgesteld aangaande de probleemstelling en de onderzoeksopzet waarbinnen de masterproef zich zal kaderen. Ook voor deze masterproef, die handelt over de efficiëntie en de effectiviteit van de inning van belastingen in België, dient bijgevolg een probleemstelling en een onderzoeksopzet te worden opgemaakt. Deze worden achtereenvolgens in het eerste en het tweede hoofdstuk van dit deel weergegeven.

Hoofdstuk 1: Probleemstelling

Sinds jaar en dag staat de overheid in voor verschillende taken die ze zich eigen heeft gemaakt of die ze op vraag van de rijksinwoners moet vervullen. Musgrave en Musgrave (1989), maar ook Matthijs, Naert en Vuchelen (2007) definiëren drie overheidstaken, namelijk de allocatie-, de herverdelings- en de stabilisatietaak.¹

De eerste taak, deze van de allocatie, impliceert dat de overheid het maatschappelijk welzijn probeert te optimaliseren via een efficiënte allocatie van schaarse middelen. Dit doet ze omwille van het feit dat er marktfalingen, namelijk externe effecten, collectieve goederen, onvolledige mededinging en onzekerheid en informatiegebreken kunnen optreden.² Het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) publiceerde onlangs de resultaten van het Europees onderzoek naar de inkomens- en leefomstandigheden. De cijfers zijn gebaseerd op de inkomsten van het jaar 2009 en tonen aan dat 14,6 procent van de Belgische bevolking een inkomen heeft dat onder de Belgische armoedegrens ligt. Een alleenstaande moet jaarlijks een inkomen van 11.678,00 euro hebben om niet onder de armoedegrens te zitten. Voor een gezin met twee kinderen bedraagt dat inkomen jaarlijks 24.525,00 euro.³ Om armoede te bestrijden en om de kloof tussen arm en rijk te verkleinen, heeft de overheid bijgevolg een herverdelingstaak. Deze bestaat erin een betere verdeling van inkomens en vermogens tot stand te brengen. Tot slot is er nog de stabilisatietaak waarbij de overheid probeert conjuncturele cycli af te zwakken.

Het spreekt voor zich dat er met deze drie taken kosten gepaard gaan en dat de overheid bijgevolg over inkomsten moet beschikken om deze kosten te dekken. In de praktijk worden deze echter zelden of nooit volledig gedekt. Begin 2011 werd namelijk de Belgische begroting voor 2010 afgesloten met een tekort van maar liefst 4,1 procent van het bruto binnenlands product, of ongeveer 14,5 miljard euro. De Belgische overheidsschuld bedroeg in 2010 96,8 procent van het bruto binnenlands product.⁴ Hiermee voldoet België niet aan de voorschriften van de Economische en Monetaire Unie (EMU) inzake overheidsfinanciën. Die stelt namelijk dat het begrotingstekort niet groter mag zijn dan drie procent van het bruto binnenlands product, en dat de totale overheidsschuld maximaal zestig procent van dit product mag bedragen.⁵ Ons land is echter niet

¹ Musgrave, R., Musgrave, P., (1989). *Public Finance in Theory and Practice*. New York.

Matthijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J. (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia.

² Van Velthoven, B.C.J., Van Wijck, P.W., (2007). *Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse*. Deventer: Kluwer, pp. 47 – 59.

³ Een op de zeven Belgen leeft onder armoedegrens. (2011, 14 oktober). *De Standaard*. Opgevraagd op 20 oktober, 2011, via <http://www.destandaard.be>.

Armoederisico. (2005 – 2010). Opgevraagd op 20 oktober 2011, via http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/arbeid_leven/inkomens/armoede.

⁴ *Provision of deficit and debt data for 2010 - first notification*. (2011). Opgevraagd op 20 oktober 2011, via http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-26042011-AP/EN/2-26042011-AP-EN.PDF.

⁵ *Stabiliteitspact*. (2004). Opgevraagd op 20 oktober 2011, via <http://www.europa-nu.nl/id/vgr7dzdmemp0/stabiliteitspact>.

het enige land dat niet aan deze voorschriften voldoet. In de zuidelijk gelegen eurolanden, zoals Griekenland, lopen de tekorten en de staatsschulden nog hoger op.⁶

Mede door de eurocrisis en het feit dat België nog niet tegemoet komt aan de voorschriften van de EMU dringen forse besparingen zich op. Hierbij wordt meteen aan een daling van de uitgaven gedacht, maar dat is niet altijd vanzelfsprekend. Een andere mogelijkheid is het verhogen van de inkomsten via een toename van de belastingdruk. Het is echter zo dat deze in België al erg hoog is in vergelijking met andere landen. De gemiddelde fiscale druk in Europa bedraagt 38,4 procent in 2009, waar dat voor België maar liefst 43,5 procent van het bruto binnenlands product is.⁷ Een toenemende druk zal bijgevolg niet positief onthaald worden door onder andere de vakbonden, de werkgeversorganisaties, de werknemers en de werkgevers. Naast het verminderen van de overheidsuitgaven en het vermeerderen van de inkomsten, bestaat er nog een andere mogelijkheid die tot besparingen zou kunnen leiden. Omwille van het feit dat de overheidsgelden voornamelijk uit de inning van belastingen komen, lijkt het namelijk aangewezen om een diepere kijk op de zaken te nemen voor wat betreft de inning van belastingen in België en de administratie er rond. Vandaar dat de vraag zou gesteld kunnen worden of alle belastingen die geïnd zouden moeten worden ook effectief geïnd worden. Wanneer zou blijken dat dit niet het geval is, is het belangrijk om na te gaan of dat een groot percentage van het totaal bedrag uitmaakt en of het dan nog de moeite loont om deze nog te innen. Met andere woorden, zouden de kosten die verbonden zijn aan het innen van belastingen moeten worden afgewogen ten opzichte van de baten die ze met zich meebrengen. Indien de kost de baat overstijgt, zou het mogelijk kunnen zijn dat het niet efficiënt blijkt om de belasting, die niet tijdig betaald werd, alsnog te innen. Hieruit vloeit dus het volgende voort: wanneer de kost van het innen van een belasting, die niet tijdig betaald werd en waarvoor een invorderingsproces in gang wordt gezet, groter is dan de opbrengst die nog uit deze belasting zou voortkomen, dan zou er eigenlijk bespaard kunnen worden op de kosten.

Uit de bovenstaande probleemstelling rijst de vraag of de inning van belastingen in België al dan niet op een efficiënte en/of effectieve wijze gebeurt, en of de mogelijkheid niet bestaat dat er besparingen gezocht worden binnen de administratie en de inning van belastingen. De centrale onderzoeksvraag, die de basis zal zijn voor deze masterproef, kan dan ook als volgt omschreven worden:

"Gebeurt de inning van de belastingen in België op een efficiënte en/of effectieve wijze?"

Volgens Robbins en Coulter (2008) staat het behalen van het einddoel centraal bij het begrip 'effectiviteit'. Hierbij is het van belang dat er maximale resultaten worden behaald. Er wordt niet

De convergentiecriteria van het Verdrag van Maastricht. (2011). Opgevraagd op 20 oktober 2011, via http://www.nbb.be/Pub/02_00_00_00_00/02_01_00_00_00/02_01_04_00_00/02_01_04_02_00.htm?l=nl.

⁶ *Eurocrisis door begrotingstekort en staatsschuld eurolanden.* (z.d.). Opgevraagd op 20 oktober 2011, via http://www.europa-nu.nl/id/vifhdvtmvdvg/eurocrisis_door_begrotingstekort_en.

⁷ *Taxation trends in de European Union.* (2011). Opgevraagd op 20 oktober 2011, via http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm.

stilgestaan bij het feit of deze al dan niet op een efficiënte manier bereikt kunnen worden. Het gaat vooral om de 'de goede dingen doen'. Efficiëntie is echter ruimer dan enkel het einddoel bereiken. Het is namelijk van belang dat de middelen op een goede manier worden ingezet zonder dat er verspilling optreedt. Op die manier wordt het einddoel op een doelmatige wijze of zonder veel tijdsverspilling, kosten en inspanning bereikt. Dit wordt ook wel omschreven als 'de dingen goed doen'.⁸ Toegepast op de centrale onderzoeksvraag is het dus de bedoeling om na te gaan of de inning en administratie van belastingen effectief en/of efficiënt gebeurt.

Om een antwoord op de voorgaande centrale onderzoeksvraag te formuleren, zullen bijkomende deelvragen worden opgesteld. Deze zullen in het volgende hoofdstuk aangaande de onderzoeksopzet worden toegelicht en verder worden uitgediept.

⁸ Robbins, S.P., Coulter, M. (2008). *Management* (K. de Vries, Vertaling). Amsterdam: Pearson Education Benelux BV. (Oorspronkelijk verschenen in het Engels in 2008).

Hoofdstuk 2: Onderzoeksopzet

Om de lezer een duidelijk beeld te verschaffen betreffende de onderzoeksopzet, zal allereerst de opbouw en de structuur van de masterproef worden toegelicht. Het is namelijk zo dat er in principe vijf grote delen zijn. Het eerste deel behandelt, zoals reeds werd aangehaald, de methodologische aspecten van de masterproef. Het tweede deel zal een literatuurstudie omvatten aangaande het huidig belastingsysteem in België. Vervolgens zal het wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot de efficiëntie en de effectiviteit in het derde deel aan bod komen. Gezien het feit dat België gekend is om de vele KMO's en familiebedrijven die er gevestigd zijn, lijkt het aangewezen om tevens een onderzoek te doen inzake de schulden met betrekking tot de belastingen en het gebruik hiervan als financieringsbron door de Belgische KMO's. Tot slot zal in het vijfde en laatste deel een bespreking volgen van de algemene conclusies die uit de vorige delen naar voren komen. Hierna zal per deel worden ingegaan op de bijbehorende deelvragen en de manier waarop deze beantwoord zullen worden.

2.1 Deel I: Methodologische aspecten

2.2 Deel II: Het huidig belastingsysteem in België

Het huidig belastingsysteem in België is gebaseerd op de Belgische wetten en regelgeving. Om een duidelijk beeld te verschaffen over het belastingsysteem in België worden een aantal deelvragen geformuleerd.

2.2.1 Waar vinden belastingen hun oorsprong?

Zoals reeds in het eerste hoofdstuk werd aangehaald, worden er drie taken aan de overheid toevertrouwd, namelijk de allocatie-, de herverdelings- en de stabilisatietaak. Om deze taken te kunnen uitvoeren, moet de overheid uiteraard over middelen beschikken. Over het algemeen beschikt ze over vier financieringsbronnen: de fiscale ontvangsten, de niet-fiscale ontvangsten, de schuldcreatie en de opbrengsten uit de verkoop van activa. Het is echter zo dat de fiscale ontvangsten, met name de belastingen, de voornaamste bron is. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het gros van de inkomsten om de taken te financieren uit de belastingen wordt gehaald.⁹ In het eerste hoofdstuk van het tweede deel zal dieper worden ingegaan op het voorgaande.

2.2.2 Wat is de definitie van een belasting, op welke beginselen is het gebaseerd en welke functies zijn eraan verbonden?

Er zijn tal van definities te vinden, maar De Broe (2010) definieert het als volgt: "*Een belasting is een verplichte bijdrage die door de overheid volgens bepaalde regels van recht wordt opgelegd aan*

⁹ Matthijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J., (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia, pp. 133 – 134.

haar onderdanen teneinde in het algemeen en zonder aanwijsbare tegenprestatie haar uitgaven te kunnen doen."¹⁰ Naast een definitie zijn er ook beginselen die in acht moeten worden genomen wanneer het over belastingen gaat. Zo zijn er de beginselen die opgenomen zijn in de Belgische Grondwet, maar er zijn overigens ook beginselen die worden opgelegd door het internationaal recht en het fiscaal recht. Tot hier toe is enkel de financiële functie van belastingen naar voren gekomen, daar het vooral als financieringsbron voor de overheid dient. Er dient echter opgemerkt te worden dat belastingen eveneens een economische en sociale functie hebben. Het tweede hoofdstuk van dit deel zal gewijd worden aan de definiëring van het begrip 'belasting' en aan een uiteenzetting van de beginselen en de functies van belastingen. Er zal hiervoor een literatuurstudie worden gedaan van onder andere de wetboeken inzake fiscaliteit en van het handboek voor fiscaal recht van Tiberghien (2009).

2.2.3 Welke soorten belastingen zijn er?

Vervolgens zal er in een derde hoofdstuk dieper worden ingegaan op de verschillende soorten belastingen. Klassiek wordt er een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de directe en anderzijds de indirecte belastingen. De eerste vorm van belastingen zijn belastingen die direct of rechtstreeks op het inkomen of het vermogen van natuurlijke personen en rechtspersonen worden geheven. Deze vorm van belastingen doet zich op regelmatige tijdstippen voor en wordt geregeld in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 (W.I.B. '92). Matthijs, Naert en Vuchelen (2007) onderscheiden vier soorten directe belastingen.¹¹ Allereerst zijn er de inkomstenbelastingen, vervolgens de roerende voorheffing, de onroerende voorheffing en tot slot de bedrijfsvoorheffing en voorafbetalingen. In tegenstelling tot directe belastingen worden indirecte belastingen niet rechtstreeks geheven op het inkomen of het vermogen. Ze hangen vast aan een bepaalde handelstransactie, die dus een voorwaarde vormt opdat de betreffende belasting geheven kan worden. Matthijs et al. (2007) onderscheiden vijf soorten indirecte belastingen.¹² Volgens Haulotte, Valenduc en Deloddere (2011) zijn er echter nog andere vormen van indirecte belastingen.¹³ De meest bekende indirecte belasting is wellicht de belasting op de toegevoegde waarde. Daarnaast zijn er nog de douanerechten, de accijnzen, de registratie-, de hypotheek- en griffierechten, de successierechten, het schenkingsrecht, de milieutaksen, de verpakkings- en milieuheffing en de met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen. Tot slot zijn er de diverse taksen en rechten zoals de taks op beursverrichtingen. Deze directe en indirecte belastingen zullen gedetailleerd aan bod komen zodoende een goed overzicht te geven van de verschillende soorten belastingen. Hiervoor zal een uitgebreide literatuurstudie worden gedaan die gebaseerd zal zijn op onder andere het Fiscaal Memento (2011) van Haulotte et al., het handboek Openbare Financiën (2007) van

¹⁰ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco.

¹¹ Matthijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J. (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia.

¹² Ibidem.

¹³ Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E. (2011). *Fiscaal Memento*. Opgevraagd op 21 oktober 2011, via <http://www.docufin.fgov.be>.

Matthijs et al., de Codex Fiscaal Recht (2010), verschillende wetenschappelijke artikels en websites van de bevoegde overheidsinstanties.

2.2.4 Hoe ziet de overheidsstructuur in België eruit?

In een vierde hoofdstuk is het de bedoeling om een beeld te scheppen op de overheidsstructuur in België daar deze toch als complex kan worden beschouwd. België is een federale staat die reeds zes staatshervormingen heeft moeten doorstaan. Als gevolg hiervan is België onderverdeeld in verschillende overheden, zoals de gemeenschappen en de gewesten, de provincies en de gemeenten. Het spreekt dan ook voor zich dat elk van deze overheden verschillende bevoegdheden heeft. De bedoeling van dit hoofdstuk is om deze bevoegdheden te omschrijven en hiermee aansluitend weer te geven op welke manier de bevoegdheden worden gefinancierd. Om af te sluiten zal bondig worden weergegeven hoe de bevoegdheidsverdeling en de financiering van de bevoegdheden in twee andere federale staten, namelijk Duitsland en de Verenigde Staten van Amerika, gebeurt. Om het voorgaande uit te werken zal vooral een beroep worden gedaan op de wetteksten opgenomen in de Belgische Grondwet en de wetten betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten.

2.2.5 Welke overheid int de belastingen?

Om het tweede deel aangaande het huidig belastingsysteem in België af te sluiten, zal worden ingegaan op wie de belastingen, besproken in het derde hoofdstuk, int. De focus zal hierbij vooral liggen op de federale en de Vlaamse overheid. Voor wat betreft de federale overheid zal er worden ingegaan op de werking en samenstelling van de Federale Overheidsdienst Financiën en voor de Vlaamse overheid op de werking en samenstelling van het Vlaams ministerie van Financiën en Begroting. Er zal tevens voor beide overheden een overzicht worden gegeven van de belastingontvangsten voor de jaren 2010 en 2011.

2.3 Deel III: De efficiëntie en de effectiviteit van de inning van belastingen in België

Nadat de literatuurstudie in het tweede deel is uitgewerkt, kan het onderzoek worden aangevat in dit derde deel. Hierin zal getracht worden om een antwoord te formuleren op de centrale onderzoeksvraag. De deelvragen die in dit deel aan bod komen, worden hieronder weergegeven.

2.3.1 Hoe verloopt de fiscale procedure?

Gezien het feit dat de opzet van dit onderzoek is om na te gaan of de belastingen in België efficiënt en effectief worden geïnd, lijkt het aangewezen om eerst een blik te werpen op de fiscale procedure die eraan voorafgaat. Het is namelijk zo dat het innen van belastingen één zaak is, maar alvorens tot de inning kan worden overgegaan, dient de belasting eerst te worden berekend en vastgesteld. Over het algemeen worden hiertoe de taxatie-, de geschillen- en de

invorderingsprocedure onderscheiden.¹⁴ In het eerste hoofdstuk van dit derde deel is het de bedoeling om de voorgaande procedures te verduidelijken. Hiervoor zal respectievelijk voor het federale en voor het Vlaams niveau de fiscale procedure worden besproken inzake de inkomstenbelasting en de belasting op de inverkeerstelling.

2.3.2 Worden de belastingen op een efficiënte en/of effectieve wijze geïnd?

In een tweede hoofdstuk zal getracht worden om een antwoord te formuleren op de bovenstaande vraag. Ook hier zal dat zowel voor de federale overheid als voor de Vlaamse overheid worden nagegaan. De efficiëntie zal aan de hand van een Standaard Kosten Model, ook wel Kafka-meetmodel, worden berekend. Hierbij is het van belang om de administratieve lasten, in dit geval eerder beheerskosten, op een correcte wijze te berekenen. Hierna zal dan aan de hand van voorgaande studies van ondermeer de Organisatie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) een conclusie worden geformuleerd voor wat betreft de efficiëntie van de inning op federaal en Vlaams niveau. De effectiviteit van de inning zal vervolgens worden nagegaan op basis van de fiscale achterstand die op federaal niveau wordt opgemeten. Voor het Vlaams niveau zal dan weer een vergelijking worden gemaakt tussen wat er ingekohierd werd, of ook wel betaald had moeten worden, en wat er werkelijk betaald werd.

2.4 Deel IV: Schulden met betrekking tot belastingen als financieringsbron voor kleine en middelgrote ondernemingen

Zoals eerder reeds werd aangehaald, staat België gekend om de vele familiebedrijven en KMO's die er actief zijn. Gezien het feit dat deze masterproef zich binnen het kader van belastingen situeert en ondernemingen belastingplichtig zijn, lijkt het aangewezen om na te gaan wat het effect is van het al dan niet voorafbetalen van belastingen op de financiering van KMO's. Het is met andere woorden de bedoeling om te onderzoeken of en wanneer KMO's gebruik maken van de zogenaamde 'schulden met betrekking tot belastingen' als financieringsbron. Hiertoe worden er opnieuw enkele deelvragen geformuleerd.

2.4.1 Wat is een KMO?

Gezien het feit dat de focus in dit deel ligt op de schulden met betrekking tot belastingen als financieringsbron voor KMO's, lijkt het aangewezen om in de eerste plaats het begrip 'KMO' te omschrijven. Over het algemeen kan een KMO omschreven worden aan de hand van kwantitatieve en kwalitatieve criteria. De kwantificeerbare criteria worden gehanteerd om ondernemingen al dan niet als KMO te onderscheiden op basis van meetbare kenmerken. Het gaat hierbij veelal om de grootte, het gemiddeld jaarlijks personeelsbestand in voltijdse equivalenten, de jaaromzet en/of het jaarlijks balanstotaal. De kwalitatieve criteria daarentegen hebben vooral betrekking op de kenmerken en eigenschappen van de ondernemingen. In de literatuur worden namelijk

¹⁴ De Jonckheere, M., Maus, M. & Delanote, M., (2010). *De fiscale procedure*. Brugge: die Keure.

voornamelijk de volgende kenmerken onderscheiden: de centrale rol van de bedrijfsleider, het familiale karakter, de beperktheid van de middelen, de vlakke organisatiestructuur en directe communicatie, de grote flexibiliteit en tot slot de kortetermijnvisie.¹⁵

2.4.2 Over welke financieringsbronnen beschikken KMO's?

Zoals hierboven werd aangehaald, is het in dit vierde deel de bedoeling om na te gaan of en wanneer de zogenaamde 'schulden met betrekking tot belastingen' als financieringsbron worden aangewend door KMO's. Alvorens dit kan worden nagegaan, moet er een overzicht worden gegeven van de mogelijke financieringsbronnen waartoe ondernemingen zich kunnen wenden. Over het algemeen kan aangenomen worden dat ondernemingen zich enerzijds tot de interne en anderzijds tot de externe financieringsmiddelen kunnen wenden. De verschillende vormen van financiering zullen via deze deelvraag behandeld worden. Hierbij zal eveneens aan bod komen dat vele KMO's te maken hebben met een financieringsproblematiek die te wijten is aan gebrekkige afstemming tussen de vraag- en de aanbodzijde van financiering.¹⁶ Volgens Lopez-Garcia en Aybar-Arias (2009) is dit probleem het gevolg van de asymmetrische informatie.¹⁷ Het spreekt voor zich dat de financiering van een onderneming bepalend is voor haar kapitaalstructuur. In de literatuur zijn hieromtrent verschillende theorieën terug te vinden, waaronder de Modigliani-Miller-benadering, de *static-trade-off*-benadering, de *free-cash-flow*-benadering en de *pecking-order*-benadering. Het is echter zo dat er, in het kader van deze masterproef, enkel dient te worden ingegaan op de zogenaamde *pecking order theory*. Hiervoor zal ondermeer worden uitgegaan van de wetenschappelijke bijdrage van Myers (1984).¹⁸

2.4.3 Waar worden de voorafbetalingen gesitueerd?

De focus van het onderzoek in dit vierde deel ligt bij de zogenaamde 'schulden met betrekking tot belastingen'. Op basis van het Wetboek van Inkomstenbelastingen, en meer bepaald op basis van de artikelen betreffende de vennootschapsbelasting, kan eenvoudigweg worden aangenomen dat een binnenlandse vennootschap ertoe verplicht wordt om vennootschapsbelasting te betalen. Op straffe van belastingvermeerdering dient een onderneming, indien onderworpen aan de vennootschapsbelasting, voorafbetalingen te doen. Het is echter zo dat een onderneming toch kan opteren om geen of onvoldoende voorafbetalingen te doen opdat ze dan financiële middelen ter beschikking heeft om haar activiteiten en/of investeringen te kunnen financieren. Om een duidelijk beeld te kunnen verschaffen over het principe van de voorafbetalingen zal er kort worden ingegaan op de vennootschapsbelasting, en meer bepaald op het toepassingsgebied, de grondslag en de

¹⁵ Delmotte, J., Lamberts, M., Sels, L. & Van Hootegem, G., (2002). Wat weten we over KMO's en over personeelsbeleid in KMO's? [Elektronische versie], pp. 1 – 50.

¹⁶ Laveren, E., Engelen, P.J., Limère, A & Vandemaele, S., (2009). *Handboek financieel beheer*. Antwerpen: Intersentia, p. 617.

¹⁷ Lopez-Garcia, J. & Aybar-Arias, C. (2000). An Empirical Approach to the Financial behaviour of Small and Medium Sized Companies. *Small Business Economics*, Vol. 14, n° 1, pp. 55 – 64.

¹⁸ Myers, S.C., (1984). The Capital Structure Puzzle. *Journal of Finance*, 39, 575 – 592.

berekening. Nadien zal dan worden ingegaan op het principe en de werking van de voorafbetalingen.

2.4.4 Hoe zal het gebruik van de schulden met betrekking tot belastingen als financieringsbron worden onderzocht?

Alvorens het onderzoek kan worden aangevat, dienen er een aantal determinanten te worden bepaald. Gezien het feit dat er nog maar weinig of geen onderzoek werd gedaan binnen dit domein, dienen we ons te baseren op het onderzoek dat door Asselbergh (2002) werd verricht. Hierin werd onderzocht in welke mate Belgische ondernemingen, die beperkte toegang hebben tot de financiële markten, gebruik maken van *trade credit* en *factoring* als financieringsbron.¹⁹ Uit de omschrijving van de verschillende determinanten zullen vervolgens de hypothesen gevormd worden. Nadien zal dan de dataverzameling, -analyse en de definiëring van de variabelen aan bod komen. Tot slot zal dan worden overgegaan tot het testen van de hypothesen op de verkregen dataverzameling. Dit zal worden gedaan aan de hand van een meervoudige lineaire regressie-analyse.

2.5 Deel V: Algemene conclusies

In dit laatste deel zullen de conclusies, die uit de voorgaande delen en de onderzoeken naar voren komen, worden toegelicht.

¹⁹ Asselbergh, G., (2002). Financing firms with restricted access to Financial markets: the use of trade credit and factoring in Belgium. *The European Journal of Finance*, 8, 2 – 20.

Deel II Het huidig belastingsysteem in België

In het tweede deel van deze masterproef zal worden ingegaan op het huidig belastingsysteem in België. Dit impliceert dat in een eerste hoofdstuk zal worden ingegaan op de oorsprong van belastingen en de verschillende overheidstaken. Vervolgens zal in het tweede hoofdstuk een definitie worden gegeven over het begrip 'belasting'. Verder zal in dit hoofdstuk aan bod komen waarin belastingen zich onderscheiden van zowel retributies als sociale bijdragen. Nadien wordt dan nog een bondig overzicht gegeven van de algemene beginselen waarop de belasting en de heffing ervan zijn gebaseerd. Om af te sluiten, zal in dit tweede hoofdstuk nog besproken worden welke functies er gekoppeld kunnen worden aan belastingen. Daarnaast zal in een derde hoofdstuk een uiteenzetting gebeuren over zowel de directe als de indirecte belastingen. In het vierde hoofdstuk van dit tweede deel zal er dieper worden ingegaan op de overheidsstructuur in België, de grondwettelijke bevoegdheden van de verschillende overheden en de financiering van deze bevoegdheden. Tot slot zal dit deel enerzijds beëindigd worden met een bespreking van de bevoegdheid voor het innen van belastingen zowel op federaal als op Vlaams niveau, en anderzijds zal tevens een overzicht worden gegeven aangaande de totale belastingontvangsten in 2010 en 2011 voor de federale en de Vlaamse overheid.

Hoofdstuk 1: De oorsprong van belastingen

Er bestaan twee visies over het begrip 'overheid', namelijk de organische en de mechanische.²⁰ De organische visie stelt dat er sprake is van een groot orgaan, namelijk de maatschappij. Binnen dit orgaan bevinden zich enerzijds de individuen en anderzijds de overheid. Deze laatste wordt, binnen deze visie, als onmisbaar beschouwd. Verder is het zo dat de belangen van de individuen ondergeschikt zijn aan de belangen van de maatschappij, die op hun beurt door de overheid worden bepaald en gerealiseerd. De overheid beschikt als het ware over rechten waarover niemand anders beschikt. Daarnaast is er de mechanische visie, waarbij de overheid wordt voorgesteld als een machine die bediend wordt door de burgers. Zij creëren als het ware een overheid met het oog op de realisatie van hun individuele doelstellingen. In deze visie is de overheid eerder een afspiegeling, uitstraling van de burgers. Als gevolg van het feit dat in de organische visie de overheid als onmisbaar wordt beschouwd en in de mechanische de overheid gecreëerd wordt door de burgers, kan worden gesteld dat er verschillende taken voor deze overheid zijn weggelegd. Musgrave en Musgrave (1989) definiëren drie overheidstaken, namelijk de allocatie-, de herverdelings- en de stabilisatietaak.²¹

De doelstelling van de overheid is het maximaliseren van de welvaart of van het maatschappelijk welzijn. Via een optimale allocatie van de middelen kan een Pareto-optimum bereikt worden en zal het niet mogelijk zijn om het maatschappelijk welzijn verder te maximaliseren zonder dat iemand hierbij een verlies lijdt. Er kunnen echter marktfalingen optreden door de aanwezigheid van externe effecten, collectieve goederen, onvolledige mededinging en onzekerheid en informatiegebreken, waardoor een tussenkomst van de overheid zich opdringt.²² Dit impliceert dat ze het maatschappelijk welzijn probeert te herstellen via een efficiënte allocatie van schaarse middelen. Deze omschrijving geeft de inhoud van de allocatietaak weer.

In tegenstelling tot de allocatietaak, waarbij een Pareto-optimum het te bereiken doel is, is de herverdeling van inkomens en vermogens het doel van de herverdelingstaak. Via het innen van belastingen en via uitkeringen van de Sociale Zekerheid probeert de overheid de kloof tussen arm en rijk te verkleinen en bijgevolg een betere herverdeling van inkomens en vermogens te verkrijgen. Deze herverdeling leidt er echter toe dat het Pareto-optimum niet bereikt wordt. Hieruit blijkt dus dat een rechtvaardige welvaartsverdeling niet gepaard zal gaan met een Pareto-verbetering en dus ook niet zal leiden tot het Pareto-optimum.

Vooraf in tijden van crisis wordt het duidelijk dat er nood is aan een stabiele economie. Om dit te bereiken, is er een derde en laatste taak van de overheid, namelijk de stabilisatietaak. Deze

¹ Matthijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J., (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia, pp. 7 – 8.

²¹ Musgrave, R., Musgrave, P., (1989). *Public Finance in Theory and Practice*. New York, pp. 7 – 13.

²² Van Velthoven, B.C.J., Van Wijck, P.W., (2007). *Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse*. Deventer: Kluwer, pp. 47 – 59.

impliceert dat de overheid zal proberen conjuncturele cycli af te vlakken door een anticyclisch beleid te voeren. Enerzijds houdt dit in dat de overheid, in tijden van laagconjunctuur, haar inkomsten zal verlagen en haar uitgaven verhogen. Anderzijds zal ze in een hoogconjunctuur haar inkomsten verhogen en haar uitgaven verlagen.

Het spreekt voor zich dat er met deze drie taken ook kosten gepaard gaan en dat de overheid bijgevolg over inkomsten moet beschikken om deze uitgaven te dekken. Het meest voor de hand liggende middel om deze uitgaven te dekken, zijn de belastingen. Uit het voorgaande kan dan ook besloten worden dat belastingen hun oorsprong vinden in het feit dat de overheid verschillende uitgaven moet doen met betrekking tot de taken die ze dient te vervullen.

Hoofdstuk 2: Definitie, beginselen en functies van belastingen

2.1 Definitie

Er zijn tal van definities te vinden over het begrip 'belasting'. Eén ervan luidt als volgt: "*Een belasting is een verplichte bijdrage die door de overheid volgens bepaalde regels van recht wordt opgelegd aan haar onderdanen teneinde over het algemeen en zonder aanwijsbare tegenprestatie haar uitgaven te kunnen doen.*".²³

Het feit dat de belasting een verplichte bijdrage is, impliceert dat de belastingplichtige hoe dan ook belastingen zal moeten betalen. Er wordt met andere woorden geen keuze gelaten om al dan niet te betalen. Enkel door de toestand, waarin belasting verschuldigd is, te vermijden, is het mogelijk om zich van de belastingplicht te onttrekken. Naast de verplichting is er ook nog de bijdrage zelf. Deze wordt geregeld volgens de regels van het recht en wordt bijgevolg niet willekeurig bepaald. De regels betreffende de belastingplichtigen, de grondslag, de belastingtarieven en de procedures zijn terug te vinden in het belastingrecht.

De belasting wordt opgelegd aan de onderdanen of meer bepaald aan de belastingplichtigen. Op het eerste gezicht zou de nationaliteit bepalend kunnen zijn voor welke personen onderhevig zijn aan de belastingplicht, maar dit blijkt niet zo te zijn. De factoren die echter wel een bepalende invloed hebben, zijn de effectieve verblijfplaats, of de plaats van waaruit de werkzaamheid wordt gevoerd, of daar waar een belastbare handeling of toestand plaatsvindt.

Dat de overheid haar uitgaven kan doen zonder dat een aanwijsbare tegenprestatie nodig is, impliceert dat ze niet moet aangeven waarvoor de belastingen zullen worden gebruikt. Het is de bedoeling dat de overheid vrij is om te beslissen voor welke overheidsuitgaven er al dan niet belastingen worden aangewend.

Uit het eerste hoofdstuk is al gebleken dat de overheid verschillende taken heeft die ze moet uitvoeren, maar hiervoor heeft ze inkomsten nodig. De voornaamste bron van inkomsten zijn de belastingen. Daarnaast stelt de definitie van het begrip 'belasting' dat de overheid niet moet aangeven waarvoor de geheven belastingen zullen worden aangewend. Hieruit komt meteen ook het eerste kenmerk naar voren, namelijk het financieel doel. Enerzijds heeft de overheid dus als doel haar taken te vervullen, en anderzijds heeft ze ook financiële middelen nodig om haar doel te bereiken.²⁴ Het feit dat de belasting een verplichte bijdrage is, duidt er al op dat belastingen een dwingend karakter hebben. Dit is dan ook meteen het tweede kenmerk. Indien de wetten en de regels met betrekking tot de belasting niet worden nageleefd, kunnen er zowel administratieve als

²³ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, pp. 5 – 6.

²⁴ Cools, H., Debruyne, E., Hugelier, S., Ruysschaert, S., & Van Kerchove, W., (2010). *Praktisch belastingrecht*. Antwerpen: De Boeck, p. 19.

strafrechtelijke sancties worden opgelegd.²⁵ Dergelijke administratieve sancties worden door de administraties zelf opgelegd en kunnen onder andere bestaan uit geldboeten. De strafrechtelijke sancties kunnen echter variëren van een boete of een gevangenisstraf tot het niet meer mogen uitoefenen van een beroep gedurende een bepaalde periode of het sluiten van de onderneming.

De overheidsinkomsten die een financieel doel beogen en een dwingend karakter hebben, kunnen dus beschouwd worden als belastingen. Alle andere inkomsten, zoals de retributies, behoren bijgevolg niet tot de groep van belastingen. In de literatuur wordt een retributie gedefinieerd als "een vergoeding voor een geïndividualiseerde dienstverlening vanwege de overheid die daarbij over een juridisch of feitelijk monopolie beschikt".²⁶ Indien er geen gebruik gemaakt wordt van deze dienstverlening zal er, in tegenstelling tot een belasting, ook geen verplichting zijn om de retributie te betalen. Bovendien onderscheidt een retributie zich ook van een belasting in die zin dat er wel sprake is van een aanwijsbare tegenprestatie. Een voorbeeld van een retributie is het bedrag dat betaald moet worden in ruil voor het verkrijgen van een bodemattest.

Tot slot zijn er ook nog de sociale zekerheids- of parafiscale bijdragen, die ook niet onder de noemer 'belastingen' vallen. Het zijn namelijk inkomsten die rechtstreeks naar de parastatale instellingen gaan, in plaats van naar de overheid.²⁷ Bovendien zijn deze inkomsten enkel bestemd om bepaalde uitgaven, zoals pensioenen, werkloosheidsuitkeringen, ziektevergoedingen en kinderbijslagen, te financieren.²⁸ De bijdragen onderscheiden zich van belastingen omwille van het feit dat de inkomsten effectief bestemd zijn om de hierboven genoemde uitgaven te financieren.

2.2 Algemene beginselen

Het Belgisch fiscaal recht wordt geregeld in de belastingwetten, zoals het Wetboek van Inkomstenbelasting 1992 (W.I.B. '92), maar ook in Koninklijke en Ministeriële besluiten.²⁹ Daarnaast steunt dit recht ook op enkele algemene basisbeginselen. Deze worden onderverdeeld in drie categorieën, namelijk de beginselen ingeschreven in de Grondwet, de beginselen opgelegd door het internationaal recht en de grondbeginselen van het fiscaal recht.³⁰

²⁵ Cools, H., Debryne, E., Hugelier, S., Ruyschaert, S., & Van Kerchove, W., (2010). *Praktisch belastingrecht*. Antwerpen: De Boeck, p. 19.

²⁶ Ibidem, pp. 20 – 21.

²⁷ Ibidem, p. 21.

²⁸ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, pp. 7 – 8.

²⁹ *Fisconetplus*. (z.d.). Opgevraagd op 18 november 2011 via <http://ccff02.minfin.fgov.be/KMWeb/main.do?home=true>.

³⁰ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, pp. 16 – 23.

Matthijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J., (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia, pp. 227 – 232.

Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer, pp. 14 – 38.

2.2.1 Beginselen ingeschreven in de Grondwet

Binnen de beginselen ingeschreven in de Grondwet is er allereerst sprake van het legaliteitsbeginsel. Dit wordt vastgelegd in artikel 170 van de Grondwet en stelt onder andere dat "geen belasting ten behoeve van de Staat kan worden ingevoerd dan door een wet".³¹ Hieruit blijkt dus dat er geen belastingen kunnen worden geheven als dit niet in de wet staat. Vervolgens is er ook het annaliteits- of éénjarigheidsbeginsel. In de Grondwet staat dit beginsel beschreven in artikel 171, "Over de belastingen ten behoeve van de Staat, de gemeenschap en het gewest wordt jaarlijks gestemd. De regelen die ze invoeren, zijn slechts voor een jaar van kracht indien zij niet worden vernieuwd".³² Het artikel impliceert dus dat een belastingheffing jaarlijks moet worden goedgekeurd waardoor de heffing in het ene jaar kan verschillen van die in een ander jaar. De wetten rond de belastingheffing zijn dus met andere woorden bindend voor het jaar waarin de wetten werden goedgekeurd. Naast het legaliteits- en het annaliteitsbeginsel, is er ook nog het gelijkheidsbeginsel. Het is algemeen geweten dat iedereen gelijk is voor de wet en dat iedereen gelijk behandeld moet worden. Ook binnen de belastingheffing is dit terug te vinden, meer bepaald onder artikel 172 van de Grondwet. Dit artikel stelt "inzake belastingen kunnen geen voorrechten worden ingevoerd".³³

2.2.2 Beginselen opgelegd door het internationaal recht

In de tweede categorie, namelijk de beginselen opgelegd door het internationaal recht, wordt eerst de voorrang van het internationaal recht beschreven.³⁴ Dit beginsel impliceert dat de Belgische wetgeving op het gebied van fiscaliteit de internationale wetgeving moet volgen. Vervolgens is er de territorialiteit van de belasting of het territorialiteitsbeginsel dat stelt dat de territoriale soevereiniteit de basis is van het fiscaal recht.³⁵ België is met andere woorden vrij in het heffen van belastingen op haar grondgebied. Het spreekt voor zich dat ook de internationale verdragen binnen deze tweede categorie vallen. Het gaat om verdragen inzake fiscaliteit die België met andere landen heeft afgesloten. Hiermee wordt een administratieve bijstand beoogd tussen de

³¹ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, pp. 16 – 17.

Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 20.

Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer, pp. 14 – 17.

³² De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, pp. 17 – 18.

Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 20.

Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer, p. 19.

³³ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, pp. 18 – 20.

Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 20.

Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer, pp. 17 – 19.

³⁴ Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer, p. 19.

³⁵ Ibidem, p. 20.

landen die een verdrag hebben afgesloten.³⁶ Daarnaast behoort ook het Verdrag tot de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap tot de beginselen die door het internationaal recht werden opgelegd. In dit verdrag wordt onder andere het vrij verkeer van goederen en het vrij verkeer van personen, diensten en kapitaal geregeld. Het Belgisch fiscaal recht moet ook hierop worden afgestemd.³⁷ Tot slot moet het fiscaal recht tevens in overeenstemming zijn met het Europees Verdrag ter Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten.³⁸ Zo is het onder andere verboden om te discrimineren en heeft iedereen recht op een eerlijk proces. Naast de verboden en de rechten, is er ook nog sprake van het 'non bis in idem'-principe, dat stelt dat een belastingheffing niet twee keer op dezelfde belastbare grondslag kan gebeuren. Dit wordt ook wel de juridisch dubbele belasting genoemd. Daarnaast is er ook de economisch dubbele belasting waarbij het mogelijk is dat er meerdere belastingen worden geheven op één en dezelfde verrichting.³⁹

2.2.3 Grondbeginselen van het fiscaal recht

De derde categorie houdt de negen grondbeginselen van het fiscaal recht in. Allereerst zijn de fiscale wetten van openbare orde, ze zijn als het ware van dwingend recht waardoor het onmogelijk is om van de wetten af te wijken.⁴⁰

Ten tweede is er het grondbeginsel dat de werking van de belastingwet in de tijd inhoudt.⁴¹ Artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek omvat het volgende: "*De wet beschikt alleen voor het toekomstige; zij heeft geen terugwerkende kracht.*".⁴² Het is echter zo dat dit artikel geen grondwettelijke

³⁶ Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer, pp. 20 – 21.

³⁷ Ibidem, pp. 21 – 22.

De toegang tot het recht van de Europese Unie. (z.d.). Opgevraagd op 20 november 2011 via <http://eur-lex.europa.eu/nl/treaties/index.htm#founding>.

Ballon, L., Cuypers, D., De Jonckheere, M., Geinger, H., Heijerick, N., Stuyck, J., Torfs, N., & Van Acker, C., (2008). *Codex Economie: verzameling van wetteksten voor economen*. Brugge: die Keure, pp. 21 – 105.

³⁸ Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer, pp. 22 – 25.

Ballon, L., Cuypers, D., De Jonckheere, M., Geinger, H., Heijerick, N., Stuyck, J., Torfs, N., & Van Acker, C., (2008). *Codex Economie: verzameling van wetteksten voor economen*. Brugge: die Keure, pp. 5 – 20.

³⁹ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 23.

Kavelaars, P., Stevens, A.J.A. (2009). *Internationaal Belastingrecht*. Deventer: Kluwer, pp. 11 – 16.

⁴⁰ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 20 – 21.

Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer, pp. 25 – 26.

⁴¹ Ibidem, pp. 26 – 28.

Cools, H., Debruyne, E., Hugelier, S., Ruyschaert, S., & Van Kerchove, W., (2010). *Praktisch belastingrecht*. Antwerpen: De Boeck, pp. 43 - 44.

⁴² Ballon, L., Cuypers, D., De Jonckheere, M., Geinger, H., Heijerick, N., Stuyck, J., Torfs, N., & Van Acker, C., (2008). *Codex Economie: verzameling van wetteksten voor economen*. Brugge: die Keure, p. 259.

Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer, pp. 26 – 28.

erkenning geniet. Bijgevolg is het dan ook mogelijk dat belastingwetten met terugwerkende kracht kunnen worden ingevoerd. Voor wat betreft de Koninklijke en Ministeriële besluiten, stelt artikel 108 van de Wet van 4 augustus 1986 het volgende: “De ter uitvoering van de belastingwetten genomen besluiten beschikken alleen voor het toekomstige; zij hebben geen terugwerkende kracht, behoudens uitdrukkelijke afwijking in de wet bepaald.”.⁴³ Hieruit blijkt dat wanneer het niet uitdrukkelijk in de wet voorzien is, een Koninklijk en/of Ministerieel besluit niet met terugwerkende kracht kan worden ingevoerd. Hetzelfde geldt uiteraard voor de plaatselijke verordeningen en besluiten, aangezien een wet voorrang heeft op dergelijke besluiten.⁴⁴

Het derde grondbeginsel houdt de interpretatie van de belastingwet in.⁴⁵ Indien er onduidelijkheid of onzekerheid heerst over een belastingwet, dan moet deze geïnterpreteerd worden. Hiervoor worden er verschillende methoden in het leven geroepen. In de eerste plaats zal een belastingwet letterlijk geïnterpreteerd moeten worden. Dit impliceert dat de woorden die in de wet worden gebruikt, letterlijk moeten worden genomen. Al naargelang de context van de wet, moeten de woorden in de juiste, gewone betekenis worden geïnterpreteerd. Wanneer er echter onduidelijkheid of onzekerheid is over een belastingwet die vertaald werd uit een andere taal, dan moet de juiste betekenis van die wet gezocht worden in de oorspronkelijke taal. Indien een letterlijke interpretatie geen eenduidig antwoord biedt, dan moet de bedoeling van de wetgever worden nagegaan. Hiermee wordt geduid op de oorspronkelijke, historische documenten die verband houden met de belastingwet waarover onduidelijkheid bestaat. Voorbeelden van deze documenten zijn de memorie van toelichting, de commissieverslagen en de verklaringen van de minister van Financiën. Indien noch de letterlijke interpretatie, noch de interpretatie van de bedoeling van de wetgever uitsluitel brengt, dan moet er worden uitgegaan van het principe ‘*in dubio contra fiscum*’. De onduidelijkheid of onzekerheid betreffende de belastingwet mag dan worden uitgeklaard in het voordeel van de belastingplichtige.

Een vierde grondbeginsel gaat uit van het feit dat alle wetten en regels die vervat zitten in het Burgerlijk Wetboek, ook van toepassing zijn op de belastingwetten.⁴⁶ Vervolgens stelt een vijfde beginsel dat elke belastingplichtige het recht heeft om de minst belaste weg te volgen. Het spreekt voor zich dat dit enkel kan gebeuren binnen de wettelijke bepalingen betreffende belastingwetten.⁴⁷

⁴³ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 43.

⁴⁴ Cools, H., Debruyne, E., Hugelier, S., Ruysschaert, S., & Van Kerchove, W., (2010). *Praktisch belastingrecht*. Antwerpen: De Boeck, p. 44.

⁴⁵ Ibidem, pp. 42 - 43.

Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer, pp. 28 – 30.

⁴⁶ Ibidem, pp. 30 – 31.

⁴⁷ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, p. 21.

Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer, pp. 31 – 34.

Daarnaast is er nog het beginsel betreffende het bewijs in fiscale aangelegenheden. Dit beginsel geeft enerzijds aan welke bewijslast wordt gedragen door de fiscus en anderzijds welke gedragen wordt door de belastingplichtige. Indien er een herziening van een administratieve maatregel wordt gevraagd door de belastingplichtige, dan betekent dit dat de belastingplichtige een procedure instelt tegen de fiscus. Wanneer deze situatie zich voordoet, dan zal de fiscus enkele zaken moeten bewijzen. Allereerst moet hij aantonen dat de belastingplichtige aan de belasting is onderworpen. Vervolgens zal een bewijs moeten worden geleverd dat aangeeft dat het juiste, wettelijk bepaalde belastingstelsel werd toegepast. Bovendien zal ook moeten worden aangetoond dat zowel de belastbare grondslag als de belasting juist berekend werden. Niet enkel de fiscus heeft een bewijslast, maar ook de belastingplichtige moet enkele bewijzen leveren. Indien deze persoon recht heeft op belastingverminderingen, -vrijstellingen of andere gelijkaardige fiscale voordelen, dan zal hij hiervoor het bewijs moeten leveren.⁴⁸

Het zevende grondbeginsel steunt op de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.⁴⁹ Deze beginselen kunnen enkel worden toegepast wanneer de overheid over een zekere discretionaire bevoegdheid beschikt. In de literatuur wordt een onderscheid gemaakt tussen de processuele en de inhoudelijke beginselen. Kenmerkend voor de processuele beginselen is dat ze het uiteindelijke resultaat of de genomen beslissing meestal niet beïnvloeden. De inhoudelijke beginselen, daarentegen, kunnen wel een invloed uitoefenen op het uiteindelijke resultaat. Binnen de processuele beginselen worden vijf soorten onderscheiden, namelijk de hoorplicht, de onpartijdigheid, de formele motiveringsplicht, de *fair play* en tot slot de zorgvuldigheid. Het gelijkheidsbeginsel, het rechtszekerheidsbeginsel, de materiële motiveringsplicht en het redelijkheidsbeginsel maken dan weer deel uit van de inhoudelijke beginselen.⁵⁰

Bovendien stelt een volgend beginsel dat een belasting niet kan worden gevestigd als deze niet in overeenstemming is met een andere belasting die werd opgelegd op basis van een eerdere beslissing.⁵¹ Tot slot steunt het laatste grondbeginsel op de algemene rechtsbeginselen. Deze vloeien voort uit de algemene waarden en normen die in de samenleving heersen.⁵²

2.3 Functies van belastingen

In de welvaartsstaat, zoals die vandaag de dag in België gekend is, hebben belastingen niet enkel en alleen een financiële, maar ook een economische en sociale functie.⁵³ De eerste, en meteen ook de belangrijkste is de financiële functie. Uit het eerste hoofdstuk is gebleken dat de overheid verschillende taken moet vervullen waaraan vanzelfsprekend ook kosten verbonden zijn. Deze

⁴⁸ Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer, pp. 35 – 36.

⁴⁹ Ibidem, pp. 36 – 37.

⁵⁰ Vanheusden, B. (Ed.). (2010). *Beleidsmanagement: juridisch deel*. Diepenbeek: Xod.

⁵¹ Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer, p. 37.

⁵² Ibidem, p. 38.

⁵³ Debruyne, E., (2009). *Praktisch fiscaal recht*. Antwerpen: De Boeck, pp. 19 – 24.

worden grotendeels gefinancierd met de inkomsten die verkregen worden uit de belastingheffingen.

De tweede functie, namelijk de economische, moet vrij letterlijk geïnterpreteerd worden. Deze functie gaat ervan uit dat de economie sterk beïnvloed wordt door de belastingheffing.⁵⁴ Hierbij denken we meteen aan de invloed op de prijzen, de consumptie, het sparen, de investeringen en de tewerkstelling. In de eerste plaats zorgt de belastingheffing namelijk voor een verhoging van de kosten, dat natuurlijk leidt tot een hogere prijs aangezien producenten de extra kost zullen afwentelen op de consument. Vervolgens is een belastingheffing nadelig voor de consumptie, want hoe meer belastingen er betaald moeten worden, hoe minder consumptie er zal zijn. Wanneer de consumptie afneemt, kan dit zich vertalen in een hoger spaargedrag van consumenten. Het spreekt voor zich dat het belastingklimaat in België tevens de investeringen beïnvloedt. Hoe hoger de belastingheffing, hoe minder investeringen er zullen worden gedaan. Als gevolg van de hoge belastingdruk in België is het zelfs zo dat ondernemingen vaker verhuizen naar lage loonlanden omdat het belastingklimaat er gunstiger is.⁵⁵ Hierbij moet wel vermeld worden dat de overheid reeds inspanningen heeft geleverd om investeringen aantrekkelijker te maken. Een voorbeeld hiervan is de zogenaamde investeringsaftrek.⁵⁶ Tot slot beïnvloedt de belastingheffing tevens de tewerkstelling. Hoe hoger de fiscale lasten voor de werkgever, hoe minder deze geneigd zal zijn om meer mensen te werk te stellen.

Samenhangend met deze economische functie, hebben belastingen eveneens een specifieke macro-economische beleidsfunctie. Hiertoe wordt jaarlijks, met behulp van de FOD Budget en Beheerscontrole, een begroting opgesteld. Dit is een raming van de geschatte inkomsten en uitgaven die bestaat uit drie delen. Allereerst is er de algemene toelichting, dat een overzicht geeft van de macro-economische toestand van een land. Vervolgens geeft de middelenbegroting een samenvatting van alle ontvangsten en uitgaven, maar het geeft ook de machtiging om belastingen in te vorderen. Deze middelenbegroting moet worden goedgekeurd door de wetgevende macht. Tot slot is er de algemene uitgavenbegroting, een gedetailleerd overzicht van de uitgaven en de machtiging om deze uitgaven te doen. Ook deze begroting moet worden goedgekeurd door de wetgevende macht. Het is echter zo dat een begroting niet enkel van toepassing is op de federale overheid, maar ook op de gemeenschappen en gewesten, de provincies, de gemeenten en de instellingen van openbaar nut.⁵⁷

Het opstellen van een begroting vindt haar oorsprong in het feit dat België lid is van de Europese Unie (EU) en de Economische en Monetaire Unie (EMU). Het gevolg van dit lidmaatschap is het feit dat ons land, samen met de andere leden, de afspraak heeft gemaakt om een begrotingsevenwicht

⁵⁴ Debruyne, E, (2009). *Praktisch fiscaal recht*. Antwerpen: De Boeck, p. 23.

⁵⁵ Taxation trends in de European Union. (2011). Opgevraagd op 18 november 2011 via http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm.

⁵⁶ Mercken, R., (2004). *De investeringsbeslissing: een beleidsgerichte analyse*. Antwerpen: Garant, p. 184.

⁵⁷ Begroting. (z.d.). Opgevraagd op 13 februari 2012 via http://www.begroting.be/portal/page/portal/INTERNET_pagegroup/INTERNET_home/TAB149685.

of een -overschot na te streven. Hiertoe werd vijftien jaar geleden, in 1997, het stabiliteits- en groeipact in het leven geroepen. In dit pact worden twee belangrijke doelstellingen naar voren gebracht. Allereerst mag het begrotingstekort niet meer bedragen dan drie procent van het bruto binnenlands product (BBP). Hierbij komt dan nog dat de staatsschuld niet meer dan zestig procent van het BBP mag bedragen. Deze doelstellingen moeten er, naast een goede balans tussen inkomsten en uitgaven, mee voor zorgen dat een begrotingsevenwicht of een -overschot wordt bereikt.⁵⁸

De derde en meteen ook laatste functie vertoont een sociaal karakter.⁵⁹ De overheid financiert haar uitgaven voor het grootste deel met inkomsten uit belastingen, maar niet elke belastingplichtige betaalt even veel belastingen. Op basis van het draagkrachtprincipe wordt bepaald hoeveel belastingen een belastingplichtige dient te betalen.⁶⁰ Naarmate de belastingplichtige een hoger inkomen en/of vermogen heeft, zal deze ook meer moeten afstaan aan de belastingadministraties. Hieruit blijkt dus dat belastingen ook een sociale, herverdelende functie hebben. Ze zorgen er, samen met de sociale bijdragen voor dat er een kleinere kloof is tussen arm en rijk of ook wel een betere verdeling tussen de inkomens en vermogens.

In dit hoofdstuk werd enerzijds het begrip 'belasting' besproken en anderzijds werden tevens de beginselen en de functies van belastingen uitvoerig toegelicht. De federale overheid heeft naast de fiscale ontvangsten, ook nog drie andere inkomensbronnen, namelijk de niet-fiscale ontvangsten, de schuldcreatie en de opbrengst van de verkoop van activa.⁶¹ Gezien het feit dat de belastingen of de fiscale ontvangsten de voornaamste inkomensbronnen vormen, zullen enkel deze verder uitgediept worden in de volgende hoofdstukken.

⁵⁸ Stabiliteits- en groeipact. (z.d.). Opgevraagd op 13 februari 2012 via http://www.europa-nu.nl/id/vh7doublkozq/stabiliteits_en_groeipact.

⁵⁹ Debruyne, E, (2009). *Praktisch fiscaal recht*. Antwerpen: De Boeck, p. 24.

⁶⁰ Matthijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J., (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia, p. 232.

⁶¹ Ibidem, pp. 133 – 134.

Hoofdstuk 3: De soorten belastingen

3.1 Directe belastingen

Directe belastingen zijn belastingen die rechtstreeks op het inkomen of het vermogen van natuurlijke personen en rechtspersonen worden geheven. Deze vorm van belastingen doet zich op regelmatige tijdstippen voor en wordt geregeld in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 (W.I.B. '92). In de literatuur worden vier soorten directe belastingen onderscheiden.⁶²

3.1.1 De inkomstenbelasting

Het W.I.B. '92 onderscheidt vier vormen van inkomstenbelastingen, namelijk de personenbelasting, de vennootschapsbelasting, de rechtspersonenbelasting en de belasting van niet-inwoners. Het verschil tussen deze belastingen zit in de aard van de belastingplichtige, de aard van zijn activiteit en de ligging van zijn woonplaats.⁶³ Elke belasting wordt in het W.I.B. '92 op dezelfde manier naar voren gebracht. Het begint altijd met de artikelen die aangeven welke personen onderworpen worden aan een welbepaalde belasting. Vervolgens wordt er ingegaan op de grondslag van de belasting en tot slot volgt de berekening.⁶⁴

De personenbelasting wordt wettelijk geregeld in de artikelen 3 tot en met 178 van het W.I.B. '92, en in de Wet van 10 augustus 2001 houdende de hervorming van de personenbelasting.⁶⁵ Het is een belasting die wordt geheven op het wereldwijd inkomen van natuurlijke personen met woonplaats in België, zogenaamde rijksinwoners. De basis voor de personenbelasting bevat de onroerende inkomsten, inkomsten van roerende goederen en kapitalen, beroepsinkomsten en diverse inkomsten. Binnen elk van deze inkomsten worden verschillende aftrekbare kosten en vrijstellingen in rekening gebracht. Vervolgens ontstaan er dus vier belastbare netto-inkomens waarvan de som het geglobaliseerde netto-inkomen vormt. Van dit inkomen worden dan nog een aantal posten afgetrokken zoals giften aan liefdadigheidsinstellingen. Hierna wordt dan het globale belastbare netto-inkomen verkregen. Na een eventuele samenvoeging van dit belastbaar netto-inkomen met dat van de echtgenoot of de wettelijk samenwonende partner, gebeurt de effectieve berekening door te bepalen welk belastingtarief toepasbaar is. Dit wordt gedaan op basis van de progressiviteit van de belastingen. Hoe hoger het belastbaar inkomen, hoe hoger het belastingtarief en bijgevolg hoe hoger het bedrag aan belastingen dat betaald dient te worden. Het

⁶² Matthijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J., (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia, pp. 139 – 143.

⁶³ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, p. 24.

⁶⁴ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P. (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure.

De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, pp. 25 - 28

⁶⁵ Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*, p. 9.

Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 151 – 230 en p. 655.

is wel zo dat het belastbaar inkomen vrijgesteld wordt voor een bepaald bedrag, namelijk de belastingvrije som. Indien iemand echter minder verdient dan deze som, dan zal deze persoon geen belastingen op het inkomen moeten betalen. In alle andere gevallen zullen er wel belastingen verschuldigd zijn aan de overheid. De inkomensschijven die bepalen welk belastingtarief toepasbaar is, worden in onderstaande tabel weergegeven.⁶⁶ Deze worden ook in artikel 130 van het W.I.B. '92 weergegeven. In dit artikel staan echter niet de geïndexeerde bedragen vermeld. In het W.I.B. '92 wordt een overzicht gegeven van alle geïndexeerde bedragen voor het aanslagjaar 2010. Om bijgevolg te weten wat de geïndexeerde bedragen uit artikel 130 van het W.I.B. '92 zijn, kan naar dit overzicht gekeken worden.⁶⁷ Nadat het tarief bepaald is, moet er ook nog rekening gehouden worden met diverse belastingverminderingen en -vermeerderingen om het uiteindelijk verschuldigde bedrag aan personenbelastingen te verkrijgen.

Tabel 1: Belastingtarieven in de personenbelasting

Inkomensschijf (jaarlijks belastbaar netto-inkomen 2010 in €)	Inkomensschijf (jaarlijks belastbaar netto-inkomen 2011 in €)	Belastingtarief in %
Van 0 tot 7.900	Van 0 tot 8.070	25,00
Van 7.900 tot 11.240	Van 8.070 tot 11.480	30,00
Van 11.240 tot 18.730	Van 11.480 tot 19.130	40,00
Van 18.730 tot 34.330	Van 19.130 tot 35.060	45,00
> 34.330	> 35.060	50,00

Bron: Fiscaal Memento (2011, p. 57), Haelterman, Maes & Van Orshoven (2010, p. 386), Ficonetplus (artikel 130 W.I.B. '92 aanslagjaar 2012 - inkomstenjaar 2011)

Naast de personenbelasting is er ook de vennootschapsbelasting. Dit is een belasting op het wereldwijd inkomen van rechtspersonen die gevestigd zijn in België en hier tevens hun beroeps- of exploitatieactiviteit hebben. In het W.I.B. '92 wordt deze belasting geregeld in de artikelen 179 tot en met 219bis en in de Programmawet van 24 december 2002 tot wijziging van de vennootschapsregeling inzake inkomstenbelastingen en tot instelling van een systeem van voorafgaande beslissingen in fiscale zaken.⁶⁸ Om tot het verschuldigd bedrag aan vennootschapsbelasting te komen, moet eerst het fiscaal resultaat bepaald worden. Dit resultaat bestaat uit de som van de uitgekeerde dividenden, de gereserveerde winsten en de verworpen uitgaven.⁶⁹ Het is echter zo dat deze som nog een aantal fiscaal vrijgestelde inkomsten en andere aftrekposten in rekening moet brengen. Het gaat hier onder meer over de opsplitsing van de inkomsten volgens het land van oorsprong, de aftrek van de buitenlandse winsten, de aftrek van vrijgestelde giften, de aftrek van de definitief belaste inkomsten en vrijgestelde roerende goederen,

⁶⁶ Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*. Opgevraagd op 16 oktober 2011 via <http://www.docufin.fgov.be>, p. 57.

⁶⁷ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 386.

⁶⁸ Ibidem, pp. 230 – 262 en pp. 663 – 665.

⁶⁹ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, p. 126.

de aftrek voor octrooi-inkomsten, de notionele interestaftrek, de aftrek van vorige verliezen en de investeringsaftrek.⁷⁰ Deze zullen niet verder besproken worden omwille van het feit dat het te omslachtig is en het ons te ver zou leiden. Het bedrag dat uiteindelijk wordt bekomen, vormt de belastbare grondslag waarop het verschuldigde bedrag aan vennootschapsbelasting wordt berekend. In het W.I.B. '92, meerbepaald onder artikel 215, wordt het tarief voor de vennootschapsbelasting vastgelegd op 33 procent. Er moet, volgens artikel 463bis van het W.I.B. '92, echter ook een aanvullende crisisbijdrage van 3 procent worden aangerekend. Dit brengt het totale tarief op 33,99 procent (33% + 3% van 33%). Indien er aan de voorwaarden, opgesomd in artikel 215 van het W.I.B. '92, voldaan is, kan een verlaagd tarief toegepast worden om de vennootschapsbelasting te berekenen. In de onderstaande tabel worden deze verlaagde tarieven weergegeven.⁷¹ Nadat het toepasselijke tarief bepaald is, kan ook het verschuldigde bedrag aan vennootschapsbelasting bekomen worden.

Tabel 2: Belastingtarieven in de vennootschapsbelasting

Netto belastbare winst in €	Tarief van toepassing op die schijf in %
Van 0 tot 25.000	24,25
Van 25.000 tot 90.000	31,00
Van 90.000 tot 322.500	34,50
> 322.500	33,00

Bron: Fiscaal Memento (2011, p. 95), Haelterman, Maes & Van Orshoven (2010, p. 260)

Een derde vorm van inkomstenbelasting, is de rechtspersonenbelasting. Deze belasting wordt geheven op het wereldwijd inkomen van rechtspersonen die hun zetel in België hebben, maar hier geen beroeps- of exploitatieactiviteit uitoefenen.⁷² Dit kan samen met de bepalingen omtrent de grondslag en de berekening van deze belasting teruggevonden worden in het W.I.B. '92, en meer bepaald in de artikelen 220 tot en met 226.⁷³ In wezen kan deze belasting beschouwd worden als de tegenhanger van de vennootschapsbelasting. Het is namelijk zo dat wanneer een rechtspersoon niet onder het toepassingsgebied van de vennootschapsbelasting valt, de rechtspersonenbelasting van kracht is voor de rechtspersoon in kwestie.⁷⁴ Gezien het feit dat de rechtspersonen die onder deze vorm van belasting vallen, geen exploitatie- of winstgevendende activiteiten uitvoeren, worden ze ook niet belast op beroepsinkomsten. Artikel 221 tot en met artikel 224 bepalen de wettelijke basis van de belastinggrondslag. Over het algemeen worden enkel de vermogens- en de diverse inkomsten in aanmerking genomen om de belastbare basis te berekenen.⁷⁵ Voor wat betreft het

⁷⁰ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, p. 127 – 128.

⁷¹ Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*. Opgevraagd op 16 oktober 2011 via <http://www.docufin.fgov.be>, p. 97.

⁷² De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, p. 167.

⁷³ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 262 – 264.

⁷⁴ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, p. 167.

⁷⁵ Ibidem, p. 168.

belastingtarief, dient te worden opgemerkt dat er geen algemeen tarief van toepassing is voor de rechtspersonenbelasting. Al naargelang de aard van de inkomsten zal een bepaald percentage worden toegepast krachtens artikel 225 van het W.I.B. '92.⁷⁶ Tot slot is er de belasting van niet-inwoners, die in het W.I.B. '92 terug te vinden is onder artikel 227 tot en met 248.⁷⁷ Deze belasting is van toepassing op natuurlijke personen en rechtspersonen die hun woonplaats of zetel niet in België hebben, maar wel inkomsten van Belgische oorsprong hebben.⁷⁸ Met betrekking tot de belastbare inkomsten wordt in artikel 228 een uitgebreide opsomming gegeven van de inkomsten die hiervoor in aanmerking worden genomen. Op basis van de aard van deze inkomsten zal, in overeenstemming met het W.I.B. '92, een bepaald belastingtarief worden toegepast.

3.1.2 De roerende voorheffing

In het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992, meer bepaald in de artikelen 17 tot 22 en 261 tot 269, wordt de roerende voorheffing uitvoerig beschreven.⁷⁹ Deze voorheffing wordt geheven op inkomsten die voortvloeien uit roerende goederen. Het gaat dus om een belasting op dividenden en interesten. Voor dividenden wordt een tarief van vijftieng procent gehanteerd, waar dat voor interesten slechts vijftien procent bedraagt.⁸⁰ Deze percentages zijn algemeen van kracht, maar er zijn natuurlijk talloze uitzonderingen betreffende deze voorheffing, die echter niet van belang zijn voor deze korte uiteenzetting.

3.1.3 De onroerende voorheffing

Naast een belasting op roerende goederen is er tevens een op onroerende goederen, namelijk de onroerende voorheffing. Deze voorheffing wordt geheven op het geïndexeerde kadastraal inkomen van de onroerende goederen. Het kadastraal inkomen is een jaarlijks gemiddeld netto inkomen dat een eigenaar kan krijgen voor een onroerend goed en wordt berekend aan de hand van een referentietijdstip dat momenteel 1 januari 1975 is. Voor de berekening van de onroerende voorheffing dient echter nog rekening gehouden te worden met de opcentiemen die provincies en gemeenten mogen heffen. Voorbeelden van zulke goederen zijn gebouwen, gronden en sommige

Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 262 – 264.

⁷⁶ Ibidem, p. 264.

⁷⁷ Ibidem, pp. 264 – 276.

⁷⁸ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, p. 171.

⁷⁹ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 154 – 159 en pp. 287 – 295.

⁸⁰ Matthijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J., (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia, p. 143.

bedrijfsuitrustingen.⁸¹ De wetgeving over de onroerende voorheffing kan teruggevonden worden in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 in de artikelen 7 tot 16, 251-260ter en 471-504.⁸²

3.1.4 De bedrijfsvoorheffing en voorafbetalingen

De bedrijfsvoorheffing wordt geheven op het brutoloon of -wedde van een werknemer en wordt door de werkgever ingehouden. Deze stort de bedrijfsvoorheffing op zijn beurt door naar de bevoegde overheidsdienst. In het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 kan alle nodige informatie met betrekking tot de bedrijfsvoorheffing gevonden worden in de artikelen 270 tot 275 en 296.⁸³ Vennootschappen doen er best aan om voorafbetalingen te doen teneinde een vermindering in belastingen te verkrijgen. Ook particulieren en zelfstandigen kunnen het systeem van voorafbetalingen toepassen.⁸⁴ Hoe dat deze voorafbetalingen dienen te gebeuren, kan enerzijds teruggevonden worden in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992, namelijk in de artikelen 157 tot 168, 175 tot 177 en 218, en anderzijds is er nog het Koninklijk Besluit tot uitvoering van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992, meer bepaald in de artikelen 64 tot 71.⁸⁵

3.2 Indirecte belastingen

In tegenstelling tot directe belastingen worden indirecte belastingen niet rechtstreeks geheven op het inkomen of het vermogen. Ze hangen namelijk vast aan een bepaalde (handels)transactie, die dus eigenlijk een voorwaarde vormt opdat de betreffende belasting geheven kan worden. De verschillende soorten belastingen zullen hierna uitvoerig besproken worden.⁸⁶

3.2.1 De Belasting op de Toegevoegde Waarde

De meest gekende vorm van indirecte belastingen is de belasting over de toegevoegde waarde of kortweg de BTW. De geproduceerde, finale goederen en diensten hebben een volledig productieproces doorlopen waarin er in de verschillende stadia telkens opnieuw waarde wordt toegevoegd aan het product of dienst. Op deze toegevoegde waarde wordt dan een proportionele belasting berekend. Er worden verschillende tarieven onderscheiden die variëren van nul tot en

⁸¹ *Onroerende voorheffing*. (z.d.). Opgevraagd op 16 oktober 2011 via <http://belastingen.vlaanderen.be>.

⁸² Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 151 – 154, pp. 276 – 287 en pp. 361 – 366.

⁸³ *Ibidem*, pp. 295 – 302 en pp. 308.

⁸⁴ *Voorafbetalingen*. (z.d.). Opgevraagd op 16 oktober 2011 via <http://www.belgium.be>.

⁸⁵ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 223 – 224, p. 229 en pp. 454 – 456.

⁸⁶ Mattheijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J., (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia, pp. 143 – 145.

Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*. Opgevraagd op 16 oktober 2011 via <http://www.docufin.fgov.be>, p. 153.

met eenentwintig procent.⁸⁷ Er wordt geen BTW geheven op onder andere dagbladen. Daarnaast wordt er een BTW-percentage van één procent geheven op goud als belegging. Zes procent is het tarief dat geldt voor levensnoodzakelijke goederen en diensten. Vervolgens is er ook nog een tarief van twaalf procent op onder andere tabak. Tot slot wordt voor alle andere goederen en diensten een BTW-percentage van eenentwintig procent gehanteerd. Een voorbeeld van goederen waarop dit percentage geldt, is een huishoudelijk apparaat.⁸⁸

De bedoeling van de belasting over de toegevoegde waarde is dat de eindverbruiker deze draagt. Concreet wordt dit in de praktijk omgezet door dat de BTW, die de verkoper, voor een bepaald product of dienst, betaald heeft aan zijn leverancier, in mindering mag worden gebracht van de BTW die dezelfde verkoper aanrekent aan de consument. Hij kan met andere woorden de BTW die hij heeft moeten betalen terugvorderen van de belastingadministratie, maar hij moet tevens de BTW die hij int uit de verkoop van een product of dienst doorstorten aan dezelfde administratie. Voor de verkoper is de BTW dus een nuloperatie. Voor de consument is het echter geen nuloperatie, want hij zal uiteindelijk het volledig bedrag van de BTW betalen. De wetten en regels betreffende de belasting op de toegevoegde waarde zijn terug te vinden in het Wetboek van de Belasting over de Toegevoegde Waarde, in de Richtlijn 2006/112 en de uitvoeringsbesluiten.⁸⁹

3.2.2 De douanerechten

Er bestaan verschillende definities van het begrip 'douanerechten', maar één ervan luidt als volgt: "*De douanerechten zijn een verbruiksbelasting die wordt geheven op de waarde van ingevoerde goederen*".⁹⁰ De douanerechten gaan uit van de Europese Unie en de wettelijke basis bevindt zich in het communautair Douanewetboek.⁹¹

3.2.3 De accijnzen

Een accijns is een belasting die geheven wordt op het gebruik van goederen die meestal een minder goed effect hebben op het milieu en/of op de mens. Er worden twee soorten accijnzen onderscheiden.⁹² Enerzijds zijn er de accijnsgoederen zoals alcoholhoudende dranken en tabak. Anderzijds zijn er ook de nationale accijnsproducten waarvan alcoholvrije dranken en koffie

⁸⁷ Matthijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J., (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia, p. 144.

Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 1063.

⁸⁸ Matthijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J., (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia, pp. 143 – 144.

⁸⁹ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 801 – 1139.

⁹⁰ Matthijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J., (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia, p. 145.

⁹¹ Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*. Opgevraagd op 17 oktober 2011 via <http://www.docufin.fgov.be>, p. 159.

⁹² Ibidem, p. 227.

voorbeelden zijn. Voor de accijnzen is geen specifiek wetboek voorhanden, dit is wellicht te wijten aan het feit dat ze geregeld worden door Europese richtlijnen en de nationale wetgeving. Er zijn in de nationale wetgeving meerdere wetten van toepassing voor de accijnzen, één ervan is de wet van 22 december 2009 betreffende de algemene regeling inzake accijnzen.⁹³

3.2.4 De registratie-, hypotheek- en griffierechten

Bepaalde akten en geschriften dienen geregistreerd te worden. Hiervoor wordt een bepaalde heffing betaald. De meest voorkomende akten waarvoor registratierechten betaald moeten worden zijn verkoopsovereenkomsten en notariële akten. In artikel 1 van het Wetboek der Registratie- Hypotheek- en Griffierechten wordt het registratierecht als volgt omschreven: "*Registratie is een formaliteit bestaande in het afschrijven, ontleden of vermelden van een akte of van een geschrift, door de ontvanger der registratie in een hiertoe bestemd register [of op elke andere informatiedrager bepaald door de Koning]. Deze formaliteit geeft aanleiding tot heffing van een belasting genaamd registratierecht.*".⁹⁴ Ook op het inschrijven van hypotheek op onroerende goederen wordt er een recht geheven, namelijk het hypotheekrecht. Opnieuw wordt hiervoor in artikel 259 van het Wetboek der Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten volgende definitie gegeven: "*Onder de benaming hypotheekrecht wordt een belasting gevestigd op de inschrijvingen van hypotheek en voorrechten op onroerende goederen. De heffing van dit recht wordt door de hypotheekbewaarders verricht.*".⁹⁵ Naast de twee voorgaande rechten, bestaan er ook griffierechten. Deze moeten betaald worden op verrichtingen die worden gedaan in de griffies van hoven en rechtbanken. Artikel 268 van het Wetboek der Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten omschrijft deze laatste als volgt: "*Onder de benaming van griffierecht wordt een belasting gevestigd op de hiernavolgende in de hoven en rechtbanken gedane verrichtingen:*

1° het ter rol brengen van zaken, de inschrijving in het register der verzoekschriften en de inschrijving in het register van de vorderingen in kort geding;

2° het opstellen van akten van de griffiers, van voor hen verleden akten, van zekere akten van rechters en van de ambtenaren van het openbaar ministerie;

3° het afleveren van uitgiften, [kopieën] of uittreksels uit akten, vonnissen en arresten en van kopieën van andere stukken die op de griffie worden bewaard.".⁹⁶

De bovenvernoemde rechten worden geregeld in het Wetboek der Registratie-, Hypotheek-, en Griffierechten.⁹⁷

⁹³ Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*, p. 158.

⁹⁴ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 1147.

⁹⁵ Ibidem, p. 1241.

⁹⁶ Ibidem, pp. 1242 – 1244.

3.2.5 De successierechten

Successierechten dienen betaald te worden bij het overlijden van een rijksinwoner of van een niet-rijksinwoner wiens onroerende goederen in België gelegen zijn. De wettelijke bepalingen in verband met de successierechten staan in het Wetboek der Successierechten, de uitvoeringsbesluiten en enkele Koninklijke besluiten.⁹⁸ Er wordt een onderscheid gemaakt tussen het recht van successie en het recht van overgang bij overlijden.⁹⁹ Nadat een rijksinwoner overleden is, zal er een belasting moeten betaald worden op alle bezittingen die deze inwoner nalaat. Indien de rijksinwoner nog schulden had, dan worden deze eerst in mindering gebracht van de overige bezittingen en pas dan wordt de belasting bepaald. Hetzelfde geldt voor de begrafeniskosten. Dit wordt het recht van successie genoemd. Het recht van overgang bij overlijden moet echter worden betaald wanneer iemand onroerende goederen verkrijgt van een overleden niet-rijksinwoner. Opnieuw wordt deze belasting bepaald op basis van de waarde die deze goederen hebben, verminderd met de eventuele schulden die de niet-rijksinwoner nog had. Het voorgaande wordt beschreven in artikel 1 van het Wetboek der Successierechten.¹⁰⁰

3.2.6 De milieutaksen, de verpakkingshoefting en de milieuhoefting

De artikelen 91 tot 93, 95, §4 en 369 tot 401bis van de bijzondere wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur, handelen over deze heffingen.¹⁰¹ Omwille van het feit dat de overheid bepaalde doelstellingen probeert te bereiken, zal ze geneigd zijn om nog andere soorten indirecte belastingen in het leven te roepen. Voorbeelden van dergelijke belastingen zijn de milieutaksen, de verpakkingshoefting en de milieuhoefting. De milieutaksen worden omschreven als "*met accijnzen gelijkgestelde taksen die bij het in het verbruik brengen van bepaalde producten worden geheven omwille van schade die die producten aan het milieu worden geacht te berokkenen*".¹⁰² Aan de verpakkingshoefting wordt dan weer de volgende definitie gegeven: "*De verpakkingshoefting is een heffing die wordt geheven op drankverpakkingen*".¹⁰³ Tot slot is een milieuhoefting "*een met accijnzen gelijkgestelde taks die wordt geheven in het bijzonder wegens CO₂-uitstoot die wordt voortgebracht bij de productie van een aantal producten*".¹⁰⁴ Uit de voorgaande omschrijvingen van de verschillende taksen en heffingen, blijkt dat de overheid

⁹⁷ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 1147 – 1249.

⁹⁸ Ibidem, pp. 1259 – 1339.

⁹⁹ Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*. Opgevraagd op 17 oktober 2011 via <http://www.docufin.fgov.be>, p. 195.

¹⁰⁰ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 1259.

¹⁰¹ Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*. Opgevraagd op 17 oktober 2011 via <http://www.docufin.fgov.be>, p. 161.

¹⁰² Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*, p. 249.

¹⁰³ Ibidem.

¹⁰⁴ Ibidem.

probeert een beter leefmilieu na te streven. Hierdoor is ze van mening is dat er taksen moeten geheven worden op onder andere wegwerpartikelen, batterijen, drankverpakkingen en wegwerptassen.¹⁰⁵

3.2.7 De met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen

De benaming van deze belastingen zou doen vermoeden dat het hier eerder om directe, dan om indirecte belastingen gaat. Het is echter zo dat deze vorm van belastingen niet rechtstreeks op het inkomen worden berekend, maar op goederen en diensten. Dit is de reden waarom de met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen toch onder de noemer 'indirecte belastingen' vallen. Binnen deze vorm van indirecte belastingen worden zes soorten belastingen ondergebracht, namelijk de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling (BIV), het eurovignet (EUV), de belasting op de spelen en de weddenschappen (SE), de belasting op de automatische ontspanningstoestellen (AO) en de belasting op de deelname van de werknemers in de winst of in het kapitaal van de vennootschap.¹⁰⁶ We vinden deze belastingen terug in het Wetboek van de met Inkomstenbelastingen Gelijkgestelde Belastingen. Hierin wordt verder nog een onderscheid gemaakt tussen de toepassing voor het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.¹⁰⁷

Ten eerste is er de verkeersbelasting, dit is een jaarlijks bedrag dat natuurlijke personen en/of rechtspersonen, met maatschappelijke zetel gelegen in België, betalen om gebruik te mogen maken van de openbare weg. Het gaat wel enkel om voertuigen die een motor bevatten. Het bedrag aan verkeersbelasting dat betaald moet worden, is verschillend naargelang het vermogen van de motor, de maximaal toegelaten massa van het voertuig of de cilinderinhoud.¹⁰⁸ Daar waar de verkeersbelasting een jaarlijks terugkerende belasting is, is de belasting op de inverkeerstelling echter een eenmalige belasting die van toepassing is op nieuwe wagens, maar ook op tweedehandswagens. De belasting wordt betaald op het moment dat het voertuig voor het eerst gebruikt wordt of in het verkeer wordt gesteld door een bepaalde belastingplichtige. De hoogte van het bedrag hangt af van het vermogen van de motor.¹⁰⁹ Dit kan weergegeven worden in fiscale paardenkracht of in kilowatt. Welke de hoogste is, vormt de basis voor de tariefbepaling van de BIV.¹¹⁰ Sinds 1 maart 2012 heeft er voor de BIV echter een hervorming plaatsgevonden met betrekking tot de berekening ervan. Zo zal niet langer het aantal paardenkracht of het aantal kilowatt de basis vormen voor de berekening van de BIV, maar wel de milieuvriendelijkheid van de wagen. Deze wordt op basis van onder andere de CO₂-uitstoot bepaald, maar ook andere

¹⁰⁵ Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*. Opgevraagd op 17 oktober 2011 via <http://www.docufin.fgov.be>, p. 251.

¹⁰⁶ Ibidem, p. 257 – 278.

¹⁰⁷ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 691 – 796.

¹⁰⁸ Ibidem, pp. 691 – 703.

¹⁰⁹ Ibidem, p. 711.

¹¹⁰ Ibidem, pp. 710 – 714.

milieukenmerken hebben hier een invloed op.¹¹¹ Een meer gedetailleerde uiteenzetting betreffende deze BIV zal in het derde deel van deze masterproef aan bod komen. Naast de voorgaande belastingen die geheven worden om gebruik te mogen maken van de weginfrastructuur, is er nog een variant voor het gebruik van de Europese infrastructuur, namelijk het eurovignet. Deze belasting geldt enkel voor voertuigen met minstens twaalf ton als toegelaten massa die bestemd zijn voor het transport van goederen.¹¹² Ten vierde is er de belasting op de spelen en de weddenschappen, die wordt geheven op de inkomsten van de organisator ervan of op de bedragen die werden ingezet bij de spelen en/of de weddenschappen.¹¹³ Ook de belasting op de automatische ontspanningstoestellen maakt deel uit van de met inkomstenbelasting gelijkgestelde belastingen. Het gaat hierbij om een jaarlijkse belasting die betaald dient te worden voor de automatische ontspanningstoestellen op de openbare weg, zowel op publieke plaatsen als op privéplaatsen.¹¹⁴ Artikel 76, paragraaf 2 van het Wetboek Diverse Rechten en Taksen omschrijft 'automatisch' als volgt: "*Wordt als automatisch beschouwd: elk toestel dat een mechanisch, elektrisch of elektronisch onderdeel bevat, dienstig voor het op gang brengen, de werking, of voor de bediening ervan, er waarvan de start veroorzaakt wordt door het inbrengen van een geldstuk, van een penning of door gelijk welk ander middel dat hiervoor in de plaats komt.*".¹¹⁵ Als laatste is er nog de belasting op de deelname van de werknemers in de winst of het kapitaal van een vennootschap.¹¹⁶

3.2.8 De diverse rechten en taksen

De diverse rechten en taksen bevatten een aantal kleinere belastingen en worden geregeld in het Wetboek Diverse Rechten en Taksen.¹¹⁷ Deze belastingen zijn ingedeeld in negen groepen. Ten eerste zijn er de rechten op geschriften, dit zijn belastingen die moeten worden betaald op bepaalde geschriften die in België worden opgesteld. Het gaat hierbij om geschriften waarop zo een recht geldt, namelijk akten van notarissen en gerechtsdeurwaarders, bankgeschriften en andere geschriften zoals een recht op bepaalde geschriften opgesteld door hypotheekbewaarders.¹¹⁸ Een tweede groep bestaat uit de taks op beursverrichtingen en de reporten.¹¹⁹ Daarnaast is er de taks

¹¹¹ *Nieuwe belasting op de inverkeerstelling (BIV)*. (z.d.). Opgevraagd op 1 maart 2012 via http://www.vlaanderen.be/servlet/Satellite?pagename=Infolijn/View&cid=1308718890617&c=Solution_C&p=1183730847285&context=.

¹¹² Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*, p. 272 – 275.

¹¹³ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 703 – 707.

¹¹⁴ *Ibidem*, pp. 707 – 710.

¹¹⁵ *Ibidem*, pp. 707.

¹¹⁶ *Ibidem*, pp. 714 – 716.

¹¹⁷ *Ibidem*, pp. 1347 – 1383.

¹¹⁸ *Ibidem*, pp. 1347 – 1348.

Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*. Opgevraagd op 17 oktober 2011 via <http://www.docufin.fgov.be>, pp. 205 - 206.

¹¹⁹ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 1351.

op de aflevering van effecten aan toonder. Hierbij wordt wel de kanttekening gemaakt dat er sinds 1 januari 2008 een wet is, namelijk de wet op de dematerialisatie van effecten, waardoor er geen aflevering van effecten van toonder meer kan plaatsvinden. Met deze wet en taks wordt enkel rekening gehouden bij geschillen uit het verleden die zouden kunnen optreden.¹²⁰ Ten vierde is er de taks op de verzekeringsverrichtingen, dit is een jaarlijkse taks die geheven wordt op verzekeringsverrichtingen. De voorwaarde die geldt voor het heffen van deze taks, is dat het risico van de verrichting in België moet liggen.¹²¹ Ook op winstdeelnemingen vanuit levensverzekeringen, lijfrenten, tijdelijke renten of aanvullende pensioenen dient een taks te worden betaald.¹²² Bovendien is er een uitzonderlijke taks op de stortingen bestemd voor het lange termijnsparen.¹²³ De taks op het lange termijnsparen, die betrekking heeft op individuele levensverzekeringen en zowel individuele, als collectieve spaarrekeningen, vormt een zevende groep binnen de diverse rechten en taksen.¹²⁴ Als voorlaatste is er nog de belasting op aanplakking. Artikel 188 van het Wetboek Diverse Rechten en Taksen luidt als volgt: "*Er wordt een taks gevestigd op alle om 't even welke plakbrieven die voor het publiek zichtbaar zijn [en waarvan de oppervlakte groter is dan [1 vierkante meter]].*".¹²⁵ Tot slot is er nog de bijzondere taks op kasbons in het bezit van de financiële tussenpersonen.¹²⁶

3.3 De fiscale druk in België

Uit het voorgaande overzicht van de soorten belastingen, kan besloten worden dat er, in België, tal van belastingen zijn waarmee rekening moet gehouden worden. Mede hierdoor, maar ook door de verschillende wetten, regels en beginselen, wordt het Belgisch belastingsysteem vaak omschreven als zijnde complex. Daarnaast blijkt eveneens dat België één van de koplopers is in de Europese Unie voor wat betreft de fiscale druk. Zo geeft tabel 3 een overzicht van de evolutie van de totale belastingen, inclusief parafiscale lasten, als percentage van het bruto binnenlands product (BBP). Allereerst blijkt hieruit dat ons land in 2009, na Denemarken en Zweden, maar liefst op de derde plaats stond met 43,5 procent. In Denemarken en Zweden bedraagt de belastingdruk, voor datzelfde jaar, respectievelijk 48,1 en 46,9 procent van het BBP. In vergelijking met de ons omringende landen en met de rest van de landen die tot de Europese Unie behoren, kan besloten worden dat de fiscale druk in België erg hoog is. Bovendien blijkt dat de gewogen en de rekenkundige gemiddelden van de zevenentwintig Europese lidstaten respectievelijk 38,4 en 35,8

¹²⁰ Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*. Opgevraagd op 17 oktober 2011, via <http://www.docufin.fgov.be>, p. 208.

¹²¹ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P. (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 1358.

¹²² Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*. Opgevraagd op 17 oktober 2011 via <http://www.docufin.fgov.be>, p. 210.

¹²³ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 1368 - 1369.

¹²⁴ Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*. Opgevraagd op 17 oktober 2011 via <http://www.docufin.fgov.be>, pp. 210 - 211.

¹²⁵ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 1371.

¹²⁶ Ibidem, pp. 1373 - 1374.

procent bedragen. Deze cijfers liggen beduidend lager dan de 43,5 procent voor België. Ondanks het feit dat er een hoge belastingdruk is, tonen de cijfers tot slot aan dat deze druk sinds 2005 in een weliswaar lichte, maar dalende trend zit.

Gezien het feit dat tabel 3 een weergave is van de belastingdruk, inclusief de sociale zekerheidsbijdragen, lijkt het aangewezen om deze druk van naderbij te bekijken indien deze bijdragen buiten beschouwing worden gelaten. Uit de cijfers, in tabel 4, blijkt dan dat België niet langer op de derde, maar op de vijfde plaats staat voor wat betreft de fiscale druk. Ons land moet opnieuw Denemarken en Zweden laten voorgaan, maar ook Finland en Italië blijken, bij abstractie van de parafiscale lasten, een grotere belastingdruk te hebben. Voor België bedraagt de fiscale druk 29 procent van het BBP, waar dat in Denemarken en Zweden respectievelijk 47,1 en 38,7 procent is. Voor Finland en Italië lopen deze bedragen niet zo hoog op, maar bedragen ze 30,3 en 29,3 procent van het BBP. Het verschil tussen deze laatste twee landen en ons land is duidelijk niet zo groot waardoor België zich nog steeds bij de koplopers bevindt voor wat betreft de belastingdruk. Opnieuw blijkt dat de gewogen en rekenkundige EU-gemiddelden niet boven het voor ons land geldende percentage uit komen. Net zoals in tabel 3, is ook in deze tabel dezelfde dalende trend te herkennen sinds het jaar 2005.

Een laatste tabel geeft een overzicht van de verschillen in totale belastingen, in- en exclusief sociale zekerheidsbijdragen, als percentage van het BBP. De bedragen in tabel 5 zijn met andere woorden een uitdrukking van de parafiscale lasten als percentage van het BBP. Voor België maken deze lasten 14,5 procent van het BBP uit. Concreet impliceert dit dat de sociale zekerheidsbijdragen maar liefst één derde van de totale belastingdruk (43,5%) uitmaken. Ons land valt hiermee net buiten de top vijf, die wordt aangevoerd door Frankrijk, Duitsland, Tsjechië, Oostenrijk en tot slot Slovenië. Opmerkelijk is het feit dat zowel Denemarken als Zweden, de nummer één en twee op vlak van fiscale druk, niet in deze top vijf terug te vinden zijn. Het is zelfs zo dat Denemarken de laagste parafiscale druk heeft, gevolgd door onder andere Ierland, Malta, Groot-Brittannië en Zweden. Als gevolg van het voorgaande kan geconcludeerd worden dat België zich bij de top drie bevindt voor wat betreft de fiscale druk, en bij de top vijf op het gebied van de parafiscale druk.

Tabel 3: Totale belastingen (inclusief sociale zekerheidsbijdragen) als percentage van het bruto binnenlands product (BBP)

	2005	2006	2007	2008	2009
België	44,9	44,5	44,0	44,4	43,5
Bulgarije	31,3	30,7	33,3	32,3	28,9
Tsjechië	37,1	36,7	37,2	35,5	34,5
Denemarken	50,8	49,6	48,9	48,1	48,1
Duitsland	38,8	39,1	39,3	39,4	39,7
Estland	30,6	30,7	31,9	32,1	35,9
Ierland	30,7	32,2	31,4	29,7	28,2
Griekenland	31,9	31,5	32,1	31,7	30,3
Spanje	35,6	36,4	37,1	33,2	30,4
Frankrijk	43,6	43,9	43,2	42,9	41,6
Italië	40,4	42,0	43,0	42,9	43,1
Cyprus	35,5	36,5	40,9	39,1	35,1
Letland	29,0	30,4	30,5	29,1	26,6
Litouwen	28,5	29,4	29,7	30,2	29,3
Luxemburg	37,6	35,9	35,7	35,3	37,1
Hongarije	37,5	37,3	39,9	40,0	39,5
Malta	33,7	33,4	34,3	33,9	34,2
Nederland	37,6	39,0	38,7	39,1	38,2
Oostenrijk	42,3	41,8	42,0	42,6	42,7
Polen	32,8	33,8	34,8	34,3	31,8
Portugal	31,5	32,3	32,9	32,8	31,0
Roemenië	27,8	28,5	29,0	28,0	27,0
Slovenië	38,6	38,3	37,8	37,2	37,6
Slowakije	31,3	29,2	29,3	29,2	28,8
Finland	43,9	43,8	43,0	43,1	43,1
Zweden	48,9	48,3	47,3	46,5	46,9
Groot-Brittannië	36,0	36,7	36,3	37,5	34,9
Noorwegen (geen EU-lidstaat)	43,5	44,0	43,8	43,0	41,4
IJsland (geen EU-lidstaat)	40,6	41,4	40,5	36,7	33,7
EU-27 gemiddelden					
Gewogen	39,1	39,6	39,6	39,3	38,4
Rekenkundig	36,6	36,7	37,2	36,7	35,8

Bron: Rapport Europese Commissie: *Taxation trends in the European Union* (2011, p. 284)

Tabel 4: Totale belastingen (exclusief sociale zekerheidsbijdragen) als percentage van het bruto binnenlands product (BBP)

	2005	2006	2007	2008	2009
België	31,2	30,9	30,3	30,4	29,0
Bulgarije	21,5	22,4	25,2	24,5	21,2
Tsjechië	21,0	20,4	21,0	19,3	19,1
Denemarken	49,7	48,6	47,9	47,1	47,1
Duitsland	22,5	23,3	24,2	24,3	24,0
Estland	20,4	20,6	21,3	20,4	22,7
Ierland	26,0	27,4	26,5	24,3	22,4
Griekenland	20,7	20,8	21,0	20,7	20,0
Spanje	23,5	24,3	24,9	20,9	18,0
Frankrijk	27,3	27,5	27,0	26,7	25,0
Italië	27,9	29,5	30,1	29,4	29,3
Cyprus	27,3	28,6	33,4	31,4	26,5
Letland	20,6	21,7	21,8	20,8	18,1
Litouwen	20,4	21,0	21,1	21,2	17,7
Luxemburg	27,1	25,9	25,8	25,3	25,9
Hongarije	25,0	24,7	26,3	26,4	26,5
Malta	27,3	27,3	28,5	27,9	28,2
Nederland	24,6	25,0	25,2	24,6	24,4
Oostenrijk	27,7	27,4	27,8	28,3	27,7
Polen	20,5	21,6	22,9	23,0	20,5
Portugal	23,1	23,8	24,3	24,1	22,0
Roemenië	18,2	18,8	19,3	18,7	17,5
Slovenië	24,4	24,3	24,1	23,2	22,7
Slowakije	18,6	17,5	17,6	17,2	16,1
Finland	31,9	31,6	31,1	31,0	30,3
Zweden	38,6	39,0	38,0	38,0	38,7
Groot-Brittannië	29,3	30,0	29,7	30,7	28,1
Noorwegen (geen EU-lidstaat)	34,6	35,2	34,7	34,1	31,5
IJsland (geen EU-lidstaat)	37,4	38,1	37,5	33,9	30,6
EU-27 gemiddelden					
Gewogen	26,6	27,2	27,4	26,9	25,6
Rekenkundig	25,8	26,1	26,5	25,9	24,8

Bron: Rapport Europese Commissie: *Taxation trends in the European Union* (2011, p. 286)

Tabel 5: Verschil over de jaren heen tussen totale belastingen (inclusief en exclusief sociale zekerheidsbijdragen) als percentage van het Bruto Binnenlands Product (BBP)

	2005	2006	2007	2008	2009
België	13,7	13,6	13,7	14,0	14,5
Bulgarije	9,8	8,3	8,1	7,8	7,7
Tsjechië	16,1	16,3	16,2	16,2	15,4
Denemarken	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0
Duitsland	16,3	15,8	15,1	15,1	15,7
Estland	10,2	10,1	10,6	11,7	13,2
Ierland	4,7	4,8	4,9	5,4	5,8
Griekenland	11,2	10,7	11,1	11,0	10,3
Spanje	12,1	12,1	12,2	12,3	12,4
Frankrijk	16,3	16,4	16,2	16,2	16,6
Italië	12,5	12,5	12,9	13,5	13,8
Cyprus	8,2	7,9	7,5	7,7	8,6
Letland	8,4	8,7	8,7	8,3	8,5
Litouwen	8,1	8,4	8,6	9,0	11,6
Luxemburg	10,5	10,0	9,9	10,0	11,2
Hongarije	12,5	12,6	13,6	13,6	13,0
Malta	6,4	6,1	5,8	6,0	6,0
Nederland	13,0	14,0	13,5	14,5	13,8
Oostenrijk	14,6	14,4	14,2	14,3	15,0
Polen	12,3	12,2	11,9	11,3	11,3
Portugal	8,4	8,5	8,6	8,7	9,0
Roemenië	9,6	9,7	9,7	9,3	9,5
Slovenië	14,2	14,0	13,7	14,0	14,9
Slowakije	12,7	11,7	11,7	12,0	12,7
Finland	12,0	12,2	11,9	12,1	12,8
Zweden	10,3	9,3	9,3	8,5	8,2
Groot-Brittannië	6,7	6,7	6,6	6,8	6,8
Noorwegen (geen EU-lidstaat)	8,9	8,8	9,1	8,9	9,9
IJsland (geen EU-lidstaat)	3,2	3,3	3,0	2,8	3,1
EU-27 gemiddelden					
Gewogen	12,5	12,4	12,2	12,4	12,8
Rekenkundig	10,8	10,6	10,7	10,8	11,0

Bron: Rapport Europese Commissie: *Taxation trends in the European Union* (2011, p. 306)

Hoofdstuk 4: De overheidsstructuur in België

In de vorige hoofdstukken werd dieper ingegaan op de oorsprong, de definitie, de beginselen en de functies van belastingen. Daarnaast werden ook de verschillende soorten belastingen onder de loep genomen. Rest enkel nog de vraag aan wie de bevoegdheden aangaande de berekening, de vestiging, de inning en invordering van de, in hoofdstuk drie vermelde, belastingen toekomen. Om een goed begrip van de fiscale bevoegdheidsverdeling te verkrijgen, is het aangewezen om eerst in te gaan op de overheidsstructuur in België en de grondwettelijke bevoegdheden van de verschillende overheden.

4.1 Oorsprong van de overheidsstructuur

De Belgische staatsstructuur kan gezien worden als zijnde complex. De oorzaak en oorsprong hiervan is terug te vinden in de vijf, en intussen reeds zes, staatsvormingen die ons land gekend heeft.¹²⁷ De eerste staatsvorming vond plaats tussen 1970 en 1973 en leidde tot het ontstaan van de cultuurgemeenschappen. Deze hadden echter nog maar weinig bevoegdheden. Een tiental jaar later, namelijk tussen 1980 en 1983, vond een tweede staatsvorming plaats. Deze bestond erin de bevoegdheden van de cultuurgemeenschappen uit te breiden en de gewesten op te richten.¹²⁸ Tussen 1988 en 1990 zorgde een derde staatsvorming ervoor dat de bevoegdheden van de gemeenschappen en gewesten werden uitgebreid. De vierde staatsvorming, in 1993, zorgde ervoor dat er opnieuw bijkomende bevoegdheden werden toegekend aan de gemeenschappen en de gewesten. Daarenboven werd, als gevolg van deze staatsvorming, de Belgische Staat erkend als een federale Staat.¹²⁹ Dit werd toen ook opgenomen in het eerste artikel van de Grondwet en geldt tot op vandaag nog steeds. Het artikel definieert België als volgt: "*België is een federale Staat, samengesteld uit de gemeenschappen en de gewesten.*".¹³⁰ In 2001 volgde dan een vijfde staatsvorming, met als uitgangspunten het Lambermontakkoord en het Lombardakkoord.¹³¹ Het eerste akkoord hield in dat er bepaalde bevoegdheden werden toegewezen aan de gemeenschappen en de gewesten. Verder vermeldde het akkoord tevens nog enkele zaken met betrekking tot de financiering van de gemeenschappen en de fiscale bevoegdheden van de gewesten. Het Lombardakkoord ging echter vooral over de werking van de Brusselse instellingen.

¹²⁷ Ballon, L., Geens, K., Stuyck, J., & Terry, E., (2009). *Inleiding tot het economisch recht*. Mechelen: Kluwer, p. 28.

¹²⁸ *De eerste en de tweede staatsvorming*. (z.d.). Opgevraagd op 13 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/land/geschiedenis/belgie_vanaf_1830/vorming_federale_staat/eerste_en_tweede_staatsvorming/.

¹²⁹ *De derde en de vierde staatsvorming*. (z.d.). Opgevraagd op 13 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/land/geschiedenis/belgie_vanaf_1830/vorming_federale_staat/derde_en_vierde_staatsvorming/.

¹³⁰ Ballon, L., Cuypers, D., De Jonckheere, M., Geinger, H., Heijerick, N., Stuyck, J., Torfs, N., & Van Acker, C., (2008). *Codex Economie: verzameling van wetteksten voor economen*. Brugge: die Keure, p. 185.

¹³¹ *De vijfde staatsvorming*. (z.d.). Opgevraagd op 13 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/land/geschiedenis/belgie_vanaf_1830/vorming_federale_staat/vijfde_staatsvorming/.

Op 13 juni 2010 waren er in ons land federale verkiezingen. In Vlaanderen was het de politieke partij NV-A die de meeste stemmen binnen haalde. In Wallonië kwam de socialistische partij, PS als grootste winnaar uit de bus. Van de euforie vlak na de verkiezingen, was na een tijdje geen sprake meer. Het is namelijk zo dat de standpunten van beide partijen zeer uiteenlopend waren. Vanaf dan was het eigenlijk al duidelijk dat een regeringsvorming geen al te evidente opdracht zou worden. Verschillende (in)formateurs trachtten een overeenkomst te bekomen tussen alle partijen, maar tevergeefs. België belandde in een politieke impasse en het was duidelijk dat er zich een staatshervorming opdrong alvorens een regering kon worden gevormd. Eind 2011, ongeveer anderhalf jaar na de verkiezingen, kende België een zesde staatshervorming. Deze hervorming kan herleid worden tot vier kleinere delen.¹³² Het eerste en wellicht het meest historische deel waarover een akkoord werd bereikt in deze staatshervorming was de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde. Dit thema vormde al vele jaren en regeringen een groot discussiepunt. Het probleem situeerde zich bij de taalgrens, want het arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde bestaat uit twee delen. Enerzijds is er het arrondissement Halle-Vilvoorde dat toebehoort aan het Vlaams Gewest, en anderzijds is er een gedeelte van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Sinds de opdeling, in de wet van 8 november 1962 en de taalwet van 2 augustus 1963, van België in vier taalgebieden bevindt het arrondissement zich op twee taalgebieden.¹³³ Al jaar en dag geraakten de regeringen het niet eens bij welk taalgebied dit arrondissement hoorde. Met deze hervorming zijn de partijen er nu toch in geslaagd om een akkoord te bereiken over de kieskring. Het akkoord impliceert dat Brussel-Halle-Vilvoorde van het gerechtelijk arrondissement wordt gescheiden. Het komt er dus op neer dat er drie kieskringen komen, namelijk Vlaams-Brabant, Waals-Brabant en Brussel-Hoofdstad, voor wat betreft de Kamer en het Europees Parlement. Ook het gerechtelijk arrondissement wordt gesplitst, in Halle-Vilvoorde en Brussel.¹³⁴

Naast een consensus omtrent het moeilijke dossier Brussel-Halle-Vilvoorde, is er ook een, weliswaar beperkte, overeenkomst betreffende een reorganisatie van Brussel. Er is namelijk overeengekomen dat het aantal sociale huisvestingsmaatschappijen sterk verminderd wordt en ook inzake netheid worden meer transparante regels getroffen.¹³⁵

Een derde aspect betreft de financieringswet. De FOD Financiën is verantwoordelijk voor het innen van de meeste belastingen, maar niet al dat geld is bestemd voor de federale overheid. Het merendeel van de geïnde bedragen wordt toegekend aan de gemeenschappen en gewesten. Aangezien de federale overheid zelf ook middelen nodig heeft om alle bevoegdheden te kunnen vervullen, is er nu beslist dat het gedeelte dat wordt overgeheveld naar de gemeenschappen en gewesten minder snel zal stijgen in de toekomst. Dit betekent echter niet dat zij het nu met minder

¹³² Zesde staatshervorming. (2011). *De Tijd*. Opgevraagd op 16 februari 2012 via <http://www.detijd.be>.

¹³³ *Taalwetgeving*. (z.d.). Opgevraagd op 16 februari 2012 via http://www2.vlaanderen.be/taalwetgeving/taalgrens_en_taalgebieden.html.

¹³⁴ Haeck, B., (28 september 2011). Het eerste luik van de staatshervorming: de splitsing van BHV. *De Tijd*. Opgevraagd op 16 februari 2012 via <http://www.detijd.be>.

¹³⁵ Ibidem.

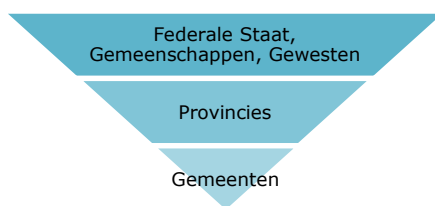
moeten stellen, want hun bevoegdheden rond het belastingbeleid worden uitgebreid. Op die manier zullen de gemeenschappen en de gewesten meer fiscale autonomie verkrijgen.¹³⁶

Tot slot is er nog de uitbreiding van de bevoegdheden van de gemeenschappen en gewesten. Zo wordt het beleid over de arbeidsmarkt, de kinderbijslag, ouderenzorg en bepaalde aspecten van de gezondheidszorg overgeheveld naar de gemeenschappen en gewesten. De verkeerswetgeving wordt voor een deel aan de gewesten toegeschreven.¹³⁷

4.2 Definitie van de overheidsstructuur

Naar aanleiding van de bovenvernoemde staatshervormingen, kan de overheidsstructuur gedefinieerd worden. Om te beginnen staan zowel de federale staat, als de gemeenschappen en de gewesten op hetzelfde niveau. Ze hebben weliswaar allemaal verschillende bevoegdheden. Vervolgens bevinden de provincies zich op het niveau vlak onder de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten. Tot slot bevinden de gemeenten zich op het onderste niveau. Zowel de provincies als de gemeenten staan onder het toezicht van de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten.¹³⁸ In de onderstaande figuur wordt een overzicht gegeven van de overheidsstructuur in België zoals die vandaag de dag gekend is. De samenstelling van deze overheden, alsook de bevoegdheden ervan zullen hierna besproken worden.

Figuur 1: Overheidsstructuur in België



Bron: Eigen verwerking

4.3 Samenstelling en grondwettelijke bevoegdheden van de overheden

De federale overheid of staat, bestaat uit de Koning, het federaal parlement en de federale regering.¹³⁹ Het federaal parlement bestaat uit de kamer van volkvertegenwoordigers en de senaat. Het parlement staat in voor het opstellen van wetten, en wordt daarom de 'wetgevende macht' genoemd. De wetten betreffende de federaal wetgevende macht zijn terug te vinden in de Grondwet, en meer bepaald in de artikelen 42 tot en met 84.¹⁴⁰ De ministers en de

¹³⁶ Haeck, B., (28 september 2011). Financieringswet. *De Tijd*. Opgevraagd op 17 februari 2012 via <http://www.detijd.be>.

¹³⁷ Ibidem.

¹³⁸ *Structuur van de federale staat en de bestuursniveaus*. (z.d.). Opgevraagd op 13 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_staat/structuur/.

¹³⁹ *De federale overheid*. (z.d.). Opgevraagd op 14 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_overheid/.

staatssecretarissen vormen op hun beurt de federale regering. In de huidige regering, Di Rupo, zijn er dertien ministers en zes staatssecretarissen. Deze regering staat in voor de uitvoering van de wetten, zoals ze door de wetgevende macht worden opgesteld. Vandaar dat ze ook wel de 'uitvoerende macht' wordt genoemd. De wetten rond de federale regering zijn eveneens terug te vinden in de Grondwet, maar dan in de artikelen 85 tot en met 114.¹⁴¹ Er is natuurlijk nog een derde en laatste macht, namelijk de rechterlijke, die bestaat uit de hoven en rechtbanken. De bevoegdheden van de federale overheid worden niet uitdrukkelijk vermeld in de Grondwet. Algemeen kan dan ook aangenomen worden dat de overheid enerzijds bevoegd is voor zaken die niet uitdrukkelijk aan de gemeenschappen en de gewesten werden toegewezen, en anderzijds ook voor zaken die het algemeen belang van de samenleving aangaan. Het gaat hier onder meer over financiën, justitie en defensie.

Op hetzelfde niveau als de federale overheid, bevinden zich overigens de gemeenschappen. Artikel 2 van de Grondwet erkent het bestaan van de gemeenschappen als volgt: "*België omvat drie gemeenschappen: de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap.*".¹⁴² Op het Vlaamse gemeenschapsniveau is er een Vlaams parlement en een Vlaamse regering terug te vinden. De instellingen op het Franse gemeenschapsniveau kunnen dan weer onderscheiden worden als zijnde het parlement van de Franse Gemeenschap en de Franse Gemeenschapsregering. De Duitstalige Gemeenschap sluit nauw aan bij de Vlaamse en de Franse, want ook hier is er een parlement van de Duitstalige Gemeenschap en een regering van de Duitstalige Gemeenschap. De opdeling in parlementen en regeringen kan worden teruggevonden in artikel 115, paragraaf 1 en artikel 121, paragraaf 1 van de Grondwet.¹⁴³ Net zoals er op federaal niveau een wetgevende en uitvoerende macht is, is dit ook het geval op het niveau van de gemeenschappen. De parlementen zijn de wetgevende macht, en de regeringen de uitvoerende.¹⁴⁴ De bevoegdheden die aan de gemeenschappen toekomen zijn vooral cultuur- en persoonsgebonden, zoals toerisme en onderwijs. Een gedetailleerde beschrijving van de gemeenschapsbevoegdheden is terug te vinden in de artikelen 4 en 5 van de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.¹⁴⁵

Zoals uit figuur 1 blijkt, staan ook de gewesten op hetzelfde niveau als de federale overheid en de gemeenschappen. De gewesten vertonen veel gelijkenissen met de gemeenschappen, in die zin dat er ook parlementen en regeringen zijn op gewestelijk niveau. Artikel 3 van de Grondwet erkent het

¹⁴⁰ Ballon, L., Cuypers, D., De Jonckheere, M., Geinger, H., Heijerick, N., Stuyck, J., Torfs, N., & Van Acker, C., (2008). *Codex Economie: verzameling van wetteksten voor economen*. Brugge: die Keure, pp. 189 – 195.

¹⁴¹ Ibidem, pp. 195 – 197.

¹⁴² Ibidem, p. 185.

¹⁴³ Ibidem, p. 198 en p. 199.

¹⁴⁴ Ballon, L., Geens, K., Stuyck, J., & Terryn, E., (2009). *Inleiding tot het economisch recht*. Mechelen: Kluwer, pp. 29 – 31.

¹⁴⁵ *Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen*. (z.d.). Opgevraagd op 14 december 2011 via http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&caller=list&cn=1980080802&la=n&fromtab=we t&sql=dt='wet'&tri=dd+as+rank&rech=1&numero=1#LNK0003.

bestaan van de gewesten: "België omvat drie gewesten: het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Gewest."¹⁴⁶ Het Vlaams Gewest beschikt over een Vlaams parlement en een Vlaamse regering. Eerder bleek al dat ook de Vlaamse Gemeenschap over deze twee instellingen beschikt. Bijgevolg kan hieruit besloten worden dat het parlement en de regering, zowel op het niveau van de Vlaamse gemeenschap als op het niveau van het Vlaams gewest, samengevoegd zijn.¹⁴⁷ In tegenstelling tot Vlaanderen, is er bij het Waalse en het Brusselse Gewest geen sprake van een samenvoeging van de instellingen. Het Waalse Gewest bestaat nu uit een Waals parlement en een Waalse regering. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beschikt dan weer over een Brussels Hoofdstedelijk parlement en een Brusselse Hoofdstedelijke regering.¹⁴⁸ Het voorgaande is ook te vinden in artikel 115, paragraaf 2 en artikel 121, paragraaf 2 van de Grondwet.¹⁴⁹ Ook op gewestelijk niveau zijn de parlementen gelijkgesteld aan de wetgevende macht, en de regeringen aan de uitvoerende macht. De gewestbevoegdheden bestaan voornamelijk uit plaatsgebonden aangelegenheden, zoals ruimtelijke ordening en leefmilieu. De Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, en meer bepaald artikel 6 ervan, geeft een uitgebreide beschrijving van de bevoegdheden van de gewesten.¹⁵⁰

Op een tweede niveau, vlak onder de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten, staan de provincies. Zowel het Vlaams als het Waals Gewest worden onderverdeeld in provincies. Artikel 5 van de Grondwet deelt de provincies in als volgt: "Het Vlaamse Gewest omvat de provincies Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen. Het Waalse Gewest omvat de provincies Henegouwen, Luik, Luxemburg, Namen en Waals-Brabant."¹⁵¹ Elke provincie is bevoegd voor alles wat aan de belangen van de provincie toekomt en bijgevolg niet aan die van de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten. Deze voeren echter wel gezag uit op de provincies, maar elk binnen hun eigen bevoegdheden.¹⁵²

Op het derde en laatste niveau bevinden zich de gemeenten. Hoewel dit een overheid of eerder een bestuursorgaan is dat op het laagste niveau staat, is het wel het orgaan dat het dichtst bij de

¹⁴⁶ Ballon, L., Cuypers, D., De Jonckheere, M., Geinger, H., Heijerick, N., Stuyck, J., Torfs, N., & Van Acker, C., (2008). *Codex Economie: verzameling van wetteksten voor economen*. Brugge: die Keure, p. 185.

¹⁴⁷ Ballon, L., Geens, K., Stuyck, J., & Terryn, E., (2009). *Inleiding tot het economisch recht*. Mechelen: Kluwer, p. 30.

De Vlaamse Gemeenschap. (z.d.). Opgevraagd op 14 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/gemeenschappen/vlaamse_gemeenschap/.

¹⁴⁸ Ballon, L., Geens, K., Stuyck, J., & Terryn, E., (2009). *Inleiding tot het economisch recht*. Mechelen: Kluwer, p. 31.

¹⁴⁹ Ballon, L., Cuypers, D., De Jonckheere, M., Geinger, H., Heijerick, N., Stuyck, J., Torfs, N., & Van Acker, C., (2008). *Codex Economie: verzameling van wetteksten voor economen*. Brugge: die Keure, p. 198 en p. 199.

¹⁵⁰ *Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen*. (z.d.). Opgevraagd op 14 december 2011 via http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&caller=list&cn=1980080802&la=n&fromtab=we&sql=dt='wet'&tri=dd+as+rank&rech=1&numero=1#LNK0003.

¹⁵¹ Ballon, L., Cuypers, D., De Jonckheere, M., Geinger, H., Heijerick, N., Stuyck, J., Torfs, N., & Van Acker, C., (2008). *Codex Economie: verzameling van wetteksten voor economen*. Brugge: die Keure, p. 185.

¹⁵² *De bevoegdheden van de provincies*. (z.d.). Opgevraagd op 14 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/provincies/bevoegdheden/.

burger staat.¹⁵³ Dit blijkt ook uit figuur 1, de overheidsstructuur in België. Net zoals de provincies, zijn ook de gemeenten bevoegd voor alles wat het gemeentelijk belang aangaat, en staan ze onder het gezag van de federale overheid, de gemeenschappen, de gewesten en de provincies. Het spreekt voor zich dat ook hier het gezag door de verschillende overheden enkel wordt uitgevoerd binnen de grenzen van hun bevoegdheden.

4.4 De financiering van de bevoegdheden van de overheden

Aansluitend op de toelichting van de overheidsstructuur, de samenstelling van de overheden en de bijbehorende grondwettelijke bevoegdheden, kan nu worden ingegaan op de financiering van de bevoegdheden die aan de verschillende overheden, deelstaten toekomen. Het is namelijk zo dat op basis van de hierboven vernoemde bevoegdheden, de gemeenschappen instaan voor culturele en persoonsgebonden aangelegenheden, de gewesten voor plaatsgebonden aangelegenheden en de federale overheid voor alle aangelegenheden die niet uitdrukkelijk aan de gemeenschappen en gewesten worden toegewezen. Het spreekt voor zich dat de federale overheid, maar ook de deelstaten tevens over de nodige financieringsmiddelen moeten kunnen beschikken om hun bevoegdheden te kunnen uitvoeren. De federale overheid beschikt over de zogenaamde 'rijksmiddelen' die ze, ter financiering van haar bevoegdheden, kan aanwenden. Meer informatie omtrent deze rijksmiddelen zal in een volgend hoofdstuk aan bod komen. Voor wat de financiering van de gemeenschappen en de gewesten betreft, worden de wettelijke bepalingen hieromtrent opgenomen in de Bijzondere Wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten. Als gevolg van de vijfde staatshervorming, die aan het begin van dit hoofdstuk reeds werd toegelicht, werden enkele bepalingen in de Bijzondere Wet van 16 januari 1989 gewijzigd door de Bijzondere Wet van 13 juli 2001 tot herfinanciering van de gemeenschappen en uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de gewesten.¹⁵⁴

Over het algemeen kan worden aangenomen dat de financiering van de gemeenschappen en de gewesten op twee manieren tot stand kan komen. Enerzijds bestaat er de mogelijkheid om zelf belastingen te heffen en anderzijds wordt er een deel van inkomsten op federaal niveau overgeheveld naar de gemeenschappen en de gewesten.¹⁵⁵ De bedragen die worden overgeheveld, worden 'dotaties' genoemd. In wat volgt zal zowel voor de gemeenschappen als voor de gewesten dieper worden ingegaan op deze financieringsvormen. Om echter een duidelijk beeld te verkrijgen van de financiering van deze deelstaten, zullen deze elk afzonderlijk behandeld worden.

Het eerste artikel van de Bijzondere Wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten (BFW) bepaalt voor de gemeenschappen het volgende: *"Onverminderd artikel 110, §2, van de Grondwet, gebeurt de financiering van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap en van de Franse Gemeenschap door:*

¹⁵³ De gemeenten. (z.d.). Opgevraagd op 14 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/gemeenten/.

¹⁵⁴ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, p. 11.

¹⁵⁵ Decoster, A. & Sas, W., (2011). *De bijzondere financieringswet for dummies*. Opgevraagd op 22 april 2012 via http://www.itinerainstitute.org/nl/bibliotheek/_paper/the-special-financing-law-for-dummies/.

1° niet-fiscale ontvangsten;

2° toegewezen gedeelten van de opbrengst van belastingen en heffingen;

2°bis een dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld;

3° leningen."¹⁵⁶

Zoals eerder al werd aangehaald kan de financiering gebeuren op basis van het heffen van belastingen en/of op basis van dotaties. Uit de bepalingen vermeld in artikel 1 blijkt echter dat noch de Vlaamse, noch de Franse gemeenschap zelf belastingen heffen. Er kan dan ook geconcludeerd worden dat deze gemeenschappen, naast de niet-fiscale ontvangsten, zoals schenkingen en legaten, en leningen, volledig afhankelijk zijn van de dotaties van de federale overheid ter financiering van hun bevoegdheden. Hiertoe wordt in artikel 6, paragraaf 1 het volgende omschreven: *"Een gedeelde belasting is een Rijksbelasting die op uniforme wijze over het gehele grondgebied van het Rijk wordt geheven en waarvan de opbrengst geheel of gedeeltelijk aan de Gemeenschappen wordt toegewezen overeenkomstig de bepalingen van deze wet. De in deze titel bedoelde gedeelde belastingen zijn:*

1° [...];

2° de belasting over de toegevoegde waarde;

3° de personenbelasting."¹⁵⁷

Uit deze bepaling blijkt dat de gemeenschappen gefinancierd worden door dotaties die voortkomen uit de personenbelasting en de belasting over de toegevoegde waarde. In de artikelen 36 tot en met 47bis worden de wettelijke bepalingen betreffende deze dotaties beschreven. Een uiteenzetting van de berekening van deze toegewezen gedeelten zou ons echter te ver leiden en bovendien is vooral de financieringsbron en het principe er rond van belang en niet zo zeer de berekening ervan.

Let wel dat tot hiertoe onder 'gemeenschappen' enkel de Vlaamse en de Franse Gemeenschap werd verstaan. Het is namelijk zo dat artikel 176 van de Grondwet stelt dat er een afzonderlijke wet wordt opgesteld ter financiering van de Duitse Gemeenschap, namelijk de wet van 31 december 1983 tot hervorming der instellingen voor de Duitstalige Gemeenschap. In artikel 56 van deze wet kan deze regeling worden terug gevonden. Er kan overigens uit worden afgeleid dat de financiering in grote mate op dezelfde manier gebeurt als bij de Vlaamse en de Franse Gemeenschap. Het enige verschil situeert zich in het feit dat de Duitse Gemeenschap een krediet ontvangt ten laste van de

¹⁵⁶ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 61.

¹⁵⁷ Ibidem, p. 64.

Rijksbegroting in plaats van een toegewezen gedeelte van de opbrengst uit belastingen en heffingen.¹⁵⁸

Naast de gemeenschappen hebben ook de gewesten enkele bevoegdheden toegewezen gekregen waarvoor ze vanzelfsprekend ook financiële middelen nodig hebben. Hiertoe bepaalt artikel 1, paragraaf 2 van de Bijzondere Wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten het volgende: *"Onverminderd artikel 110, §2, van de Grondwet gebeurt de financiering van de begroting van het Vlaams Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest door:*

1° niet-fiscale ontvangsten;

2° fiscale ontvangsten, bedoeld in deze wet;

3° toegewezen gedeelten van de opbrengst van belastingen en heffingen;

4° een nationale solidariteitstussenkomst;

*5° leningen."*¹⁵⁹

In vergelijking met de financiering van de gemeenschappen kunnen de gewesten, ter financiering van hun bevoegdheden tevens rekenen op fiscale ontvangsten en op een nationale solidariteitstussenkomst. Zoals eerder reeds werd vermeld, kunnen de niet-fiscale ontvangsten bestaan uit schenkingen en legaten. De fiscale ontvangsten, daarentegen, zijn inkomsten die voortvloeien uit het heffen van belastingen. De mate waarin een deelstaat zelf belastingen kan heffen, wordt ook wel aangeduid met de term 'fiscale autonomie'. Uit de bespreking van de gemeenschappen bleek al dat deze geen fiscale bevoegdheid hebben om zelf belastingen te heffen en bijgevolg geen fiscale autonomie genieten. De gewesten beschikken echter wel over deze fiscale bevoegdheid en daartoe wordt in artikel 3 van de Bijzondere Wet van 16 januari 1989 bepaald welke gewestelijke belastingen er zijn. *"Volgende belastingen zijn gewestelijke belastingen:*

1° de belasting op de spelen en weddenschappen;

2° de belasting op de automatische ontspanningstoestellen;

3° de openingsbelasting op de slijterijen van gegiste dranken;

4° het successierecht van rijksinwoners en het recht van overgang bij overlijden van niet-rijksinwoners;

¹⁵⁸ *Wet tot hervorming der instellingen van de Duitse Gemeenschap.* (z.d.). Opgevraagd op 22 april 2012 via http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1983123140&table_name=wet.

¹⁵⁹ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 61.

5° de onroerende voorheffing;

6° het registratierecht op de overdrachten ten bezwarende titel van in België gelegen onroerende goederen met uitsluiting van de overdrachten die het gevolg zijn van een inbreng in een vennootschap behalve voor zover het een inbreng betreft door een natuurlijk persoon van een woning in een Belgische vennootschap;

7° het registratierecht op:

a) de vestiging van een hypotheek op een in België gelegen onroerend goed;

b) de gedeeltelijke of gehele verdelingen van in België gelegen onroerende goederen, de afstanden onder bezwarende titel, onder mede-eigenaars, van onverdeelde delen in soortgelijke goederen, en de omzettingen bedoeld in de artikelen 745quater en 745quinquies van het Burgerlijk Wetboek, zelfs indien er geen onverdeeldheid is;

8° het registratierecht op de schenkingen onder de levenden van roerende of onroerende goederen;

9° het kijk- en luistergeld;

10° de verkeersbelasting op de autovoertuigen;

11° de belasting op de inverkeerstelling;

12° het eurovignet."¹⁶⁰

Voor de bovenvernoemde belastingen zijn de gewesten bevoegd om de aanslagvoet, de heffingsgrondslag en de vrijstellingen te bepalen. Vandaar dat het hier ook om gewestelijke belastingen gaat. Naast deze belastingen als vorm van financiering komt, net zoals voor de gemeenschappen, een gedeelte van de opbrengst van belastingen toe aan de gewesten. Waar deze opbrengst voor de gemeenschappen een zogenaamde gedeelde belasting is, is het voor de gewesten een samengevoegde belasting. Het principe blijft hetzelfde, er wordt een bepaald gedeelte van de opbrengst uit de rijksbelasting toegewezen aan de gewesten.¹⁶¹ In tegenstelling tot de gemeenschappen waar de gedeelde belasting bestond uit een gedeelte van de personenbelasting en de belasting over de toegevoegde waarde, duidt de samengevoegde belasting enkel op een deel van de personenbelasting.¹⁶² Ter financiering van de bevoegdheden van de gewesten heeft de wetgever ook voorzien in een nationale solidariteitstussenkomst. Dit bedrag wordt toegekend aan een Gewest wanneer de opbrengst per inwoner uit de

¹⁶⁰ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 61 – 62.

¹⁶¹ Ibidem, p. 64.

¹⁶² Ibidem.

personenbelasting lager ligt dan de gemiddelde opbrengst uit de personenbelasting per inwoner.¹⁶³ Tot slot kunnen de gewesten, net zoals de gemeenschappen, ook gefinancierd worden met behulp van leningen.

Als gevolg van de zesde staatshervorming werd er een akkoord bereikt over de aanpassing van de Bijzondere Financieringswet van 16 januari 1989. Dit werd tot op heden echter nog niet omgezet in wetteksten. Vandaar dat het niet mogelijk is om een gegronde vergelijking te maken tussen de oude en de nieuwe financieringswet. Op basis van enkele artikelen van bepaalde onderzoeksinstituten en kranten kan wel al vermeld worden dat de gemeenschappen en gewesten meer fiscale autonomie zullen genieten. Dit impliceert dus dat ze meer bevoegdheden zullen krijgen aangaande het heffen van belastingen.¹⁶⁴ Of de aanpassingen aan de financieringswet al dan niet positief zullen zijn, zal pas blijken uit het beleid dat de overheden zullen voeren.

¹⁶³ *Bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten.* (z.d.). Opgevraagd op 22 april 2012 via <http://www.ejustice.just.fgov.be/wet/wet.htm>.

¹⁶⁴ Haeck, B., (28 september 2011). Financieringswet. *De Tijd*. Opgevraagd op 22 april 2012 via <http://www.detijd.be>.

Hoofdstuk 5: De inning van belastingen in België

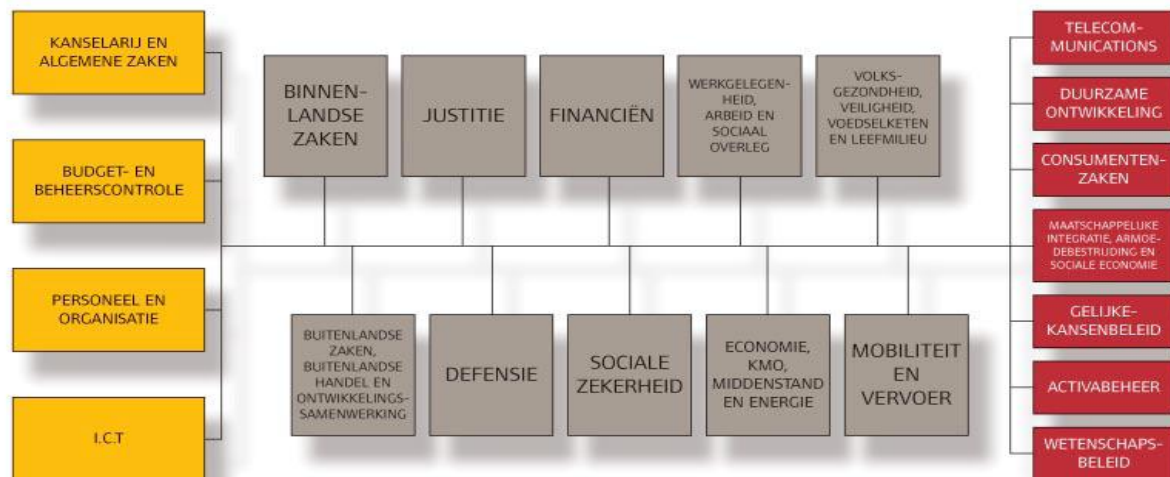
5.1 Bevoegdheid voor de inning op federaal niveau

Als gevolg van de Copernicushervorming, die in 1999 startte onder het bewind van toenmalig Eerste Minister Verhofstadt, beschikt de federale overheid over federale overheidsdiensten, of kortweg FOD's. Zo is er de FOD Kanselarij van de Eerste Minister, de FOD Personeel en Organisatie, de FOD Budget en Beheerscontrole, de FOD Informatie- en Communicatietechnologie, de FOD Buitenlandse zaken, Buitenlandse handel en Ontwikkelingssamenwerking, de FOD Binnenlandse Zaken, de FOD Financiën, de FOD Mobiliteit en Vervoer, de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, de FOD Justitie, de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie en tot slot het ministerie van Defensie. Bovendien worden deze FOD's nog eens aangevuld met enkele programmatorische overheidsdiensten, de zogenaamde POD's. Hierin wordt momenteel een onderscheid gemaakt tussen de POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie, de POD Duurzame Ontwikkeling en de POD Wetenschapsbeleid. Deze zijn ontstaan als gevolg van het feit dat de verschillende maatschappelijke thema's, zoals duurzame ontwikkeling, niet binnen één FOD kunnen worden ondergebracht.¹⁶⁵ Met andere woorden, de POD's weerspiegelen thema's die van maatschappelijk belang zijn, en de verschillende FOD's doorkruisen. In de onderstaande figuur wordt een overzicht gegeven van alle federale en programmatorische diensten. De FOD's in de gele kolom, en meer bepaald de FOD Budget en Beheerscontrole, Personeel en Organisatie en ICT, houden zich bezig met diensten die alle FOD's aangaan. De FOD Kanselarij en Algemene Zaken staat in voor de diensten van de Eerste Minister. De grijze kolom geeft de overige tien FOD's weer. In de rode en meteen ook laatste kolom worden de zeven POD's weergegeven.¹⁶⁶ Zoals eerder reeds aangehaald werd, zijn er momenteel slechts drie POD's actief. Uit de figuur kan besloten worden dat alle FOD's in verbinding staan met elkaar en met de programmatorische diensten. Dit duidt toch wel op een wederzijdse afhankelijkheid en interactie tussen de FOD's en de POD's.

¹⁶⁵ *De federale en programmatorische overheidsdiensten.* (z.d.). Opgevraagd op 18 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_overheid/federale_en_programmatorische_overheidsdiensten/.

¹⁶⁶ *Copernicus: de hervorming van de Belgische federale overheid.* (z.d.). Opgevraagd op 18 december 2011 via http://www.fedweb.belgium.be/nl/binaries/broch_copernicus_nl_tcm120-17107.pdf.

Figuur 2: Overzicht van de FOD's en de POD's



Bron: Copernicus: de hervorming van de Belgische federale overheid, p. 7

In het eerste hoofdstuk werden de verschillende overheidstaken besproken en gekoppeld aan de oorsprong van belastingen. Het spreekt dan ook voor zich dat de overheid nood heeft aan financiële middelen om haar taken te vervullen. Het zoeken, inzamelen en beheren van deze middelen is de bevoegdheid van de FOD Financiën. Hieruit blijkt dat de FOD Financiën instaat voor onder andere de inning van belastingen, maar er dient een kleine kanttekening gemaakt te worden. Over het algemeen is het de FOD Financiën die de bevoegdheid heeft om belastingen te innen, maar deze dienst verdeelt die bevoegdheid onder zes algemene administraties.¹⁶⁷

Allereerst is er de Algemene Administratie van de Fiscaliteit, die instaat voor een rechtvaardige en correcte heffing van de belastingen.¹⁶⁸ De belastingplichtigen, met andere woorden de particulieren, KMO's en andere ondernemingen moeten niet meer maar ook niet minder betalen dan wat wettelijk verschuldigd is. Vervolgens is er de Algemene Administratie van de Inning en Invordering. Dit is veruit de belangrijkste administratie voor wat betreft de inning van de belastingen.¹⁶⁹ De Algemene Administratie van Douane en Accijnzen is de derde administratie van de FOD Financiën. De douane staat in voor een eerlijke internationale handel.¹⁷⁰ De accijnsdiensten staan dan weer in voor het innen van de accijnzen die worden geheven op de accijnsgoederen en de nationale accijnsproducten. Daarnaast is er ook nog de Algemene Administratie van de Strijd tegen Fiscale Fraude, of ook wel de Bijzondere Belastinginspectie (BBI) genoemd. Deze dienst

¹⁶⁷ *Missie en visie van de FOD Financiën.* (z.d.). Opgevraagd op 18 december 2011 via <http://minfin.fgov.be/portail2/nl/site/aboutus.htm>.

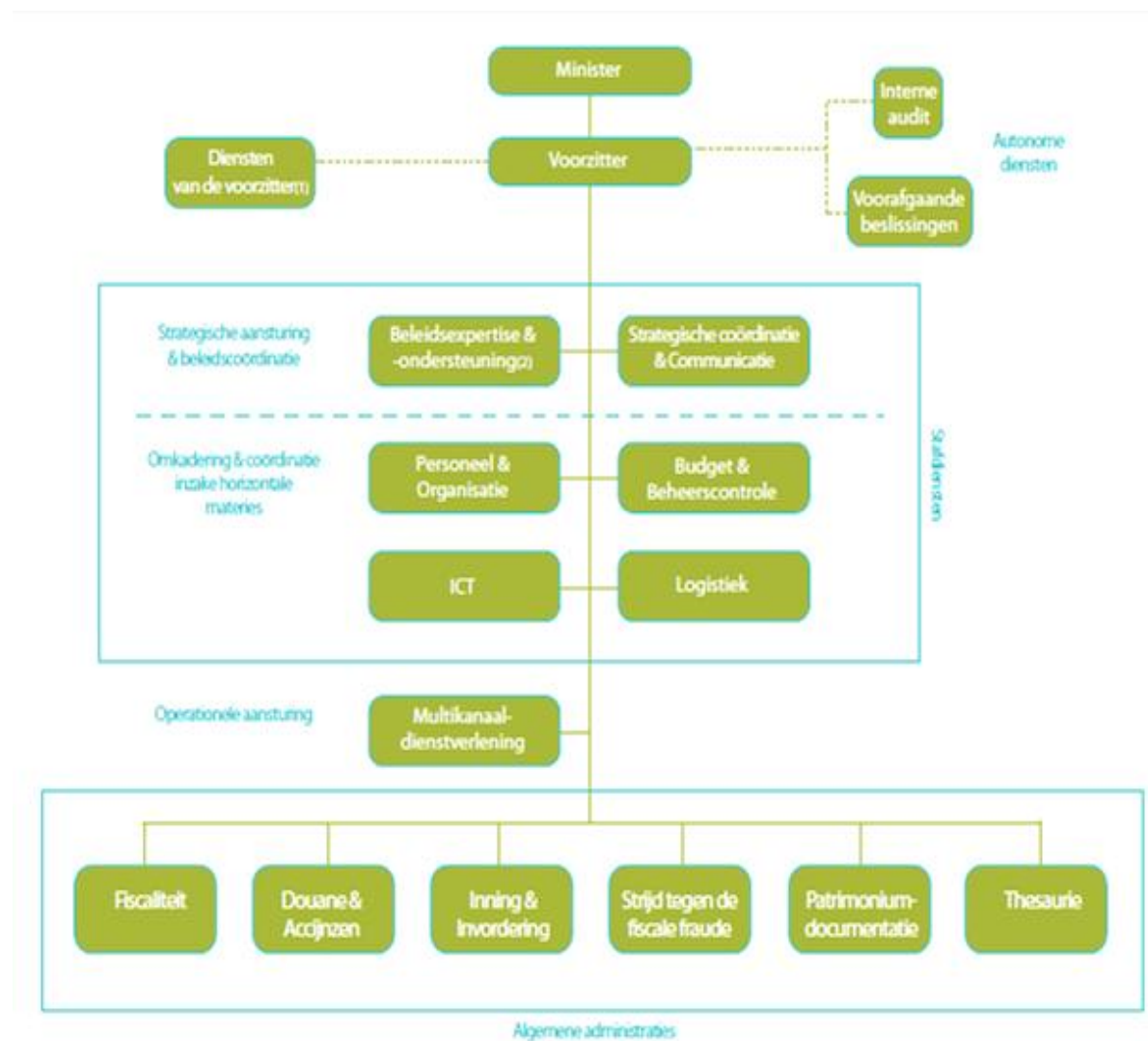
¹⁶⁸ *Fiscaliteit.* (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fiscus.fgov.be/interfaofnl/News/index.htm>.

¹⁶⁹ *Missie en visie van de inning en invordering.* (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://www.fiscus.fgov.be/interfainvnl/Home/missie.htm>.

¹⁷⁰ *Missie van de douane en accijnzen.* (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fiscus.fgov.be/interfdan/nl/publications/missie.htm>.

heeft als taak de fiscale fraude op te sporen door de fiscale toestand van de belastingplichtigen na te gaan.¹⁷¹ Als vijfde is er dan de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie, die instaat voor het beheer van de eigendomsinformatie.¹⁷² De zesde en laatste administratie is die van de Thesaurie. Dit is misschien wel de belangrijkste administratie binnen de FOD Financiën en binnen de federale overheid. Deze administratie beheert de Belgische schatkist.¹⁷³ Ze staat met andere woorden in voor het evenwicht tussen inkomsten en uitgaven.¹⁷⁴ In de onderstaande figuur wordt een overzicht gegeven van de samenstelling van de FOD Financiën en de zes administraties.

Figuur 3: Organigram van de FOD Financiën



Bron: FOD Financiën, jaarverslag (2009), p. 17

¹⁷¹ Taken van de BBI. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fiscus.fgov.be/interfbbinl/nl/index.htm>.

¹⁷² Taken van de algemene administratie van de patrimoniumdocumentatie. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fiscus.fgov.be/interfakrednl/Taken/overzicht.htm>.

¹⁷³ Mission of the administration of treasury. (z.d.). Opgevraagd op 19 december via <http://treasury.fgov.be/#mission>.

¹⁷⁴ Jaarverslag 2009. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://www.minfin.fgov.be/portail2/nl/downloads/publications/reports/text-2009.pdf>, pp. 36 – 54.

5.1.1 De federale ontvangsten uit belastingen voor het jaar 2010 en 2011

Tot nu toe werd er reeds ingegaan op de oorsprong, de definitie, de beginselen en de functies van belastingen. Er werd overigens een bondig overzicht geschetst van de voornaamste soorten belastingen. Bovendien werd in het vierde hoofdstuk de overheidsstructuur en het ontstaan ervan toegelicht, waarna eveneens werd ingegaan op de bevoegdheden en de financiering van de federale overheid en de deelstaten. Aangaande de financiering van de bevoegdheden van de federale overheid werd in het vorige hoofdstuk al vermeld dat ze hiertoe de rijksmiddelen kan aanwenden. Hierbij verdient het toch enige aanbeveling om dieper in te gaan op dit begrip. Het is namelijk zo dat de inkomsten die de federale overheid verkrijgt uit fiscale en niet-fiscale ontvangsten de zogenaamde 'totale ontvangsten' zijn. Er dient evenwel opgemerkt te worden dat de opcentiemen, opdecimen en aanvullende belastingen die voor rekening van de andere, lagere overheden worden geïnd niet in deze totale ontvangsten vervat zitten.¹⁷⁵ Uit het vierde hoofdstuk bleek overigens dat de federale overheid, in het kader van de Bijzondere Financieringswet, een deel van haar ontvangsten overdraagt aan de deelstaten, ook wel de gemeenschappen en de gewesten. Het is echter zo dat ze daarnaast tevens een deel afstaat aan de Europese Unie en een deel toewijst aan de Sociale Zekerheid en andere instellingen, zoals onder andere de CREG. Wanneer het totaal van deze overgedragen, afgestane en toegewezen ontvangsten in mindering worden gebracht van de totale ontvangsten, dan worden de rijksmiddelen verkregen.¹⁷⁶ Dit zijn de middelen die de federale overheid dus ter haar beschikking heeft om haar bevoegdheden te kunnen financieren.

Om dit nu allemaal om te zetten in feiten en cijfers wordt er in de volgende tabellen een overzicht gegeven van de federale ontvangsten en van de federaal geïnde belastingen. Gezien het feit dat de geïnde belastingen een onderdeel vormen van de totale ontvangsten van de federale overheid, zal eerst de tabel met alle ontvangsten worden toegelicht. Hierna zullen dan de fiscale ontvangsten in het bijzonder van naderbij worden bekeken.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de evolutie van de totale ontvangsten van de federale overheid in miljoenen euro's. Over het algemeen worden deze ontvangsten opgedeeld in fiscale en niet-fiscale ontvangsten, of met andere woorden ontvangsten die voortkomen uit belastingen en ontvangsten die niet gerelateerd zijn aan belastingen. Deze laatste groep van ontvangsten wordt tevens onderverdeeld in lopende niet-fiscale ontvangsten en niet-fiscale kapitaalontvangsten. Het is echter zo dat de cijfers die in deze tabel worden weergegeven, effectief de totale ontvangsten van de federale overheid weerspiegelen. Dit impliceert niet dat deze overheid ook over al deze bedragen kan beschikken om haar bevoegdheden te financieren. Aan het einde van het vierde hoofdstuk werd namelijk al vermeld dat de federale overheid, in het kader van de Bijzondere Financieringswet, een deel van haar ontvangsten naar de deelstaten, de

¹⁷⁵ Vanalme, E., (2007). *De kloof tussen de totale ontvangsten en de rijksmiddelen: een analyse van de periode 2000-2006*. Opgevraagd op 27 juni 2012 via [http://www.econ.kuleuven.be/public/ndaaa08/BdocB%255F2007%255FQ4n%255FVanalme%255F20070919\[1\].pdf](http://www.econ.kuleuven.be/public/ndaaa08/BdocB%255F2007%255FQ4n%255FVanalme%255F20070919[1].pdf).

¹⁷⁶ *De ontvangsten geïnd door de Belgische federale overheid*. (z.d.). Opgevraagd op 27 juni 2012 via <http://docufin.fgov.be/intersalgnl/thema/Ontvangsten/Ontvangsten.htm>.

gemeenschappen en de gewesten, overhevelt. Hierbij dient eveneens opgemerkt te worden dat de federale overheid niet enkel een deel van haar ontvangsten aan de gemeenschappen en de gewesten overdraagt, maar onder andere ook aan de Europese Unie en de Sociale Zekerheid. Dit zal verder nog aan bod komen en worden toegelicht.

Uit de tabel blijkt dat de totale ontvangsten van de federale overheid in 2007 90.782,5 miljoen euro bedroegen en de niet-fiscale ontvangsten 2.752,1 miljoen euro. Het jaar daarna, namelijk 2008, bleken beide vormen van ontvangsten te zijn toegenomen met respectievelijk 6,25 procent voor de fiscale ontvangsten en 1,53 procent voor de niet-fiscale ontvangsten. In 2009 daalden de totale fiscale ontvangsten dan weer, maar de niet-fiscale ontvangsten namen fors toe. Een jaar later deed het omgekeerde scenario zich voor, de fiscale ontvangsten namen toe ten opzichte van 2009 en de niet-fiscale ontvangsten kenden een lichte daling. Voor wat het jaar 2011 betreft, kan wederom worden vastgesteld dat de fiscale ontvangsten zijn toegenomen in vergelijking met het voorgaande jaar, en dat de niet-fiscale ontvangsten lichtjes zijn afgenomen. Wanneer het jaar 2011 met het jaar 2007 wordt vergeleken, dan kan geconcludeerd worden dat de fiscale ontvangsten globaal genomen toegenomen zijn met ongeveer 3,10 procent en dat de niet-fiscale ontvangsten met meer dan 100 procent, namelijk 137,45 procent, zijn gestegen.

Tabel 6: Evolutie totale ontvangsten in miljoenen euro's

	2007	2008	2009	2010	2011
Fiscale ontvangsten	90.782,5	96.460,1	85.974,1	91.112,9	93.597,5
Directe belastingen	50.062,8	53.645,2	46.721,5	48.544,8	49.745,9
Douane en accijnzen	9.233,8	9.421,3	8.583,1	9.579,4	9.290,1
BTW, registratie en diversen	29.808,1	31.588,7	28.881,5	31.063,8	32.503,0
Successierechten	1.677,8	1.804,9	1.787,9	1.924,9	2.058,4
Niet-fiscale ontvangsten	2.752,1	2.794,2	8.964,0	6.745,0	6.534,8
Lopende niet-fiscale ontvangsten	2.147,4	2.649,4	4.042,7	4.301,3	5.942,9
Niet-fiscale kapitaalontvangsten	604,7	144,8	4.921,3	2.443,6	591,9
Totaal	93.534,6	99.254,4	94.938,1	97.857,8	100.132,2

Bron: www.begroting.be

In de voorgaande tabel werd een overzicht gegeven van de totale federale ontvangsten tussen 2007 en 2011. Gezien het feit dat deze masterproef zich vooral richt tot de efficiëntie en de effectiviteit van de inning van belastingen in België, zal nu dieper worden ingegaan op de fiscale ontvangsten van de federale overheid. Er zal met andere woorden een gedetailleerd overzicht worden gegeven van de bedragen die werden geïnd in 2010 en 2011 betreffende de directe belastingen, de douane en accijnzen, de BTW, de registratierechten en diversen en de successierechten. Bovendien zal er worden vermeld welke instantie de belasting in kwestie heeft geïnd en aan wie de bedragen, al dan niet volledig, toekomen.

De toelichting aangaande de fiscale ontvangsten zal aanvangen met de directe belastingen. Uit het derde hoofdstuk is reeds gebleken dat deze vorm van belasting bestaat uit de inkomstenbelasting, de onroerende en de roerende voorheffing, de bedrijfsvoorheffing en de voorafbetalingen. Het is echter zo dat de FOD Financiën in zijn berekeningen betreffende de directe belastingen tevens de met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen onder de noemer van de directe belastingen opneemt. Vandaar dat er voor geopteerd wordt om het ook in de tabellen zo tot uiting te laten komen. Uit tabel 6 kon al geconcludeerd worden dat de totale ontvangsten voor de directe belastingen 48.544,80 miljoen euro bedroegen in 2010 en 49.745,93 miljoen euro in 2011. De eerste kolom van tabel 7 geeft hierbij aan uit welke belastingen de directe belastingen zijn samengesteld. Hierna wordt in de tweede kolom vermeld wie instaat voor de inning van de belastingen. Voor het merendeel van de directe belastingen zal dat de FOD Financiën zijn. Het is echter zo dat sinds 1999 het Vlaams Gewest zelf bevoegd is voor de inning van de onroerende voorheffing. De FOD Financiën blijft natuurlijk wel nog de onroerende voorheffing met betrekking tot het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest innen. Eenzelfde redenering geldt voor de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet omdat het Vlaams Gewest sinds één januari 2011 over de gemachtigd is om deze belastingen te innen. Na de bespreking van de directe belastingen, zal er worden ingegaan op de indirecte belastingen, namelijk de BTW, de registratierechten, de diversen, de successierechten, de douane en accijnzen en tot slot de diverse rechten en taksen. Voor deze belastingen wordt eveneens vermeld wie bevoegd is om ze te innen, hoeveel de totale opbrengsten ervan bedroegen en aan wie ze vervolgens toekomen.

Een eerste belasting die in tabel 7 aan bod komt, is de personenbelasting. Er dient echter opgemerkt te worden dat het hier om de kohieren personenbelasting gaat, dus met andere woorden om de belasting die geïnd werd op basis van het aanslagbiljet van de personenbelasting. De totale ontvangsten voor de federale overheid die voortkomen uit de personenbelasting bestaan tevens uit de bedrijfsvoorheffing, de voorafbetalingen en de bijzondere sociale zekerheidsbijdragen, maar deze worden niet opgenomen in de kohieren personenbelasting. Zowel voor 2010 als 2011 heeft de FOD Financiën een negatief bedrag aan personenbelasting (kohieren) geïnd. Dit betekent dat er globaal genomen meer aanslagen waren waarbij de FOD Financiën een schuld had ten aanzien van de belastingplichtige dan aanslagen waarbij het omgekeerde scenario zich voor deed. Dit is enerzijds te wijten aan het feit dat er door de werkgever te veel aan bedrijfsvoorheffing werd ingehouden, anderzijds kan het ook zijn dat de belastingplichtige te veel voorafbetalingen heeft verricht. Uit de laatste drie kolommen, namelijk die van de begunstigen en de cijfers voor 2010 en 2011, kan worden afgeleid dat het terug te betalen bedrag aan personenbelasting volledig voor rekening van de federale overheid is. We zien dat de totale ontvangsten voor 2010 -5.013,70 miljoen euro waren. Ongeacht of de belastingplichtige nu een vordering of een schuld heeft ten aanzien van de FOD Financiën, de federale overheid zal steeds in de financiering van andere instanties blijven voorzien. Zo blijkt dat de FOD Financiën voor 2010 en 2011 respectievelijk 198,89 en 212,81 miljoen euro heeft toegewezen aan de Sociale Zekerheid. Bovendien werd er in 2010 12,37 miljoen euro en 9,40 miljoen euro in 2011 aan diversen gestort. Deze toewijzing kadert binnen een systeem van effectisering dat de federale overheid hanteert. Het impliceert eigenlijk dat ze bepaalde fiscale vorderingen aan een andere instantie overdraagt. Voor de kohieren personenbelasting betekent het voorgaande dus concreet dat de FOD Financiën in

2010 ongeveer 5.013,70 miljoen euro moest terug betalen aan bepaalde belastingplichtige, maar ze heeft tevens in de financiering van de Sociale Zekerheid voorzien en een gedeelte afgestaan in het kader van de effectisering. Gezien het feit dat de FOD Financiën een schuld had ten aanzien van de belastingplichtige en nog bepaalde bedragen heeft afgestaan, brengt dat het totaal bedrag aan rijksmiddelen voor de federale overheid in 2010 op een negatief saldo van 5.224,99 miljoen euro en in 2011 op -5541,34 miljoen euro. Normalerweise kan de federale overheid de rijksmiddelen aanwenden ter financiering van haar eigen bevoegdheden, maar in dit geval heeft ze meer moeten uitgeven dan dat ze heeft ontvangen. Dezelfde redenering als hiervoor kan worden gemaakt aangaande de kohieren vennootschapsbelasting en de kohieren belasting der niet-inwoners. Het enige verschil situeert zich in het feit dat er hier geen negatieve ontvangsten te vinden zijn. Er kan met andere woorden gesteld worden dat de FOD Financiën zowel in 2010 als in 2011 een bepaald bedrag aan kohieren vennootschapsbelasting en kohieren belasting der niet-inwoners heeft geïnd. Daarvan werd er telkens een deel afgestaan aan de Sociale Zekerheid en, opnieuw binnen het kader van de effectisering, aan diversen. Het saldo van de totale ontvangsten verminderd met de bedragen die werden afgestaan, levert het totaal bedrag aan rijksmiddelen op. Deze middelen kan de federale overheid dus aanwenden ter financiering van haar bevoegdheden.

Naast de inkomstenbelasting, behoort ook de onroerende voorheffing tot de directe belastingen. Zoals reeds werd aangehaald, staat het Vlaams Gewest sinds 1999 in voor de inning van deze voorheffing voor wat Vlaanderen betreft. De FOD Financiën blijft wel de bevoegdheid behouden om de onroerende voorheffing te innen voor het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Hiertoe worden in tabel 7 de bedragen vernoemd die de FOD Financiën in 2010 en 2011 heeft geïnd. Ondanks het feit dat de FOD Financiën de onroerende voorheffing int voor rekening van het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, worden de inkomsten die hieruit voortvloeien wel volledig naar deze gewesten overgeheveld.

Net zoals de onroerende is ook de roerende voorheffing een directe belasting die nog wel geïnd wordt door de FOD Financiën. Voor 2010 en 2011 bedroegen de totale ontvangsten uit deze voorheffing respectievelijk 2.518,80 miljoen euro en 3.216,99 miljoen euro. Overeenkomstig met de inkomstenbelastingen, worden ook deze inkomsten verdeeld. Voor het jaar 2010 gaat er van de 2.518,80 miljoen euro zo een 464,55 miljoen euro naar de Sociale Zekerheid en 0,86 miljoen euro wordt aan diversen toegewezen in het kader van de effectisering. Dit betekent dat er nog 2.053,40 miljoen euro overblijft voor de rijksmiddelen van de federale overheid. Voor 2011 bedroegen de totale ontvangsten van de roerende voorheffing 3.216,99 miljoen euro. Ook het bedrag dat aan de Sociale Zekerheid en aan diversen wordt afgestaan ligt in vergelijking met 2010 een beetje hoger. De rijksmiddelen van de federale overheid blijken tevens te zijn toegenomen in vergelijking met 2010.

Een voorlaatste directe belasting is de bedrijfsvoorheffing, die net zoals het merendeel van de voorgaande belastingen door de FOD Financiën wordt geïnd. Daarna wordt een bepaald deel van de inkomsten hieruit overgedragen aan de gemeenschappen en de gewesten, de Sociale Zekerheid en aan diversen. Er dient opgemerkt te worden dat de bedrijfsvoorheffing eigenlijk een onderdeel van de totale personenbelasting is. Bij de bespreking van de Bijzondere Wet van 16 januari 1989 werd

al aangehaald dat er een deel van de personenbelasting wordt toegewezen aan de gemeenschappen en de gewesten ter financiering van hun bevoegdheden. Tot nog toe werd er nog niets aan beide deelstaten toegewezen en, zoals blijkt uit tabel 7, zal van de voorafbetalingen ook niets toekomen aan de deelstaten. Er kan dus geconcludeerd worden dat een aanzienlijk deel van de inkomsten uit de bedrijfsvoorheffing is voorbehouden voor de gemeenschappen en de gewesten in het kader van de Bijzondere Financieringswet. De totale ontvangsten uit deze voorheffing bedroegen 37.889,25 miljoen euro in 2010 en 39.632,61 miljoen euro in 2011. Daarvan ging respectievelijk 16.191,98 en 17.674,46 miljoen euro naar de deelstaten. Ongeveer 1.098 miljoen euro ging in 2010 naar de Sociale Zekerheid en in 2011 was dat 3.943,13 miljoen euro. Een gedeelte van de inkomsten wordt tevens toegewezen aan diversen in het kader van de effectisering en een gedeelte komt toe aan een speciaal fonds voor milieuvriendelijke maatregelen met betrekking tot autovoertuigen, ook wel MMA-fonds genoemd. Het resterende deel van de ontvangsten komt toe aan de rijksmiddelen van de federale overheid. Voor 2010 en 2011 kwam dat bedrag neer op respectievelijk 20.359,49 en 17.691,34 miljoen euro.

Daarnaast behoren ook de voorafbetalingen tot de directe belastingen. Het is de FOD Financiën die instaat voor de inning van deze belasting, en het is tevens zo dat het totale bedrag aan ontvangsten voor de federale overheid bestemd is ter financiering van haar bevoegdheden.

Zoals reeds werd vermeld, worden in tabel 7 ook de met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen bij de directe belastingen ondergebracht. Er werd bovendien al aangehaald dat het Vlaams Gewest sinds één januari 2011 de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet int. De FOD Financiën int deze belastingen echter wel nog voor het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De totale ontvangsten voor de federale overheid uit de verkeersbelasting bedroegen in 2010 1.439,70 miljoen euro en in 2011 544,14 miljoen euro. Het grote verschil is dus te wijten aan het feit dat de federale overheid sinds januari 2011 deze belasting niet meer int voor het Vlaams Gewest. De tabel geeft aan dat de FOD Financiën in 2010 en 2011 het merendeel van de inkomsten doorstort aan de gewesten en slechts een klein gedeelte aan de rijksmiddelen toewijst. Concreet voor 2011 heeft de FOD Financiën 544,14 miljoen euro aan verkeersbelastingen geïnd. Een gedeelte hiervan wordt overgeheveld naar het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en naar de rijksmiddelen. Dezelfde redenering kan worden gemaakt met betrekking tot de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet. Het enige verschil met de verkeersbelasting is dat er geen inkomsten worden toegewezen aan de federale overheid.

De met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen bestaan overigens ook uit de belasting op de spelen en weddenschappen, de belasting op automatische ontspanningstoestellen en de belasting op de werknemersparticipatie in de winst. Deze laatste belasting wordt door de FOD Financiën geïnd en zowel in 2010 als in 2011 werd de helft van de inkomsten aan de federale overheid toegewezen en de andere helft aan de Sociale Zekerheid. Voor wat de eerste twee belastingen betreft int de FOD Financiën ze voor rekening van het Vlaams en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en stort ze integraal door naar deze gewesten. Het Waals Gewest staat zelf in voor de inning van deze belastingen en behoudt tevens de inkomsten hieruit.

Tot slot zijn er met betrekking tot de directe belastingen ook nog de zogenaamde boeten en diversen die de FOD Financiën int. Het betreft hier de fiscale boeten, de bijdrage aan het Maribel-fonds, de bijzondere bijdrage Sociale Zekerheid en de boeten met betrekking tot de effectisering. Voor 2010 bedroeg het totaal bedrag aan boeten en diversen 339,71 miljoen euro en voor 2011 350,98 miljoen euro. Deze inkomsten worden verdeeld over de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten, de Sociale Zekerheid en diversen.

In het derde hoofdstuk kwamen naast de directe belastingen ook de indirecte belastingen aan bod. Tot deze groep behoren de registratierechten, de successierechten, de douane en accijnzen, de milieutaksen, milieuheffingen en verpakkingsheffingen, de diverse rechten en taksen en tot slot behoort ook de BTW tot deze vorm van belastingen. Uit tabel 6 kon reeds worden afgeleid dat de indirecte belastingen onderverdeeld worden in drie grote groepen, de douane en accijnzen, de BTW, de registratie en diversen en tot slot de successierechten. Om een goed begrip te kunnen verkrijgen van deze belastingen, wordt in tabel 7 dezelfde indeling aangehouden.

Uit tabel 6 bleek dat het totaal bedrag aan ontvangsten uit de douane en accijnzen voor 2010 en 2011 respectievelijk 9.579,4 en 9.290,10 miljoen euro bedroegen. Van deze bedragen maakten de douanerechten in 2010 en 2011 zo een 1.973,50 en 2.097,92 miljoen euro uit. In hoofdstuk drie werd al aangehaald dat de douanerechten uitgaan van de Europese Unie. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de inkomsten die uit deze rechten voortkomen integraal worden doorgestort aan deze Europese Unie. Het resterende gedeelte van de totale inkomsten uit douane en accijnzen, namelijk 7.605,88 miljoen euro voor 2010 en 7.192,12 miljoen euro voor 2011 vloeit voort uit de accijnzen, de milieutaksen, de milieuheffingen en de verpakkingsheffingen. Het gros hiervan komt toe aan de rijksmiddelen van de federale overheid. Het gaat dan om 6.673,35 miljoen euro in 2010 en 6.213,71 miljoen euro in 2011. Uit tabel 7 blijkt bovendien dat de rest toekomt aan de Sociale Zekerheid, de gewesten en de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG).

De tweede grote groep van indirecte belastingen bestaat uit de BTW, de registratie en diversen. Voor wat de BTW betreft, dient te worden opgemerkt dat het niet enkel de zuivere BTW-inkomsten inhoudt maar ook de diverse rechten en taksen. De FOD Financiën heeft hiervoor in 2010 en 2011 respectievelijk 26.660,55 en 27.737,41 miljoen euro geïnd. Deze inkomsten worden over heel wat partijen verdeeld. Het is namelijk zo dat in 2010 een klein deel ervan, voor 2010 bijvoorbeeld 81,46 miljoen euro, toekomt aan de CREG, het petroleumagentschap (APETRA), het Rampenfonds en in het kader van de effectisering aan diversen. Ook voor de Europese Unie en de Sociale Zekerheid is een gedeelte van de opbrengst weggelegd. Zo ging er in 2010 zo een 433,46 miljoen euro naar de EU en 11.568,91 miljoen euro was voor de Sociale Zekerheid. In het kader van de Bijzondere Wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, komt een aanzienlijk deel van de zuivere BTW-inkomsten toe aan de gemeenschappen ter financiering van hun bevoegdheden. In 2010 bedroegen deze inkomsten zo een 25.041,8 miljoen euro en hiervan werd ongeveer de helft of 12.950,64 miljoen euro naar de gemeenschappen overgeheveld. Het resterende gedeelte, voor 2010 dus 1.625,09 miljoen euro, komt toe aan de rijksmiddelen van de federale overheid ter financiering van haar bevoegdheden.

Vervolgens zijn er tevens de registratierechten die meestal worden geïnd door professionele tussenpersonen, zoals notarissen, die het vervolgens doorstorten naar de FOD Financiën. In 2010 en 2011 bedroegen de inkomsten uit deze belasting 3.539,96 miljoen euro en 3.866,00 miljoen euro. Het merendeel hiervan kwam toe aan de gewesten daar de registratierechten op basis van de Bijzondere Financieringswet van 16 januari 1989 gewestelijke belastingen zijn. De rest was bestemd voor de financiering van de rijksmiddelen van de federale overheid. Tot slot behoren de diversen tevens tot de groep BTW, Registratie en Diversen. Onder diversen worden volgende belastingen verstaan; griffierechten, hypotheekrechten, gerechtelijke bijstand en kosteloze rechtspleging, boeten inzake belastingen, jaarlijkse taks op de coördinatiecentra, taks op de VZW's, jaarlijkse taks op de collectieve belegginginstellingen, kredietinstellingen en verzekeringsondernemingen, boeten van veroordelingen in allerhande zaken en tot slot het bijzonder fonds aan de slachtoffers van opzettelijke gewelddaden en aan de occasionele redders. De inkomsten die hieruit voortvloeien, komen toe aan de federale overheid, de gewesten, de politiezones en nogmaals aan diversen in het kader van de effectisering. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de totale inkomsten uit de BTW, de registratie en de diversen voor 2010 en 2011 zo een 31.063,81 en 32.593,04 miljoen euro bedroeg. Dit stemt overeen met de bedragen die al in tabel 6 werden opgenomen met betrekking tot deze groep van indirecte belastingen.

De laatste belastingen die tot de indirecte belastingen kunnen worden gerekend, zijn de successierechten. Uit tabel 7 blijkt dat de FOD Financiën deze int en ze integraal doorstort naar de gewesten. Dit is te wijten aan het feit dat ook de successierechten gewestelijke belastingen zijn volgens de Bijzondere Financieringswet. De inkomsten voor 2010 en 2011, namelijk 1.924,87 en 2.058,41 miljoen euro, komen tot slot ook overeen met de bedragen die in tabel 6 zijn terug te vinden.

Aansluitend op tabel 6 en 7 wordt in tabel 8 een globaal overzicht gegeven van de ontvangsten die door de federale overheid werden afgestaan ter financiering van andere overheden. Let wel dat in deze tabel tevens de niet-fiscale ontvangsten worden opgenomen, maar deze werden bewust niet besproken omdat enkel de fiscale ontvangsten hier van belang zijn. De som van de bedragen die in tabel 7 werden vermeld ter financiering van de Europese Unie, de gemeenschappen en de gewesten, de Sociale Zekerheid en diversen zou gelijk moeten zijn aan de bedragen die tabel 8 onder de fiscale ontvangsten worden vermeld. Na wat rekenwerk blijkt dat dit ook het geval is. Over het algemeen kan tevens gesteld worden dat de ontvangsten die aan de gemeenschappen en de gewesten worden toegewezen, voortkomen uit de bepalingen die in de Bijzondere Wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten. De ontvangsten die aan de Europese Unie worden afgestaan vinden hun oorsprong in de douanerechten en de belasting over de toegevoegde waarde. Bovendien wordt ook nog een groot deel van de inkomsten afgestaan aan de Sociale Zekerheid en de diversen, zoals de CREG, APETRA, het Rampenfonds, de politiezones en anderen in het kader van de effectisering. Het merendeel van de ontvangsten dat aan de Sociale Zekerheid wordt afgestaan, komt voort uit de directe belastingen, de BTW en de douane en accijnzen. Wanneer de bedragen in tabel 6 worden verminderd met die vanuit tabel 8, dan zullen de rijksmiddelen van de federale overheid bekomen worden. Deze kan die middelen dan

aanwenden om haar eigen bevoegdheden te kunnen financieren. De rijksmiddelen zijn terug te vinden in tabel 9.

Tabel 7: Overzicht van de fiscale ontvangsten voor 2010 en 2011 in miljoenen euro's

Soort belasting	Inning door	Cijfers 2010	Cijfers 2011	Begunstigden	Cijfers 2010	Cijfers 2011
Directe belastingen		48.544,80	49.745,93			
Personenbelasting (kohieren)	FOD Financiën	-5.013,70	-5.319,12	Federale overheid	-5.224,99	-5.541,34
				Sociale Zekerheid	198,89	212,81
				Diversen	12,37	9,40
Vennootschapsbelasting (kohieren)	FOD Financiën	1.209,30	1.435,71	Federale overheid	1.151,27	1.379,19
				Sociale Zekerheid	53,59	52,61
				Diversen	4,45	3,91
Belasting der niet-inwoners (kohieren)	FOD Financiën	193,66	147,50	Federale overheid	192,82	146,90
				Sociale Zekerheid	0,06	0,40
				Diversen	0,77	0,20

Soort belasting	Inning door	Cijfers 2010	Cijfers 2011	Begunstigden	Cijfers 2010	Cijfers 2011
Onroerende voorheffing	FOD Financiën	48,17	49,54	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	18,78	19,27
				Waals Gewest	29,39	30,27
Roerende voorheffing	FOD Financiën	2.518,80	3.216,99	Federale overheid	2.053,40	2.726,67
				Sociale Zekerheid	464,55	482,55
				Diversen	0,86	7,77
Bedrijfsvoorheffing	FOD Financiën	37.889,25	39.632,61	Federale overheid	20.359,49	17.691,34
				Gemeenschappen en gewesten	16.191,98	17.674,46
				Sociale Zekerheid	1.097,99	3.943,13
				Diversen (MMA-fonds en andere)	239,79	323,68

Soort belasting	Inning door	Cijfers 2010	Cijfers 2011	Begunstigden	Cijfers 2010	Cijfers 2011
Voorafbetalingen	FOD Financiën	9.318,63	9.379,62	Federale overheid	9.318,63	9.379,62
Verkeersbelasting	FOD Financiën	1.439,70	544,14	Federale overheid	4,47	1,29
				Brussels Hoofdstedelijk Gewest	131,17	129,77
				Waals Gewest	401,55	413,09
				Vlaams Gewest	902,51	
Belasting op de inverkeerstelling	FOD Financiën	378,35	151,75	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	46,04	46,81
				Waals Gewest	103,10	104,94
				Vlaams Gewest	229,21	
Eurovignet	FOD Financiën	119,56	64,41	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	3,69	4,75
				Waals Gewest	43,50	39,11
				Vlaams Gewest	72,37	20,55

Soort belasting	Inning door	Cijfers 2010	Cijfers 2011	Begunstigden	Cijfers 2010	Cijfers 2011
Accijnscompenserende belasting	FOD Financiën	0,69	0,41	Federale overheid	0,69	0,41
Belasting op spelen en weddenschappen	FOD Financiën	51,88	40,72	Vlaams Gewest	26,05	21,78
				Waals Gewest	2,01	
				Brussels Hoofdstedelijk Gewest	23,82	18,94
Belasting op automatische ontspanningstoestellen	FOD Financiën	42,00	37,83	Vlaams Gewest	26,69	28,89
				Waals Gewest	8,17	
				Brussels Hoofdstedelijk Gewest	7,14	8,94
Boeten en diversen	FOD Financiën	339,71	350,98	Federale overheid	17,30	32,69
				Gemeenschappen en Gewesten	17,08	7,58
				Sociale Zekerheid (inclusief bijzondere bijdrage Sociale Zekerheid)	305,09	310,58
				Diversen	0,24	0,13

Soort belasting	Inning door	Cijfers 2010	Cijfers 2011	Begunstigden	Cijfers 2010	Cijfers 2011
Belasting op werknemersparticipatie in de winst	FOD Financiën	8,83	12,82	Federale overheid	4,42	6,41
				Sociale Zekerheid	4,42	6,41
TOTAAL DIRECTE BELASTINGEN		48.544,83	49.745,92			

Soort belasting	Inning door	Cijfers 2010	Cijfers 2011	Begunstigden	Cijfers 2010	Cijfers 2011
Douane & Accijnzen		9.579,43	9.290,10		9.579,43	9.290,10
Douanerechten	FOD Financiën	1.973,52	2.097,92	Europese Unie	1.973,50	2.097,92
Accijnzen en diversen (inclusief milieutaksen, milieuheffingen en verpakkingsheffing)	FOD Financiën	7.605,88	7.192,12	Federale overheid	6.673,35	6.213,71
				Sociale Zekerheid	892,99	928,86
				Gewesten	0,28	0,22
				Diversen (CREG)	39,25	49,33
TOTAAL DOUANE & ACCIJNZEN		9.579,38	9.290,04			

Soort belasting	Inning door	Cijfers 2010	Cijfers 2011	Begunstigden	Cijfers 2010	Cijfers 2011
BTW, Registratie & Diversen		31.063,78	32.503,04		31.063,79	32.503,04
BTW (zuivere BTW + diverse rechten en taksen)	FOD Financiën	26.660,55	27.737,41	Federale overheid	1.625,09	1.563,35
				Europese Unie	433,46	447,10
				Sociale Zekerheid	11.569,91	11.410,23
				Vlaamse Gemeenschap	7452,37	8220,20
				Franse Gemeenschap	5498,27	6016,89
				Diversen (CREG, APETRA, Rampenfonds en andere)	81,46	79,65
Registratierechten	FOD Financiën/ professionele tussenpersonen	3.539,96	3.866,00	Federale overheid	86,74	93,55
				Vlaams Gewest	2047,45	2221,77
				Waals Gewest	918,44	992,33
				Brussels Hoofdstedelijk Gewest	487,33	558,36

Soort belasting	Inning door	Cijfers 2010	Cijfers 2011	Begunstigden	Cijfers 2010	Cijfers 2011
Diversen	FOD Financiën	863,30	899,63	Federale overheid	732,20	770,06
				Gewesten	10,49	15,91
				Diversen (Politiezones en andere)	120,58	113,65
TOTAAL BTW, REGISTRATIE & DIVERSEN		31.063,81	32.503,04			
Successierechten	FOD Financiën	1.924,87	2.058,40	Vlaams Gewest	1087,25	1136,82
				Waals Gewest	517,92	595,24
				Brussels Hoofdstedelijk Gewest	319,70	326,34

Bron: FOD Financiën en eigen berekeningen

Tabel 8: Overzicht van de ontvangsten ter financiering van andere overheden in miljoenen euro's

	2007	2008	2009	2010	2011
Aan de EU afgestane ontvangsten	2.695,0	2.779,3	2.260,2	2.407,0	2.545,0
Ontvangsten voor financiering van de gemeenschappen en gewesten	35.270,3	35.270,3	36.288,3	36.647,6	38.681,5
Ontvangsten toegewezen aan de Sociale Zekerheid	11.444,7	12.799,3	14.172,3	14.587,5	17.347,6
Diversen	685,5	451,3	513,5	525,7	609,8
Totaal	50.095,5	53.280,1	53.234,3	54.167,7	59.184,0
Waarvan					
Lopende fiscale ontvangsten	48.306,2	51.406,2	51.390,7	52.193,1	57.076,2
Directe belastingen	18.480,8	19.356,0	21.879,0	20.667,3	23.924,0
Douane en accijnzen	3.151,3	3.238,4	2.812,9	2.906,0	3.076,1
BTW, registratie en diversen	26.674,1	28.811,8	26.698,8	28.619,8	30.076,1
Fiscale ontvangsten	49.984,0	53.211,1	53.178,7	54.118,0	59.134,6
Fiscale kapitaalontvangst en	1.677,8	1.804,9	1.787,9	1.924,9	2.058,4
Niet-fiscale ontvangsten	111,5	69,0	55,6	49,7	49,3
Totaal	50.095,5	53.280,1	53.234,3	54.167,7	59.184,0

Bron: www.begroting.be

Tabel 9: Overzicht van de rijksmiddelen in miljoenen euro's

	2007	2008	2009	2010	2011
Fiscale ontvangsten	40.798,5	43.249,1	32.795,4	36.994,9	34.462,8
Directe belastingen	31.582,0	34.289,2	24.842,5	27.877,5	25.821,9
Douane en accijnzen	6.082,5	6.182,9	5.770,2	6.673,4	6.214,0
BTW, registratie en diversen	3.134,0	2.777,0	2.182,7	2.444,0	2.427,0
Niet-fiscale ontvangsten	2.640,6	2.725,2	8.908,4	6.695,2	6.485,4
Lopende niet-fiscale ontvangsten	2.035,9	2.580,4	3.987,1	4.251,6	5.893,5
Niet-fiscale kapitaalontvangsten	604,7	144,8	4.921,3	2.443,6	591,9
Totaal	43.439,0	45.974,3	41.703,8	43.690,1	40.948,3

Bron: www.begroting.be

5.2 Bevoegdheid voor de inning op Vlaams niveau

Net zoals de Copernicushervorming heeft bijgedragen tot de organisatie van de federale overheid en het ontstaan van de federale overheidsdiensten, heeft het Decreet Beter Bestuurlijk Beleid bijgedragen tot de organisatie van de Vlaamse overheid. Het decreet, dat op 18 juli 2003 werd afgekondigd en uitgevaardigd, had als doel een nieuw organisatiemodel te creëren voor de Vlaamse overheid.¹⁷⁷ Artikel 2 van dit decreet omschrijft de opbouw van de Vlaamse overheid of administratie als volgt: "*De Vlaamse administratie wordt opgebouwd op basis van homogene beleidsdomeinen. De Vlaamse regering stelt de homogene beleidsdomeinen vast.*".¹⁷⁸ Artikel 3 van dit zelfde decreet geeft de inhoud van deze beleidsdomeinen weer als volgt: "*Per homogeen beleidsdomein wordt een Vlaams ministerie opgericht. Een Vlaams ministerie bestaat uit een departement en, desgevallend, intern verzelfstandigde agentschappen zonder rechtspersoonlijkheid. Per homogeen beleidsdomein kunnen intern verzelfstandigde agentschappen met rechtspersoonlijkheid en extern verzelfstandigde agentschappen worden opgericht. Per homogeen beleidsdomein richt de Vlaamse regering een beleidsraad op. De beleidsraad is het forum waarop het politieke en het administratieve niveau overleg plegen en dat de regering ondersteunt bij de aansturing van het beleidsdomein. De regering bepaalt de samenstelling van de beleidsraad.*".¹⁷⁹ Op Vlaams niveau zijn er dertien homogene beleidsdomeinen. Zo worden de volgende domeinen onderscheiden: het beleidsdomein Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid (DAR), beleidsdomein Bestuurszaken (BZ), beleidsdomein Financiën en Begroting (FB), beleidsdomein Internationaal Vlaanderen (IV), beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI), beleidsdomein Onderwijs en Vorming (OV), beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG), beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media (CJSM), beleidsdomein Werk en Sociale Economie (WSE), beleidsdomein Landbouw en Visserij (LV), beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE), beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken (MOW), beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed (RWO).¹⁸⁰ In de onderstaande figuur wordt een overzicht gegeven van de dertien homogene beleidsdomeinen.

¹⁷⁷ Vanheusden, B. (Ed.). (2010). *Beleidsmanagement: juridisch deel*. Diepenbeek: Xod.

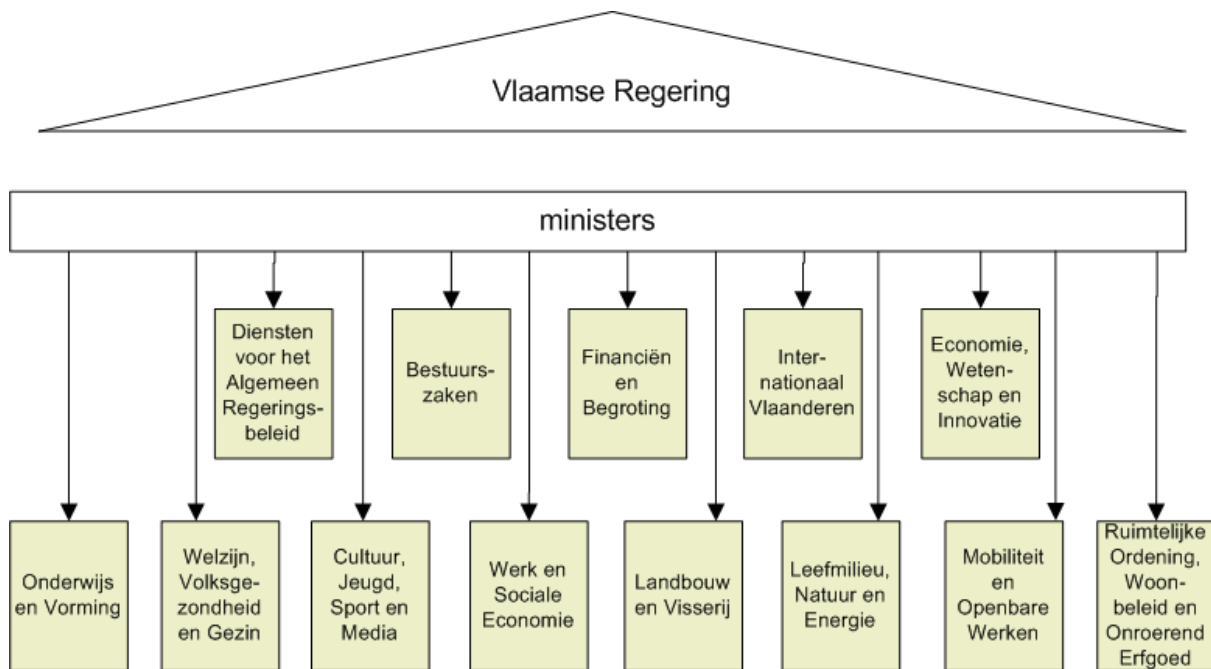
¹⁷⁸ *Ontwerp van Kaderdecreet Bestuurlijk Beleid*. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via http://www2.vlaanderen.be/bbb/documenten/organisatie/decreten/kaderdecreetbb_definitief.pdf, p. 2.

¹⁷⁹ Ibidem.

¹⁸⁰ *Administratieve diensten van de Vlaamse Overheid*. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via http://www.vlaanderen.be/servlet/Satellite?c=Solution_C&cid=1132117209738&context=1141721623065---1191211214119-1191211214119--1132117209738&p=1186804409610&pagename=Infolijn%2FView.

Vanheusden, B. (Ed.). (2010). *Beleidsmanagement: juridisch deel*. Diepenbeek: Xod.

Figuur 4: Overzicht van de 13 beleidsdomeinen



Bron: Vlaamse Overheid

Op Vlaams niveau heeft het beleidsdomein Financiën en Begroting of beter het Vlaams ministerie van Financiën en Begroting dezelfde werking als de FOD Financiën op federaal niveau. Het ministerie bestaat uit vier grote agentschappen en/of departementen. Allereerst is er het departement Financiën en Begroting, dat bevoegd is voor de financiering, begroting en fiscaliteit. Bovendien is het ook bevoegd voor de thesaurie en het patrimoniumbeheer van de Vlaamse overheid.¹⁸¹ Vervolgens is er het intern verzelfstandigd agentschap (IVA) Centrale Accounting. Dit agentschap staat in voor een correcte en betrouwbare weergave van de boekhouding.¹⁸² Daarenboven is er het intern verzelfstandigd agentschap Vlaams Toekomstfonds.¹⁸³ Het intern verzelfstandigd agentschap Vlaamse Belastingdienst is de laatste entiteit die het rijtje vervoegd.¹⁸⁴ Dit is wellicht het voornaamste orgaan op het gebied van de Vlaamse fiscaliteit. De Vlaamse Belastingdienst is een intern verzelfstandigd agentschap zonder rechtspersoonlijkheid. Dit houdt in dat hij beschikt over een zekere operationele autonomie, maar de verantwoordelijkheid ligt nog steeds bij de bevoegde leden van de regering. Deze dienst staat in voor de inning en de invordering van de Vlaamse belastingen, de niet fiscale schuldvorderingen en de retributies. Bovendien is de dienst ook bevoegd voor de fiscale controle, het toekennen van attesten voor wat

¹⁸¹ *Departement Financiën en Begroting*. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fin.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=52>.

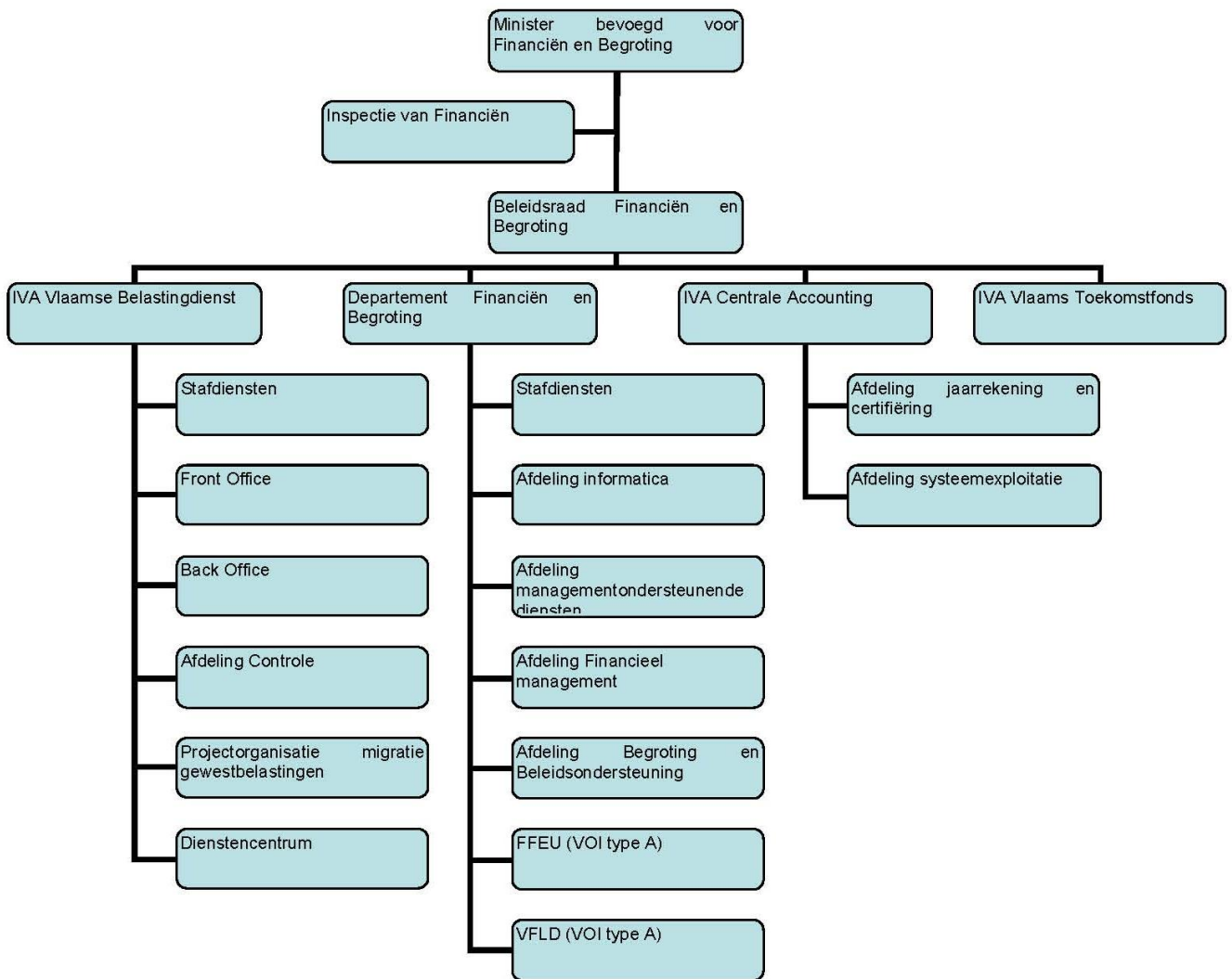
¹⁸² *IVA Centrale Accounting*. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fin.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=54>.

¹⁸³ *IVA Vlaams Toekomstfonds*. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fin.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=55>.

¹⁸⁴ *IVA Vlaamse Belastingdienst*. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fin.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=53>.

betreft fiscale vrijstellingen en verminderingen en levert ook nog eens informatie aan het departement Financiën en Begroting. De Vlaamse Belastingdienst bestaat uit vier grote afdelingen, namelijk klantenmanagement, taxatie vermogensbelasting, inning en invordering en dossierafhandeling.¹⁸⁵ In de onderstaande figuur wordt een organigram weergegeven van het Vlaams ministerie van Financiën en Begroting. Daarna volgt een tabel met een overzicht van alle inkomsten van de Vlaamse overheid

Figuur 5: Organigram van het Vlaams ministerie van Financiën en Begroting



Bron: Vlaams ministerie van Financiën en Begroting

¹⁸⁵ Vlaamse Belastingdienst. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=123>.

5.2.1 De Vlaamse ontvangsten uit belastingen voor het jaar 2010 en 2011

Net zoals voor de federale geïnde belastingen en ontvangsten een overzicht werd gegeven in de voorgaande tabellen, zal dat ook voor de Vlaamse ontvangsten uit belastingen worden gedaan in tabel 10. Het betreft hier een opsomming van de voornaamste belastingen waarvoor de Vlaamse overheid de bevoegdheid heeft om ze te innen of waarvoor de Vlaamse overheid de inkomsten ontvangt van de federale overheid omdat zij die voor rekening van de Vlaamse overheid int. Er dient hierbij opgemerkt te worden dat de ontvangsten betrekking hebben op de zogenaamde kasontvangsten, met andere woorden wat de Vlaamse overheid zelf in 'kas' houdt van de ontvangsten uit de opgesomde belastingen. Uit de Bijzondere Wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten bleek reeds dat er een aantal gewestelijke belastingen zijn. Het is echter zo dat deze niet noodzakelijk geïnd worden door de gewesten, want het kan ook zijn dat de FOD Financiën deze int en ze nadien doorstort naar de gewesten. Dit bleek overigens ook al uit tabel 7. In tabel 10 worden voor de jaren 2010 en 2011 de geïnde belastingen en de ontvangsten van de Vlaamse overheid met betrekking tot de gewestelijke belastingen weergegeven.

Het overzicht vangt aan met het kijk- en luistergeld. Hoewel velen onder ons denken dat deze belasting is afgeschaft, is het zo dat het Vlaams Gewest nog steeds inkomsten haalt uit deze belasting. Dat heeft te maken met het feit dat in Vlaanderen het tarief van het kijk- en luistergeld op nul werd gezet, maar het gewest nog steeds ontvangsten haalt uit geschillen die lopen met betrekking tot het kijk- en luistergeld.¹⁸⁶ Opvallend is dat er in 2010 slechts 0,012 miljoen euro werd ontvangen met betrekking tot dit kijk- en luistergeld, maar in 2011 was dat al 3,87 miljoen euro.

In tegenstelling tot het Waals Gewest, staat het Vlaams Gewest niet in voor de inning van de belasting op de spelen en weddenschappen en de belasting op de automatische ontspanningstoestellen. Het gaat hier echter wel om gewestelijke belastingen zoals bepaald in de Bijzondere Financieringswet, en vandaar dat de FOD Financiën de inkomsten met betrekking tot Vlaanderen ook aan het Vlaams Gewest doorstort. Uit de cijfers blijkt dat de inkomsten uit deze belastingen zowel voor 2010 als voor 2011 ongeveer hetzelfde zijn. Vervolgens blijkt tevens dat het Vlaams Gewest inkomsten heeft gehaald uit de zogenaamde openingsbelasting.

Ook de registratie-, schenkings-, hypotheek- en successierechten zijn gewestelijke belastingen die op federaal niveau worden geïnd, maar grotendeels worden doorgestort naar de gewesten. Op basis van de cijfers voor 2010 en 2011 die in tabel 10 worden gegeven, kan geconcludeerd worden dat de registratierechten samen met de successierechten een grote bron van inkomsten vormen voor het Vlaams Gewest.

¹⁸⁶ *Vlaanderen*. (z.d.). Opgevraagd op 24 april 2012 via http://www.vlaanderen.be/servlet/Satellite?c=NB_Nieuwsbericht&cid=1140066013546&p=1106040582718&pageName=nieuwsberichten%2FNB_Nieuwsbericht%2FNieuwsbericht.

Zoals eerder werd aangehaald is het Vlaams Gewest sinds 1999 bevoegd voor de inning van de onroerende voorheffing. De inkomsten die het hieruit verwerft blijven weliswaar ter beschikking van het Vlaams Gewest. Voor 2010 bedroegen deze inkomsten 93,70 miljoen euro en voor 2011 102,61 miljoen euro.

Tot slot behoren overigens de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet tot de gewestelijke belastingen. Hiertoe int het Vlaams Gewest sinds één januari 2011 deze belastingen. Tot dan was het nog de FOD Financiën die deze belastingen inde en aan het gewest doorstortte.

De belastingontvangsten die in tabel 10 worden vernoemd, zijn echter niet de enige inkomsten die het Vlaams Gewest heeft. Zo int het onder andere ook de leegstandsheffing, de planbatenheffing, de afvalstoffenheffing, de waterheffingen, de grindheffing, de mestheffing en andere kleine milieuheffingen. Het is echter zo dat er hier voor gekozen is om enkel de grote en voorname belastingen aan bod te laten komen.

Er dient overigens te worden opgemerkt dat Vlaanderen ook inkomsten ontvangt uit de personenbelasting en de belasting over de toegevoegde waarde. Normalerweise ontvangt het Vlaams Gewest een deel van de inkomsten uit de personenbelasting en ontvangt de Vlaamse Gemeenschap een deel van de inkomsten uit zowel de personenbelasting als de belasting over de toegevoegde waarde. Het is echter zo dat in Vlaanderen zowel het Gewest als de Gemeenschap zijn samengevoegd, waardoor deze inkomsten gewoonweg aan Vlaanderen of aan het Vlaams Gewest toekomen.

Tabel 10: Overzicht van de Vlaams geïnde belastingen en ontvangsten in miljoenen euro's

Soort belasting	Cijfers 2010	Cijfers 2011
Kijk- en luistergeld	0,012	3,87
Spelen en weddenschappen	26,79	21,19
Aut. ontspanningstoestellen	31,02	31,15
Openingsbelasting	0,155	0,106
Registratierechten	1.652,53	1.828,34
Hypotheekrechten	143,84	140,95
Verkeersbelasting (FOD Financiën)	907,61	93,05
Verkeersbelasting (VLABEL)		880,27
Belasting op inverkeerstelling (FOD Financiën)	227,54	19,43
Belasting op inverkeerstelling (VLABEL)		207,22
Eurovignet (FOD Financiën)	89,92	25,93

Soort belasting	Cijfers 2010	Cijfers 2011
Eurovignet (VLABEL)		62,38
Schenkingsrechten	211,94	234,76
Successierechten	1.062,40	1.170,78
Onroerende voorheffing	93,70	102,61
TOTAAL	4.447,46	4.822,04

Bron: Vlaams ministerie van Financiën en Begroting

Deel III De efficiëntie en de effectiviteit van de inning van de belastingen op federaal en Vlaams niveau

In het eerste deel van deze masterproef werd er een uitgebreid overzicht gegeven van het huidig fiscaal systeem in België. Naar aanleiding van de centrale onderzoeksvraag, namelijk "*Gebeurt de inning van de belastingen in België op een efficiënte en/of effectieve wijze?*", wordt er in dit derde deel specifiek ingegaan op een belangrijk aspect betreffende de belastingen, namelijk de inning en de invordering ervan. In een eerste hoofdstuk zal de fiscale procedure met betrekking tot de inkomstenbelasting en de belasting op de inverkeerstelling van naderbij worden bekeken. Het onderzoek met betrekking tot de efficiëntie en de effectiviteit van de inning van belastingen zal in het tweede hoofdstuk aan bod komen.

Hoofdstuk 1: De fiscale procedure

1.1 Inleiding

In het eerste deel van deze masterproef werd er al een uiteenzetting gedaan over het huidig fiscaal systeem in België. Er werd echter niet ingegaan op de fiscale procedures, de taxatie-, de geschillen-, en de invorderingsprocedure, om tot de inning van belastingen te komen.¹⁸⁷ Het is echter zo dat dit onderzoek gericht is op de efficiëntie en effectiviteit van deze inning, en aangezien de focus in dit tweede deel vooral gericht zal zijn op dit onderzoek, zullen de voorgaande procedures in dit eerste hoofdstuk wel aan bod komen.

Over het algemeen start elke fiscale procedure met de taxatie. Wanneer deze procedure doorlopen is, ontstaan er in principe vier situaties. In een eerste en ideale situatie zal de belastingschuldige zijn schuld spontaan betalen, waardoor er sprake is van inning. In voorkomend geval kan het ook zijn dat een belastingschuldige niet in staat is om de totale schuld tegen de vervaldag af te lossen. Indien deze persoon hiervoor een gegronde reden heeft, kan hem een afbetalingsplan worden toegestaan waardoor er toch nog sprake kan zijn van inning. Een tweede situatie kan zich voordoen wanneer de belastingschuldige bezwaar aantekent tegen de aanslag of een verzoek tot ontheffing van ambtswege indient. Er zal dan een geschillenprocedure worden opgestart, waarop een inning of een invorderingsprocedure volgt. Vervolgens kan het ook zijn dat de belastingschuldige zijn schuld niet op tijd betaalt, of dat hij een onjuist bedrag betaalt. In een vierde en laatste situatie zal de belastingschuldige zijn schuld niet aflossen omdat hij zelf niet meer kan worden aangesproken. Gezien het feit dat er in de laatste twee situaties geen sprake kan zijn van een spontane inning, zal opnieuw de invorderingsprocedure worden opgestart.¹⁸⁸

Het voorgaande geeft weliswaar een kort en sterk vereenvoudigd overzicht van de fiscale procedure, maar zoals eerder vermeld, zal deze verder in het hoofdstuk uitgebreider aan bod komen. Ondanks het feit dat het bovenstaande overzicht vrij bondig is, komen er wel twee belangrijke begrippen naar voren, namelijk de 'inning' en de 'invordering'. Over het algemeen kan gesteld worden dat de invordering een onderdeel is van de inning. Indien de belastingschulden meteen vereffend worden, dan worden de verschuldigde bedragen beschouwd als zijnde ontvangen en bijgevolg geïnd. In de andere gevallen zal er sprake zijn van invordering. Dit impliceert dat de bevoegde instanties, met name de Algemene Administratie van Inning en Invordering op federaal niveau en de Vlaamse belastingdienst op Vlaams niveau, alle nodige maatregelen zullen nemen om tot de inning te komen. Deze maatregelen kunnen onder andere een beslag op goederen en beslag

¹⁸⁷ De Jonckheere, M., Maus, M. & Delanote, M., (2010). *De fiscale procedure*. Brugge: die Keure.

¹⁸⁸ *Cursus invordering*. (2008). Opgevraagd op 18 februari 2012 via http://fiscus.fgov.be/interfainvnl/Home/cursus_invordering.pdf.

op het loon van de belastingschuldige omvatten, maar bij de bespreking van de invorderingsprocedure zal hier verder op worden ingegaan.¹⁸⁹

Het resterende deel van dit hoofdstuk zal gewijd worden aan een uitwerking van de fiscale procedures op federaal en Vlaams niveau. Het is echter zo dat een dergelijke uitwerking aangaande alle soorten belastingen ons, binnen het bestek van deze masterproef, te ver zou leiden. Gezien het feit dat de inkomstenbelasting zowat de voornaamste belasting is op federaal niveau, zal hiervoor de fiscale procedure worden beschreven. Op Vlaams niveau wordt ervoor geopteerd om de belasting op de inverkeerstelling aan bod te laten komen, omdat er voor deze belasting vanaf één maart 2012 enkele belangrijke wijzigingen werden doorgevoerd. In wat volgt zal een bondig overzicht worden gegeven van de belangrijkste zaken binnen deze procedures.

1.2 De fiscale procedure op federaal niveau: de inkomstenbelasting

1.2.1 Taxatie

De taxatieprocedure is de eerste stap in de fiscale procedure en omvat alle wetten en regels om tot een juiste vestiging van de inkomstenbelasting te komen. Het spreekt namelijk voor zich dat het verschuldigd bedrag van een belastingplichtige pas geïnd kan worden nadat dit bedrag op een correcte wijze wordt vastgesteld. Binnen de FOD Financiën is het de Algemene Administratie van de Fiscaliteit die bevoegd is voor alles wat met de taxatie te maken heeft.¹⁹⁰ Hieronder zal een bondig overzicht worden gegeven over deze taxatieprocedure.

1.2.1.1 Aangifte

Een correcte vaststelling van het bestaan van de belastingschuld (vordering) en het daarbij behorend bedrag aan inkomstenbelasting is de voorwaarde opdat een inning kan plaatsvinden. Dit bedrag wordt berekend naargelang de aard van de belasting, namelijk personen-, vennootschaps-, rechtspersonenbelasting of belasting der niet-inwoners. In het derde hoofdstuk van het tweede deel werd reeds een overzicht gegeven van hoe deze berekening tot stand komt. De berekening is één zaak, maar er is natuurlijk ook heel wat informatie nodig om deze berekening op een correcte wijze te kunnen maken. Het spreekt voor zich dat het enorm tijdsrovend en inefficiënt zou zijn voor de bevoegde administratie om zelf alle nodige informatie van de belastingplichtigen te verzamelen. Vandaar dat er in de wet, meer bepaald in artikel 305 van het W.I.B. '92, een aangifteverplichting werd voorzien om deze informatie te verkrijgen. In het eerste lid van het artikel wordt onder meer het volgende gesteld: *"Belastingplichtigen die aan de personenbelasting, aan de vennootschapsbelasting of aan de rechtspersonenbelasting zijn onderworpen, zomede belastingplichtigen die ingevolge de artikelen 232 tot 234 [en 248, § 2], aan de belasting van niet-inwoners zijn onderworpen, zijn gehouden ieder jaar aan de Administratie der Directe Belastingen*

¹⁸⁹ *Cursus invordering*. (2008). Opgevraagd op 20 februari 2012 via http://fiscus.fgov.be/interfainvnl/Home/cursus_invordering.pdf.

¹⁹⁰ De Jonckheere, M., Maus, M. & Delanote, M., (2010). *De fiscale procedure*. Brugge: die Keure, p. 3.

een aangifte over te leggen in de vormen en binnen de termijnen omschreven in de artikelen 307 tot 311 [...]”.¹⁹¹ Hieruit blijkt dus dat iedereen die aan de inkomstenbelasting onderworpen is, ook de verplichting heeft om een aangifte te doen. Indien de personen, bedoeld in het eerste lid van artikel 305, niet zelf in deze verplichting kunnen voorzien, dan wordt in de daarop volgende leden vermeld wie ermee belast wordt.¹⁹²

Voor elke regel bestaat er echter een uitzondering en zo dus ook voor de aangifteverplichting. Met betrekking tot de voorgaande verplichting gelden er vrijstellingen. Dit wordt in artikel 306, §1 van het W.I.B. '92 omschreven als volgt: *"Volgens de regels en onder de voorwaarden die Hij bepaalt, kan de Koning, bij een in ministerraad overlegd besluit, bepaalde categorieën van belastingplichtigen vrijstellen van de in artikel 305 vermelde aangifteplicht in de personenbelasting. Die belastingplichtigen zijn niettemin verplicht een aangifte te doen wanneer hen dat uitdrukkelijk gevraagd wordt door een daartoe gemachtigd ambtenaar van de Administratie der Directe Belastingen [...]"*.¹⁹³ Samenhangend met dit artikel, wordt in artikel 178 van het Koninklijk Besluit (KB) van 27 augustus 1993 tot uitvoering van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 (KB/W.I.B. '92) een opsomming gegeven van de belastingplichtigen die een vrijstelling van de aangifteplicht in de personenbelasting genieten.¹⁹⁴ Hier dient wel opgemerkt te worden dat er, op 23 maart 2011, een belangrijke wijziging werd doorgevoerd in artikel 178 van het KB/W.I.B. '92. Het is namelijk zo dat artikel 306, §2 het volgende stelt: *"Aan de belastingplichtigen die overeenkomstig §1 van aangifteplicht zijn vrijgesteld wordt een voorstel van vereenvoudigde aanslag toegestuurd. Dit voorstel vermeldt de belastbare grondslag en de daarop verschuldigde belasting, zomede alle inlichtingen en gegevens die in aanmerking zijn genomen [...]"*.¹⁹⁵ Artikel 178, §2 van het KB/W.I.B. '92 gaf al een opsomming van de bepalingen, criteria om een voorstel van vereenvoudigde aangifte toegestuurd te krijgen. In het kader van een administratieve vereenvoudiging werden deze criteria door middel van het KB van 23 maart 2011 verder uitgebreid. Deze uitbreiding geldt voornamelijk voor belastingplichtigen die een vrijwel stabiele fiscale situatie hebben.¹⁹⁶ Op 15 maart 2012 werd in de Ministerraad nogmaals een ontwerp tot wijziging van artikel 178 van KB/W.I.B. aangenomen. Dit ontwerp voorziet in een uitbreiding van een vereenvoudigde aangifte voor alle belastingplichtigen die een pensioen ontvangen.¹⁹⁷ De voornaamste bepalingen en wetsartikelen binnen de aangifte zijn reeds aan bod gekomen, maar in het W.I.B. '92 zijn er nog meer terug te vinden. Zo worden er in de artikelen 307 tot en met 314bis nog bijkomende verplichtingen voorzien inzake de vorm- en termijnvereisten van de aangifte, de

¹⁹¹ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 311.

¹⁹² Ibidem.

¹⁹³ Ibidem.

¹⁹⁴ Ibidem, pp. 499 – 500.

¹⁹⁵ Ibidem, p. 311.

¹⁹⁶ *Wijziging artikel 178 KB/W.I.B.*. (2011). Opgevraagd op 25 februari 2012 via <http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/api2.pl?lg=nl&pd=2011-03-30&numac=2011003118>.

¹⁹⁷ *Uitbreiding vereenvoudigde aangifte*. (2012). Opgevraagd op 4 maart 2012 via <http://www.presscenter.org/nl/pressrelease/20120315/uitbreiding-van-de-vereenvoudigde-belastingaangifte>.

aangifte van roerende voorheffing en bedrijfsvoorheffing, de vrijstelling van de verplichting om bepaalde inkomsten aan te geven, de identificatie van de belastingplichtige en tot slot de bewijskracht van de aangiften.¹⁹⁸

1.2.1.2 *Onderzoeks- en controlebevoegdheden*

Zoals eerder besproken werd, is het de belastingplichtige die de nodige informatie aan de Administratie van de Fiscaliteit bezorgt zodat deze op haar beurt de belastingschuld kan berekenen. Om er voor te zorgen dat de belastingplichtigen niets achterhouden, heeft de wetgever bepaald dat er verscheidene onderzoeks- en controlebevoegdheden aan de administratie toekomen. In het W.I.B. '92 worden deze bevoegdheden vastgelegd in de artikelen 315 tot en met 338bis.¹⁹⁹ Met betrekking tot deze bevoegdheden worden in de wet zowel plichten opgelegd aan de belastingplichtige, als aan derden, openbare diensten, instellingen en inrichtingen.

De plichten van de belastingplichtige worden in de artikelen 315 tot en met 321 beschreven. Zo stelt artikel 315 het volgende: *"Eenieder die onderhevig is aan de personenbelasting, de vennootschapsbelasting, de rechtspersonenbelasting of de belasting van niet-inwoners is verplicht de Administratie, op haar verzoek, zonder verplaatsing, met het oog op het nazien ervan, alle boeken en bescheiden voor te leggen die noodzakelijk zijn om het bedrag van zijn belastbare inkomsten te bepalen[...]."*²⁰⁰ Hierin wordt dus bepaald dat elke belastingplichtige de administratie inzicht moet laten verwerven in alle documenten, nodig voor het bepalen van de belastbare inkomsten. In artikel 316 wordt er aan de voorgaande verplichting kracht bijgezet door het volgende te stellen: *"Onverminderd het recht van de Administratie tot het vragen van mondelinge inlichtingen, is een ieder die onderhevig is aan de personenbelasting, de vennootschapsbelasting, de rechtspersonenbelasting of de belasting van niet-inwoners verplicht de Administratie, op haar verzoek, binnen een maand te rekenen van de derde werkdag volgend op de verzending van de aanvraag, welke termijn wegens wettige redenen kan worden verlengd, schriftelijk alle inlichtingen te verstrekken die van hem worden gevorderd met het oog op het onderzoek van zijn fiscale toestand."*²⁰¹ In de volgende artikelen, namelijk 317 tot en met 321, worden er meer specifieke bepalingen omschreven inzake de plichten van de belastingplichtigen. Het gaat hierbij hoofdzakelijk over de verplichting tot het voorleggen van de nodige documenten en de raadpleging ervan door de bevoegde ambtenaren.

¹⁹⁸ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 312 – 315.

¹⁹⁹ Ibidem, pp. 315 – 326.

²⁰⁰ Ibidem, p. 315.

²⁰¹ Ibidem, p. 316.

Er komen niet alleen plichten aan de belastingplichtigen toe, maar ook aan derden. Deze verplichtingen worden in het W.I.B. '92 vastgelegd in de artikelen 322 tot en met 326.²⁰² De voornaamste plicht is terug te vinden in artikel 322 waar, in de eerste paragraaf, het volgende wordt omschreven: "*De Administratie mag, wat een bepaalde belastingplichtige betreft, geschreven attesten inzamelen, derden horen, een onderzoek instellen, en binnen de door haar bepaalde termijn, welke wegens wettige redenen kan worden verlengd, van natuurlijke of rechtspersonen, alsook van verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid alle inlichtingen vorderen die zij nodig acht om de juiste heffing van belasting te verzekeren. Nochtans mag het recht om derden te horen en om een onderzoek in te stellen slechts worden uitgeoefend door een ambtenaar met een hogere graad dan die van controleur.*".²⁰³ Hieruit kan worden besloten dat derden de plicht hebben om aan de administratie alle nodige informatie en inlichtingen, met het oog op de berekening van de belastingschuld, te verschaffen.

De laatste categorie waaraan bepaalde plichten op het gebied van onderzoek en controle toekomen, zijn de openbare diensten, instellingen en inrichtingen. Deze plichten worden beschreven in de artikelen 327 tot en met 332 van het W.I.B. '92.²⁰⁴ Er dient wel opgemerkt te worden dat artikel 332 opgeheven werd. De voornaamste verplichting is terug te vinden in het eerste artikel, namelijk 327. Dit artikel luidt als volgt: "*§1. De bestuursdiensten van de Staat, met inbegrip van de parketten en de griffies der Hoven en van alle rechtscolleges, de besturen van de Gemeenschappen, de Gewesten, de provincies, de agglomeraties, de federaties van gemeenten en de gemeenten zomede de openbare instellingen en inrichtingen, zijn gehouden, wanneer zij daartoe worden aangezocht door een ambtenaar belast met de vestiging of de invordering van de belastingen, hem alle in hun bezit zijnde inlichtingen te verstrekken, hem, zonder verplaatsing, van alle in hun bezit zijnde akten, stukken, registers en om het even welke bescheiden inzage te verlenen, en hem alle inlichtingen, afschriften of uittreksels te laten nemen, welke de bedoelde ambtenaar voor de vestiging of de invordering van de door de Staat geheven belastingen nodig acht. Van de akten, stukken, registers, bescheiden of inlichtingen in verband met de rechtspleging mag evenwel geen inzage worden verleend zonder uitdrukkelijk verloop van [de federale procureur], de procureur-generaal of de auditeur-generaal. De originelen echter van de ontvangsbewijzen-getuigschriften voor verstrekte hulp, uitgereikt door de geneesheren, de tandheekkundigen en de paramedische medewerkers mogen niet worden medegedeeld zonder dat de nationale raad van de Orde der geneesheren of de provinciale geneeskundige commissies de gelegenheid hebben gehad zich ervan te vergewissen dat de Administratie der Directe Belastingen hierdoor geen inlichtingen krijgt betreffende de identiteit van de zieken en van de verzekerden.*

²⁰² Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 318 - 319.

²⁰³ Ibidem, p. 318.

²⁰⁴ Ibidem, pp. 319 - 320.

§ 2. Het bepaalde in § 1 is niet van toepassing op het Nationaal Instituut voor de Statistiek en het Economisch en Sociaal Instituut voor de Middenstand wat de individueel verkregen inlichtingen betreft.

§ 3. Het bepaalde in § 1 is niet van toepassing op de openbare kredietinstellingen en -inrichtingen, noch op het Bestuur der postchecks wat de financiële verrichtingen binnen het kader van hun bedrijvigheid betreft. Het bepaalde in § 1 blijft evenwel van toepassing in de gevallen en onder de voorwaarden als bedoeld in artikel 318, tweede lid [...]."²⁰⁵

Over het algemeen kan dus gesteld worden dat alle openbare diensten, instellingen en inrichtingen, met uitzondering van degene die in paragraaf twee en drie vernoemd werden, ertoe gehouden zijn de nodige informatie te verstrekken aan de ambtenaar van de bevoegde administratie. Naast de voorgaande verplichting, moeten de openbare diensten, instellingen en inrichtingen ook rekening houden met het feit of ze al dan niet bepaalde voordelen mogen toekennen aan de belastingplichtige. In artikel 328 van het W.I.B. '92 wordt deze verplichting als volgt beschreven: *"De bestuursdiensten van de Staat, de besturen van de Gemeenschappen, de Gewesten, de provincies, de agglomeraties, de federaties van gemeenten en de gemeenten alsmede de vennootschappen, verenigingen, instellingen of inrichtingen naar publiek recht, mogen slechts kredieten, leningen, premies toelagen of alle andere voordelen toekennen welke rechtstreeks of onrechtstreeks gegrond zijn op het bedrag van de inkomsten of op elementen die in aanmerking komen voor de vaststelling van die inkomsten, dan na kennis genomen te hebben van de recente fiscale toestand van de aanvrager [...]."*²⁰⁶ Het is één zaak om te weten welke verplichtingen toekomen aan de openbare diensten, instellingen en inrichtingen, maar weten wie hier deel van uit maken is natuurlijk ook niet geheel onbelangrijk. Vandaar dat artikel 329 hier uitsluitel over geeft door het volgende te bepalen: *"Onder openbare instellingen of inrichtingen worden verstaan, in de zin van de artikelen 327 en 328, de instellingen, maatschappijen, verenigingen, inrichtingen en diensten welke de Staat, een Gemeenschap of een Gewest mede beheert, waaraan de Staat, een Gemeenschap of een Gewest een waarborg verstrekt, op de werkzaamheden waarvan de Staat, een Gemeenschap of een Gewest toezicht uitoefent of waarvan het bestuurspersoneel wordt aangewezen door de federale Regering of een Gemeenschaps- of Gewestregering, op haar voordracht of met haar goedkeuring."*²⁰⁷ In het kader van de onderzoeks- en controlebevoegdheden werden, voor wat betreft de plichten van de belastingplichtige, derden, openbare diensten, instellingen en inrichtingen, de voornaamste artikelen besproken.

De wetten en regels betreffende het onderzoek en de controle eindigen niet met de hiervoor vernoemde plichten. Het is namelijk zo dat het W.I.B. '92 nog enkele bepalingen voorziet met betrekking tot de onderzoeks- en controlebevoegdheden. Allereerst zijn er de bepalingen op het gebied van het recht van onderzoek ten aanzien van de belastingplichtige en van derden. Vervolgens zijn er nog de bepalingen die gelden voor alle belastingen. Bovendien komt ook het

²⁰⁵ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 319.

²⁰⁶ Ibidem, p. 320.

²⁰⁷ Ibidem.

beroepsgeheim aan bod en tot slot volgt er nog een bepaling betreffende de wederzijdse bijstand.²⁰⁸ Ook van deze bepalingen worden enkel de voornaamste artikelen van naderbij bekeken.

De bepalingen inzake het recht van onderzoek ten aanzien van de belastingplichtige en van derden worden in de artikelen 333, 334 en 334bis beschreven. Artikel 334 is wellicht het voornaamste artikel en stelt het volgende: "*Wanneer een krachtens de [artikelen 315, eerste en tweede lid, 315bis, eerste tot derde lid, 316 en 322 tot 324] aangezochte persoon het beroepsgeheim doet gelden, verzoekt de Administratie om tussenkomst van de territoriaal bevoegde tuchtoverheid opdat deze zou oordelen of, en gebeurlijk in welke mate, de vraag om inlichtingen of de overlegging van boeken en bescheiden verzoenbaar is met het eerbiedigen van het beroepsgeheim.*".²⁰⁹ In dit artikel wordt dus een eerste aanzet gegeven tot het beroepsgeheim, en meer bepaald tot het feit dat belastingplichtigen en derden zich hier op kunnen beroepen voor wat betreft het recht van onderzoek. De specifieke wetsbepaling omtrent het beroepsgeheim komt verder nog aan bod.

De bepalingen die voor alle belastingen gelden worden in de artikelen 335 en 336 neergeschreven. Het eerste artikel, namelijk 335, behandelt de informatieverstrekking van en naar de ambtenaren van de FOD Financiën. In het artikel wordt dit als volgt omschreven: "*Alle administraties die ressorteren onder de Federale Overheidsdienst Financiën zijn gehouden alle in hun bezit zijnde toereikende, ter zake dienende en niet overmatige inlichtingen ter beschikking te stellen aan alle ambtenaren van deze Overheidsdienst, voor zover die ambtenaren regelmatig belast zijn met de vestiging of de invordering van de belastingen, en voor zover die gegevens bijdragen tot de vervulling van de opdracht van die ambtenaren tot de vestiging of de invordering van eender welke door de Staat geheven belasting. Elke ambtenaar van de Federale Overheidsdienst Financiën, die regelmatig werd belast met een controle- of onderzoeksopdracht, is van rechtswege gemachtigd alle toereikende, ter zake dienende en niet overmatige inlichtingen te vragen, op te zoeken of in te zamelen die bijdragen tot de vestiging of de invordering van eender welke, andere, door de Staat geheven belasting.*".²¹⁰ Bovendien wordt ook bepaald dat elke vorm van informatie, rechtstreeks of onrechtstreeks verkregen door een ambtenaar, ingeroepen kan worden om het juiste bedrag aan belastingschuld te kunnen vaststellen. Deze bepaling komt in artikel 336 aan bod: "*Elke inlichting, stuk, proces-verbaal of akte, in het uitoefenen van zijn functie ontdekt of bekomen door een ambtenaar van de Federale Overheidsdienst Financiën, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een der in de artikelen 327 en 328 aangeduide diensten, besturen, vennootschappen, verenigingen, instellingen of inrichtingen, kan door de Staat worden ingeroepen voor het opsporen van elke krachtens de belastingwetten verschuldigde som.*".²¹¹

²⁰⁸ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 320 – 326.

²⁰⁹ Ibidem, p. 321.

²¹⁰ Ibidem.

²¹¹ Ibidem.

Het beroepsgeheim kwam reeds aan bod bij de bespreking van artikel 334 van het W.I.B. '92, maar in artikel 337, eerste lid van datzelfde wetboek wordt er hier omtrent een belangrijke, specifieke bepaling opgenomen die als volgt luidt: "*Hij die, uit welken hoofde ook, optreedt bij de toepassing van de belastingwetten of die toegang heeft tot de ambtsvertrekken van de Administratie der Directe Belastingen, is, buiten het uitoefenen van zijn ambt, verplicht tot de meest volstreckte geheimhouding aangaande alle zaken waarvan hij wegens de uitvoering van zijn opdracht kennis heeft.*".²¹² Er wordt dus bepaald dat de ambtenaren van de Administratie der Directe Belastingen en van de administratie van het kadaster verplicht zijn om het beroepsgeheim in acht te nemen. Het tweede, derde en zesde lid van artikel 337 bepalen bovendien wanneer er sprake is van het uitoefenen van een ambt. In het vierde en vijfde lid wordt tevens nog vermeld welke personen, die buiten de toepassing van het eerste lid vallen, ook tot de geheimhoudingsplicht zijn gehouden.

Een laatste bepaling die, met betrekking tot onderzoek en controle, in het W.I.B. '92 werd opgenomen, is die van de wederzijdse bijstand. Deze bepaling is terug te vinden onder artikel 338 van het W.I.B. '92. Dit is een vrij uitgebreid artikel waarin er in een zeventiental paragrafen onder andere wordt uitgelegd wat de wederzijdse bijstand is, voor wie het artikel van toepassing is en in welke gevallen een beroep wordt gedaan op deze bijstand. In principe is het hierbij belangrijk om te weten dat de wederzijdse bijstand van toepassing is op België en de lidstaten van de Europese Unie en dat het betrekking heeft op het uitwisselen van de inlichtingen om het juiste bedrag van belasting te kunnen vaststellen.²¹³

1.2.1.3 *Bewijsmiddelen*

Artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek (BW) en artikel 870 van het Gerechtelijk Wetboek (GW) beschrijven twee belangrijke bepalingen betreffende het leveren van bewijs. Zo stelt artikel 1315 BW het volgende: "*Hij die de uitvoering van een verbintenis vordert, moet het bestaan daarvan bewijzen. Omgekeerd moet hij die beweert bevrijd te zijn, het bewijs leveren van de betaling of van het feit dat het tenietgaan van zijn verbintenis heeft teweeggebracht.*".²¹⁴ Een gelijkaardige bepaling is terug te vinden in artikel 870 GW en luidt als volgt: "*Iedere partij moet het bewijs leveren van de feiten die zij aanvoert.*".²¹⁵ Indien deze artikelen worden gekaderd binnen het fiscaal systeem, dan betekent dit dat het aan de belastingadministraties is om het bewijs te leveren betreffende het bestaan en het bedrag van de belastingschuld. In het W.I.B. '92 wordt het

²¹² Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 321.

²¹³ Ibidem, pp. 322 – 326.

²¹⁴ Ballon, L., Cuypers, D., De Jonckheere, M., Geinger, H., Heijerick, N., Stuyck, J., Torfs, N., & Van Acker, C., (2008). *Codex Economie: verzameling van wetteksten voor economisten*. Brugge: die Keure, p. 444.

²¹⁵ *Bewijslast*. (z.d.). Opgevraagd op 10 maart 2012 via http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1967101004.

voorgaande beschreven in de artikelen 339 tot en met 345.²¹⁶ Ook hier dient vermeld te worden dat zowel artikel 343, als artikel 345 werden opgeheven.

Een eerst belangrijke bepaling met betrekking tot de bewijsmiddelen wordt gegeven in artikel 339 en stelt het volgende: *"De aangifte wordt onderzocht en de aanslag wordt gevestigd door de Administratie der Directe Belastingen. Deze neemt als belastinggrondslag de aangegeven inkomsten en andere gegevens, tenzij zij die onjuist bevindt. [Wanneer de belastingplichtige ingevolge artikel 306 van aangifteplicht is vrijgesteld, wordt de aanslag gevestigd op de in het voorstel van vereenvoudigde aangifte vermelde gegevens, desgevallend verbeterd aan de hand van de opmerkingen van de belastingplichtige]."*²¹⁷ Het feit dat de administratie over het algemeen uitgaat van de aangifte om de belastbare grondslag te bepalen, geeft aan dat de aangifte een vorm van bewijs is. In de uiteenzetting over de aangifte werd reeds aangehaald dat het W.I.B. '92 vermelding maakt van de aangifte als bewijskracht. Deze vermelding is terug te vinden in artikel 314bis van het W.I.B. '92 en luidt als volgt: *"De door de belastingplichtigen ingediende aangiften bedoeld in de afdelingen I en II van dit hoofdstuk, alsook de hierbij gevoegde documenten en verantwoordingsstukken, die door de administratie die bevoegd is voor de vestiging van de inkomstenbelastingen, fotografisch, optisch, elektronisch of volgens elke andere informatica- of telegeleidingstechniek worden geregistreerd, bewaard of weergegeven, evenals hun weergave op een leesbare drager, hebben bewijskracht voor de toepassing van de bepalingen van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992."*²¹⁸

Naast de aangifte zijn tevens de bewijsmiddelen uit het gemeen recht van toepassing. Het gaat met name om de schriftelijke bewijzen, de bewijzen door getuigen, de feitelijke en wettelijke vermoedens en de bekentenissen van partijen.²¹⁹ Het voorgaande wordt wettelijk bepaald in artikel 340 van het W.I.B. '92 en stelt: *"Ter bepaling van het bestaan en van het bedrag van de belastingschuld kan de administratie alle door het gemeen recht toegelaten bewijsmiddelen, aanvoeren, met inbegrip van de processen-verbaal opgesteld door de ambtenaren van de Federale Overheidsdienst Financiën, maar met uitzondering van de eed. De processen-verbaal hebben bewijskracht tot bewijs van het tegendeel."*²²⁰

1.2.1.4 Aanslagprocedure

Eerder werd al vermeld dat de aangifte de basis vormt voor het berekenen van de belastingschuld van belastingplichtigen. Indien de administratie echter van mening is dat de aangifte onjuiste of

²¹⁶ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 326 – 327.

²¹⁷ Ibidem, p. 327.

²¹⁸ Ibidem, p. 315.

²¹⁹ Ballon, L., Cuypers, D., De Jonckheere, M., Geinger, H., Heijerick, N., Stuyck, J., Torfs, N., & Van Acker, C., (2008). *Codex Economie: verzameling van wetteksten voor economen*. Brugge: die Keure, pp. 444 - 448.

²²⁰ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 327.

onvolledige informatie bevat, of wanneer de administratie zich op eigen vermoedens moet baseren om de aanslag te vestigen, dan zal ze overgaan tot het instellen van een aanslagprocedure. Enerzijds kan ze deze procedure instellen door het wijzigen van de aangifte, maar anderzijds is ook een aanslag van ambtswege mogelijk. Voor beide mogelijkheden zijn de wettelijke bepalingen terug te vinden in de artikelen 346 tot en met 352bis van het W.I.B. '92. Het is echter wel zo dat artikel 347 tot en met 350 zijn opgeheven, waardoor de voornaamste bepalingen omtrent de procedure zich beperken tot artikel 346, 351, 352 en 352bis.

Zoals hierboven werd aangehaald, is de wijziging van de aangifte een eerste mogelijkheid om de aanslagprocedure in te zetten. In artikel 346 worden de bepalingen betreffende deze wijziging neergeschreven. Een belangrijke bepaling wordt in de eerste paragraaf van het artikel vastgelegd. Hier wordt ondermeer gesteld dat de belastingplichtige schriftelijk, per aangetekend schrijven, op de hoogte moet worden gebracht van het feit dat de administratie de inkomsten en/of andere gegevens dient te wijzigen. Bovendien moeten ook de redenen voor de wijzigingen in het aangetekend schrijven worden vermeld. Daarnaast stelt het artikel dat de belastingplichtige zijn opmerkingen, betreffende de wijziging van de aangifte en de redenen ervan, schriftelijk kan meedelen. Er wordt overigens bepaald dat er een termijn van één maand, beginnend vanaf de derde werkdag die volgt op de verzending van het aangetekend schrijven, in acht moeten worden genomen. Omwille van wettige redenen kan van deze termijn worden afgeweken. Voor wat de aanslag betreft, deze mag slechts worden gevestigd nadat de hiervoor vernoemde termijn gerespecteerd werd. Artikel 346 vermeldt echter twee uitzonderingen waarbij de aanslag toch gevestigd mag worden alvorens de termijn verstreken is. De eerste uitzondering impliceert dat de belastingplichtige schriftelijk akkoord is met de wijziging van de aangifte. Daarnaast kan het ook zijn dat de aanslag toch zal worden gevestigd omdat de administratie van mening is dat de rechten van de Schatkist in gevaar zijn. Een laatste paragraaf in artikel 346 stelt dat de belastingplichtige per aangetekend schrijven op de hoogte moet worden gebracht van het feit dat de administratie kennis heeft genomen van de opmerkingen die de belastingplichtige heeft gemaakt, maar waarmee de administratie geen rekening heeft gehouden. Daarenboven moeten ook de redenen van het niet meenemen van de opmerkingen kenbaar worden gemaakt aan de belastingplichtige. De bepalingen die hier bondig werden besproken zijn eveneens van toepassing voor het voorstel van vereenvoudigde aangifte.²²¹

Naast de wijziging van de aangifte is er binnen de aanslagprocedure nog sprake van een tweede mogelijkheid, namelijk de aanslag van ambtswege. De wetsbepalingen inzake deze aanslag zijn terug te vinden in de artikelen 351, 352 en 352bis.²²² Zoals eerder aangehaald werd, baseert de administratie zich normalerwijze op de aangifte van de belastingplichtige om de aanslag te vestigen. Indien ze echter van mening is dat de informatie in de aangifte onjuist of onvolledig is, dan start, zoals hier boven werd uitgelegd, de procedure inzake de wijziging van de aangifte. Voor wat de aanslag van ambtswege betreft, bepaalt artikel 351 dat de administratie in vijf gevallen

²²¹ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 328.

²²² Ibidem, pp. 328 – 329.

geen beroep kan doen op de aangifte van de belastingplichtige. Een eerste situatie waarin de administratie zich niet op de aangifte kan beroepen, vindt plaats wanneer de belastingplichtige geen aangifte heeft gedaan of zich niet aan de vooropgestelde termijnen betreffende de aangifte heeft gehouden. Bovendien is het ook mogelijk dat de aangifte niet aan de nodige vormvereisten voldoet en de belastingplichtige het nalaat om hier alsnog aan te voldoen. Daarnaast zal de administratie zich verder niet kunnen beroepen op de aangifte wanneer de belastingplichtige de nodige dossiers, boeken, bescheiden en gegevens niet heeft voorgelegd. Indien de belastingplichtige zich er niet toe gehouden voelt om de inlichtingen, die hem door de administratie gevraagd werden, te verschaffen binnen de, in artikel 316, bepaalde termijn dan zal er ook een aanslag van ambtswege worden gevestigd. Een laatste situatie waarin de administratie zal overgaan tot de aanslag van ambtswege, doet zich voor wanneer de belastingplichtige heeft nagelaten om, binnen de termijn, het bericht betreffende de wijziging van de aangifte te beantwoorden. De administratie zal in elk van de voorgaande gevallen overgaan tot het instellen van de procedure betreffende de aanslag van ambtswege. Dit impliceert dat ze op basis van de vermoedens die ze heeft, met betrekking tot de inkomsten van de belastingplichtige, de aanslag zal vestigen. Net zoals in artikel 346 betreffende de wijziging van de aangifte, bepaalt artikel 351 eveneens dat de administratie de belastingplichtige schriftelijk op de hoogte moet brengen van het feit dat de procedure van aanslag van ambtswege wordt ingezet. Daarenboven wordt bepaald dat de aanslag slechts gevestigd mag worden nadat de belastingplichtige zijn eventuele opmerkingen aangaande deze aanslag heeft kunnen maken. De persoon in kwestie heeft hiervoor een maand de tijd, te beginnen vanaf de derde werkdag die volgt op de verzending van het aangetekend schrijven van de administratie. De aanslag van ambtswege mag echter eerder gevestigd worden indien de laatste situatie, die hierboven besproken werd, zich voordoet of indien de rechten van de Schatkist in gevaar zijn.²²³

Naast de in artikel 351 besproken bepaling, zijn er in het wetboek nog twee bepalingen terug te vinden met betrekking tot de aanslag van ambtswege. Zo wordt er in artikel 352 ingegaan op de bewijslast aangaande de aanslag.²²⁴ In artikel 352bis wordt tot slot bepaald dat de administratie de belastingplichtige, per aangetekend schrijven, op de hoogte brengt van het feit dat ze zijn opmerkingen aangaande de aanslag niet in acht zullen nemen en de redenen hiervoor.²²⁵

1.2.1.5 Aanslag

Op basis van de voorgaande stappen in de taxatieprocedure, kan de belastingschuld van de belastingplichtige worden berekend. Alvorens deze vervolgens kan worden geïnd, moet de schuld nog officieel worden vastgelegd.²²⁶ Hiertoe stelt de administratie het zogenaamde kohier op. De

²²³ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 328 – 329.

²²⁴ Ibidem, p. 328.

²²⁵ Ibidem.

²²⁶ De Jonckheere, M., Maus, M. & Delanote, M., (2010). *De fiscale procedure*. Brugge: die Keure, p. 200.

bepaling voor het opstellen van dit kohier is terug te vinden in artikel 298 van het W.I.B. '92 en luidt als volgt: "*§ 1. Voor de belasting en voor de voorheffingen, in hoofdsom, opcentiemen en verhogingen, ten behoeve van de Staat, de gemeenschappen, de gewesten, de provincies, de agglomeraties, de federaties van gemeenten en de gemeenten, alsook voor de boeten, worden de kohieren opgemaakt en uitvoerbaar verklaard door de leidinggevende ambtenaar van de administratie bevoegd voor de vestiging van de belasting of door de door hem gedelegeerde ambtenaar [...].*"²²⁷ Met betrekking tot het kohier omschrijft artikel 59 van het Koninklijk Besluit van 17 juli 1991 houdende coördinatie van de wetten op de Rijkscomptabiliteit het volgende: "*De inning van rijks gelden kan alleen geschieden door een rekenplichtige van de Staatskas en krachtens een wettelijk gevestigde titel.*"²²⁸ Voor de directe belastingen, in dit geval de inkomstenbelasting, vormt het kohier de wettelijk gevestigde titel waarvan er in dit artikel sprake is. Bijgevolg is het kohier eigenlijk een inningstitel die de administratie toelaat om de belastingschuld officieel vast te leggen.²²⁹ Het kohier bestaat uit twee grote delen, namelijk een lijst van de belastingplichtige met hun bijbehorende schuld of vordering en een titelblad met daarop het totaal bedrag aan belastingen dat moet worden betaald door de belastingschuldigen, het totaal dat door de administratie moet worden teruggestort aan de belastingplichtigen en de datum van de uitvoerbaarverklaring.²³⁰ Op het moment dat het kohier uitvoerbaar wordt verklaard, door een daartoe bevoegd persoon van de Administratie van de Fiscaliteit, kan diezelfde administratie de belastingschuldigen ertoe verplichten de belastingschuld te betalen. Deze bepaling is terug te vinden in artikel 138 KB/W.I.B. '92, waarin het voorgaande als volgt wordt omschreven: "*De ontvanger mag slechts de betaling eisen van inkomstenbelastingen en voorheffingen die verschuldigd zijn blijkens een aangifte of blijkens een uitvoerbaar verklaard kohier.*"²³¹ Om dit concreet te maken, zal de administratie op basis van artikel 136 KB/W.I.B. '92, dat stelt "*zodra de kohieren uitvoerbaar verklaard zijn, wordt aan de betrokken belastingschuldigen een aanslagbiljet gezonden*", een aanslagbiljet verzenden naar de belastingschuldigen.²³² Hieruit blijkt dat het aanslagbiljet voortvloeit uit het kohier, waardoor het in wezen niets anders is dan een uittreksel hiervan.²³³

²²⁷ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 309.

²²⁸ *Koninklijk Besluit van 17 juli 1991 houdende coördinatie van de wetten op de Rijkscomptabiliteit*. (z.d.). Opgevraagd op 16 maart 2012 via <http://www.brussel.irisnet.be/files-nl/over-het-gewest/financien/kb-coördinatie-wetten-op-de-rijkscomptabiliteit>.

²²⁹ *Cursus invordering*. (2008). Opgevraagd op 16 maart 2012 via http://fiscus.fgov.be/interfainvnl/Home/cursus_invordering.pdf.

²³⁰ *Ibidem*.

²³¹ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 494.

²³² *Ibidem*.

²³³ De Jonckheere, M., Maus, M. & Delanote, M., (2010). *De fiscale procedure*. Brugge: die Keure, p. 218.

Het hiervoor vernoemde aanslagbiljet is opgebouwd rond een aantal belangrijke aspecten.²³⁴ Allereerst wordt er bovenaan het biljet vermeld welke overheid en de daarbij behorende dienst, de aanslag vestigt. Vervolgens worden zowel de identificatie en het adres van de belastingschuldige eveneens bovenaan vermeld. Bovendien moet het biljet vermelden op welke belasting de aanslag betrekking heeft. Daarnaast wordt er op elk biljet vermeld dat het, naar aanleiding van de bepaling opgenomen in artikel 136 van het KB/W.I.B. '92, verzonden wordt. Verder wordt er op het aanslagbiljet nog bijkomende informatie gegeven omtrent het inkomstenjaar, het aanslagjaar, het kohierartikel, de datum van uitvoerbaarverklaring van het kohier en de datum van verzending. Daarenboven kan de belastingschuldige ook een gedetailleerde berekening van de belasting en het uiteindelijk te betalen of terug te vorderen bedrag op het aanslagbiljet terug vinden. Tot slot vermeldt het biljet enkele praktische zaken met betrekking tot de aanslag. Het gaat hier onder meer over waar de belastingschuldige terecht kan met zijn vragen betreffende de berekening van de belasting, de (terug)betaling ervan en het indienen van een bezwaarschrift indien hij niet akkoord is met de aanslag.

Met betrekking tot de hiervoor besproken, maar ook andere, aspecten van de aanslag zijn er in het W.I.B. '92 nog enkele bepalingen terug te vinden in de artikelen 353 tot en met 365.²³⁵ Er wordt een opdeling gemaakt tussen de artikelen betreffende de aanslagtermijnen enerzijds en het belastbaar tijdperk en het aanslagjaar anderzijds. De bepalingen die handelen over de aanslagtermijnen worden in artikel 353 tot en met 358 weergegeven, maar de voornaamste zijn terug te vinden in artikel 353 en 354. In het eerste artikel, namelijk 353, wordt een algemene bepaling van de aanslagtermijn weergegeven als volgt: "*De belasting met betrekking tot de inkomsten en de andere gegevens vermeld in de daartoe bestemde rubrieken van een aangifteformulier dat voldoet aan de vorm- en termijnvereisten van de artikelen 307 tot 311 wordt gevestigd binnen de in artikel 359 gestelde termijn, die evenwel niet korter mag zijn dan zes maanden vanaf de datum waarop de aangifte bij de dienst [die op het formulier is vermeld] is toegekomen. In afwijking van het eerste lid mag de in artikel 359 gestelde termijn evenwel niet korter zijn dan zes maanden te rekenen vanaf de datum waarop het in artikel 306 bedoelde voorstel van aanslag aan de belastingplichtige is toegestuurd.*".²³⁶ Uit deze wetsbepaling blijkt dus dat de administratie zich moet houden aan een minimumtermijn van zes maanden tussen de ontvangst van de aangifte van de belastingplichtige en de vestiging van de aanslag. Deze termijn geldt eveneens voor de belastingplichtigen, die overeenkomstig artikel 306 W.I.B. '92, een voorstel van vereenvoudigde aangifte ontvangen. In de voorgaande bepaling gaat de wetgever uit van een aangifte die tijdig werd ingediend. Het kan echter ook zijn dat de belastingplichtige de aangifte niet of laattijdig indient. In dit geval zal de administratie, op basis van artikel 354, over een aanslagtermijn van drie jaar beschikken. Deze termijn zal ingaan op één januari van het aanslagjaar waarop de belastbare inkomsten, en dus de verschuldigde belasting, betrekking

²³⁴ De Jonckheere, M., Maus, M. & Delanote, M., (2010). *De fiscale procedure*. Brugge: die Keure, p. 218.

²³⁵ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 329 – 332.

²³⁶ *Ibidem*, p. 329.

hebben. De aanslagtermijn van drie jaar is ook van toepassing wanneer blijkt dat de uiteindelijk te betalen belasting groter is dan de belasting die voortvloeit uit de belastbare inkomsten die werden aangegeven.²³⁷ In hetzelfde artikel worden verder nog enkele regels opgenomen met betrekking tot het verlengen van de aanslagtermijn in welbepaalde gevallen. Het gaat hier onder andere over het verlengen van de termijn indien de vennootschapsbelasting en de belasting van niet-inwoners wordt vastgelegd op basis van een boekhouding die niet samenvalt met het kalenderjaar. De aanslagtermijn zal overigens ook worden verlengd indien er, met betrekking tot de aanslag, een bezwaarschrift zal worden ingediend binnen de termijn van drie jaar, te tellen vanaf één januari van het aanslagjaar waarop de belasting betrekking heeft. De verlenging wordt bepaald op basis van het tijdsverschil tussen de datum van het indienen van het bezwaarschrift en de datum waarop de beslissing wordt genomen. Het is echter zo dat wanneer deze situatie zich voordoet de termijn maximaal met zes maanden kan worden verlengd, ongeacht of het tijdsverschil groter is dan zes maanden of niet.²³⁸

Het werd reeds aangehaald, maar het wetboek voorziet een opdeling tussen de artikelen betreffende de aanslagtermijnen enerzijds en de artikelen over het aanslagjaar en belastbaar tijdperk anderzijds. Deze laatste zijn terug te vinden in de artikelen 359 tot en met 365 van het W.I.B. '92. Ook hier zijn de voornaamste bepalingen terug te vinden in de eerste twee artikelen, namelijk 359 en 360. Het begrip 'aanslagjaar' kwam in meerdere wettelijke bepalingen aan bod, maar tot nog toe werd dit begrip echter nog niet gedefinieerd. Hiertoe heeft de wetgever in artikel 359 gedefinieerd dat een aanslagjaar betrekking heeft op een jaar dat begint op één januari en eindigt op 31 december van datzelfde jaar.²³⁹ Bovendien wordt in het tweede lid van dit artikel het volgende gesteld: "*Evenwel kan de voor een aanslagjaar verschuldigde belasting op geldige wijze gevestigd worden tot 30 juni van het jaar dat volgt op dat waarnaar het aanslagjaar wordt genoemd.*".²⁴⁰ Hiermee wordt aan de administratie de bevoegdheid en het recht verleend om de aanslag alsnog te kunnen vestigen tot zes maanden na het aflopen van het aanslagjaar. De aanslag wordt gevestigd op basis van de belastbare inkomsten waarop het aanslagjaar betrekking heeft. In artikel 360 wordt dit als volgt verwoord: "*De voor een aanslagjaar verschuldigde belasting wordt gevestigd op de inkomsten die de belastingplichtige in het belastbare tijdperk heeft verkregen. De Koning bepaalt het belastbare tijdperk en de inkomsten die daartoe behoren.*".²⁴¹ Concreet impliceren de twee voorgaande artikelen dat voor het aanslagjaar 2012, de belastbare inkomsten uit 2011 het voorwerp van de aanslag zullen uitmaken. Binnen deze thematiek wordt het jaar 2011 ook wel het inkomstenjaar genoemd. Het KB ter uitvoering van het W.I.B. '92 bepaalt, met betrekking tot artikel 360, het belastbare tijdperk en de belastbare inkomsten. Zo stelt artikel 199 dat voor de bedrijfs-, de roerende en onroerende voorheffing het belastbaar

²³⁷ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 329.

²³⁸ Ibidem.

²³⁹ Ibidem, p. 331.

²⁴⁰ Ibidem.

²⁴¹ Ibidem.

tijdperk gelijk is aan het aanslagjaar zelf.²⁴² Voor de inkomstenbelasting bepalen de artikelen 200 en 201 dat het belastbaar tijdperk overeenstemt met het jaar dat het aanslagjaar voorafgaat.²⁴³ Hierbij dient echter opgemerkt te worden dat dit voor de vennootschapsbelasting en de belasting der niet-inwoners niet van toepassing is, indien het voeren van de boekhouding niet overeenstemt met het kalenderjaar. Hiertoe wordt er in artikel 202 van KB/W.I.B. gesteld dat het belastbaar tijdperk dan zal overeenstemmen met het boekjaar.²⁴⁴ De bepalingen met betrekking tot de belastbare inkomsten worden in artikel 204 van hetzelfde KB weergegeven. Het gaat hierbij om de inkomsten die verworven zijn uit onroerende en roerende goederen en kapitalen, beroepsinkomsten, diverse inkomsten en tot slot de kosten, bijdragen, pensioenen, renten en toelagen die betrekking hebben op de grondslag van de rechtspersonenbelasting.²⁴⁵ Het spreekt voor zich dat deze verschillende vormen van inkomsten enkel belastbaar zijn voor het belastbaar tijdperk waarop ze betrekking hebben.

In wat voorafging, werd er dieper ingegaan op de eerste stap in de fiscale procedure van de inkomstenbelasting, namelijk de taxatie. Deze impliceert niet enkel de eerste, maar in principe ook de belangrijkste stap in de procedure. Het is namelijk zo dat zowel een correcte vaststelling, als een vastlegging van de belastingschuld essentieel is om een aanslag te kunnen vestigen en bijgevolg de bijbehorende belasting te kunnen innen.

1.2.2 Geschillen

Aan het begin van dit hoofdstuk werden, als gevolg van de taxatieprocedure, vier situaties naar voren gebracht. In de tweede situatie werd gesteld dat er een geschillenprocedure zal worden opgestart indien de belastingschuldige bezwaar indient of een ontheffing van ambtswege verzoekt. Over het algemeen zal dit zich voordoen wanneer de belastingschuldige niet akkoord is met de, door de administratie, gevestigde aanslag. Hiertoe worden er in het W.I.B. '92 ook enkele bepalingen opgenomen in de artikelen 366 tot en met 392.²⁴⁶ Doch dient er opgemerkt te worden dat de artikelen 368, 370 en 380 tot en met 392 reeds werden opgeheven. De overige artikelen gaan dieper in op de wetten en regels betreffende het bezwaarschrift en de ontheffing van ambtswege. Met betrekking tot deze laatste twee zullen de voornaamste bepalingen hieronder verder aan bod komen.

Vooreerst wordt in het eerste lid van artikel 366 beschreven dat de belastingschuldige het recht heeft om een bezwaarschrift in te dienen. Dit wordt in het W.I.B. als volgt omschreven: "*De belastingschuldige, alsmede zijn echtgenoot op wiens goederen de aanslag wordt ingevorderd, kan*

²⁴² Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 502.

²⁴³ Ibidem.

²⁴⁴ Ibidem.

²⁴⁵ Ibidem, p. 503.

²⁴⁶ Ibidem, pp. 333 – 392.

tegen het bedrag van de gevestigde aanslag, opcentiemen, verhogingen en boeten inbegrepen, schriftelijk bezwaar indienen bij de directeur der belastingen in wiens ambtsgebied de aanslag, de verhoging en de boete zijn gevestigd.”²⁴⁷ Wanneer het bezwaarschrift echter bij een andere, dan de bevoegde, directeur der belastingen terecht komt, dan zal deze persoon het bezwaarschrift aan de bevoegde directeur bezorgen. Het bezwaarschrift zal hiermee niet als ongeldig beschouwd worden.²⁴⁸ Deze regels worden in de overige leden van artikel 366 vastgelegd. Naast de bepalingen, opgenomen in dit artikel, voorziet de wetgever in artikel 371 nog een belangrijke regel aangaande het bewaarschrift. Zo wordt er hier ingegaan op het feit dat het geschrift moet worden gemotiveerd en dat het binnen een welbepaalde termijn moet worden ingediend. In het wetboek wordt dit als volgt beschreven: *“De bezwaarschriften moeten worden gemotiveerd en op straffe van verval worden ingediend binnen een termijn van zes maanden te rekenen vanaf de derde werkdag volgend op de datum van verzending van het aanslagbiljet waarop de bezwaartermijn vermeld staat, en die voorkomt op voormeld aanslagbiljet, dan wel de datum van de kennisgeving van de aanslag of van de inning van de belastingen op een andere wijze dan per kohier.”*²⁴⁹ Een andere wetsbepaling die van belang is, wordt in artikel 372 toegelicht. Het betreft hier het recht van de belastingschuldige om bijkomende bezwaren aan te leveren zolang de directeur der belastingen geen definitieve beslissing heeft genomen inzake het bezwaarschrift dat werd ingediend. In het artikel wordt het voorgaande als volgt verwoord: *“Zolang geen beslissing is gevallen mag de belastingschuldige of zijn echtgenoot op wiens goederen de aanslag wordt ingevorderd, zijn oorspronkelijk bezwaarschrift aanvullen met nieuwe, schriftelijk geformuleerde bezwaren, zelfs als deze buiten de in artikel 371 gestelde termijn worden ingediend.”*²⁵⁰ In artikel 375 voorziet de wetgever een laatste bepaling betreffende het bezwaarschrift, deze luidt als volgt: *“§1 De directeur der belastingen of de door hem gedelegeerde ambtenaar doet, als administratieve overheid, uitspraak bij met redenen omklede beslissing nopens de bezwaren aangevoerd door de belastingschuldige of door zijn echtgenoot op wiens goederen de aanslag wordt ingevorderd. De kennisgeving van de beslissing geschiedt bij ter post aangetekende brief. Deze beslissing is onherroepelijk wanneer geen vordering is ingesteld bij de rechtbank van eerste aanleg binnen de in artikel 1385undecies van het Gerechtelijk Wetboek vermelde termijn. §2 Het is hem niet toegelaten bij zijn beslissing een aanvullende aanslag te vestigen, noch de compensatie te verwezenlijken tussen een rechtmatig bevonden ontheffing en een ontoereikendheid van aanslag die zou zijn vastgesteld.”*²⁵¹ Dit artikel impliceert dus vooral dat de belastingschuldige, aan de hand van een aangetekend schrijven, op de hoogte moet worden gebracht van de beslissing die de directeur der directe belastingen heeft genomen betreffende het bezwaarschrift. Bovendien kan en mag de directeur enkel een beslissing nemen over het ingediende bezwaarschrift en is het hem ten

²⁴⁷ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 333.

²⁴⁸ Ibidem.

²⁴⁹ Ibidem.

²⁵⁰ Ibidem, p. 334.

²⁵¹ Ibidem.

strengste verboden om hierbij een bijkomende aanslag te vestigen of een compensatie toe te kennen aan de belastingschuldige.

Met betrekking tot het bezwaarschrift bepaalt artikel 376quinquies dat de belastingschuldige, indien het bezwaarschrift geldig is, een beroep kan doen op de fiscale bemiddelingsdienst.²⁵² Kenmerkend voor deze dienst is het feit dat deze enkel tot de bemiddeling tussen partijen kan overgaan als er ook effectief sprake is van een geschil. Gezien het feit dat het indienen van een bezwaarschrift tot de zogenaamde geschillenprocedure behoort, vormt het voor de dienst geen probleem om een bemiddeling op te starten.²⁵³ De aanwezigheid van een geschil tussen enerzijds de belastingschuldige en anderzijds de administratie is dus essentieel. Het is echter zo dat indien er al een beslissing is gevallen over het bezwaarschrift of indien de belastingschuldige zich tot de rechtbank van eerste aanleg heeft gewend, de fiscale bemiddelingsdienst niet langer kan optreden als bemiddelaar. Het voorgaande wordt in het artikel als volgt omschreven: "*§1. Ingeval een bezwaarschrift werd ingediend bij de directeur der belastingen, kan de belastingschuldige, evenals zijn echtgenoot op wiens goederen de aanslag wordt ingevorderd, een aanvraag tot bemiddeling indienen bij de fiscale bemiddelingsdienst bedoeld bij artikel 116 van de wet van 25 april 2007 houdende diverse bepalingen (IV). §2. De aanvraag tot bemiddeling is onontvankelijk wanneer de belastingschuldige vooraf een vordering bij de rechtbank van eerste aanleg heeft ingesteld of wanneer reeds uitspraak werd gedaan over het bezwaar. Wanneer de belastingschuldige een vordering bij de rechtbank van eerste aanleg heeft ingesteld of wanneer reeds uitspraak werd gedaan over het bezwaar, vóór de kennisgeving van het bemiddelingsverslag, is de fiscale bemiddelingsdienst ontheven van zijn bevoegdheid.*".²⁵⁴ Hier wordt verwezen naar de wet van 25 april 2007 houdende diverse bepalingen (IV), meer bepaald naar artikel 116 van deze wet. Hierin wordt het bestaan en de werking van de fiscale bemiddelingsdienst als het ware erkend. Zo bepaalt de eerste paragraaf van het artikel het volgende: "*§1. De fiscale bemiddelingsdienst onderzoekt de hem in het raam van dit hoofdstuk voorgelegde aanvragen tot bemiddeling, in alle objectiviteit, onpartijdigheid en onafhankelijkheid en met inachtneming van de wet; hij streeft ernaar de standpunten van de partijen te verzoenen en zendt hen een bemiddelingsverslag. De fiscale bemiddelingsdienst weigert een aanvraag tot bemiddeling te behandelen:*

1° indien de aanvraag duidelijk ongegrond is;

2° indien de aanvrager duidelijk geen stappen bij de betrokken bevoegde administratieve overheid heeft ondernomen teneinde de standpunten met elkaar te verzoenen.

²⁵² Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 336.

²⁵³ *Fiscale bemiddeling*. (z.d.). Opggevraagd op 20 maart 2012 via <http://minfin.fgov.be/portail2/fiscal-intermediary/nl/faq.htm>.

²⁵⁴ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 336.

De indiening en het onderzoek van een aanvraag tot bemiddeling hebben geen enkele schorsende of stuitende werking. Tegen de bemiddelingsverslagen en de beslissingen betreffende de ontvankelijkheid kan geen administratief of een gerechtelijk beroep worden ingesteld."²⁵⁵

Hieruit blijkt overigens dat het verslag van de bemiddelingsdienst noch voor de belastingschuldige, noch voor de administratie een verplichting bevat. Daarenboven wordt met deze wetsbepaling verzekerd dat, ongeacht het feit dat de fiscale bemiddelingsdienst een onderdeel is van de FOD Financiën, de dienst alsnog zal optreden als onafhankelijke en onpartijdige bemiddelaar.

De belastingschuldige heeft echter niet alleen de mogelijkheid om een bezwaarschrift in te dienen indien hij niet akkoord is met de gevestigde aanslag. De wetgever heeft namelijk voorzien in een zogenaamde 'ontheffing van ambtswege'. Eenvoudig gesteld is een ambtshalve ontheffing in wezen niets anders dan een belastingvermindering.²⁵⁶ In artikel 376 van het W.I.B. wordt beschreven wanneer de belastingschuldige een ambtshalve ontheffing kan bekomen en aan welke voorwaarden hiervoor moet worden voldaan. Dit is terug te vinden in de eerste paragraaf van het artikel en het wordt als volgt omschreven: "*§1 De directeur der belastingen of de door hem gedelegeerde ambtenaar verleent ambtshalve ontheffing van de overbelastingen die voortvloeien uit materiële vergissingen, uit dubbele belasting, alsmede van die welke zouden blijken uit afdoende bevonden nieuwe bescheiden of feiten waarvan het laattijdig overleggen of inroepen door de belastingschuldige wordt verantwoord door gewettigde redenen en op voorwaarde dat:*

1° die overbelastingen door de administratie werden vastgesteld of door de belastingschuldige of door zijn echtgenoot op wiens goederen de aanslag wordt ingevorderd, aan de administratie werden bekendgemaakt binnen vijf jaar vanaf 1 januari van het jaar waarin de belasting is gevestigd;

2° de aanslag niet reeds het voorwerp is geweest van een bezwaarschrift, dat aanleiding heeft gegeven tot een definitieve beslissing nopens de grond."²⁵⁷

Bovenop de voorgaande, zijn er nog twee gevallen waarin een ontheffing van ambtswege kan worden toegekend. Deze twee worden in de derde paragraaf van artikel 376 beschreven als volgt: "*De directeur der belastingen of de door hem gedelegeerde ambtenaar verleent ook ambtshalve ontheffing:*

1° van het overschot van het belastingkrediet, de voorheffingen en de voorafbetalingen als bedoeld in artikel 304, §2 [...];

²⁵⁵ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 131.

Wet van 25 april 2007 houdende diverse bepalingen (IV). (z.d.). Opgevraagd op 22 maart 2012 via <http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/api2.pl?lg=nl&pd=2007-05-08&numac=2007201376>.

²⁵⁶ *Belastingen*. (z.d.). Opgevraagd op 22 maart 2012 via http://www.belgium.be/nl/belastingen/inkomstenbelastingen/particulieren_en_zelfstandigen/bezwaarschrift/.

²⁵⁷ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 334.

2° van de verminderingen voortvloeiend uit de toepassing van de artikelen 88, 131 tot 135, 138, 139, 146 tot 156 en 257 [...].”²⁵⁸ Met betrekking tot de ontheffing van ambtswege wordt een laatste belangrijke bepaling in artikel 376ter beschreven: *“De directeur der belastingen of de door hem aangewezen ambtenaar doet bij met redenen omklede beslissing uitspraak nopens het verzoek ingediend door de belastingschuldige of door zijn echtgenoot op wiens goederen de aanslag wordt ingevorderd. Hij kan evenwel, de ambtshalve ontheffing verlenen van de overbelastingen, het overschot van de voorheffingen of de voorafbetalingen en van andere verminderingen, bedoeld in artikel 376, door middel van registratie, op naam van de betrokken belastingplichtige, van het ontheven bedrag in een kohier dat uitvoerbaar wordt verklaard. In alle gevallen geschiedt de kennisgeving van de beslissing aan de belastingplichtige bij ter post aangetekende brief. Deze beslissing is onherroepelijk wanneer geen vordering is ingesteld bij de rechtbank van eerste aanleg binnen de in artikel 1385undecies van het Gerechtelijk Wetboek vermelde termijn.”*²⁵⁹ In grote mate komt dit dus overeen met hetgeen in artikel 375 werd gesteld voor het bezwaarschrift. Het verschil situeert zich echter in het feit dat de rechtzetting, of de ambtshalve ontheffing, kan gebeuren door het bedrag dat de belastingplichtige verschuldigd is, aan te passen in het daartoe opgestelde kohier. De administratie zal met andere woorden het ontheven bedrag, het bedrag van de belastingvermindering, opnemen in het kohier.

In artikel 376quater wordt een belangrijke bepaling opgenomen voor zowel het bezwaarschrift, als voor de ambtshalve ontheffing. In dit artikel wordt namelijk ingegaan op het feit dat de belastingschuldige die een bezwaarschrift of een verzoek tot ambtshalve ontheffing heeft ingediend, hiervoor een ontvangstbewijs krijgt. Indien de ambtshalve ontheffing echter uitgaat van de administratie zelf, dan zal zij de belastingschuldige hiervan op de hoogte brengen.²⁶⁰

Het niet akkoord zijn met de gevestigde aanslag, impliceert niet dat de belastingschuldige dan enkel beroep kan doen op het indienen van een bezwaarschrift. Het is namelijk zo dat de administratie zelf eenvoudige fouten en/of vergissingen met betrekking tot de aanslag zal trachten recht te zetten. Hiertoe dient de belastingschuldige de administratie er wel zo spoedig mogelijk van op de hoogte te brengen dat hij niet akkoord is met de gevestigde aanslag en bijgevolg kan hij een verzoek van ambtshalve ontheffing vragen. Indien de fout en/of vergissing echter van complexe aard is of de administratie het niet kan rechtzetten, dan zal ze alsnog adviseren om een bezwaarschrift in te dienen.²⁶¹

²⁵⁸ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 334 – 335.

²⁵⁹ Ibidem, p. 336.

²⁶⁰ Ibidem.

²⁶¹ *Belastingen*. (z.d.). Opgevraagd op 23 maart 2012 via http://www.belgium.be/nl/belastingen/inkomstenbelastingen/particulieren_en_zelfstandigen/bezwaarschrift/.

1.2.3 Invordering

Aan het begin van dit hoofdstuk werden vier verschillende situaties besproken die zich na de taxatieprocedure kunnen voordoen. Één ervan, namelijk de situatie waarin de belastingschuldige niet akkoord is met de aanslag, kwam aan bod bij de bespreking van de geschillenprocedure. Indien de verschuldigde belasting echter nog niet kan worden geïnd nadat deze geschillenprocedure is afgerond, dan zal de administratie overgaan tot het invorderen van deze schuld. Dit impliceert dat de administratie, in dit geval die van inning en invordering, alle nodige maatregelen zal treffen en alle nodige middelen zal inzetten om de inning van de schuld te kunnen vrijwaren. Er zijn echter nog twee situaties waarin de administratie de invorderingsprocedure zal instellen. Zo zal de invordering plaatsvinden indien de belastingschuldige zijn schuld gewoonweg niet betaalt of indien hij een onjuist bedrag betaalt. In het geval dat de belastingschuldige, om welke reden dan ook, niet meer kan worden aangesproken dan zal ook de invorderingsprocedure in gang worden gezet. De wettelijke bepalingen inzake deze procedure worden onder andere in het W.I.B. '92 beschreven in de artikelen 393 tot en met 419.²⁶² Daarnaast zijn er ook nog enkele wetten vastgelegd in het KB/W.I.B.. In wat volgt, zullen wederom enkel de voornaamste wetten en regels hieromtrent aan bod komen.

De wetgever begint de bepalingen inzake de invordering van de belasting met het definiëren van de belastingschuldigen in de artikelen 393 tot en met 399ter. De belangrijkste bepaling hieromtrent is terug te vinden in artikel 393. Hierin wordt namelijk het volgende omschreven: "*§ 1. De belasting ingekohierd op naam van meerdere personen kan slechts ten laste van elk van hen worden ingevorderd voor het gedeelte dat verband houdt met hun eigen inkomsten. Het kohier is uitvoerbaar tegen elk van hen in de mate dat de aanslag te hunnen laste kan worden ingevorderd op grond van het gemeen recht of op grond van de bepalingen van dit Wetboek. § 2. Het kohier is uitvoerbaar tegen de personen die er niet zijn in opgenomen in de mate zij gehouden zijn tot de betaling van de belastingschuld op grond van het gemeen recht of op grond van de bepalingen van dit Wetboek.*".²⁶³ In dit artikel erkent de wetgever dus zowel het bestaan van de belastingschuldigen, als het bestaan van hun schuld ten aanzien van de Staat. Er wordt overigens duidelijk melding gemaakt van het feit dat een belastingschuldige en zijn schuld enkel in het kohier kunnen worden opgenomen voor het bedrag dat betrekking heeft op zijn eigen belastbare inkomsten. Bij de bespreking van de aanslag werd er ingegaan op het begrip 'kohier'. Hieruit bleek dat de belastingschuldige en zijn bijbehorende schuld in het kohier worden opgenomen. Zodra dit kohier dan uitvoerbaar wordt verklaard, zal een aanslagbiljet worden toegezonden aan de belastingschuldige. In artikel 393 wordt nu bijkomend gesteld dat het kohier niet enkel uitvoerbaar is tegen de belastingplichtigen die erin werden opgenomen, maar ook tegen degenen die, op basis van het W.I.B. '92, een belastingschuld hebben. Evenals dat het geval was bij de geschillenprocedure, kan de belastingschuldige ook tijdens de invorderingsprocedure een beroep

²⁶² Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 336 – 346.

²⁶³ Ibidem p. 336.

doen op de fiscale bemiddelingsdienst. Hiervoor dient er opnieuw sprake te zijn van een geschil, betwisting, met de persoon bevoegd voor de invordering, in dit geval de ontvanger. Het voorgaande is terug te vinden in artikel 399bis.²⁶⁴ De wettelijke bepalingen betreffende de fiscale bemiddelingsdienst zijn, zoals eerder werd aangehaald, terug te vinden in de wet van 25 april 2007 houdende diverse bepalingen (IV). In de overige artikelen betreffende de invordering wordt er tot en met artikel 411 ingegaan op specifieke belastingschuldigen, zoals echtgenoten, maar ook op de hoofdelijke aansprakelijkheid voor de belastingschulden van een aannemer en betwiste belastingen.²⁶⁵ Een uiteenzetting hiervan zou ons, binnen het bestek van deze masterproef, te ver leiden. Vandaar dat ervoor wordt geopteerd om hier niet dieper op in te gaan.

Wat echter wel van belang is wanneer de invorderingsprocedure van de inkomstenbelasting wordt besproken, is de betaaltermijn die door de wetgever wordt vooropgesteld. Over het algemeen stelt artikel 412 het volgende inzake de betaaltermijn van de roerende en bedrijfsvoorheffing: "De roerende voorheffing is betaalbaar binnen de vijftien dagen na de toekenning of de betaalbaarstelling van de belastbare inkomsten. De bedrijfsvoorheffing is betaalbaar binnen de vijftien dagen na het verstrijken van de maand waarin de inkomsten werden betaald of toegekend."²⁶⁶ Met betrekking tot de overige directe belastingen, en dus ook de inkomstenbelasting, bepaalt artikel 413 een betaaltermijn van twee maanden vanaf het moment dat de aanslag wordt toegezonden aan de belastingschuldige.²⁶⁷ Aansluitend hierop wordt in het wetboek, en meer bepaald in artikel 413bis tot en met 413octies, de mogelijkheid tot onbeperkt uitstel van de invordering van directe belastingen voorzien. Zo bepaalt artikel 413bis, paragraaf 1 dat de aanvraag voor onbeperkt uitstel van de invordering veelal uit zal gaan van de belastingschuldige, natuurlijk persoon, maar het kan ook voorkomen dat het uitstel wordt gegeven op vraag van een ambtenaar die instaat voor de invordering.²⁶⁸ Het is echter niet zo dat elke belastingschuldige recht heeft op het onbeperkt uitstel. Hiertoe bepaalt artikel 413bis, paragraaf 2 het volgende: "*Het verzoek tot onbeperkt uitstel van de invordering is enkel ontvankelijk voor zover:*

1° de verzoeker, die niet kennelijk zijn onvermogen heeft bewerkstelligd, zich in een toestand bevindt waarin hij niet in staat is om, op duurzame wijze, zijn opeisbare of nog te vervallen schulden te betalen;

²⁶⁴ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 338.

²⁶⁵ Ibidem, pp. 338 – 342.

²⁶⁶ Ibidem, p. 342.

²⁶⁷ Ibidem.

²⁶⁸ Ibidem, p. 343.

*2° de belastingplichtige geen beslissing tot onbeperkt uitstel van de invordering heeft verkregen binnen de vijf jaar voorafgaand aan het verzoek.”*²⁶⁹

Indien er uitstel wordt verleend aan de belastingschuldige, dan wil dit zeggen dat zijn belastingschuld (gedeeltelijk) niet meer zal moeten worden ingevorderd. Hier dient toch een kleine nuance gemaakt te worden, daar het verlenen van onbeperkt uitstel natuurlijk geen afstel is. Het is namelijk zo dat de ambtenaar belast met de invordering altijd zal proberen om de belastingschuldige een gedeelte van de schuld te laten betalen, rekening houdend met zijn financiële situatie. Het feit dat het uitstel onbeperkt van aard is, impliceert dat wanneer de belastingschuldige zijn schuld wel zal kunnen vereffenen, hij er door de administratie ook toe gehouden wordt om dit te doen. Aangezien de administratie echter niet kan oordelen wanneer en of dat het geval zal zijn, wordt het uitstel voor onbeperkte duur verleend.

Ter bevordering van de beslissing van de directeur der directe belastingen omtrent het al dan niet toestaan van het uitstel, moet de belastingschuldige zijn aanvraag goed motiveren. Daarenboven moet deze persoon ook kunnen bewijzen dat hij aan één van de twee voorwaarden, vermeld in de tweede paragraaf van artikel 413bis, voldoet. Het al dan niet verlenen van onbeperkt uitstel wordt behandeld door een, met invordering belaste, ambtenaar. Deze beschikt op basis van artikel 413quater over de bevoegdheden die in artikel 319bis worden omschreven als volgt: *“De met invordering belaste ambtenaren beschikken over alle onderzoeksbevoegdheden bepaald in dit Wetboek teneinde de vermogenssituatie van de schuldenaar te bepalen met het oog op het invorderen van de belasting en de voorheffingen verschuldigd in hoofdsom en opcentiemen, van de belastingverhogingen en administratieve boeten, van de interesten en van de kosten. [...]”*²⁷⁰ Wanneer de aanvraag behandeld is, zal de directeur der belastingen zijn beslissing nemen en de aanvrager hiervan via een aangetekend schrijven op de hoogte brengen. De wetgever bepaalt dat de directeur, na ontvangst van de aanvraag, een beslissing moet nemen binnen de zes maanden.²⁷¹ Indien de belastingschuldige niet akkoord gaat met de beslissing, dan kan hij hiervoor binnen één maand, na ontvangst van het aangetekend schrijven, beroep aantekenen bij een commissie aangesteld door de FOD Financiën. Deze commissie heeft dan drie maanden de tijd om een beslissing te nemen betreffende het onbeperkt uitstel. Hierna zal de belastingschuldige zich onverbiddelijk moeten neerleggen bij de genomen beslissing, en is er dus geen mogelijkheid om verder in beroep te gaan.²⁷²

Indien alle belastingplichtigen hun verplichting tot het betalen van de belastingschuld tijdig en zonder problemen zouden nakomen, dan zou de invorderingsprocedure vanzelfsprekend overbodig zijn. Het feit dat deze hier echter aan bod komt, duidt erop dat de voorgaande verplichting niet

²⁶⁹ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 343.

²⁷⁰ Ibidem, p. 317.

²⁷¹ Ibidem, p. 343.

²⁷² Ibidem.

altijd wordt nagekomen. De belastingschuld is in wezen niets anders dan een bedrag dat uitgedrukt wordt in geld en dus in euro. Het is echter zo dat geld een zekere tijds waarde heeft, waardoor één euro vandaag meer waard is dan één euro in de toekomst.²⁷³ Wanneer dit gegeven wordt toegepast op het niet tijdig betalen van de belastingschuld, zou dit impliceren dat een laattijdige betaling alles behalve voordelig is voor de Staat. Om het nadeel, dat hier dus mee gepaard gaat, op te vangen, heeft de wetgever de zogenaamde nalatigheidsinteressen ingevoerd. De bepalingen betreffende deze interessen worden in de artikelen 414, 415, 416 en 417 omschreven. Het voornaamste komt echter in het eerste en het laatste artikel aan bod. Zo wordt in artikel 414 het volgende gesteld: "*§1. Bij wanbetaling binnen de in de artikelen 412 en 413 gestelde termijnen, brengen de verschuldigde sommen ten bate van de Schatkist, voor de duur van het verwijl, de wettelijke interest op, berekend per kalendermaand. [...] De nalatigheidsinterest is niet verschuldigd wanneer hij geen 5 EUR per maand bedraagt.*".²⁷⁴ Hiermee wordt dus vastgelegd dat de wetgever de bevoegdheid heeft om, in geval van laattijdige betaling, nalatigheidsinteressen aan te rekenen ten voordele van de Staat. Er wordt echter ook voorzien dat deze vorm van interessen enkel van toepassing is wanneer het bedrag van de interest hoger is dan vijf euro per maand. Ondanks het feit dat de wetgever bepaalt dat er nalatigheidsinteressen worden geheven op het verschuldigde bedrag aan belastingen, kan de belastingschuldige toch vrijgesteld worden van het betalen van deze interessen. Deze vrijstelling kan geheel of gedeeltelijk en enkel in uitzonderlijke gevallen door de directeur der belastingen worden toegekend. In artikel 417 wordt het voorgaande wettelijk vastgelegd.²⁷⁵

Naast de nalatigheidsinteressen, die dus betrekking hebben op een wanbetaling, zijn er ook moratoriuminteressen. Deze zijn van toepassing op de bedragen die de Staat aan de belastingplichtige moet terugstorten door een fout van de administratie. Ook hier is het zo dat het toekennen van deze interessen gekaderd kan worden binnen de tijds waarde van het geld. In het eerste lid van artikel 418 wordt het volgende verwoord inzake de moratoriuminteressen: "*Bij terugbetaling van belastingen, voorheffingen, voorafbetalingen, nalatigheidinterest, belastingverhogingen of administratieve boeten, wordt de moratoriuminterest toegekend tegen de wettelijke rentevoet, berekend per kalendermaand.*".²⁷⁶ Gelijkaardig aan de nalatigheidsinteressen, worden er ook voor de toepassing van de moratoriuminteressen bepalingen opgenomen. Zo zullen deze interessen niet verschuldigd zijn indien het bedrag hiervan de vijf euro per maand niet overstijgt. Het wetboek voorziet echter nog meerdere gevallen waarin de interessen niet verschuldigd zijn, maar hierop zal niet verder worden ingegaan.

De nalatigheidsinteressen kunnen aanschouwd worden als een soort sanctie bij het niet tijdig betalen van de belastingschuld. Het is echter zo dat de wetgever in artikel 146 van het KB/W.I.B.

²⁷³ Laveren, E., Engelen, P.J., Limère, A. & Vandemaele, S., (2009). *Handboek financieel beheer*. Antwerpen: Intersentia, pp. 36 – 37.

²⁷⁴ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 344.

²⁷⁵ Ibidem, p. 345.

²⁷⁶ Ibidem.

een bepaling heeft voorzien om vervolgingen te kunnen instellen tegen belastingschuldigen die hun schuld niet binnen de wettelijke termijnen betalen.²⁷⁷ Met betrekking tot deze vervolgingen wordt, in artikel 147, het volgende gesteld: "*De vervolgingen zijn rechtstreeks of onrechtstreeks: de eerste zijn gericht tegen de belastingschuldigen die bij name in het kohier vermeld zijn of hun vertegenwoordiger; de tweede worden krachtens het bij de wet toegestane verhaal tegen derden ingesteld. Beide worden ingesteld ingevolge persoonlijke of gemeenschappelijke dwangschriften, uitgevaardigd door de ontvangers die in het bezit zijn van de kohieren of met de inning voor rekening van ambtgenoten belast zijn.*"²⁷⁸ Alvorens de ontvanger zal overgaan tot het instellen van vervolgingen, zal hij andere middelen inzetten om alsnog de betaling van de schuld te bekomen. Deze middelen genieten echter geen wettelijke verplichting, maar worden in de praktijk toch toegepast.²⁷⁹ Het gaat hier in de eerste plaats om de zogenaamde aanmaning. Hiermee wordt de belastingschuldige er toe verzocht zijn belastingschuld zo snel mogelijk te betalen. Indien hij dit nalaat, zal er eerst nog een aangetekende brief worden gestuurd ter herinnering van de openstaande schuld. Wanneer ook hier geen gevolg aan wordt gegeven, zal de ontvanger opdracht geven om de vervolgingen in te stellen teneinde de belastingschuld in te vorderen.²⁸⁰

Tot de hiervoor vernoemde rechtstreekse vervolgingen behoren het dwangbevel, het uitvoerend beslag op roerend goed, het beslag op tak- en wortelvaste vruchten, het uitvoerend beslag op zeeschepen en binnenschepen en het uitvoerend beslag op onroerend goed.²⁸¹ Deze worden in het KB/W.I.B. achtereenvolgens beschreven in de artikelen 149 tot en met 160, maar ook in het Gerechtelijk Wetboek (GW) worden er bepalingen vastgelegd aangaande deze vervolgingen. Hier zal echter enkel worden ingegaan op de artikelen vermeld in het KB/W.I.B.. Een eerste vervolging die er aan bod komt, is het dwangbevel. Wanneer een belastingschuldige zijn schuld niet heeft betaald binnen de twee maanden, zoals in artikel 413 W.I.B. wordt bepaald, dan zal de ontvanger hem een dwangbevel sturen. Hiermee geeft de ontvanger de belastingschuldige één dag de tijd om de schuld alsnog te vereffenen. Indien deze het nalaat de schuld te betalen, dan zal de ontvanger genoodzaakt zijn om over te gaan tot de uitvoering van het beslag.²⁸² Dit beslag kan, zoals in artikel 148 bepaald wordt, op verschillende zaken worden uitgevoerd. Het uitvoerend beslag op roerende goederen impliceert dat er beslag zal worden gelegd op alle roerende goederen van de belastingschuldige teneinde deze te kunnen verkopen en zo de belastingschuld te kunnen vereffenen.²⁸³ Het principe van beslag leggen om het goed of de goederen in kwestie te gelde te

²⁷⁷ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 495.

²⁷⁸ Ibidem.

²⁷⁹ *Cursus invordering*. (2008). Opgevraagd op 25 maart 2012 via http://fiscus.fgov.be/interfainvnl/Home/cursus_invordering.pdf.

²⁸⁰ Ibidem.

²⁸¹ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 495.

²⁸² Ibidem, p. 496.

²⁸³ *Cursus invordering*. (2008). Opgevraagd op 26 maart 2012 via http://fiscus.fgov.be/interfainvnl/Home/cursus_invordering.pdf.

kunnen maken en bijgevolg de invordering van de belasting te kunnen vrijwaren, komt eigenlijk ook terug in de overige vormen van vervolgingen. Zo zal het beslag op de tak- en wortelvaste vruchten, het uitvoerend beslag op zeeschepen en binnenschepen, en op onroerende goederen, altijd tot doel hebben het goed te verkopen met het oog op de vereffening van de schuld.

Het W.I.B. vermeldt naast de rechtstreekse ook twee onrechtstreekse vervolgingen, enerzijds de vervolgingen tegen derdenhouders, en anderzijds de aanwending van sommen die aan een belastingschuldige moeten worden teruggegeven of betaald.²⁸⁴ Net zoals voor de rechtstreekse, zullen ook voor deze vervolgingen enkel de artikelen in het KB/W.I.B. aan bod komen. Inzake de eerste onrechtstreekse vervolging, namelijk die tegen derdenhouders, bepaalt artikel 164 het volgende: "*§1. De bevoegde ontvanger kan, bij een ter post aangetekende brief, uitvoerend beslag onder derden leggen op de aan een belastingschuldige verschuldigde of toebehorende sommen en zaken, tot beloop van het bedrag, geheel of gedeeltelijk, dat door deze laatste verschuldigd is uit hoofde van belastingen, voorheffingen, belastingverhogingen, nalatigheidsinteressen, boeten en kosten van vervolging of tenuitvoerlegging. Het beslag wordt eveneens bij een ter post aangetekende brief aan de belastingschuldige aangezegd. [...].*"²⁸⁵ Het blijkt dus dat de ontvanger beslag kan laten leggen op 'inkomsten' die de belastingschuldige nog moet ontvangen van derden. Met betrekking tot de tweede onrechtstreekse vervolging bepaalt artikel 166 dat: "*§2. Elke som die aan een belastingschuldige moet worden teruggegeven of betaald in het kader van de toepassing van de wettelijke bepalingen inzake de inkomstenbelastingen en de ermee gelijkgestelde belastingen of krachtens de bepalingen van het burgerlijk recht met betrekking tot de onverschuldigde betaling, kan door de ontvanger van de directe belastingen zonder formaliteit, overeenkomstig artikel 143, worden aangezuiverd op de door die belastingschuldige verschuldigde voorheffingen, belastingen en ermee gelijkgestelde belastingen in hoofdsom, opcentiemen, verhogingen, interessen en kosten. [...].*"²⁸⁶ Dit betekent in feite niets anders dan dat de ontvanger de belastingschuld zal vereffenen op basis van het inhouden van de bedragen die de belastingschuldige van de Staat moet terugvorderen.

Met betrekking tot de vervolgingen bepaalt artikel 167 van het KB/W.I.B. dat deze door de deurwaarders of gerechtsdeurwaarders worden ingesteld, maar dat de opdracht door de ontvanger wordt gegeven.²⁸⁷ De volgorde van de bespreking van de vervolgingen impliceert echter niet dat deze ook in dezelfde volgorde moeten worden ingezet. Wanneer er hier geen gevolg aan wordt gegeven, dan zal de ontvanger een vervolging laten instellen teneinde de belastingschuld in te vorderen. Wanneer welke vervolging wordt ingesteld, is afhankelijk van de situatie van de

²⁸⁴ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 497.

²⁸⁵ Ibidem.

²⁸⁶ Ibidem, p. 498.

²⁸⁷ Ibidem.

belastingsschuldige. De ontvanger dient echter wel rekening te houden met het feit dat hij de belastingsschuldige zo min mogelijk schade toebrengt door zijn beslissingen.²⁸⁸

Tot hiertoe werd er nog geen maximale termijn bepaald voor het innen van de belastingsschuld. Normalerweise geldt voor de directe belastingen, en bijgevolg eveneens voor de inkomstenbelastingen, een betaaltermijn van twee maanden. Dit betekent dat, wanneer de belastingsschuldigen zich aan de betaaltermijn houden, de directe belastingen na twee maanden geïnd zijn. Het is echter zo dat niet alle belastingsschuldigen hun schulden tijdig aflossen. Vandaar dat ook het principe van de invorderingsprocedure tot stand werd gebracht. Zoals hierboven al werd besproken, kunnen verschillende stappen ondernomen worden, om de niet (tijdig) betaalde belastingsschuld alsnog te innen. Het gaat hierbij onder meer om de rechtstreekse en de onrechtstreekse vervolgingen. Wanneer de ontvanger der directe belastingen één of meerdere vervolgingen instelt, dan beoogt hij nog steeds een zo snel mogelijke inning van de belastingsschuld. Het is echter zo dat de wetgever heeft voorzien in een zogenaamde verjaringstermijn. Met betrekking tot de directe belastingen wordt in de eerste paragraaf van artikel 443bis van het W.I.B. het volgende bepaald: "*Directe belastingen zomede de onroerende voorheffing verjaren door verloop van vijf jaren vanaf de datum waarop ze dienen betaald te zijn krachtens artikel 413. De roerende voorheffing en de bedrijfsvoorheffing verjaren door verloop van vijf jaren vanaf de datum van uitvoerbaarverklaring van het kohier waarin ze zijn opgenomen krachtens artikel 304, §1, tweede lid.*".²⁸⁹ Dit impliceert dat een belastingsschuld, die voldoet aan de omschrijving van een directe belasting, na vijf jaar kan verjaren. Voor wat betreft de roerende voorheffing en de bedrijfsvoorheffing begint de verjaringstermijn van vijf jaar te lopen vanaf de dag dat ze geïnd kunnen worden, ook wel vanaf de dag dat ze uitvoerbaar verklaard worden. Er kan worden gesteld dat deze twee vormen van directe belastingen zogezegd 'bij voorrang' worden geïnd. Dit houdt in dat ze, zoals al aangehaald, binnen de vijftien dagen na de uitbetaling ervan voor wat betreft de roerende voorheffing en binnen de vijftien dagen na het verstrijken van de maand waarin de bedrijfsvoorheffing werd toegekend, betaald dienen te worden. Wanneer dit niet het geval is, zal een kohier worden opgemaakt en vanaf het moment dat dit kohier uitvoerbaar wordt verklaard, zal de schuld eisbaar zijn. Voor de overige directe belastingen, zoals de inkomstenbelasting, vangt de vijfjarige verjaringstermijn pas aan vanaf het moment dat de belastingsschuld eisbaar is geworden. Wanneer de schuld niet binnen de twee maanden betaald wordt, is de schuld eisbaar zodra die twee maanden verstreken zijn.

Hierboven werd reeds aangehaald dat de ontvanger der directe belastingen verschillende rechtstreekse en onrechtstreekse vervolgingen kan instellen opdat de niet (tijdig) betaalde belastingsschuld alsnog zou kunnen worden geïnd. Het is natuurlijk zo dat er eerst zal worden getracht om de inning te vrijwaren door de belastingsschuldige een aanmaning te versturen. Geeft de persoon in kwestie hier geen gehoor aan, dan zal een aangetekende brief worden verstuurd.

²⁸⁸ *Cursus invordering*. (2008). Opgevraagd op 26 maart 2012 via http://fiscus.fgov.be/interfainvnl/Home/cursus_invordering.pdf.

²⁸⁹ *Verjaring van de rechten van de schatkist*. (2012). Opgevraagd op 21 juli 2012 via <http://ccff02.minfin.fgov.be/KMWeb/document.do?method=view&nav=1&id=b6f5ce71-7718-464b-95bb-32ec7128b5a1&disableHighlightning=false>.

Wanneer er dan nog geen sprake is van de inning van de belastingschuld, dan zal de ontvanger overgaan tot het instellen van één of meerdere vervolgingen. Het werd eerder al besproken, maar vanaf het moment dat de schuld eisbaar is, begint de verjaringstermijn van vijf jaar te lopen. Het is echter zo dat wanneer de ontvanger één of meerdere vervolgingen dient in te stellen, er een aanzienlijke termijn over kan gaan alvorens de schuld kan worden geïnd. Om het risico van het verlopen van de verjaringstermijn, en dus het risico op het niet innen van de schuld, niet te lopen, heeft de wetgever bepaald dat de vervolgingen stuitend kunnen zijn. In de tweede paragraaf van artikel 443bis wordt daartoe het volgende omschreven in de wet: *"De termijn bedoeld in §1 kan worden gestuit op de wijze bepaald in artikel 2244 en volgende van het Burgerlijk Wetboek of door afstand te doen van de op de verjaring verlopen termijn. In geval van stuiting van de verjaring treedt een nieuwe verjaring in, die op dezelfde wijze kan worden gestuit, door verloop van vijf jaren na de laatste akte of handeling waardoor de vorige verjaring is gestuit, indien geen geding voor het gerecht aanhangig is."*²⁹⁰ Hieruit blijkt dat er in artikel 2244 en volgende van het Burgerlijk Wetboek een overzicht wordt gegeven van de zaken die stuitend kunnen zijn. In principe is iedere akte waarin een bevel tot betaling wordt opgenomen een stuiting. Er zal verder niet worden ingegaan op de wijze waarop er gestuit kan worden, maar er wordt wel opgemerkt dat de rechtstreekse en onrechtstreekse vervolgingen stuitend zijn. Vanaf het moment dat de ontvanger zulk een vervolging instelt, begint een nieuwe verjaringstermijn van vijf jaar te lopen. De stuitende maatregelen zullen veelal uitgaan van de administratie, de ontvanger zelf, maar zoals in het artikel wordt gesteld, kan ook de belastingschuldige de verjaringstermijn stuiten. Dit gebeurt dan door afstand te doen van de op de verjaring verlopen termijn. Hierbij ondertekent de belastingschuldige een document, 'de verzaking aan de op de verjaring reeds verlopen termijn inzake voorheffingen, directe en ermede gelijkgestelde belastingen'. Door zulk een document te ondertekenen, doet de belastingschuldige in feite een schulderkenning waardoor de verjaringstermijn gestuit wordt en dus opnieuw begint te lopen voor een termijn van vijf jaar. Het ondertekenen van dit document is overigens ook de enige kosteloze manier om de verjaring te stuiten. Uit een interview met een ontvanger der directe belastingen is gebleken dat deze vorm van stuiting dan ook frequent wordt toegepast.

Sinds een aantal jaar kan de verjaringstermijn ook geschorst worden. Dit impliceert dat de verjaringstermijn voor een bepaalde termijn niet meer loopt. Wanneer de schorsing, na deze termijn, wordt opgeheven, dan zal de verjaringstermijn gewoon verder worden gezet. Het is dus niet zo dat er, zoals bij de stuiting, een nieuwe vijfjarige termijn begint te lopen. Daar waar de stuiting een handeling van de administratie, ontvanger der directe belastingen, of de belastingschuldige impliceert, is dit niet het geval bij de schorsing. Deze vloeit namelijk voort uit een aantal externe factoren, zoals een faillissement, een geschil en een collectieve schuldenregeling. De wettelijke bepaling over de schorsing is terug te vinden in artikel 443ter van het W.I.B. '92.

²⁹⁰ *Verjaring van de rechten van de schatkist*. (2012). Opgevraagd op 21 juli 2012 via <http://ccff02.minfin.fgov.be/KMWeb/document.do?method=view&nav=1&id=b6f5ce71-7718-464b-95bb-32ec7128b5a1&disableHighlightning=false>.

Uit datzelfde interview is gebleken dat de ontvanger rekenplichtig is en bovendien rekening, verantwoording, moet afleggen aan het Rekenhof. In artikel 66 van de Gecoördineerde wetten op de Rijkscomptabiliteit wordt dit als volgt omschreven: *"Elke rekenplichtige is aansprakelijk voor de invordering van de kapitalen, inkomsten, rechten en belastingen, waarvan de inning hem is toevertrouwd. Alvorens decharge te verkrijgen voor de niet-ingevoerde posten, moet hij doen vaststellen dat de niet-invordering geenszins aan zijn nalatigheid te wijten is en dat hij te bewaamer tijd alle nodige maatregelen getroffen en de nodige vervolgingen ingesteld heeft. Wanneer een rekenplichtige in ontvangst bezwaard is, en de verschuldigde doch niet-ingeschreven sommen uit eigen middelen bijgepast heeft, treedt hij van rechtswege in de vorderingen en voorrechten van de Staat ten laste van de schuldenaars."*²⁹¹ Hieruit blijkt dat de ontvanger persoonlijk aansprakelijk kan worden gesteld voor de schulden waarvan de inning hem werd toevertrouwd. Dit impliceert dus dat de ontvanger persoonlijk instaat voor de sommen die, door zijn nalatigheid of toedoen, niet kunnen worden geïnd, ingevorderd. De ontvanger kan zich van deze persoonlijke aansprakelijkheid ontdoen indien hij kan aantonen dat het niet invorderen niet te wijten is aan zijn nalatigheid en/of dat hij alle nodige vervolgingen, maatregelen heeft ingesteld, genomen om de schuld alsnog te kunnen innen. Wanneer de ontvanger het voorgaande echter niet kan aantonen, dan zal hij zijn eigen kapitaal moeten aanspreken om de schuld af te lossen. Hierbij is toch wel opmerkelijk dat tevens artikel 1414 van het Burgerlijk Wetboek van kracht is voor wat betreft de persoonlijke aansprakelijkheid van de ontvanger. Dit impliceert dat de schuld niet enkel op het persoonlijk vermogen van de ontvanger kan worden verhaald, maar eveneens op het gemeenschappelijk vermogen. Uit het interview is verder nog gebleken dat een ontvanger op vrijwillige basis een verzekering kan aangaan om het risico, dat met de niet-invordering gepaard gaat, te dekken. Het gaat hier dan wel om een bepaald, meestal beperkt, bedrag of percentage dat de verzekeringsmaatschappij dekt terwijl de ontvanger wel voor de totale som aansprakelijk kan worden gesteld. Momenteel bedraagt de waarborg 49.578,70 euro per gebeurtenis en per verzekeringsjaar bij bank en verzekeringsgroep Ethias. De vrijstelling bedraagt 10% per schadegeval met een minimum van 123,95 euro en een maximum van 619,73 euro. De ontvanger dient een jaarlijkse premie van ongeveer 70,00 euro te betalen opdat de beroepsaansprakelijkheid gedekt zou worden.

Dit gezegd zijnde, hoeft het verder geen betoog dat de ontvanger er alle baat bij heeft om de belastingschuld binnen de verjaringstermijn van vijf jaar te innen. Wanneer blijkt dat dit niet het geval zal zijn, dan zal hij stuitende maatregelen nemen om een nieuwe termijn te laten ingaan en bijgevolg het risico van de persoonlijke aansprakelijkheid teniet te doen. Wanneer er echter sprake is van een schorsing zal de ontvanger al het mogelijke doen om de uitspraken aangaande de schorsing op te volgen om op die manier niet het risico te lopen dat de verjaringstermijn afloopt alvorens er geïnd kan worden. De vraag zou hierbij gesteld kunnen worden of dat de verjaringstermijn dan dient te worden uitgebreid opdat de ontvangers meer ruimte zouden hebben om de zaken op te volgen en het risico op de niet-invordering zo klein mogelijk te houden. Gezien het feit dat dit een interessante vraag is, werd deze aan een ontvanger voorgelegd. Het antwoord op de uitbreiding van de verjaringstermijn was resoluut 'neen'. De redenering was namelijk dat vijf

²⁹¹ De gecoördineerde wetten op de Rijkscomptabiliteit. (z.d.). Opgevraagd op 21 juli 2012 via http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1991071746&table_name=wet.

jaar voldoende is, maar dat een verlenging van de termijn misschien wel nodig zou zijn in grote steden daar het werkvolume in de grote kantoren wellicht hoger ligt dan in de kleinere. Op dat vlak zou een termijn van minimum vijf jaar wel aangewezen zijn. Voor wat betreft de kleinere kantoren is een vijfjarige termijn, naar de mening van de ontvanger, wel voldoende maar mag deze zeker niet ingekort worden. Het is namelijk zo dat de opvolging van de verschillende dossiers aangaande de schorsingen en de verjaringen geen hoofdtaak van de ontvanger is, maar wel het innen en invorderen van de belastingschulden. Vandaar dat de conclusie was dat een verjaringstermijn van vijf jaar, gelet op het werkvolume en het feit dat het opvolgen ervan geen hoofdtaak is, goed is en niet korter zou moeten zijn. Voor de grotere kantoren waar het werkvolume hoger ligt, zou de termijn van vijf jaar misschien beter een minimum zijn in plaats van een maximum.

1.3 De fiscale procedure op Vlaams niveau: de belasting op de inverkeerstelling

Op basis van de toelichting in het tweede deel van zowel de Bijzondere Wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten, als de Bijzondere Wet van 13 juli 2001 tot herfinanciering van de Gemeenschappen en uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de Gewesten, kan geconcludeerd worden dat de belasting op de inverkeerstelling (BIV) een gewestelijke belasting is. Hoewel het de gewestelijke overheden zijn die het belastingtarief, de grondslag en de vrijstellingen met betrekking tot de BIV bepalen, is het niet zo dat de inning ervan ook een gewestelijke aangelegenheid is.²⁹² Tot op heden is het namelijk de federale overheid, namelijk de FOD Financiën, die bevoegd is voor de inning van de BIV voor zowel het Waals als het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De inning van de BIV voor het Vlaams Gewest is echter een bevoegdheid die sinds één januari 2011 niet meer aan de federale, maar aan de Vlaamse overheid toekomt. Concreet impliceert dit dat het intern verzelfstandigd agentschap 'Vlaamse Belastingdienst' de inning van de BIV op zich neemt.²⁹³ In het tweede deel van deze masterproef werd al aangehaald dat de BIV deel uitmaakt van de met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen. De wettelijke bepalingen hieromtrent zijn terug te vinden in de artikelen 94 tot en met 107 van het Wetboek van de met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen Vlaams Gewest (W.I.G.B.-Vlaams Gewest).²⁹⁴ Hieruit kan geconcludeerd worden dat de fiscale procedure aangaande de BIV niet zo uitgebreid en complex zal zijn als die van de inkomstenbelasting. In wat volgt zal, net zoals bij de inkomstenbelasting, achtereenvolgens de taxatie-, de geschillen- en de invorderingsprocedure voor de BIV worden toegelicht.

²⁹² Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal memento*, p. 160.

²⁹³ Ibidem, p. 263.

Belastingportaal Vlaanderen. (z.d.). Opgevraagd op 27 maart 2012 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=55>.

²⁹⁴ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 710 – 714.

1.3.1 Taxatie

Zoals in het tweede deel, bij de bespreking van de indirecte belastingen werd toegelicht, is de BIV een belasting die wordt geheven op de inverkeerstelling van bepaalde voertuigen. De inverkeerstelling kan worden omschreven als zijnde het in het verkeer brengen of op de openbare weg brengen van een welbepaald voertuig.²⁹⁵ Gezien het feit dat één persoon slechts één maal een bepaald voertuig op de weg kan brengen, wordt deze persoon er ook maar één maal toe gehouden om de BIV te betalen voor dat voertuig. Indien datzelfde voertuig echter van eigenaar verandert, dan zal de nieuwe eigenaar BIV moeten betalen voor het in verkeer brengen van dat voertuig. Hieruit blijkt dus dat er op eenzelfde voertuig meerdere keren BIV verschuldigd kan zijn, maar dat één persoon slechts één maal BIV kan betalen voor eenzelfde voertuig. Het W.I.G.B.-Vlaams Gewest voorziet in artikel 94 op welke voertuigen de BIV van toepassing is. De bepalingen die hierin worden opgenomen luiden als volgt: *"Er wordt ten bate van de Staat een met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belasting geheven op:*

- 1° de personenauto's, auto's voor dubbel gebruik, minibussen en motorfietsen, zoals deze voertuigen omschreven zijn in de reglementering van de inschrijving van de motorvoertuigen en de aanhangwagens en zoals zij worden verstaan in de zin van artikel 4, § 3, voor zover deze voertuigen voorzien zijn of moeten zijn van een andere nummerplaat dan een in het kader van de bedoelde regeling uitgereikte « proefritten- », « handelaars- » of tijdelijke plaat andere dan een internationale kentekenplaat;*
- 2° de vliegtuigen, watervliegtuigen, helikopters, zweefvliegtuigen, luchtballons of bestuurbare luchtschepen en andere luchtvaartuigen, zwaarder of lichter dan lucht, met of zonder motor, wanneer zij ingeschreven zijn of het moeten zijn;*
- 3° de jachten en pleziervaartuigen langer dan 7,5 meter, wanneer voor deze een vlaggenbrief is of moet zijn afgeleverd, wanneer de wegvoertuigen, luchtvaartuigen of boten, op de openbare weg in het verkeer worden gesteld of gebruikt in België."*²⁹⁶

Aansluitend op deze bepalingen worden in artikel 96 de voertuigen opgesomd die worden vrijgesteld van de BIV. Het gaat hier onder meer over de vaartuigen die bestemd zijn voor de openbare diensten van de overheid, de voertuigen die dienen als zogenaamde ziekenhuisauto's en de voertuigen die gebruikt worden door groot-oorlogsinvaliden met een invaliditeitspensioen van minstens zestig procent en door personen die verlamd, blind of blijvend invalide zijn aan de onderste ledematen.²⁹⁷

Nadat er bepaald is welke voertuigen aan de BIV worden onderworpen, kan er worden ingegaan op de berekening, en dus de taxatie ervan. Er dient echter opgemerkt te worden dat de berekening van het verschuldigd bedrag vanaf 1 maart 2012 enigszins anders verloopt. Deze hervorming

²⁹⁵ *Belastingportaal Vlaanderen.* (z.d.). Opgevraagd op 27 maart 2012 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=61>.

²⁹⁶ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 710.

²⁹⁷ *Ibidem*, p. 711.

kadert in een offensief van de Vlaamse overheid om haar burgers aan te zetten een milieuvriendelijk voertuig aan te schaffen. Hiertoe keurde het Vlaams parlement, op 15 februari 2012, het decreet houdende de wijziging van diverse bepalingen van het Wetboek van de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen betreffende de belasting op de inverkeerstelling op grond van milieukeurmerken goed.²⁹⁸

Zowel bij de bespreking van de verschillende soorten belastingen, als bij de bespreking van de fiscale procedure van de inkomstenbelasting, werd er bewust niet uitgebreid ingegaan op de berekening ervan. Het is echter zo dat de bespreking van de fiscale procedure aangaande de BIV werd gekozen omwille van de actualiteit en omwille van het feit dat deze onlangs hervormd werd. Deze hervorming heeft voornamelijk betrekking op de berekening van de BIV voor voertuigen. Vandaar dat het de voorkeur geniet om, in vergelijking met de andere vormen van belasting, hier toch wat uitgebreider op in te gaan.

Tot voor 1 maart 2012 gebeurde de berekening van de BIV op basis van de bepaling vermeld in artikel 97 van het W.I.G.B.-Vlaams Gewest: *"De belasting is, voor de wegvoertuigen, verschuldigd op grond van het vermogen van de motor uitgedrukt hetzij in fiscale paardenkracht, hetzij in kilowatt."*²⁹⁹ Aansluitend hierop wordt in artikel 98 bepaald hoe het bedrag van de BIV zal worden vastgesteld. Over het algemeen kan hieruit worden geconcludeerd dat de voertuigen, zoals bedoeld in artikel 94, 2° en 3°, een vast bedrag aan BIV moeten betalen.³⁰⁰ Voor de voertuigen die in artikel 94, 1° worden omschreven, bepaalt artikel 98 dat het bedrag wordt vastgesteld op basis van het aantal fiscale paardenkracht of de kilowatt. Het artikel voorziet hier verschillende bedragen van belastingen al naargelang de paardenkracht en de kilowatt. Een overzicht van deze bedragen wordt hieronder weergegeven.

Tabel 11: Belastingbedragen van de BIV

Aantal PK	Aantal kW	Bedrag van de belastingen in €
Van 0 tot 8	Van 0 tot 70	61,50
9 en 10	Van 71 tot 85	123,00
11	Van 86 tot 100	495,00
Van 12 tot 14	Van 101 tot 110	867,00
15	Van 111 tot 120	1.239,00
16 en 17	Van 121 tot 155	2.478,00
Boven 17	Boven 155	4.957,00

Bron: Codex Fiscaal recht (2010, p. 711)

²⁹⁸ *Nieuwe belasting op de inverkeerstelling*. (z.d.). Opgevraagd op 31 maart 2012 via http://www.vlaanderen.be/servlet/Satellite?c=Solution_C&cid=1308718890617&context=1141721623065---1191211213991-1191211213991--1308718890617&p=1186804409590&pagename=Infolijn/View.

²⁹⁹ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 711.

³⁰⁰ *Ibidem*, pp. 710 – 711.

Uit deze bedragen blijkt dus dat hoe hoger het aantal fiscale paardenkracht of het aantal kilowatt is, hoe meer BIV de belastingschuldige zal moeten betalen. Bovendien bepaalt artikel 98, §1 ook het volgende: "[...] Indien het vermogen van een zelfde motor uitgedrukt in fiscale paardenkracht en in kilowatt aanleiding geeft tot de heffing van een verschillend belastingbedrag, is de belasting voor het hoogste bedrag verschuldigd. [...]".³⁰¹ Er dient echter opgemerkt te worden dat het te betalen bedrag aan BIV vermindert naargelang de leeftijd van het voertuig op het moment van de inschrijving ervan. Deze inschrijving dient gedaan te worden bij de Directie Inschrijvingen van Voertuigen (DIV) voor voertuigen vermeld in artikel 94, 1°. Voor de voertuigen vermeld in artikel 94, 2° en 3° moet de inschrijving gebeuren bij het Bestuur van de Luchtvaart en het Bestuur van het Zeewezen en de Binnenvaart.³⁰² Binnen de BIV is er niet echt sprake van een aangifte, maar de inschrijving van het voer- of voertuig kan hieraan gelijk worden gesteld. Het is echter zo dat de inschrijving automatisch wordt gevolgd door een aanslagbiljet.³⁰³ De belastingplichtige moet hiervoor geen inkomsten of iets dergelijks aangeven. In artikel 100 wordt vervolgens bepaald dat de persoon, wiens naam op het inschrijvingsbewijs of op de vlaggenbrief wordt vermeld en indien het om de voertuigen bedoeld in artikel 94, 3° gaat, ertoe gehouden wordt de belastingschuld te betalen.³⁰⁴ Hierop bestaan echter twee uitzonderingen, namelijk de echtgenoot op wie het voertuig overgaat ingeval van scheiding of overlijden en de belastingplichtige die twee maal eenzelfde auto inschrijft.³⁰⁵ De termijn waarbinnen de schuld moeten worden afgelost wordt op het aanslagbiljet vermeld. Over het algemeen dient de BIV binnen een termijn van twee maanden, te tellen vanaf de datum van verzending, te worden betaald.³⁰⁶

Nu dat zowel het principe als de berekening van de BIV werden toegelicht, kan er worden ingegaan op de berekening die sinds 1 maart 2012 van kracht is voor de BIV. Zoals eerder vermeld werd, heeft de Vlaamse regering er sinds kort voor gekozen om de BIV op zo een manier te hervormen dat wagens die milieuvriendelijker zijn dan andere een minder hoge belasting moeten betalen.³⁰⁷ Om dit te bewerkstelligen wordt de hoogte van de BIV, sinds begin maart, bepaald door de CO₂-uitstoot, en meer bepaald door per kilometer na te gaan hoeveel gram CO₂ er in de uitstoot van de wagen zit. Niet enkel de CO₂-uitstoot vormt een basis voor de zogenaamde vergroening van de

³⁰¹ Ibidem, p. 711.

³⁰² *Belasting op de inverkeerstelling*. (z.d.). Opgevraagd op 3 april 2012 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=149>.

³⁰³ *Belasting op de inverkeerstelling*. (z.d.). Opgevraagd op 3 april 2012 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=147>.

³⁰⁴ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 713.

³⁰⁵ *Belasting op de inverkeerstelling*. (z.d.). Opgevraagd op 3 april 2012 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=146>.

³⁰⁶ *Belasting op de inverkeerstelling*. (z.d.). Opgevraagd op 3 april 2012 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=147>.

³⁰⁷ Nieuwe inschrijvingstaks voor auto's van kracht op 1 maart. (2012, 31 januari). *De Standaard*. Opgevraagd op 25 maart 2012 via <http://www.standaard.be>.

BIV, maar ook de hoeveelheid fijn stof, het brandstoftype en de euronorm worden in acht genomen bij de berekening van de vernieuwde BIV. Met deze vergroening wil de Vlaamse regering de milieuvriendelijke wagens extra in de verf zetten teneinde de consument bewust warm te maken voor de aankoop, al dan niet tweedehands, van een meer milieuvriendelijke wagen. Om het belang van milieuvriendelijke wagens aan te tonen en de aankoop ervan te stimuleren gaat de regering zelfs de BIV voor elektrische voertuigen en plug-in hybride wagens volledig afschaffen. Bovendien wordt er een korting toegekend aan belastingplichtigen wiens voertuigen in het bezit zijn van een roetfilter, ongeacht of het hier nieuwe of tweedehandsvoertuigen betreft. Daarnaast is het ook zo dat er een vermindering kan worden verkregen bij het inschrijven van een nieuwe wagen indien deze gedeeltelijk of tijdelijk is uitgerust met een LPG-installatie. De vermindering bedraagt ongeveer 298 euro, maar kan maximaal gelijk zijn aan de verschuldigde belasting. Het principe dat de BIV vermindert naargelang de leeftijd van de ingeschreven wagen, blijft gelden. Op die inschrijving van een nieuwe wagen zal er meer BIV verschuldigd zijn dan op de inschrijving van een tweedehandswagen.³⁰⁸

Natuurlijk kunnen wetten en decreten niet van de ene op de andere dag worden omgezet in de praktijk. Vandaar dat er werd beslist om de nieuwe regeling in voegen te laten treden door middel van een overgangsregeling. Voor nieuwe wagens en tweedehandswagens werd een andere overgangsregel uitgewerkt. Voor wat betreft de nieuwe wagens zal er een overgangperiode zijn van twee maanden, beginnend vanaf 1 maart 2012. Tijdens deze periode zullen zowel de oude als de nieuwe methode toegepast worden bij het berekenen van de BIV. De methode met de meest gunstige uitkomst, in het voordeel van de belastingplichtige, zal worden toegepast. Dit steunt op het feit dat, voor de bepaling van de belasting enkel de minst belaste weg mag worden gevolgd. Na deze overgang, dus vanaf 1 mei 2012, zal dan definitief de nieuwe berekening van toepassing zijn voor het berekenen van de verschuldigde BIV. Voor tweedehandswagens werd geopteerd voor een langere, namelijk drie jaar in plaats van twee maanden, overgangperiode alvorens de nieuwe berekening volledig van kracht zal zijn. Gedurende de eerste twee maanden, dus tot 1 mei 2012, zullen, net zoals bij de nieuwe wagens, zowel de oude als de nieuwe berekeningsmethode worden toegepast. De Vlaamse Belastingdienst zal ook hierbij kiezen voor de meest gunstige uitkomst ten aanzien van de belastingschuldige. Vanaf 1 mei 2012 zal de nieuwe BIV dan in stappen worden geïmplementeerd. Een eerste stap bestaat erin 33 procent te berekenen aan de hand van de milieueigenschappen van de wagen en 67 procent via de fiscale PK's. Deze regeling geldt tot 31 december 2012. Voor 2013 geldt dezelfde regel, maar dan omgekeerd. Uiteindelijk zal de nieuwe BIV-regeling voor tweedehandswagens dan definitief van kracht zijn vanaf 1 januari 2014.³⁰⁹

Er dient opgemerkt te worden dat de bovenstaande uiteenzetting niet enkel geldt voor natuurlijke personen, maar ook voor rechtspersonen met uitzondering van vennootschappen die als

³⁰⁸ *Belasting op de inverkeerstelling*. (z.d.). Opgevraagd op 6 april 2012 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=130>

Nieuwe inschrijvingstaks voor auto's van kracht op 1 maart. (2012, 31 januari). *De Standaard*. Opgevraagd op 25 maart 2012 via <http://www.standaard.be>

³⁰⁹ *Belasting op de inverkeerstelling*. (z.d.). Opgevraagd op 8 april 2012 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=133>

hoofdactiviteit voertuigen leasen.³¹⁰ Om welke vorm, financiële of operationele, van leasing het gaat, is hierbij niet van belang. In beide gevallen blijft voor deze vennootschappen de oude regeling gelden en zal de verschuldigde belasting op de inverkeerstelling berekend worden op basis van de fiscale paardenkracht van het voertuig.³¹¹

Omwille van het feit dat de BIV voor de in artikel 94, 1^o vermelde voertuigen het meest voorkomende is, zal er verder enkel worden ingegaan op de procedures betreffende de voornoemde voertuigen. Met betrekking tot de laatste stap in de taxatie, namelijk de vestiging van de aanslag dient er nog een opmerking te worden gemaakt. Het is namelijk zo dat voor de BIV, van de voertuigen vermeld in artikel 94, 1^o, geen aparte aanslag wordt gevestigd. Het gaat immers, zoals al werd aangehaald, om een éénmalig te betalen bedrag. Dit bedrag wordt verrekend met de jaarlijkse verkeersbelasting. Ieder jaar moet er verkeersbelasting betaald worden. In het jaar dat het voertuig wordt ingeschreven, wordt de BIV bijgevoegd bij de aanslag van de verkeersbelasting.

Met het automatisch opsturen en dus het vestigen van de aanslag betreffende de BIV, die overigens vermeld wordt op die van de verkeersbelasting, wordt de taxatieprocedure afgerond. In vergelijking met de taxatieprocedure van de inkomstenbelasting, is deze procedure niet zo omvangrijk en omslachtig. Dit is natuurlijk grotendeels te wijten aan het feit dat BIV slechts éénmalig betaald wordt bij de inschrijving van een voer- of vaartuig. De belastingen, opgenomen in de inkomstenbelasting, dienen daarentegen jaarlijks betaald te worden. Het is echter ook zo dat de omvang van deze belastingen groter is dan de omvang van de BIV. Vandaar dat het ook niet verwonderlijk is dat de wetgever hiervoor meerdere bepalingen heeft voorzien in het wetboek.

1.3.2 Geschillen

In een ideale situatie, zoals in het begin van dit hoofdstuk werd beschreven, zal de taxatie, en meer bepaald het vestigen van de aanslag, gevolgd worden door de betaling van de belastingschuld. Indien de belastingschuldige echter niet akkoord gaat met deze aanslag, dan zal hij, net zoals dat het geval was bij de inkomstenbelasting, hier bezwaar voor aantekenen. Vanaf dat moment zal de geschillenprocedure worden opgestart. Het W.I.G.B. voorziet hieromtrent enkele artikelen, maar de inhoud ervan blijkt niet meer van toepassing te zijn. Dit zal te wijten zijn aan de overheveling van de verkeersbelasting naar de Vlaamse belastingdienst. Voor wat het bezwaar betreft, zal dan ook enkel worden ingegaan op de bepalingen die de Vlaamse belastingdienst heeft uitgevaardigd en de bepalingen die op het aanslagbiljet zijn terug te vinden.

Ook voor de toepassing van de BIV geldt dat het bezwaar, dat de belastingschuldige indient, aan enkele voorwaarden moet voldoen. Allereerst moet het bezwaar gemotiveerd zijn, er moet met

³¹⁰ *Belasting op de inverkeerstelling*. (z.d.). Opgevraagd op 9 april 2012 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=134>

³¹¹ *Belastingen op de inverkeerstelling*. (z.d.). Opgevraagd op 9 april 2012 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=137>

andere woorden duidelijk worden vermeld waarom deze persoon niet akkoord gaat met de aanslag. De reden voor het indienen van een bezwaar moet dus duidelijk worden aangegeven. De belastingdienst stelt hier een bijkomende verplichting op, namelijk het bijvoegen van eventuele bewijsmiddelen die het bezwaar gegrond zouden kunnen maken.³¹² Ten tweede moet het bezwaar schriftelijk, op papier of via het zogenaamde digitaal loket, worden ingediend en moet het ondertekend worden door de belastingschuldige of zijn mandataris. Daarnaast wordt de termijn om bezwaar aan te tekenen beperkt tot drie maanden vanaf de derde werkdag na de verzenddatum van het aanslagbiljet. Wordt het bezwaar echter niet tijdig ingediend, dan wordt het niet ontvankelijk verklaard. Ten vierde moet de belastingschuldige vermelden om welke belasting het precies gaat. Het werd eerder al aangehaald, maar de BIV vormt een deel van het aanslagbiljet van de verkeersbelasting. Indien de belastingschuldige hier dus bezwaar tegen indient, dan moet hij duidelijk vermelden met betrekking tot welke belasting het bezwaar gericht is. Daarenboven vermeldt hij ook best om welk kohierartikel en welke nummerplaat het gaat. Alle voorgaande informatie kan opgestuurd worden, al dan niet elektronisch, naar de Vlaamse Belastingdienst en deze zal het dossier dan behandelen. De dienst vraagt verder ook om een kopie van het aanslagbiljet mee te versturen. Er dient toch opgemerkt te worden dat wanneer de belastingschuldige slechts een gedeelte van de aanslag betwist, hij er wel toe gehouden wordt om het niet-betwiste gedeelte te betalen binnen de daarvoor voorziene termijn.³¹³

Naast het indienen van een bezwaarschrift, zoals voorgeschreven in de vorige paragraaf, kan er nog op een andere manier een rechtzetting gevorderd worden. Deze kan gelijkgesteld worden aan de ontheffing van ambtswege bij de inkomstenbelasting. Ook hier betekent dat zoveel als een belastingvermindering als gevolg van een fout en/of vergissing van de belastingdienst. Het kan echter ook zijn dat de belastingschuldige een belastingverhoging dient te krijgen. Vandaar dat de term 'rechtzetting van ambtswege' wordt verkozen boven de zogenaamde 'ontheffing van ambtswege'. De termijn voor deze rechtzetting bedraagt vijf jaar, beginnend vanaf de belastbare periode van de betwiste aanslag.

In vergelijking met de geschillenprocedure bij de inkomstenbelasting, is die bij de BIV minder omvangrijk. Hiervoor kunnen dezelfde redenen worden aangehaald als bij de taxatieprocedure. Gezien het feit dat het W.I.G.B. niet meer echt in overeenstemming is met wat de belastingdienst vooropstelt op het gebied van de geschillenprocedure, verdient het toch grote aanbeveling om op Vlaams niveau, en dus voor de Vlaamse fiscaliteit, een codex met betrekking tot de berekening, de vestiging en de inning en invordering van alle Vlaamse belastingen op te stellen. De Vlaamse minister van financiën en begroting heeft in zijn beleidsnota voor 2009-2014 reeds opgenomen dat een Vlaamse fiscale codex zich opdringt teneinde een efficiënte en effectieve werking van de Vlaamse fiscaliteit te verzekeren.

³¹² Aanslagbiljet verkeersbelasting

³¹³ Belastingen op de inverkeerstelling. (z.d.). Opgevraagd op 12 april 2012 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=118>

1.3.3 Invordering

Ook voor de toepassing van de BIV, geldt dat de laatste stap in de fiscale procedure die van invordering is. Deze procedure wordt, net zoals bij de inkomstenbelasting, toegepast wanneer de belastingschuldige zijn schuld niet aflost of een verkeerd bedrag betaalt. Ook wanneer hij om welke reden dan ook niet meer kan worden aangesproken zal een invorderingsprocedure worden ingesteld. Deze twee situaties werden ook in het begin van dit hoofdstuk vermeld. Een derde situatie waarin de invorderingsprocedure zal worden ingezet, doet zich voor wanneer de belastingschuld nog niet kan worden geïnd nadat de geschillenprocedure is afgerond. Omwille van een gebrek aan wettelijke bepalingen, worden ook hier enkel de regels besproken die de belastingdienst zelf heeft uitgevaardigd en terug te vinden zijn op het aanslagbiljet.

Indien de belastingschuld niet wordt vereffend binnen de daarvoor voorziene termijn, dan zal de belastingdienst in eerste instantie een administratieve boete opleggen. De grootte van deze boete kan samen met andere bepalingen omtrent de boete worden teruggevonden in een administratieve richtlijn, namelijk het Besluit van de administrateur-generaal van 25 februari 2011 tot vaststelling van de administratieve boete bij overtreding van de wetten op de verkeersbelasting. In tweede instantie zullen er, net zoals bij de inkomstenbelasting, nalatigheidsinteressen aangerekend worden en dit vanaf de eerste dag volgend op de maand van de vervaldatum van de aanslag. De rentevoet bedraagt 7% per jaar en wordt berekend per begonnen maand tot en met de maand waarin de openstaande schuld vereffend wordt.³¹⁴

In tegenstelling tot de zeer uitgebreide invorderingsprocedure bij de inkomstenbelasting, is deze bij de BIV minder omvangrijk. De redenen hiervoor werden eerder, bij de taxatie en de geschillen, al toegelicht. Het is echter zo dat dit er wederom op duidt dat er nood is aan een Vlaamse fiscale codex met betrekking tot de berekening, de vestiging en de inning en invordering van de Vlaamse belastingen.

³¹⁴ Aanslagbiljet verkeersbelasting

Hoofdstuk 2: De efficiëntie en de effectiviteit van de inning van belastingen

2.1 Inleiding

Tot hiertoe werd, naast de methodologische aspecten in het eerste deel, ingegaan op het huidig fiscaal systeem in België en op de fiscale procedure aangaande de inkomstenbelasting op federaal niveau en de belasting op de inverkeerstelling op Vlaams niveau. De reden waarom deze procedure werd besproken, is terug te vinden in het feit dat er op die manier een overzicht wordt gegeven van hoe de administraties en diensten, zowel op federaal als op Vlaams niveau, tot de inning, invordering van de belasting komen. Zoals de titel al aangeeft, is het natuurlijk zo dat deze masterproef tot doel heeft om te onderzoeken of de inning van de belastingen in België op een efficiëntie en/of effectieve wijze gebeurt. Dit onderzoek zal zowel op het federaal als op het Vlaams niveau gericht zijn. Concreet impliceert dat dus dat zowel de efficiëntie als de effectiviteit van de inning van de belastingen zal worden nagegaan voor wat betreft de FOD Financiën op federaal niveau en de Vlaamse Belastingdienst op Vlaams niveau.

In het eerste deel werd uitgelegd dat de efficiëntie gemeten zal worden aan de hand van een Standaard Kosten Model, ook wel Kafka-meetmodel genoemd. Dit model gaat uit van het meten van de administratieve lasten. Aangezien het hier over administratieve lasten van ambtenaren gaat, is het correcter om te spreken van zogenaamde 'beheerskosten'. Naast de efficiëntie zal tevens de effectiviteit van de inning aan bod komen. Hiertoe zal er dieper worden ingegaan op de invorderingsactiviteiten en de openstaande schuldvorderingen of de zogenaamde 'fiscale achterstand'.

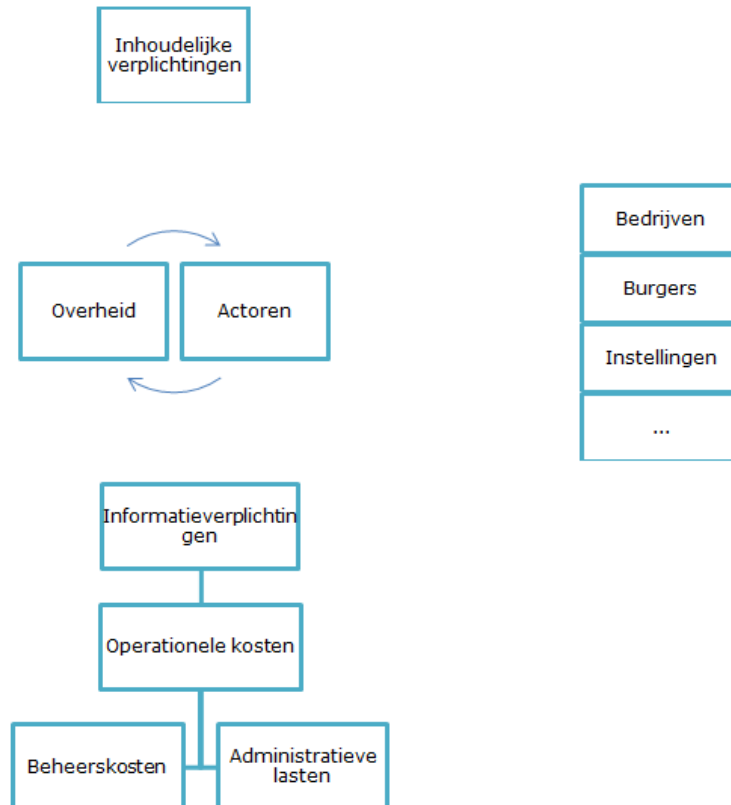
2.2 De efficiëntie van de inning van belastingen

Om de efficiëntie van de inning van belastingen te verduidelijken, zou de volgende vraag kunnen worden gesteld: "*Worden de belastingen efficiënt geïnd in verhouding met de kosten die ermee gepaard gaan?*". Om een antwoord op deze vraag te kunnen formuleren, is het de bedoeling om de administratieve lasten, of ook beheerskosten, van de ambtenaren, belast met de inning en invordering van belastingen, te gaan meten. Alvorens hiertoe kan worden overgegaan, verdient het toch enige aanbeveling om de begrippen 'administratieve lasten' en 'beheerskosten' te verduidelijken.

Er zijn verschillende definities terug te vinden betreffende de administratieve lasten. Een ervan luidt als volgt: "*Administratieve lasten zijn de kosten van de administratieve handelingen die actoren moeten uitvoeren in opdracht van de overheid voor de naleving van wettelijke informatieverplichtingen in ruime zin, ongeacht of zij die handelingen uitvoeren met of zonder een dwingende initiële basis. Deze kosten zijn additioneel ten opzichte van de kosten om de administratie van hun kernproces op orde te hebben en gaan uit van een efficiënte naleving door*

actoren.”³¹⁵ Hieruit blijkt dus dat de administratieve lasten kunnen worden beschouwd als de kosten die de actoren, zoals burgers en ondernemingen, moeten maken als gevolg van de informatieverplichtingen die door de overheid worden opgelegd. Dit wordt schematisch weergegeven in figuur 6.

Figuur 6: Schematische voorstelling van de administratieve lasten



Bron: Handleiding meten om te weten (2010, p.11)

Uit de bovenstaande figuur kan worden afgeleid dat er inhoudelijke verplichtingen zijn waaraan de actoren onderhevig zijn. Deze verplichtingen vloeien voort uit het feit dat de overheid met haar wetten en regels een bepaald doel voor ogen heeft dat van publieke aard is. De inhoudelijke verplichtingen waaraan de actoren moeten voldoen, zijn met andere woorden de concrete maatregelen die ze moeten nemen om bij te dragen tot het verwezenlijken van het publieke doel.³¹⁶ Deze inhoudelijke verplichtingen leiden op zichzelf niet tot de zogenaamde administratieve lasten. Naast de inhoudelijke zijn er overigens nog de informatieverplichtingen. Deze vloeien voort uit het feit dat de actoren zelf informatie aan de overheid moeten verstrekken over het nakomen

³¹⁵ *Administratieve lasten*. (z.d.). Opgevraagd op 28 april 2012 via <http://bestuurszaken.be/administratieve-lasten>.

³¹⁶ Dienst Wetsmatiging. (2010). *Handleiding meten om te weten: Het Vlaamse Standaard Kosten Model toegepast*. Opgevraagd op 28 april 2012 via http://www.bestuurszaken.be/sites/bz.vlaanderen.be/files/handleiding_MetenOmTeWeten_2010_1.pdf.

van deze verplichtingen en de mate waarin ze deze nakomen.³¹⁷ Dit impliceert dat er aan de inhoudelijke verplichtingen operationele kosten kunnen vasthangen. Deze leiden voor de overheid tot de beheerskosten en voor de actoren tot de administratieve lasten. Er dient echter opgemerkt te worden dat niet alle informatieverplichtingen tot administratieve lasten zullen leiden. Om van administratieve lasten te kunnen spreken, moet eerst en vooral de kerntaak van de actoren voor ogen worden gehouden. Afhankelijk van het feit of de administratieve handelingen, die verricht moeten worden om de overheid te informeren, al dan niet tot de kerntaak of *core business* behoren, zal de handeling respectievelijk niet of wel als administratieve last beschouwd worden.³¹⁸ Er zal dan over een administratieve last van honderd of nul procent worden gesproken. Wanneer het echter niet duidelijk is of een handeling volledig (100%) of helemaal niet (0%) tot de kerntaak behoort, zal een lastenpercentage worden bepaald.

Uit de voorgaande toelichting is gebleken dat administratieve lasten het gevolg zijn van wet- en regelgeving die kosten met zich mee brengen voor de actoren. Met betrekking tot deze kosten kan een onderscheid worden gemaakt tussen de kosten van administratieve taken die moeten worden verricht in het kader van de wetgeving enerzijds en de *out-of-pocket* kosten anderzijds.³¹⁹ Deze laatste vinden hun oorsprong in de kosten die gemaakt moeten worden om administratieve zaken aangaande de informatieverplichtingen te kunnen verrichten. Het is echter zo dat de kosten van regelgeving, naast administratieve lasten, tevens beheerskosten en financiële kosten met zich kunnen meebrengen. De beheerskosten zijn, zoals reeds werd aangehaald, kosten van regelgeving die door de overheid worden gemaakt. Aangezien de verschillende actoren de overheid van informatie moeten voorzien met betrekking tot het naleven van de inhoudelijke verplichtingen, dient de overheid tevens de informatie te controleren en te verwerken. De kosten die hiermee gepaard gaan, zijn de beheerskosten.³²⁰ Uit de wet- en regelgeving komen tot slot nog de financiële kosten voort. Deze behoren, net zoals de beheerskosten, ook niet tot de administratieve lasten. Het zijn namelijk kosten die gemaakt moeten worden om aan de inhoudelijke en financiële verplichtingen te voldoen. Deze laatste zijn de verplichtingen waarbij een bepaald bedrag aan de overheid moet worden betaald.³²¹ De hiervoor besproken kosten worden in de onderstaande figuur schematisch weergegeven.

³¹⁷ Dienst Wetsmatiging. (2010). *Handleiding meten om te weten: Het Vlaamse Standaard Kosten Model toegepast*. Opgevraagd op 28 april 2012 via http://www.bestuurszaken.be/sites/bz.vlaanderen.be/files/handleiding_MetenOmTeWeten_2010_1.pdf.

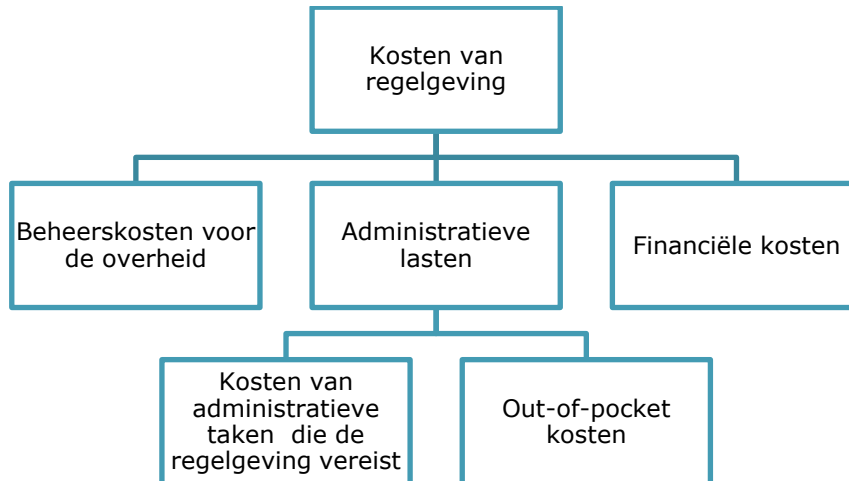
³¹⁸ Ibidem.

³¹⁹ Dienst voor de Administratieve Vereenvoudiging. (2008). *Het Kafka-Meetmodel: Praktische handleiding voor het meten van administratieve lasten*. Opgevraagd op 28 april 2012 via http://kanselarij.belgium.be/nl/binaries/doc_kafka_meetmodel_NL_tcm171-108875.pdf.

³²⁰ Ibidem.

³²¹ Ibidem.

Figuur 7: De kosten van regelgeving



Bron: Praktische handleiding voor het meten van administratieve lasten (2008, p. 6)

Concreet kan tot hertoe worden besloten dat niet alle kosten van regelgeving noodzakelijkerwijze tot administratieve lasten leiden, en dat niet alle administratieve handelingen per definitie administratieve lasten zijn. Hiervoor moet dus de kerntaak van de actoren voor ogen worden gehouden. Rest nu enkel nog de vraag: *hoe kunnen de administratieve lasten gemeten worden?* De meest voorkomende methode is het opstellen en berekenen van een Standaard Kosten Model. Dit werd voor het eerst in Nederland toegepast, maar intussen wordt het in vele andere landen, waaronder België, toegepast om de administratieve lasten te meten. In de volgende figuur wordt een schematische voorstelling weergegeven van de opbouw van het Standaard Kosten Model.

De eerste drie niveaus, namelijk die van de regelgeving, de informatieverplichting en de administratieve handelingen, kwamen eerder aan bod. Vandaar dat de focus nu zal liggen op de effectieve berekening van de administratieve lasten. Eenvoudig gesteld kan deze berekening herleid worden tot de volgende formule:³²²

$$\text{Administratieve Lasten (AL)} = (T_{\text{tijd}} \times P_{\text{prijs}} + P_{\text{out-of-pocket}}) \times Q_{\text{aantal} \times \text{frequentie}}$$

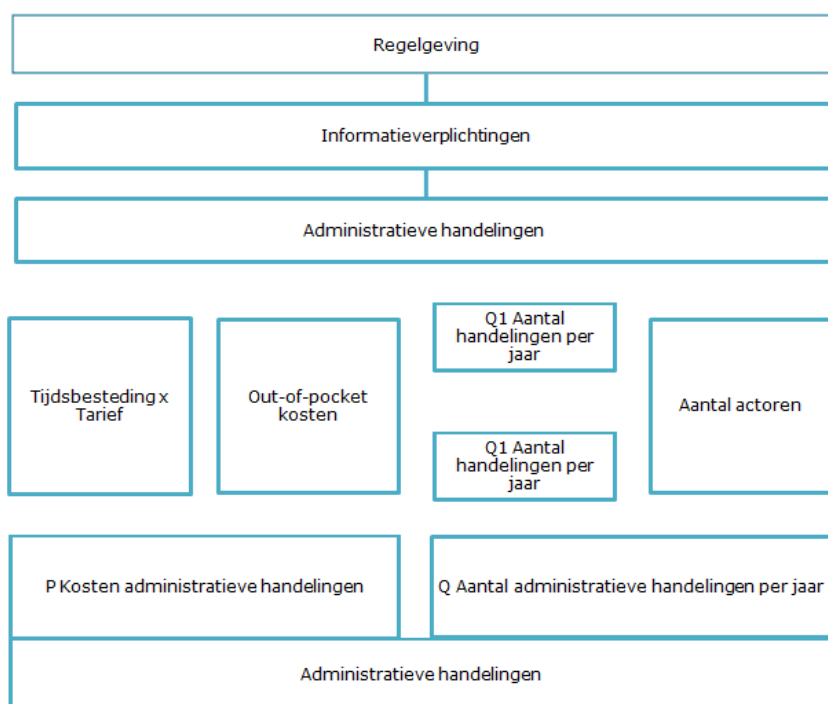
Zowel uit de onderstaande figuur als uit de formule blijkt dat er vier grote parameters bepalend zijn voor de berekening van de administratieve lasten. De tijd die nodig is om de administratieve handeling uit te voeren, is een eerste voorname parameter.³²³ Vervolgens is de prijs die aan de handeling gekoppeld wordt tevens een belangrijke parameter. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen de interne en de externe prijs. Deze

³²² Dienst voor de Administratieve Vereenvoudiging. (2008). *Het Kafka-Meetmodel: Praktische handleiding voor het meten van administratieve lasten*. Opgevraagd op 28 april 2012 via http://kanselarij.belgium.be/nl/binaries/doc_kafka_meetmodel_NL_tcm171-108875.pdf.

³²³ Ibidem.

zouden beschouwd kunnen worden als de prijs per uur of het uurloon van de personen die binnen en buiten de onderneming, instelling worden tewerkgesteld. Over het algemeen wordt hiervoor het brutoloon van de persoon die de handeling uitvoert in aanmerking genomen.³²⁴ Zoals in de figuur en in de formule wordt weergegeven, spelen ook de *out-of-pocket* kosten een rol in de berekening van de administratieve lasten. In wat voorafging werden deze kosten omschreven als zijnde de kosten die gemaakt worden om de administratieve zaken, met betrekking tot de informatieverplichtingen, te kunnen verrichten. Dit kunnen bijvoorbeeld kosten zijn die de actoren maken om een aangetekend schrijven te verzenden.³²⁵ Tot slot is er nog de hoeveelheidparameter die bepaald wordt door het aantal actoren dat de handeling moet uitvoeren en de frequentie waarmee deze wordt uitgevoerd.³²⁶

Figuur 8: Opbouw van het Standaard Kosten Model



Bron: Praktische handleiding voor het meten van administratieve lasten (2008, p. 9)

Uit figuur zeven is gebleken dat de kosten van regelgeving kunnen leiden tot beheerskosten, administratieve lasten en financiële kosten. Deze laatste twee kunnen beschouwd worden als kosten die ten laste van de actoren vallen. De beheerskosten, daarentegen, vallen ten laste van de overheid daar het kosten zijn die een overheid moet maken voor het beheer van regelgeving.³²⁷

³²⁴ Dienst voor de Administratieve Vereenvoudiging. (2008). *Het Kafka-Meetmodel: Praktische handleiding voor het meten van administratieve lasten*. Opgevraagd op 28 april 2012 via http://kanselarij.belgium.be/nl/binaries/doc_kafka_meetmodel_NL_tcm171-108875.pdf.

³²⁵ Ibidem.

³²⁶ Ibidem.

³²⁷ Dienst Wetsmatiging. (2010). *Handleiding beheerskosten: Richtlijnen voor het uitvoeren van een procesimpactanalyse om beheerskosten te meten*. Opgevraagd op 24 juli 2012 via http://www.bestuurszaken.be/sites/bz.vlaanderen.be/files/handleiding_beheerskosten_voorlopig_20110427.pdf.

Aangezien de opzet van het onderzoek erin bestaat om de efficiëntie van de inning van belastingen na te gaan, lijkt het enigszins aangewezen om de term 'beheerskosten' te hanteren in plaats van administratieve lasten. Voor het berekenen van de beheerskosten kan het Standaard Kosten Model als basis worden beschouwd. De formule die werd toegelicht, kan dus eveneens als basis worden aangewend om de beheerskosten van de federale en de Vlaamse overheid te meten. Mede hierdoor, maar ook door het berekenen van enkele andere parameters zoals de inningskost, zal uiteindelijk een uitspraak worden gedaan omtrent het al dan niet efficiënt innen van de belastingen.

2.2.1 De efficiëntie van de inning van belastingen door de federale overheid

In het tweede deel van deze masterproef, namelijk het deel aangaande het huidig belastingsysteem in België, kwam al naar voren dat de federale overheid, en meer bepaald de FOD Financiën, instaat voor de inning van het merendeel van de belastingen. In tabel 7 werd tevens een overzicht gegeven van deze belastingen en de ontvangsten die eruit voortvloeiden. Aansluitend op het tweede deel wordt in dit derde deel onder andere de efficiëntie van de inning van de belastingen, die besproken werden in het tweede deel, berekend en geëvalueerd. In dit punt zal die efficiëntie worden nagegaan voor de voornaamste belastingen die de FOD Financiën int, namelijk de directe belastingen en de belasting over de toegevoegde waarde (BTW). Deze twee maken namelijk samen om en bij de tachtig procent van de totale fiscale ontvangsten uit en worden bovendien door dezelfde algemene administratie behandeld. Voor de overige belastingen, zoals de douanerechten, de accijnzen, de registratie- en successierechten, zijn andere administraties bevoegd wat impliceert dat de verwerking en de inning van deze belastingen ietwat anders verloopt. Eenvoudigheidshalve wordt daarom enkel de efficiëntie van de inning van de directe belasting en de BTW onderzocht. Het Standaard Kosten Model, dat reeds uitgebreid besproken werd, zal worden toegepast om dit te meten en te evalueren. Aansluitend hierop zal tevens een inningskost worden berekend. Dit is de verhouding tussen de administratieve kosten, in dit geval de beheerskosten, en de werkelijke ontvangsten uit de belastingen. Nadien zal dit percentage vergeleken worden met andere studies waardoor uiteindelijk zal blijken of de directe belastingen en de BTW al dan niet efficiënt geïnd worden.

Om nu over te gaan tot het meten van de efficiëntie dient het Standaard Kosten Model te worden toegepast. De basisformule van dit model ziet eruit als volgt:

$$\text{Administratieve Lasten (AL)} = (T_{\text{tijd}} \times P_{\text{prijs}} + P_{\text{out-of-pocket}}) \times Q_{\text{aantal} \times \text{frequentie}}$$

Het is echter zo dat dit onderzoek het doel heeft om de efficiëntie van de inning door de ambtenaren na te gaan. Op basis van wat eerder besproken werd, impliceert dit dat er in deze context in termen van beheerskosten moet worden gesproken. In dit onderzoek hebben de beheerskosten betrekking op de kosten die gepaard gaan met de inning en de invordering van de directe belastingen en de BTW. Voor de berekening van de beheerskosten dient de voorgaande formule te worden aangepast als volgt:

$$\text{Beheerskosten (BK)} = T_{\text{tijd}} \times P_{\text{prijs}} \times Q_{\text{aantal actoren} \times \text{frequentie}}$$

Concreet impliceert deze formule dat de tijdscomponent bepaald zal worden door het aantal uren dat de betreffende ambtenaren werken per jaar. De prijscomponent zal dan weer worden verkregen door de brutoloonkost per uur te verhogen met een *overhead* van 25 procent. Deze *overhead* weerspiegelt onder andere het gebruik van elektriciteit, computers, printers, gebouwen, etc. Tot slot zal het aantal ambtenaren, belast met de inning en invordering, en de frequentie, in dit geval één, bepalend zijn voor de hoeveelheidparameter Q. In de onderstaande tabel worden de gegevens, die nodig zijn voor het opstellen van het model, weergegeven.

Tabel 12: Nodige gegevens over de FOD Financiën voor de toepassing van het SKM

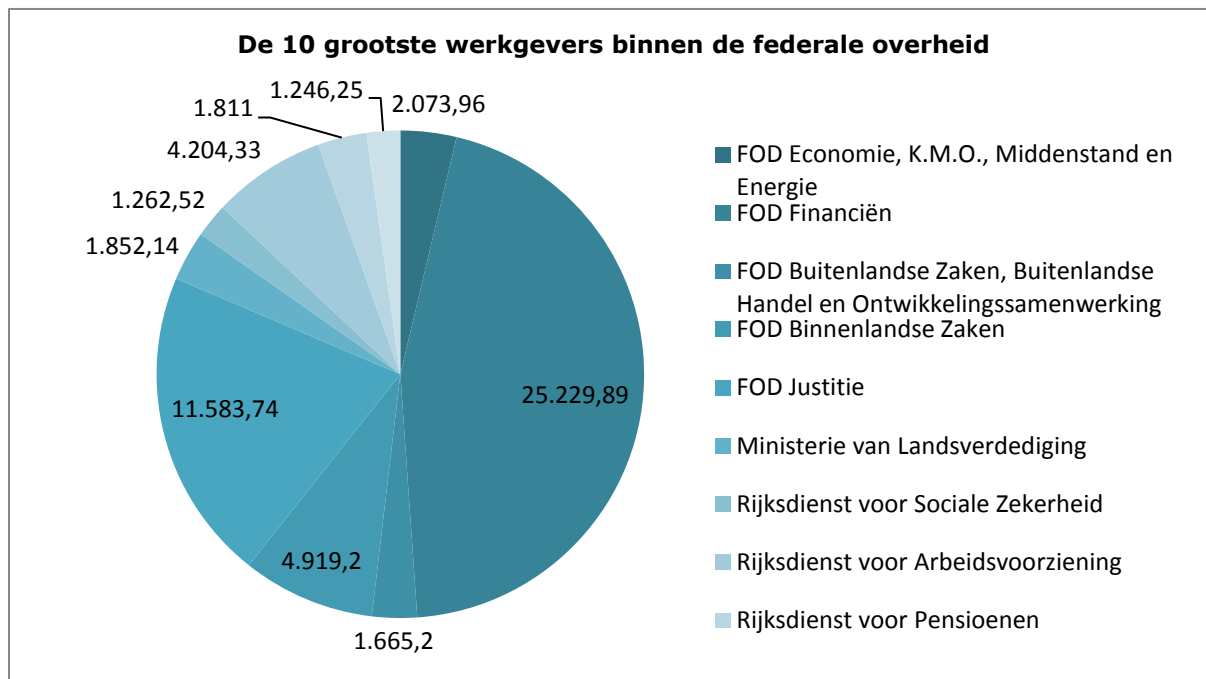
	2010	2011
Tijd		
• Aantal werkdagen	220	220
• Aantal uur/dag	7,6	7,6
• Aantal uur/jaar	1.672	1.672
Gemiddelde geïndexeerde brutoloonkost in € *	46.031,39	45.777,58
Overhead van 25% in €	11.507,85	11.444,40
Totaal aantal ambtenaren (VTE)	24.224,15	23.467,49
Totaal aantal ambtenaren inning en invordering (VTE)	2.936,97	2.881,67

Bron: FOD Financiën

Uit de tabel valt in de eerste plaats af te leiden dat de tijdscomponent bepaald wordt door het aantal werkdagen en het aantal werkuren per dag. Door deze twee met elkaar te vermenigvuldigen, wordt het aantal werkuren per jaar bekomen. De tweede component, namelijk die van de prijs, wordt bepaald door de gemiddelde geïndexeerde brutoloonkost in euro. Hierbij dient vermeld te worden dat bij de berekening van deze loonkost tevens rekening werd gehouden met de bedrijfsvoorheffing, de patronale bijdragen, het vakantiegeld, de eindejaarspremie, de competentiepremie en de kinderbijslag. Naast het voorgaande zal er bij de prijs tevens rekening moeten worden gehouden met de zogenaamde 'kosten van *overhead*'. Deze kosten worden in dit onderzoek geschat op 25 procent en worden berekend op basis van de gemiddelde brutoloonkost. De hoeveelheidparameter, Q, is de laatste bepalende component voor het berekenen van de beheerskosten. Naast de voorgaande componenten wordt overigens weergegeven hoeveel ambtenaren, in voltijdse equivalenten, in totaal tewerkgesteld zijn bij de FOD Financiën. In 2011 blijkt dat aantal ongeveer drie procent lager te liggen dan in 2010. Deze aantallen weerspiegelen het aantal tewerkgestelden exclusief het hulppersoneel, zoals keuken- en schoonmaakpersoneel, de conciërges van de gebouwen, de douaniers die door de gemeenten worden aangewend en tot

slot de ambtenaren die voor een bepaalde missie in het buitenland vertoeven. Dit gezegd zijnde, zou verondersteld kunnen worden dat de FOD Financiën een relatief groot aantal ambtenaren in dienst heeft. Recente cijfers omtrent de tewerkstelling van de ambtenaren bij de federale overheid blijken deze veronderstelling te bevestigen. In de onderstaande grafiek wordt daarom het aantal ambtenaren van de grootste overheidsdiensten, in voltijdse equivalenten, weergegeven.

Grafiek 1: De grootste overheidsdiensten op 01/01/2012

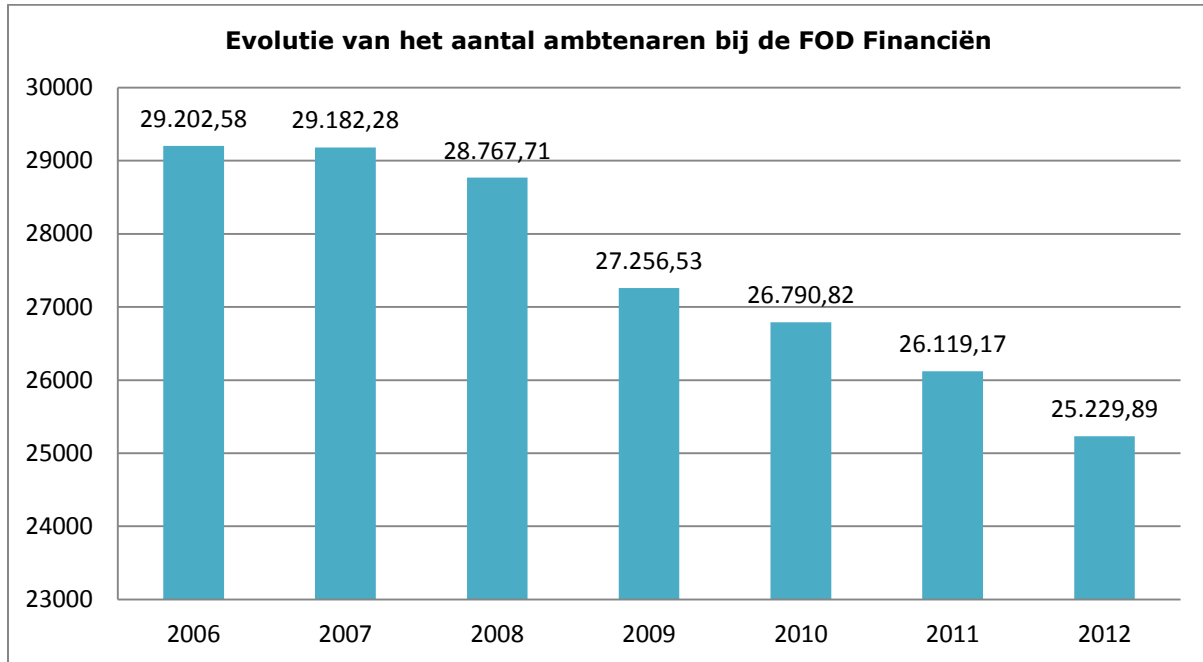


Bron: www.pdata.be³²⁸

Alvorens de grafiek te bespreken, dient te worden opgemerkt dat de aantallen hier echter wel betrekking hebben op het hulppersoneel, de douaniers, de conciërges en de ambtenaren in het buitenland. Hoe dan ook geeft de grafiek duidelijk weer dat de FOD Financiën het grootste aantal ambtenaren tewerkstelt, gevolgd door de FOD Justitie en de FOD Binnenlandse Zaken. De FOD Financiën is goed voor maar liefst 45 procent van het totaal aantal tewerkgestelde ambtenaren bij de overheidsdiensten opgenomen in de grafiek. Ongeacht het feit dat de FOD Financiën de grootste werkgever is binnen de federale overheid, blijkt de laatste jaren toch dat het aantal ambtenaren in een dalende trend zit. Dit is overigens ook te zien in de volgende grafiek, namelijk de evolutie van het aantal ambtenaren bij de FOD Financiën.

³²⁸ Geheel van de federale overheidsdiensten (in VTE).(z.d.) Opgevraagd op 27 april 2012 via http://www.pdata.be/reports/tab_stat.php?select_statgroup=statlist&select_statsubgroup=statlisttotal&tab=tab_spf_tot&tabdate=b20120101&select_service=ALL&typefnc=1&lgfnc=1&dispdetail=1&allrecords=0&prcena ble=0&prcenable2=0&graphenable=0&fulltime_units=2&kpiyesno=0&button_ok=%3D%3D%3E%3E+Klik+hier+om+de+statistiek+aan+te+maken+%3C%3C%3D%3D.

Grafiek 2: Evolutie van het aantal ambtenaren (VTE) bij de FOD Financiën



Bron: www.pdata.be³²⁹

Uit deze grafiek kan worden afgeleid dat er in 2006 nog 29.202,58 voltijdse equivalenten werden tewerkgesteld binnen de FOD Financiën. Het jaar daarna, in 2007, was er slechts een minieme daling merkbaar, maar vanaf 2008 begon het aantal ambtenaren fors af te nemen. Het is namelijk zo dat er tussen 2008 en 2012 zo een dertien procent minder ambtenaren werden tewerkgesteld. Deze daling is te wijten aan een nieuw beleid dat vanaf 2008 werd toegepast op vraag van toenmalig minister van Ambtenarenzaken en Overheidsbedrijven, Inge Vervotte. Het beleid kaderde in een efficiëntere werking van de overheidsdiensten en impliceerde dat niet elke ambtenaar die met pensioen zou gaan of de overstap van publieke naar private sector zou maken, vervangen moest worden.³³⁰ Een efficiëntere overheid vergt echter ook efficiënte werkkrachten of met andere woorden ambtenaren die vrij goed met de toenemende automatisering en digitalisering overweg kunnen. Over het algemeen kan dan ook gesteld worden dat er doorheen de jaren meer ambtenaren werden aangeworven met een diploma uit een professionele bachelor of een academische master.³³¹ Gezien het feit dat het aantal ambtenaren is gedaald, lijkt dit nogal paradoxaal. Het beleid laat echter toe om voor een bepaald aantal ambtenaren dat met pensioen gaat één of meer nieuwe, hooggeschoolde ambtenaren aan te werven. Door deze tendens te blijven volgen, zullen er op termijn in totaal minder, maar meer hoger geschoolde ambtenaren zijn. Het niveau van de ambtenaren zal met andere woorden verhoogd worden. Het niveau waarover het

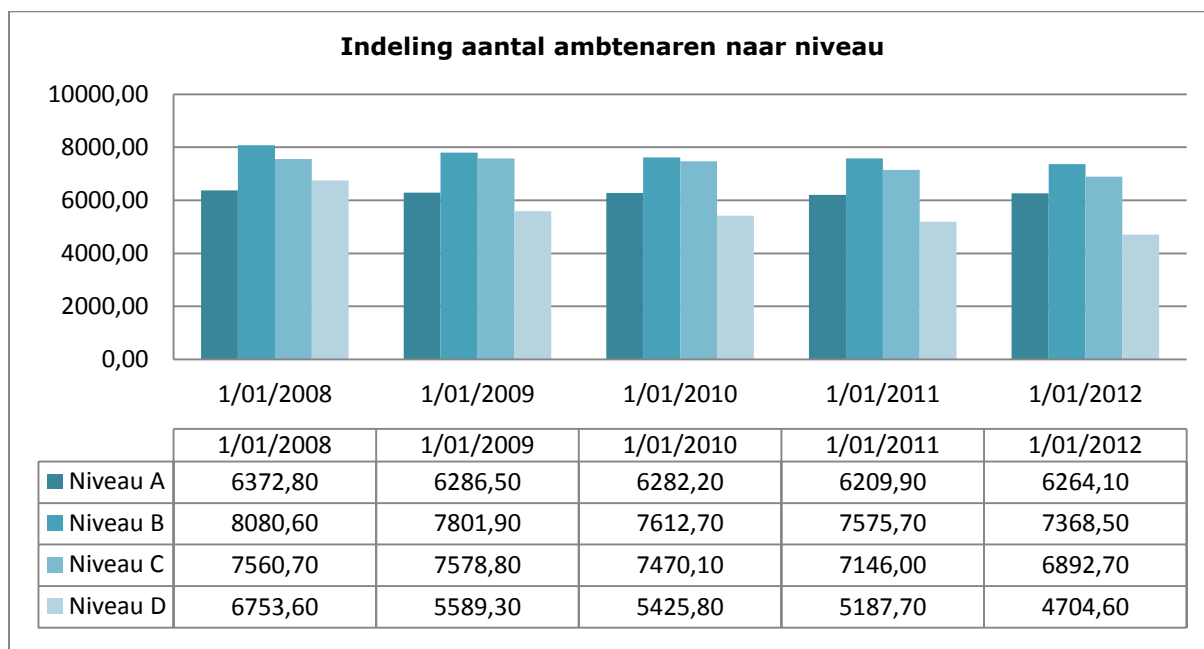
³²⁹ *Geheel van de federale overheidsdiensten (in VTE)*. (z.d.) Opgevraagd op 27 april 2012 via http://www.pdata.be/reports/tab_stat.php?select_statgroup=period&select_statsubgroup=NA&tab=tab_a_con_stat&select_service=ALL&typefnc=1&lgfnc=1&dispdetail=1&allrecords=0&prcenable=0&prcenable2=0&graphenable=0&fulltime_units=2&kpiyesno=0&button_ok=%3D%3D%3E%3E+Klik+hier+om+de+statistiek+aan+te+maken+%3C%3C%3D%3D.

³³⁰ *Verbetering van administratie en overheidsdiensten*. (z.d.) Opgevraagd op 27 april 2012 via http://www.itinerainstitute.org/upl/1/default/doc/Vervotte_administratie%20overheidsdiensten.pdf.

³³¹ *Aantal federale ambtenaren daalt sinds 2008*. (2010). Opgevraagd op 27 april 2012 via <http://www.ingevervotte.be/?p=790>.

hier gaat, is dat van A en B. De ambtenaren die hierbinnen tewerkgesteld worden, bekleden over het algemeen een statutaire of vaste functie. Daarnaast zijn er ook nog de zogenaamde contractuelen, kaderleden en managers. In de onderstaande grafiek worden de totalen uit de vorige grafiek opgedeeld in niveaus. Op die manier kan er een overzicht worden gegeven van het aantal ambtenaren per niveau over een periode van één januari 2008 tot en met één januari 2012. Het valt op dat het aantal ambtenaren in niveau A geleidelijk aan afneemt. Over de periode 2008-2012 daalde dit aantal slechts met circa 1,70 procent. Voor niveau B en C ligt dat percentage hoger, namelijk zo een 8,80 procent. De grootste daling, zo een dertig procent, is terug te vinden op niveau D. De aandachtige lezer zal wellicht opmerken dat dit wel strookt met het beleidsplan dat door Inge Vervotte werd ingevoerd in 2008. Hierboven werd reeds aangehaald dat niet elke ambtenaar zou worden vervangen als hij met pensioen gaat. Er zou normalerwijze met een soort verhouding moeten worden gewerkt waarbij bijvoorbeeld één nieuwe ambtenaar wordt aangeworven om drie ambtenaren die op pensioen gaan te vervangen. Hierdoor wordt natuurlijk globaal gezien de daling in het aantal ambtenaren behouden, maar uit de grafiek blijkt dat deze op niveau A relatief klein is in verhouding met de andere niveaus. De grootste daling zit, zoals eerder aangehaald werd, in niveau D. Het voorgaande duidt nogmaals op het feit dat het beleid een efficiëntere overheid nastreeft en daarvoor meer gekwalificeerd personeel, of ook hoger geschoold personeel, dient aan te werven.

Grafiek 3: Indeling van het aantal ambtenaren (VTE) naar niveau



Bron: www.pdata.be

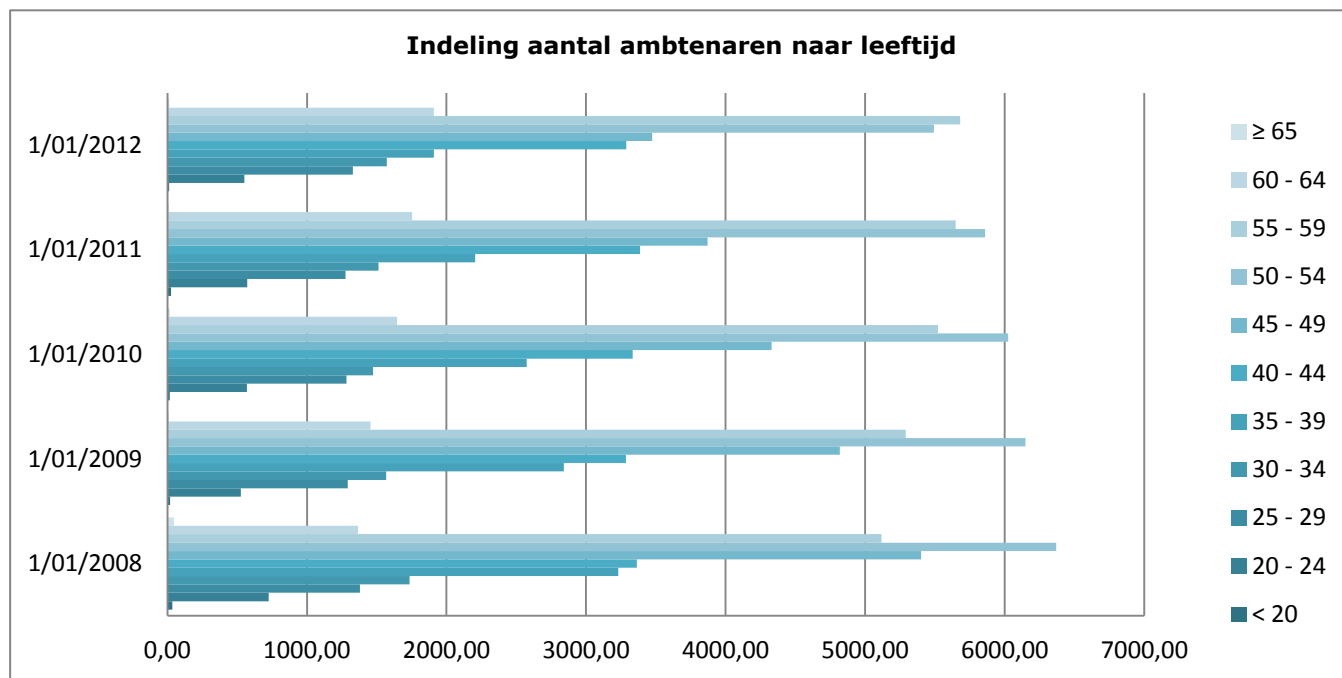
Het effect van het beleid dat in 2008 werd opgestart, is vandaag de dag reeds zichtbaar. Het lijkt aangewezen om de indeling van het aantal ambtenaren naar leeftijd eens te bekijken.

Tabel 13: Indeling van het aantal ambtenaren (VTE) naar leeftijd

	< 20	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	60 - 64	≥ 65	Totaal
01/01/2008	35,00	725,50	1.379,27	1.735,29	3.231,60	3.363,80	5.400,60	6.368,03	5.116,10	1.365,60	47,00	28.767,8
01/01/2009	20,00	525,77	1.292,03	1.567,99	2.841,35	3.285,84	4.816,99	6.149,16	5.290,62	1.455,78	11,00	27.256,5
01/01/2010	18,00	569,30	1.283,02	1.473,00	2.574,66	3.334,68	4.329,91	6.024,16	5.521,60	1.645,04	17,00	26.790,4
01/01/2011	26,00	572,56	1.275,78	1.512,86	2.205,01	3.386,30	3.869,53	5.858,37	5.648,40	1.753,86	10,50	26.119,2
01/01/2012	12,00	550,96	1.328,27	1.573,27	1.909,75	3.287,22	3.473,99	5.493,08	5.680,48	1.908,67	12,00	25.229,7

Bron: www.pdata.be

Grafiek 4: Indeling van aantal ambtenaren (VTE) naar leeftijd



Bron: www.pdata.be

Het eerste dat meteen opvalt aan de tabel en de grafiek, is het feit dat er in elk jaar maar weinig ambtenaren zijn die minder dan 20 en meer dan 65 jaar zijn. Daarnaast valt het tevens op dat het aantal ambtenaren vooral geconcentreerd zit in de leeftijdscategorie 40 tot met 59. Uit de tabel blijkt bovendien dat elke leeftijdscategorie over de periode 2008-2012 is afgenomen, maar enkel voor de categorie 55-59 en 60-64 blijkt dit niet zo te zijn. Dit impliceert dat het aantal ambtenaren dat binnen tien jaar met pensioen gaat, is toegenomen. Hierboven werd reeds gezegd dat het beleid dat in 2008 werd ingevoerd al zichtbaar is vandaag de dag, maar naar aanleiding van de bovenstaande tabel en grafiek kan worden gesteld dat het effect pas echt op langere termijn drastisch merkbaar zal zijn.

Tot nog toe werd enkel het nieuwe ambtenarenbeleid van voormalig minister Inge Vervotte als oorzaak van de daling van het aantal ambtenaren in voltijdse equivalenten besproken. Dit is wellicht de voornaamste oorzaak, maar een bijkomende oorzaak situeert zich in de bevoegdheidsverdeling tussen de federale en de Vlaamse overheid. Het is namelijk zo dat deze laatste sinds één januari 2011 de bevoegdheid heeft verkregen inzake de vestiging en de inning van de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet. Hierdoor werd beslist om een deel van de federale ambtenaren over te hevelen naar de Vlaamse overheid. Dit verklaart voor een deel de daling in het aantal ambtenaren tussen 2010 en 2011. Het zou tevens een verklaring kunnen zijn voor de daling in het brutoloon dat in tabel 12 wordt opgenomen. Gelet op het feit dat het grootste aantal ambtenaren ouder dan 40 jaar is, zou het wel eens goed kunnen dat de ambtenaren die werden overgeheveld tevens ouder dan 40 jaar zijn. De anciënniteit van de ambtenaren is de voornaamste parameter voor de berekening van het gemiddelde brutoloon. Dit zou kunnen verklaren waarom het gemiddelde brutoloon van 2010 naar 2011 is afgenomen. Of dit ook werkelijk zo is, zal blijken uit de bespreking van efficiëntie bij de Vlaamse overheid, of beter de Vlaamse Belastingdienst. Indien het gemiddelde brutoloon dan is toegenomen van 2010 naar 2011, dan zou de voorgaande verklaring bevestigd kunnen worden.

Concreet kan nu worden overgegaan tot het berekenen van de beheerskosten. Merken we nogmaals op dat hiervoor de tijd, het gemiddelde brutoloon en het aantal ambtenaren belast met de inning en invordering van de directe belastingen en de BTW in acht worden genomen. Gezien het feit dat het gemiddelde brutoloon al per jaar werd berekend, weerspiegelt deze reeds de tijds- en de prijscomponent. Om de totale beheerskosten dan te bekomen, dient enkel nog de hoeveelheid in rekening te worden gebracht. In de onderstaande tabel worden de beheerskosten, zowel in- als exclusief de *overhead* weergegeven.

Tabel 14: Overzicht beheerskosten FOD Financiën: Algemene Administratie van Inning en Invordering

	2010	2011
BK_AAI in € (incl. overhead)	57.539,24 euro x 2.936,97 = 168.991.021,70	57.221,98 x 2.881,67 = 164.894.863,10
BK_AAI in € (excl. overhead)	46.031,39 euro x 2.936,97 = 135.192.811,50	45.777,58 x 2.881,67 = 131.915.879,00

Bron: Eigen berekeningen

De tabel hierboven geeft weer dat zowel de beheerskosten in- als exclusief de kosten van *overhead* in 2011 lichtjes zijn afgenomen in vergelijking met 2010. Dit zou onder andere het gevolg kunnen zijn van de overheveling van een aantal ambtenaren naar de Vlaamse Belastingdienst. Hierdoor zou het alles behalve correct zijn om op basis van de daling in de beheerskosten te concluderen dat de efficiëntie is toegenomen. Alvorens een echte uitspraak te doen rond de efficiëntie, dienen de beheerskosten te worden afgewogen ten opzichte van het aantal artikels aan directe belastingen en BTW dat verwerkt werd in 2010 en 2011. Het is echter zo dat we niet over deze informatie konden beschikken, waardoor er dus op basis van de beheerskosten geen uitspraak kan worden gedaan inzake de efficiëntie. Aan het begin van de algemene bespreking van de efficiëntie werd nog een andere methode aangehaald om een zicht te krijgen op de efficiëntie en dat was de berekening van de inningskost. Dit is de verhouding tussen de administratieve kosten en de werkelijke opbrengsten uit de belastingen. Om de efficiëntie van de inning van de directe belastingen en de BTW na te gaan, impliceert dit dat de verhouding tussen de beheerskosten en de werkelijke opbrengsten uit deze belastingen zal worden berekend. De beheerskosten werden hierboven reeds berekend, en de belastingopbrengsten kunnen uit de tabellen in het tweede deel worden afgeleid. We merken wel op dat verder zal worden uitgegaan van de beheerskosten inclusief de *overhead*. In de volgende tabel wordt de inningskost voor 2010 en 2011 weergegeven.

Tabel 15: De inningskost

	2010	2011
BK_AAI in € (1)	168.991.021,70	164.894.863,10
Belastingopbrengsten in € (2)	73.586.630.000,00	75.927.839.000,00
Inningskost (3) = (1)/(2)	0,23 %	0,22 %

Bron: Eigen berekeningen

Uit de berekening blijkt dat de inningskost in het jaar 2010 0,23 procent bedroeg waar dat in 2011 maar 0,22 procent is. Dit betekent dat er een daling van ongeveer 4,35 procent heeft plaatsgevonden tussen deze jaren. Deze cijfers lijken te indiceren dat de efficiëntie is toegenomen, maar houdt er rekening mee dat bij de berekening enkel de kosten en opbrengsten van de directe belastingen en de BTW in acht werden genomen. Om bijgevolg correcte uitspraken te kunnen doen, dienen de cijfers nog vergeleken te worden met de inningskost die in twee andere studies werd berekend. Het gaat dan enerzijds om een studie die door enkele Belgische professoren werd verricht en anderzijds om een studie van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). In beide studies is het echter niet duidelijk welke zaken in acht werden genomen om de inningskost te berekenen. Een volledige vergelijking met de studie die hier wordt gevoerd, lijkt dan ook niet aangewezen. Het is echter wel mogelijk om op basis van de verschillende inningskosten een idee te krijgen van de efficiëntie.

In de eerste studie, namelijk die van enkele Belgische professoren, werd een onderscheid gemaakt tussen de privé-inningskosten enerzijds en de openbare inningskosten anderzijds. De eerste zijn de kosten die ten laste van de belastingbetaler vallen en de laatste zijn de kosten die door de fiscale administratie worden gemaakt. In de studie werd enkel de openbare inningskost berekend en die

bedroeg zo een zes jaar geleden 1,5 procent. Dit impliceert dat voor elke 100 euro belastingopbrengst er 1,5 euro kosten voor de inning van de belasting aan verbonden waren.³³² Gezien het feit dat er niet duidelijk vermeld wordt hoe de berekening werd gemaakt, moeten we ervan uitgaan dat de administratiekosten en de belastingopbrengsten enkel betrekking hebben op de FOD Financiën. In vergelijking met de inningskost van 1,5 procent ligt het percentage in 2010 en 2011 beduidend lager, namelijk 0,23 en 0,22 procent. Dit betekent dat voor elke 100 euro aan belastingopbrengst er rekening moet worden gehouden met om en bij de 23 en 22 eurocent aan kosten voor de inning van de belasting. Er dient wel nog steeds in het achterhoofd te worden gehouden dat de inningskost in tabel 15 enkel betrekking heeft op de directe belastingen en de BTW, waar de studie van de professoren rekening houdt met alle belastingen. Natuurlijk is het zo dat de directe belastingen en de BTW meer dan 80 procent van de totale belastingopbrengsten van de FOD Financiën uitmaken. Dus in verhouding zou wel gesteld kunnen worden dat de inningskost in 2010 en 2011 veel lager ligt dan de anderhalve procent van enkele jaren geleden en dat dit er op zou kunnen wijzen dat de efficiëntie van de inning van belastingen is toegenomen. Het zou natuurlijk ook kunnen dat tevens of enkel de effectiviteit is toegenomen waardoor de inningskost gedaald is. Voor wat betreft de vergelijking tussen 2010 en 2011 kan uit de tabel worden afgeleid dat zowel de kosten zijn gedaald als de opbrengsten zijn gestegen. Dit impliceert een toename van de efficiëntie en de effectiviteit van de inning van de directe belastingen en de BTW. In de studie omtrent de *Tax Administration in OECD Countries* wordt voor 2009 een gelijkaardige inningskost bekomen als in de studie van de Belgische professoren, namelijk 1,4 procent.³³³ Uit deze studie valt overigens af te leiden dat de inningskost ook hier berekend werd op basis van cijfermateriaal van de FOD Financiën. Dit impliceert natuurlijk dat voor de vergelijking met de inningskost in tabel 15 dezelfde bespreking geldt als hiervoor.

Concreet houdt het voorgaande dus in dat de inningskost in 2010 en 2011 relatief laag ligt in vergelijking met de andere twee studies, maar dat er wel rekening moet worden gehouden met het feit dat de berekeningen en het gebruikte cijfermateriaal wellicht van studie tot studie verschilt. Hoe dan ook wijst de bovenstaande bespreking in de richting van een efficiënte inning van de directe belastingen en de BTW. Te meer doordat zowel de beheerskosten als de inningskost in 2011 zijn afgenomen in vergelijking met 2010. Een echte uitspraak over het al dan niet efficiënt innen van de directe belastingen en de BTW kan op basis van de verkregen informatie niet worden gedaan. Er kan enkel verondersteld worden dat, op basis van het voorgaande, de inning op een efficiënte wijze gebeurt. Hierbij dient de aandacht te worden gevestigd op het feit dat deze veronderstelling enkel geldt voor deze studie, en zeker niet als algemeen aanvaardbaar kan worden beschouwd.

³³² Matthijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J., (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia, pp. 145-146.

³³³ Forum on Tax Administration. (2007). *Tax Administration in OECD and Selected Non-OECD Countries: Comparative Information Series (2006)*. Opgevraagd op 31 juli 2012 via <http://www.oecd.org/ctp/taxadministration/comparativeinformationseries2010.htm>.

2.2.2 De efficiëntie van de inning van belastingen door de Vlaamse overheid

In het tweede deel van deze masterproef werd ingegaan op de bevoegdheid voor de inning in Vlaanderen. Hieruit bleek dat de inning van bepaalde gewestelijke belastingen toekomt aan het Vlaams Ministerie voor Financiën en Begroting, en meer bepaald aan de Vlaamse Belastingdienst. Deze dienst staat in voor de inning van de onroerende voorheffing, de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling, het eurovignet, de heffing op leegstand en verkrotting en de planbatenheffing.³³⁴ Gezien het feit dat de efficiëntie van de inning van de gewestelijke belastingen zal worden nagegaan, is het toch aanbevolen om op te merken dat hiervoor de heffing op leegstand en verkrotting en de planbatenheffing niet mee in acht worden genomen. Het is namelijk zo dat deze twee, in verhouding tot de overige belastingen, als een kleine belasting kunnen worden beschouwd. Zoals hiervoor reeds besproken werd, zal het Standaard Kosten Model worden toegepast om de efficiëntie te meten. Bovendien lijkt het interessant om op basis van de zogenaamde 'inningskost' een inzicht te verkrijgen in het al dan niet efficiënt innen van de voornoemde belastingen. In wat volgt zullen beide methoden uitvoerig aan bod komen opdat een correcte analyse van de efficiëntie kan worden gemaakt.

Het spreekt voor zich dat de Vlaamse Belastingdienst enkel een overheidsinstantie is en niet de Vlaamse overheid op zich, maar ook voor deze instantie geldt dat er beheerskosten gepaard gaan met de regelgeving. Het gaat hier dan onder meer om de kosten die gemaakt worden om de inning en de invordering van de gewestelijke belastingen te vrijwaren. Daarnaast zijn er nog meerdere zaken die voor de Belastingdienst tot beheerskosten kunnen leiden, zoals de kosten die gepaard gaan met de taxatie van de belastingen. Het is echter zo dat de opzet van dit onderzoek erin bestaat de efficiëntie van de inning van de belastingen te meten. Het hoeft verder dan ook geen betoog dat enkel de kosten die met deze inning gepaard gaan, zullen worden opgenomen als beheerskosten. Hieronder wordt nogmaals de formule weergegeven die zal worden aangewend voor de berekening van deze kosten.

$$\text{Administratieve Lasten (AL)} = (T_{\text{tijd}} \times P_{\text{prijs}} + P_{\text{out-of-pocket}}) \times Q_{\text{aantal} \times \text{frequentie}}$$

Voor de berekening van de beheerskosten zal de bovenstaande formule, net zoals dat bij de berekeningen op federaal niveau het geval was, ietwat worden aangepast als volgt:

$$\text{Beheerskosten (BK)} = T_{\text{tijd}} \times P_{\text{prijs}} \times Q_{\text{aantal actoren} \times \text{frequentie}}$$

Hiervoor werd gesteld dat de beheerskosten in dit geval gelijk zijn aan de kosten die gepaard gaan met de inning en invordering van de onroerende voorheffing, de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet. Ook hier zullen daarom dezelfde componenten worden gehanteerd als bij de berekening van de beheerskosten die door de federale ambtenaren van de Algemene Administratie van Inning en Invordering worden gemaakt.

³³⁴ *Belastingportaal Vlaanderen*. (z.d.). Opgevraagd op 30 juli 2012 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/default.asp>.

Tabel 16: Nodige gegevens van de Vlaamse Belastingdienst voor de toepassing van het SKM

	2010	2011
Tijd		
• Aantal werkdagen	220	220
• Aantal uur/dag	7,6	7,6
• Aantal uur/jaar	1.672	1.672
Gemiddelde geïndexeerde brutoloonkost in € *	37.423,46	38.790,27
Overhead van 25% in €	9.355,87	9.697,57
Totaal aantal ambtenaren (VTE)	201,18	464,49
Totaal aantal ambtenaren inning en invordering (VTE)	54,70	129,79

Bron: Vlaamse Belastingdienst

Uit deze tabel kan worden afgeleid dat de gemiddelde brutoloonkost is toegenomen ten opzichte van het jaar 2010. Hierbij dient opgemerkt te worden dat er bij de berekening van de loonkost tevens rekening werd gehouden met drie leidinggevenden, de patronale bijdragen, het vakantiegeld, de eindejaarspremie, de kost van maaltijdcheques en kinderbijslag. De administratiekosten voor maaltijdcheques, de hospitalisatieverzekering en de fietsvergoeding zijn dan weer niet inbegrepen. Het valt overigens op dat niet alleen de loonkost, maar ook het aantal ambtenaren is toegenomen. Dit is niet zo verwonderlijk daar de overheveling van de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet op één januari 2011 gepaard ging met de overheveling van een aantal federale ambtenaren. Uit de bespreking van de efficiëntie op federaal niveau bleek al dat meer dan de helft van de ambtenaren bij de FOD Financiën vijftig jaar of ouder zijn. Het verwondert dan ook niet dat de lonen van deze oudere ambtenaren relatief hoger liggen dan die van de jongere. De stijging in de loonkost van de ambtenaren bij de Vlaamse Belastingdienst zou bijgevolg dan ook te wijten kunnen zijn aan de overheveling van oudere federale ambtenaren. De *overhead* van 25 procent werd berekend op de brutoloonkost en levert de in de tabel vermelde bedragen op. Voor wat betreft de tijd wordt er ook hier uitgegaan van 220 werkdagen per jaar en een 38-urenweek. Dit impliceert dat er 7,6 uur per dag gewerkt wordt en 1.672 uur per jaar. Voor de toepassing van het Standaard Kosten Model zal, net zoals dat voor de FOD Financiën het geval was, de tijdsparameter niet moeten worden ingevuld daar de gemiddelde brutoloonkost een indicatie is voor één jaar. Dit betekent dan ook dat er geen uurtarief zal worden toegepast, maar dat de tijd vermenigvuldigd met de prijs reeds de totale loonkost oplevert. Er zal dan enkel nog rekening moeten worden gehouden met de *overhead*. In wat volgt, zal het model zowel inclusief als exclusief de *overhead* worden berekend en besproken.

$$\text{Beheerskosten (BK)} = T_{\text{tijd}} \times P_{\text{prijs}} \times Q_{\text{aantal actoren} \times \text{frequentie}}$$

Tabel 17: Overzicht beheerskosten Vlaamse Belastingdienst

	2010	2011
BK_VLABEL in € (incl. overhead)	46.779,33 euro x 54,70 = 2.558.829,35	48.487,84 euro x 129,79 = 6.293.236,75
BK_VLABEL in € (excl. overhead)	37.423,46 euro x 54,70 = 2.047.063,26	38.790,27 euro x 129,79 = 5.034.589,14

Bron: Eigen berekeningen

Uit deze tabel blijkt dus dat de beheerskosten in 2011 een enorme toename hebben gekend ten opzichte van het jaar 2010. Dit mag zeker niet verwonderen, aangezien hierboven al werd vermeld dat het personeelsbestand meer dan verdubbeld is als gevolg van de overheveling van de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet. Mede door dit feit zou het niet correct zijn om op basis van de bovenstaande cijfers en op basis van de enorme toename in de beheerskosten te concluderen dat de efficiëntie van de inning van de belastingen gedaald zou zijn. Er moet namelijk rekening worden gehouden met het aantal artikels dat binnen dezelfde tijdspanne van één jaar verwerkt wordt. Een overzicht hiervan wordt in de volgende tabel gegeven. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het jaar 2010 enkel betrekking heeft op de artikels en de bedragen aangaande de onroerende voorheffing en dat het jaar 2011 zowel de onroerende voorheffing bevat als de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet. Vandaar dat voor 2011 het aantal artikels en de bijhorende bedragen beduidend hoger liggen dan voor 2010. Het aantal ingekohierde artikels geeft weer hoeveel aanslagen, artikels er werden opgemaakt en dienden betaald te worden. Vervolgens wordt weergegeven hoeveel van die artikels effectief werden betaald, hoeveel er nog open staan en hoeveel er in onwaarden zitten. Het aantal onwaarden geeft enerzijds weer voor hoeveel artikels er rechtzettingen dienden te gebeuren en anderzijds worden tevens het aantal oninbare artikels hierin opgenomen. Hiermee aansluitend wordt zowel voor 2010 als voor 2011 het aantal betaalde en openstaande artikels alsook het aantal artikels in onwaarden in verhouding tot het aantal ingekohierde artikels weergegeven. De aandachtige lezer zal ongetwijfeld opmerken dat de som van het aantal betaalde en openstaande artikels alsook het aantal artikels in onwaarden niet overeenkomt met het aantal ingekohierde artikels. Dit zou te wijten zijn aan de boekhoudkundige verwerking en registratie van de artikels en de bijhorende bedragen. Samenhangend met het aantal artikels worden de bijbehorende bedragen eveneens in de tabel weergegeven. Deze zullen later nog aan bod komen.

Tabel 18: Overzicht aantal artikels

	2010		2011	
	# artikels	Bedrag (€)	# artikels	Bedrag (€)
Ingekohierd (1)	2.966.866,00	2.460.447.387,40	7.307.629,00	3.958.259.767,67
Betaald (2)	2.711.148,00	2.405.681.957,33	6.899.103,00	3.739.823.083,13
Openstaand (3)	44.910,00	24.377.190,45	199.269,00	79.705.215,65
Onwaarden (4)	24.912,00	30.388.239,62	662.224,00	138.731.468,89
(5) = (2) + (3) + (4)	2.780.970,00	2.460.447.387,40	7.760.596,00	3.958.259.767,67

Bron: Vlaamse Belastingdienst

Aangezien hiervoor de beheerskosten werden berekend en bovendien een overzicht werd gegeven van het aantal artikels, kan hierbij aansluitend de kost per artikel worden berekend. Het is echter zo dat het onmogelijk is om op basis van de voorgaande gegevens te berekenen hoeveel elk artikel specifiek kost. Het ene artikel zal namelijk meer tijd vergen om afgehandeld te worden dan het andere en vice versa. Dat is dan ook meteen de reden waarom ervoor geopteerd wordt om een gemiddelde kost te berekenen. Hiervoor zal de verhouding tussen de beheerskosten en het aantal ingekohierde artikels als uitgangspunt genomen worden. De critici onder ons zullen zich wellicht de vraag stellen waarom er niet wordt uitgegaan van de kost per geïnd of betaald artikel. Het antwoord hierop is simpel en kan gezocht worden in de aard en de samenstelling van de beheerskosten. Deze weerspiegelen namelijk de loonkosten van de ambtenaren belast met de inning en de invordering. Zij houden zich niet alleen bezig met het innen van de artikels, maar ook met de artikels die een rechtzetting vergen, artikels die niet meer geïnd zullen worden en artikels waarvan het nog niet zeker is of ze überhaupt nog zullen worden geïnd. Het zou bijgevolg niet correct zijn om de beheerskosten enkel af te wegen ten opzichte van de geïnde artikels. In de volgende tabel zal de kost per ingekohierd artikel worden berekend.

Tabel 19: De gemiddelde kost per ingekohierd artikel

	2010	2011
BK_VLABEL incl. overhead in € (1)	2.558.829,35	6.293.236,75
BK_VLABEL excl. overhead in € (2)	2.047.063,26	5.034.589,14
# ingekohierde artikels (3)	2.966.866,00	7.307.629,00
	<u>2.558.829,35</u>	<u>6.293.236,75</u>
Gemiddelde kost/ingekohierd artikel (4) = (1)/(3)	2.966.866,00	7.307.629,00
	= 0,86 euro/ingekohierd artikel	= 0,86 euro/ingekohierd artikel
	2.047.063,26/2.966.866,00	5.034.589,14/7.307.629,00
Gemiddelde kost/ingekohierd artikel (5) = (2)/(3)		
	= 0,69 euro/ingekohierd artikel	= 0,69 euro/ingekohierd artikel

Bron: Eigen berekeningen

Uit deze tabel kunnen voor het jaar 2010 en 2011 de verschillende gemiddelde kosten per ingekohierd artikel worden afgeleid. Hierbij zijn we, zoals hierboven reeds werd aangehaald, uitgegaan van de totale beheerskosten en het totaal aantal ingekohierde artikels. Uit de berekeningen blijkt dat het gemiddeld 0,86 euro (inclusief overhead) of 0,69 euro (exclusief overhead) kost om een artikel te behandelen. Dit moet uiteraard genuanceerd worden daar het ene artikel meer dan wel minder zou kunnen kosten dan het ander. Uiteindelijk worden de artikels die meer zouden kunnen kosten wel gecompenseerd met die wat minder kosten waardoor we de bovenstaande gemiddelde kost verkrijgen. Het verschil in kostprijs per artikel is vooral te wijten aan de eventuele invorderingsprocedure die moet opgezet worden om over te kunnen gaan tot het

innen van een bepaald artikel. Hoe langer het duurt om een artikel te innen, des te meer invorderingsactiviteiten ondernomen zullen worden en bijgevolg des te hoger de kostprijs voor dat artikel zal zijn. Sinds één januari 2011 nam de Vlaamse Belastingdienst de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet over van de FOD Financiën. Dit impliceerde reeds een toename in de beheerskosten en in het aantal artikels, maar betekent het ook dat de kost per artikel dan toeneemt? Op basis van de berekeningen in de bovenstaande tabel kan geconcludeerd worden dat de kost in 2011 toch ongewijzigd is gebleven. Het antwoord op de voorgaande vraag is dan ook negatief. Hierdoor kan eigenlijk op basis van de bovenstaande berekeningen gesteld worden dat de overheveling van de voornoemde gewestelijke belastingen zeker niet nadelig is geweest in termen van kosten per artikel. Gezien het feit dat deze kost ongewijzigd is gebleven, verdient het toch enige aanbeveling om ook eens de gemiddelde opbrengst per artikel van naderbij te gaan bekijken zodoende de verhouding tussen de kosten en de opbrengsten in kaart te brengen. Hiertoe wordt de volgende tabel opgesteld.

Tabel 20: De gemiddelde opbrengst per ingekohierd artikel

	2010	2011
Opbrengst van de ingekohierde artikels in € (1)	2.460.447.387,40	3.958.259.767,67
# ingekohierde artikels (2)	2.966.866,00	7.307.629,00
	<u>2.460.447.387,40</u>	<u>3.958.259.767,67</u>
Gemiddelde opbrengst/ingekohierd artikel (3) = (1)/(2)	2.966.866,00	7.307.629,00
	= 829,31 euro/ingekohierd artikel	= 541,66 euro/ingekohierd artikel

Bron: Eigen berekeningen

In tegenstelling tot de gemiddelde kost per ingekohierd artikel blijkt dat de gemiddelde opbrengst in 2011 niet ongewijzigd blijft in vergelijking met die in 2010. Meer nog, de opbrengst kent een daling van 829,31 euro tot 541,66 euro per ingekohierd artikel, of ook wel een daling met circa 35 procent. Een ongewijzigde gemiddelde kost bleek op het eerste gezicht zeker niet slecht, maar wanneer deze kost wordt geplaatst ten opzichte van de opbrengst, dan blijkt toch dat de kost een iets groter aandeel kent in de opbrengst in vergelijking met 2010. Het is namelijk zo dat voor 2010 de kost per artikel zo een 0,10 procent van de opbrengst per artikel uitmaakt en voor 2011 bedraagt dat maar liefst 0,16 procent. Let wel dat deze percentages gebaseerd zijn op de kost per artikel inclusief de overheadkosten. Voor het verdere verloop van dit onderzoek zullen deze ook in acht worden genomen en zullen de kosten exclusief de *overhead* achterwege worden gelaten. Sommigen onder ons zullen het misschien opmerkelijk vinden dat de opbrengst per artikel is afgenomen terwijl er toch meer gewestelijke belastingen onder de bevoegdheid van Vlaanderen vallen. Het is echter zo dat het in wezen niet zo opmerkelijk is, daar uit tabel 20 reeds kon worden afgeleid dat het aantal artikels in 2011 meer dan verdubbeld is ten opzichte van 2010, maar de bedragen die ermee overeenkomen zijn echter niet verdubbeld. Vandaar dat de gemiddelde opbrengst per ingekohierd artikel in 2011 lager ligt dan in 2010. Dit zou impliceren dat de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet relatief kleine belastingen

zijn in termen van opbrengsten, maar relatief grote belastingen in termen van artikels. De vraag rijst dan ook of het correct is om te stellen dat de daling in de gemiddelde opbrengst in 2011 volledig te wijten is aan de overheveling van de hiervoor genoemde belastingen. Om hier een antwoord op te formuleren, zou zowel de gemiddelde kost als de opbrengst per ingekohierd artikel apart moeten worden berekend voor zowel de onroerende voorheffing als de verkeersbelasting (vanaf nu inclusief de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet). Op basis van de gegevens die ons door de Vlaamse Belastingdienst werden bezorgd, is het mogelijk om de opbrengst per artikel per belasting te berekenen. Het is echter niet mogelijk om de kost per artikel per belasting rechtstreeks te kunnen berekenen. Hiervoor dient een verdeelsleutel te worden gezocht die kan worden toegepast om de kost per artikel per belasting te verkrijgen. Gezien het feit dat we geïnteresseerd zijn in de kost per artikel voor de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting, zal er vooreerst worden nagegaan hoe groot het aandeel van het aantal artikels onroerende voorheffing respectievelijk de verkeersbelasting is in verhouding tot het totaal aantal artikels. Het spreekt voor zich dat dit enkel voor het jaar 2011 zal worden berekend aangezien in 2010 de verkeersbelasting nog niet onder de Vlaamse bevoegdheid viel. Op basis van de verhoudingen die uit het voorgaande zullen voortkomen, zullen de beheerskosten worden toegewezen aan de onroerende voorheffing en aan de verkeersbelasting. Hierdoor zal de globale kost per belasting worden bekomen waarna de kost per artikel per belasting kan worden berekend. Deze berekeningen zullen hierna worden gemaakt.

Tabel 21: Bijkomende gegevens aangaande de gewestelijke belastingen

	2010	2011
BK_VLABEL (incl. overhead) in €	2.558.829,35	6.293.236,75
# ingekohierde artikels	2.966.866,00	7.307.629,00
• Onroerende voorheffing	2.966.866,00	2.945.251,00
• Verkeersbelasting (incl. BIV en eurovignet)	Nvt. *	4.362.378,00
Verdeelsleutel	Nvt.	40/60
• Onroerende voorheffing		$\frac{2.945.251,00}{7.307.629,00}$ = 40 %
• Verkeersbelasting (incl. BIV en eurovignet)		$\frac{4.362.378,00}{7.307.629,00}$ = 60 %
BK_VLABEL (incl. overhead) in €	2.558.829,35 euro	6.293.236,75 euro
• Onroerende voorheffing		2.517.294,70 euro
• Verkeersbelasting		3.775.942,05 euro

(incl. BIV en eurovignet)		
Kost per ingekohierd artikel in €		
• Onroerende voorheffing	0,86 euro	0,85 euro
• Verkeersbelasting (incl. BIV en eurovignet)	Nvt.	0,87 euro
Ingekohierd bedrag in €		
• Onroerende voorheffing	2.460.447.387,40	2.498.446.945,12
• Verkeersbelasting (incl. BIV en eurovignet)	Nvt.	1.459.812.822,55
Opbrengst per ingekohierd artikel in €		
• Onroerende voorheffing	829,31	848,30
• Verkeersbelasting (incl. BIV en eurovignet)	Nvt.	334,64

Bron: Eigen berekeningen

* Niet van toepassing

De beheerskosten die in de bovenstaande tabel worden opgenomen, werden reeds berekend in tabel 17 en hier gewoon overgenomen. Vervolgens wordt zowel het totaal aantal ingekohierde artikels als datzelfde aantal per belasting weergegeven. Deze werden niet op basis van een verdeelsleutel berekend, maar werden ons, op onze vraag, bezorgd door de Vlaamse Belastingdienst. Zoals hierboven gezegd werd, dient er overigens wel een verdeelsleutel te worden berekend om de beheerskosten te kunnen toewijzen aan zowel de onroerende voorheffing als de verkeersbelasting. Hiertoe wordt het aantal ingekohierde artikels aan onroerende voorheffing en verkeersbelasting geplaatst ten opzichte van het totaal aantal ingekohierde artikels. Uit deze verhoudingen vloeit voort dat de onroerende voorheffing 40 procent en de verkeersbelasting 60 procent van het totaal aantal ingekohierde artikels uitmaakt. Aangezien het eerder al werd aangehaald dat de beheerskosten aan het aantal behandelde, ingekohierde artikels moet worden gelinkt, laat dit ons nu toe om de beheerskosten per belasting te berekenen. Dit impliceert dat 40 procent van de beheerskosten, ook wel 2.517.294,70 euro, kan worden toegewezen aan de onroerende voorheffing. Voor wat de verkeersbelasting betreft, bedraagt dat 60 procent of 3.775.942,05 euro van de beheerskosten. Nadien worden beide kosten geplaatst ten opzichte van het aantal ingekohierde artikels van de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting. Dit leidt zichtbaar tot een gemiddelde kost per ingekohierd artikel onroerende voorheffing van 0,85 euro en voor de verkeersbelasting 0,87 euro.

In tabel 19 werd reeds een gemiddelde kost per artikel berekend, maar deze had zowel op de onroerende voorheffing als op de verkeersbelasting betrekking en kwam uit op 0,86 euro. Deze kost ligt dus hoger dan de gemiddelde kost per artikel voor de onroerende voorheffing alleen, maar lager dan die voor de verkeersbelasting. Opnieuw rijst hierdoor de vraag hoe dat het dan zit met de verwachte opbrengst per artikel. Om een antwoord op deze vraag te formuleren, wordt uit tabel 18 het totaal ingekohierd bedrag genomen. Uit de gegevens die ons door de Vlaamse Belastingdienst werden bezorgd, bleek dat de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting respectievelijk 2.498.446.945,12 euro en 1.459.812.822,55 euro bedragen. Met dit in het achterhoofd kunnen deze opbrengsten worden geplaatst ten opzichte van het bijhorend aantal artikels. Op die manier wordt ook de gemiddelde opbrengst per artikel per belasting bekomen. Uit de bovenstaande tabel blijkt dat deze opbrengst dan 848,30 euro bedraagt voor de onroerende voorheffing en 334,64 euro voor de verkeersbelasting. Eerder bleek al dat de gemiddelde opbrengst per artikel in 2011 gelijk was aan 541,66 euro voor de twee belastingen gecombineerd en dat dit een daling van ongeveer 35 procent ten opzichte van 2010 was. De vraag die toen gesteld werd, was of dat de hiervoor genoemde daling volledig te wijten zou zijn aan de overheveling van de verkeersbelasting. Gezien het feit dat de opbrengst per artikel uit de onroerende voorheffing in 2011 is toegenomen in vergelijking met 2010, namelijk van 829,31 euro naar 848,30 euro, kan worden aangenomen dat de globale daling van 829,31 euro naar 541,66 euro toe te schrijven is aan de overname van de verkeersbelasting. Dit hoeft natuurlijk niet te verwonderen daar eerder al werd gesteld dat de verkeersbelasting, in vergelijking met de onroerende voorheffing, een relatief kleine belasting in termen van opbrengsten is. Het hoeft verder ook geen betoog dat het normaal is dat de opbrengst per artikel daalt wanneer in 2011 het aantal ingekohierde artikels meer dan verdubbeld wordt, maar het ingekohierd bedrag niet. Het voorgaande wordt in een overzicht opgenomen in de onderstaande tabel.

Tabel 22: Globaal overzicht

	2010	2011
Gemiddelde kost/ingekohierd artikel in € (1)	0,86	0,86
Gemiddelde opbrengst/ingekohierd artikel in € (2)	829,31	541,66
Ratio (3) = (1)/(2)	0,10 %	0,16 %
Gemiddelde kost/ingekohierd artikel in €		
• Onroerende voorheffing	0,86	0,85
• Verkeersbelasting	Nvt.	0,87
Gemiddelde opbrengst/ingekohierd artikel in €		

• Onroerende voorheffing	829,31	848,30
• Verkeersbelasting	Nvt.	334,64
Ratio		
• Onroerende voorheffing	0,10 %	0,10 %
• Verkeersbelasting	Nvt.	0,26 %

Bron: Eigen berekeningen

Wanneer in 2011 de kost wordt afgewogen ten opzichte van de opbrengst dan blijkt uit de bovenstaande ratio dat voor de onroerende voorheffing de kost ongeveer 0,10 procent van de opbrengst uitmaakt. Voor de verkeersbelasting blijkt dat echter 0,26 procent te zijn. Op het eerste gezicht zouden sommigen van mening kunnen zijn dat op basis van de voorgaande berekeningen en ratio's het niet zo voordelig blijkt te zijn geweest om de verkeersbelasting over te nemen. Te meer omdat de totale beheerskosten met 1,46 procent zijn toegenomen ten opzichte van 2010, maar het ingekohierd bedrag slechts met 0,61 procent. Er dient toch met enige voorzichtigheid naar de voorgaande cijfers te worden gekeken alvorens echt uitspraken te doen. Het is namelijk zo dat de onroerende voorheffing al sinds 1999 onder de Vlaamse bevoegdheid valt terwijl dat voor de verkeersbelasting pas sinds 2011 zo is. Dit feit zou natuurlijk wel kunnen impliceren dat de inning van de onroerende voorheffing efficiënter wordt geïnd dan de verkeersbelasting. Op basis van de bovenstaande ratio's zou deze veronderstelling enigszins gestaafd kunnen worden. Er moet toch worden gewezen op het feit dat de Vlaamse Belastingdienst pas sinds 2011 instaat voor de inning van de verkeersbelasting en dat dit dus eigenlijk ook een hele aanpassing van de dienst zelf vergt. De voorgaande cijfers hebben, naast 2010, betrekking op 2011 dus eigenlijk het eerste overgangsjaar. Het zou dan niet moeten verwonderen dat de organisatie van de, voor deze dienst, nieuwe belasting ietwat stroever kan verlopen dan voor de onroerende voorheffing. Om terecht te kunnen stellen dat de overheveling al dan niet nadelig is geweest voor de Vlaamse Belastingdienst of dat de onroerende voorheffing al dan niet efficiënter wordt geïnd dan de verkeersbelasting, zou het aangewezen zijn om deze dienst meerdere jaren op te volgen. Bovendien blijkt op basis van tabel 10 dat de FOD Financiën in 2011 nog een gedeelte van de inning van de verkeersbelasting voor zijn rekening heeft genomen. Het volledige effect van de overheveling zal zich bijgevolg pas op langere termijn voordoen.

Tot hertoe zijn er op basis van de vorige berekeningen onvoldoende bewijzen verzameld die zouden kunnen wijzen op een efficiënte inning van de gewestelijke belastingen, namelijk de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting. Vandaar dat het tevens interessant lijkt om, net zoals voor de FOD Financiën, de inningskost te gaan berekenen. Eerder werd deze al gedefinieerd als de verhouding tussen de administratieve kosten en de belastingopbrengsten. Hieronder wordt deze kost zowel voor 2010 als voor 2011 berekend. Hiervoor zal worden uitgegaan van de totale beheerskosten die eerder werden berekend en van de effectieve belastingopbrengsten. Deze stellen we overigens gelijk aan het bedrag dat effectief betaald werd aan onroerende voorheffing en verkeersbelasting. Het quotiënt van deze twee levert dan de zogenaamde 'inningskost' op.

Tabel 23: De inningskost

	2010	2011
BK_VLABEL in € (1)	2.558.829,35	6.293.236,75
Belastingopbrengsten in € (2)	2.405.681.957,33	3.739.823.083,13
Inningskost (3) = (1)/(2)	0,11 %	0,17 %

Bron: Eigen berekeningen

Uit de bovenstaande berekeningen kan worden afgeleid dat de inningskost in 2010 0,11 procent bedroeg en in 2011 0,17 procent. Dit impliceert dat de kost van inning is toegenomen met 54,5 procent. Merken we nogmaals op dat de beheerskosten in dit geval enkel betrekking hebben op de loonkosten van de ambtenaren belast met de inning en invordering van de belastingen. De belastingopbrengsten vloeien in 2010 voort uit de onroerende voorheffing en voor 2011 uit de onroerende voorheffing als ook de verkeersbelasting. Er werd eerder al aangehaald dat de Vlaamse Belastingdienst bovendien instaat voor de inning van de heffing op leegstand en verkrotting en de planbatenheffing. In principe dient ook met dit feit rekening te worden gehouden in de interpretatie van de inningskost, want het voorgaande houdt in dat de belastingopbrengsten hoger liggen wanneer de hiervoor vernoemde belastingen in acht worden genomen. In verhouding tot de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting zijn zowel de heffing op leegstand en verkrotting als de planbatenheffing relatief kleine belastingen. Het effect op de inningskost zou dus te verwaarlozen zijn. Hetzelfde zou gezegd kunnen worden van het aandeel in de verkeersbelasting dat in 2011 nog door de FOD Financiën werd geïnd. Uit tabel 10 bleek dat aandeel niet zo groot te zijn in verhouding tot de totale opbrengsten uit verkeersbelasting, dus zal ook het effect op de inningskost minimaal zijn.

Op basis van de voorgaande berekeningen en besprekingen zou kunnen worden gesteld dat alles wijst in de richting van een efficiënte inning van de onroerende voorheffing, de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet. Dit was, na een vergelijking met andere studies, ook het geval bij de bespreking van de efficiëntie van de inning van de directe belastingen de BTW. Het is echter zo dat een vergelijking van de Vlaamse Belastingdienst met de FOD Financiën of de Algemene Administratie van Inning en Invordering niet aangewezen is. De twee diensten mogen dan wel als hoofdtaak de inning van belastingen hebben, maar de omvang van de diensten en de omvang van de belastingen laat niet toe om de twee te vergelijken. Bijgevolg is het ook niet mogelijk om de vergelijking te maken met de twee andere studies, daar deze de focus leggen op de FOD Financiën. Opnieuw zou verondersteld kunnen worden dat deze studie wijst in de richting van een efficiënte inning van de gewestelijke belastingen. Wederom dient onderstreept te worden dat dit enkel op basis van onze berekeningen en besprekingen kan worden gesteld. Het kan dus met andere woorden niet als een algemeen feit worden beschouwd.

2.3 De effectiviteit van de inning van belastingen

Efficiëntie en effectiviteit zijn twee begrippen die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Vandaar dat na de bespreking van de efficiëntie van de inning tevens dient te worden ingegaan op de

effectiviteit ervan. Er zijn verschillende manieren om deze effectiviteit te bepalen. Zo zou de inningskost, die hiervoor reeds berekend werd, een indicatie kunnen zijn van de effectiviteit. Het is echter zo dat deze kost de ratio weergeeft tussen de administratieve kosten, in dit geval de beheerskosten, en de effectieve opbrengsten uit de belastingen. Er wordt dus geen rekening gehouden met het potentieel aan belastingopbrengsten waardoor de inningskost slechts een beperkte indicator is voor de effectiviteit.³³⁵ Hierdoor zal er niet voor geopteerd worden om op basis van de inningskost een uitspraak te doen over de effectiviteit van de inning van belastingen. In principe kan pas met recht en rede een uitspraak worden gedaan omtrent deze effectiviteit wanneer het totaal bedrag dat geïnd of betaald werd aan belastingen vergeleken wordt met het totaal bedrag dat zou moeten worden geïnd of het maximum potentieel aan belastingopbrengsten. Hoe groter de verhouding tussen de twee is, hoe meer er sprake zal zijn van een effectieve inning van de belastingen.

2.3.1 De effectiviteit van de inning van belastingen door de federale overheid

Normalerwijze zou de effectiviteit van de inning van belastingen, in dit geval de directe belastingen en de BTW, moeten worden nagegaan door een afweging te maken tussen wat werkelijk geïnd werd en wat het maximum potentieel aan belastingopbrengsten had kunnen zijn. Het is echter zo dat we niet over het cijfermateriaal beschikken dat vereist is om deze afweging te kunnen maken. Dit impliceert bijgevolg dat er op een andere manier een inzicht moet worden verkregen in de effectiviteit van de inning van de directe belasting en de BTW. De FOD Financiën publiceerde onlangs echter haar jaarverslag 2011. Hierin worden verschillende aspecten, zoals de belastingontvangsten en de fiscale geschillen, onder de loep genomen. Er wordt echter ook een overzicht gegeven van de openstaande schuldvorderingen inzake de directe belastingen en de BTW. In het eerste hoofdstuk van dit deel werd ingegaan op de fiscale procedure en tevens op de handelingen, vervolgingen die de ontvanger kan instellen om de inning van de belasting te vrijwaren. Er werd toen onder andere ingegaan op de aanmaning, het dwangsbijzetting en het uitvoerend beslag. Ook hiervan wordt in het jaarverslag een overzicht gegeven aangaande de directe belasting en de BTW. Het spreekt voor zich dat op basis van deze gegevens geen echte uitspraak omtrent de effectiviteit kan worden gedaan, maar het biedt wel een mogelijkheid om er een inzicht in te verwerven. Op die manier zal uiteindelijk duidelijk worden of de gegevens in de richting van de effectiviteit van de inning wijzen of niet. In de onderstaande tabellen zal eerst een overzicht worden gegeven van het aantal aanmaningen en dergelijke meer en nadien zullen de tabellen aangaande de openstaande schuldvorderingen worden besproken.

³³⁵ Forum on Tax Administration. (2007). *Tax Administration in OECD and Selected Non-OECD Countries: Comparative Information Series (2006)*. Opgevraagd op 1 augustus 2012 via <http://www.oecd.org/tax/taxpolicyanalysis/38093382.pdf>.

Tabel 24: Aantal aanmaningen, dwangschriften en beslagen voor de directe belastingen

Directe belastingen	2009	2010	2011
Aanmaningen	1.220.899,00	1.425.778,00	1.145.739
Dwangschriften en dwangbevelen	259.264,00	225.132,00	213.939
Uitvoerend beslag op roerend goed	77.543,00	53.741,00	56.003
Uitvoerend beslag onder derden	236.239,00	199.700,00	275.449
Uitvoerend beslag op onroerend goed	85,00	85,00	160
Hypothecaire inschrijvingen	7.549,00	8.738,00	7.060
Verkopen	1.718,00	1.431,00	1.429
Vereenvoudiging derdenbeslag in handen van notarissen	188.905,00	109.934,00	169.649
Totaal	1.992.202,00	2.024.539,00	1.869.428

Bron: Jaarverslag FOD Financiën (2011, p. 38)

Tabel 25: Aantal aanmaningen, dwangschriften en beslagen voor de BTW

BTW	2009	2010	2011
Dwangbevelen en bevelen tot betaling (betekend door een gerechtsdeurwaarder)	26.213	26.858	29.723
Herhaald bevel tot betaling	1.794	1.579	1.829
Uitvoerend beslag op roerend goed	20.178	22.193	21.851
Uitvoerend beslag onder derden	1.664	1.597	1.780
Uitvoerend beslag op onroerend goed	176	73	78
Verkopen	7.050	728	8.525
Bewarend beslag	74	71	76
Hypothecaire inschrijving	2.845	3.586	2.960
Andere	8.058	8.442	9.782
Totaal	61.002	64.399	68.079

Bron: Jaarverslag FOD Financiën (2011, p. 38)

Uit de bovenstaande tabellen blijkt dat er zowel voor de directe belastingen als voor de BTW heel wat aanmaningen, dwangschriften en dwangbevelen worden verstuurd en dat er tevens een

aanzienlijk aantal beslagen wordt gelegd. Over het algemeen blijkt wel dat het totaal van de maatregelen aangaande de inning van de directe belastingen tussen de periode 2009-2011 gedaald is met om en bij de zes procent. Dit zou kunnen wijzen op een effectievere inning doorheen deze jaren. Voor de BTW blijkt dit echter niet het geval te zijn omdat het totaal daar toch sterk toeneemt, namelijk met 11,60 procent. In tegenstelling tot bij de directe belastingen zou deze toename dan weer kunnen wijzen op een minder effectieve inning van de BTW tussen de periode 2009-2011.

Zoals al aangehaald werd, zullen hieronder de tabellen met betrekking tot de openstaande schuldvorderingen worden opgenomen. De tabellen worden enkel aangewend om ietwat inzicht te verwerven in een al dan niet effectieve inning van de directe belasting en de BTW. Alvorens over te gaan tot de bondige bespreking dient te worden opgemerkt dat zowel de artikels als de bedragen cumulatief worden opgenomen in de tabellen. Dit wil zeggen dat het perfect mogelijk dat de vorderingen die in 2009 werden opgenomen ook deels of helemaal in die van 2010 en/of 2011 zitten. Hetzelfde geldt natuurlijk voor de vorderingen in 2010.

Zowel voor de schuldvorderingen van de directe belastingen als voor de BTW geldt dezelfde indeling. Zo worden eerst de schuldvorderingen weergegeven die nog eisbaar zijn. Het gaat hier onder meer om de vorderingen die het gevolg zijn van toegestane afbetalingsplannen, van rechtstreekse en/of onrechtstreekse vervolgingen. Vervolgens worden de vorderingen opgenomen die voorlopig nog niet eisbaar zijn, zoals de vorderingen waarvoor een fiscaal of burgerrechtelijk geschil bestaat. Nadien zijn de vorderingen terug te vinden waarvan niet zeker is of ze al dan niet zullen worden geïnd. Ze zijn met andere woorden twijfelachtig als gevolg van bijvoorbeeld een faillissement of een gerechtelijk akkoord. De som van de voorgaande vorderingen geeft het totaal aan lopende vorderingen weer. Hierna worden tot slot de oninvorderbare schuldvorderingen weergegeven. Het spreekt voor zich dat dit de vorderingen zijn die nooit meer geïnd kunnen worden.

In de samenvattende tabel worden de vorige indelingen nogmaals weergegeven. De artikels en de bedragen die bij de verschillende jaren worden opgenomen, weerspiegelen zowel de directe belastingen als de BTW. Uit de tabel blijkt in de eerste plaats dat de eisbare schuldvorderingen met maar liefst 49,38 procent zijn afgenomen in de periode 2009-2011. Dit is tegelijkertijd ook de grootste daling, want de voorlopig niet eisbare schuldvorderingen en de twijfelachtige schuldvorderingen dalen slechts in kleine mate, namelijk met 0,60 respectievelijk 2,09 procent. De oninvorderbare schuldvorderingen stijgen daarentegen met 9,38 procent in 2011 ten opzichte van 2009. Enerzijds zou gesteld kunnen worden dat de effectiviteit van de inning toeneemt omdat de totaal lopende schuldvorderingen in 2011 met 9,38 procent zijn afgenomen ten opzichte van 2009. Anderzijds zou terecht kunnen opgemerkt worden dat de effectiviteit zou zijn afgenomen daar de oninvorderbare schuldvorderingen tevens met 9,38 procent zijn toegenomen ten opzichte van 2009. Op basis van de onderstaande tabellen is het dus eigenlijk niet echt gepast een uitspraak over de effectiviteit te doen.

Tabel 26: De openstaande schuldvorderingen van de directe belastingen

	2009		2010		2011		2011-2009
	# artikels	bedrag	# artikels	bedrag	# artikels	bedrag	verschil in bedrag
Eisbaar							
Onmiddellijk eisbaar	298.925	1.115.936	307.541	940.462	251.048	585.813	-47,50%
Afbetalingsplannen	26.309	67.244	34.473	76.805	28.468	69.748	3,72%
Rechtstreekse vervolgingen	89.009	575.634	76.766	380.039	39.815	134.440	-76,64%
Onrechtstreekse vervolgingen	25.488	73.058	26.077	139.638	18.785	55.214	-24,42%
Kennisgevingen notarissen	10.048	65.865	9.759	72.285	5.000	23.040	-65,02%
Schulden aan te zuiveren ingevolge een teruggave	31.729	153.848	29.300	136.191	10.020	31.225	-79,70%
Totaal eisbaar	481.508	2.051.586	483.916	1.745.420	353.136	899.480	-56,16%
Voorlopig niet eisbaar							
Geschillen							
Fiscale geschillen	34.218	4.910.614	33.868	4.788.520	53.758	5.028.134	2,39%
Burgerrechtelijke geschillen	2.327	375.543	1.927	326.856	1.909	302.523	-19,44%
Andere							
Buitenlandse dwangschriften	3.455	37.595	4.050	91.471	4.242	86.024	128,82%
Nalatenschappen	16.842	32.652	17.059	36.928	18.315	42.129	29,02%
Schuldeisers van de Staat	463	14.776	418	13.792	366	13.598	-7,97%
Andere op te volgen gevallen	60.303	360.681	45.384	343.365	45.783	333.660	-7,49%
Aanvraag onbeperkt uitstel	2.448	29.885	1.932	19.767	1.873	18.356	-38,58%
Totaal voorlopig niet eisbaar	120.056	5.761.746	104.638	5.620.698	126.246	5.824.424	1,09%

Twijfelachtige vorderingen							
Faillissementen	128.492	3.609.100	126.217	3.658.266	125.937	3.699.229	2,50%
Vereffeningen	9.465	445.306	8.910	460.484	9.180	303.682	-31,80%
Gerechtelijke akkoorden	1.202	8.913	3.520	24.128	4.929	55.893	527,10%
Collectieve schuldenregelingen	62.365	169.613	66.723	189.029	74.698	230.843	36,10%
Beslissing onbeperkt uitstel	3.161	22.152	3.102	24.996	3.224	29.828	34,65%
Totaal twijfelachtige vorderingen	204.685	4.255.084	208.472	4.356.903	217.968	4.319.475	1,51%
Totaal lopende invorderingen	806.249	12.068.415	797.026	11.723.021	697.350	11.043.379	-8,49%
Oninvorderbaar							
Onvermogen	48.772	283.643	60.845	262.010	106.581	359.310	26,68%
Van ambtswege geschrapt	24.098	52.110	24.095	58.683	23.294	63.498	21,85%
Aanvragen om ontlasting:							
- verzonden naar Directie	25.795	250.306	24.699	205.011	25.819	441.762	76,49%
- aangenomen	109.644	523.730	94.766	505.672	100.206	563.760	7,64%
- andere	48.962	433.812	41.002	410.064	35.389	388.961	-10,34%
Verschoonbaarheid na faillissement	1.132	5.721	1.051	5.304	957	6.211	8,56%
Onbeperkt uitstel	517	4.832	497	4.929	350	3.159	-34,62%
Totaal oninvorderbaar	258.920	1.554.154	246.955	1.451.673	292.596	1.826.662	17,53%
ALGEMEEN TOTAAL	1.065.169	13.622.570	1.043.981	13.174.694	989.946	12.870.041	-5,52%

Bron: Jaarverslag FOD Financiën (2011, p. 39-40)

Tabel 27: De openstaande schuldvorderingen van de BTW

	2009		2010		2011		2011-2009
	# artikels	bedrag	# artikels	bedrag	# artikels	bedrag	verschil in bedrag
Eisbaar							
Onmiddellijk eisbaar	22.553	257.221	20.084	177.301	15.311	152.657	-40,65%
Afbetalingsplannen	7.214	47.333	6.066	47.371	4.855	42.537	-10,13%
Rechtstreekse vervolgingen	20.455	758.154	17.252	636.525	14.855	460.541	-39,25%
Onrechtstreekse vervolgingen	6.393	177.645	6.257	142.981	5.530	106.800	-39,88%
Kennisgevingen notarissen	1.432	20.415	1.193	25.922	1.059	14.929	-26,87%
Schulden aan te zuiveren ingevolge een teruggave	268	295	386	618	350	463	56,95%
Totaal eisbaar	58.315	1.261.064	51.238	1.030.717	41.960	777.927	-38,31%
Voorlopig niet eisbaar							
Geschillen							
Fiscale geschillen	3.474	2.426.068	3.280	2.376.964	3.088	2.327.922	-4,05%
Burgerrechtelijke geschillen	314	20.277	277	4.245	267	4.720	-76,72%
Andere							
Buitenlandse dwangschriften	555	27.681	537	12.708	481	23.976	-13,38%
Nalatenschappen	1.219	19.092	1.291	20.878	1.176	13.117	-31,30%
Schuldeisers van de Staat	5	42	5	98	5	98	133,33%
Andere op te volgen gevallen	2.861	38.209	2.884	44.160	2.979	50.868	33,13%
Aanvraag onbeperkt uitstel	560	3.162	375	3.774	238	1.524	-51,80%
Totaal voorlopig niet eisbaar	8.988	2.534.531	8.649	2.462.826	8.234	2.422.225	-4,43%

Twijfelachtige vorderingen							
Faillissementen	58.440	3.613.181	59.219	3.671.190	56.097	3.387.256	-6,25%
Vereffeningen	3.299	216.611	3.306	186.468	2.873	172.808	-20,22%
Gerechtelijke akkoorden	394	16.095	1.155	25.495	1.545	31.563	96,10%
Collectieve schuldenregelingen	12.526	77.069	12.618	90.689	12.267	93.007	20,68%
Beslissing onbeperkt uitstel	979	3.606	1.389	5.578	1.748	6.475	79,56%
Totaal twijfelachtige vorderingen	75.638	3.926.562	77.687	3.979.420	74.530	3.691.109	-6,00%
Totaal lopende invorderingen	142.941	7.722.157	137.574	7.472.963	124.724	6.891.262	-10,76%
Oninvorderbaar							
Onvermogen	10.528	369.713	10.505	413.164	8.720	365.735	-1,08%
Van ambtswege geschrapt	4.609	54.982	4.760	59.944	3.804	61.886	12,56%
Aanvragen om ontlasting:							
- verzonden naar Directie	2.801	227.089	2.215	74.746	2.450	85.338	-62,42%
- aangenomen	14.481	173.277	14.191	155.076	18.325	168.543	-2,73%
- andere	1.280	131.351	1.673	169.501	2.489	238.664	81,70%
Verschoonbaarheid na faillissement	3.478	12.197	3.516	11.663	3.783	12.560	2,98%
Onbeperkt uitstel	18	84	32	127	91	175	108,33%
Totaal oninvorderbaar	37.195	968.694	36.892	884.221	39.662	932.902	-3,69%
ALGEMEEN TOTAAL	180.136	8.690.850	174.466	8.357.184	164.386	7.824.164	-9,97%

Bron: Jaarverslag FOD Financiën (2011, p. 41-42)

Tabel 28: Samenvattend overzicht van de openstaande schuldvorderingen voor zowel de directe belastingen als de BTW

	2009		2010		2011		2011-2009
	# artikels	bedrag	# artikels	bedrag	# artikels	bedrag	verschil in bedrag
Eisbaar (1)	539.823	3.312.650	535.154	2.776.137	395.096	1.677.407	-49,36%
Voorlopig niet eisbaar (2)	129.044	8.296.277	113.287	8.083.524	134.480	8.246.649	-0,60%
Twijfelachtige vorderingen (3)	280.323	8.181.646	286.159	8.336.323	292.498	8.010.584	-2,09%
Lopende invorderingen (4) = (1) + (2) + (3)	949.190	19.790.573	934.600	19.195.985	822.074	17.934.641	-9,38%
Oninvorderbaar (5)	296.115	2.522.848	283.847	2.335.893	332.258	2.759.564	9,38%
Algemeen totaal (6) = (4) + (5)	1.245.305	22.313.421	1.218.447	21.531.878	1.154.332	20.694.205	-7,26%

Bron: Eigen berekening

2.3.2 De effectiviteit van de inning van belastingen door de Vlaamse overheid

Eerder werd aangehaald dat de effectiviteit kan worden gemeten door een vergelijking te maken tussen het maximum potentieel aan belastingopbrengsten en wat effectief werd geïnd aan belastingen. Om dit na te gaan voor de inning van de onroerende voorheffing, de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet, dient het totaal ingekohierd bedrag voor elk van deze belastingen te worden vergeleken met wat er betaald is. De gegevens die ons door de dienst bezorgd werden, stellen ons in staat om deze effectiviteit te meten. Hiertoe zal er een tabel worden opgemaakt voor de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting, inclusief de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet. Nadien zal dan een samenvattende tabel worden opgemaakt waarin een totaal beeld wordt gegeven van de effectiviteit.

Tabel 29: Overzicht aantal artikels en bedragen onroerende voorheffing

	2010		2011	
	# artikels	Bedrag (€)	# artikels	Bedrag (€)
Ingekohierd (1)	2.966.866,00	2.460.447.387,40	2.945.251,00	2.498.446.945,12
Betaald (2)	2.711.148,00	2.405.681.957,33	2.682.311,00	2.429.957.052,55
Openstaand (3)	44.910,00	24.377.190,45	69.979,00	49.504.565,71
Onwaarden (4)	24.912,00	30.388.239,62	19.362,00	18.985.326,86
(5) = (2) + (3) + (4)	2.780.970,00	2.460.447.387,40	2.771.652,00	2.498.446.945,12
Effectiviteit (6) = (2)/(1)		97,77 %		97,26 %

Bron: Vlaamse Belastingdienst

In de bovenstaande tabel worden zowel voor 2010 als voor 2011 de kerncijfers met betrekking tot de onroerende voorheffing weergegeven. Enerzijds wordt het aantal ingekohierde, betaalde, en openstaande artikels, alsook het aantal artikels in onwaarden opgenomen en anderzijds de bijbehorende bedragen in euro. Zoals eerder aangehaald, komt de som van het aantal betaalde en openstaande artikels met het aantal artikels in onwaarden niet overeen met het aantal artikels dat ingekohierd werd. Ook hier ligt de oorzaak daarvan in de boekhoudkundige registratie en verwerking ervan. Om een uitspraak over de effectiviteit van de inning van de onroerende voorheffing te doen, is het echter enkel van belang om de bedragen te gaan vergelijken. Het aantal artikels wordt louter ter informatie weergegeven. De effectiviteit wordt hier gemeten door het betaalde bedrag aan onroerende voorheffing te plaatsen ten opzichte van het ingekohierde bedrag. Uit de tabel blijkt dat in 2010 zo een 97,77 procent van het totaal ingekohierde bedrag aan onroerende voorheffing effectief werd betaald of geïnd. Voor 2011 ligt dat percentage op 97,26 en is dus lager dan in 2010, maar het verschil valt te verwaarlozen. Er dient te worden opgemerkt dat het bedrag aan onwaarden enerzijds betrekking heeft op rechtzettingen die moesten gebeuren omdat er bijvoorbeeld een misverstand in de berekening van de aanslag is gebeurd. Anderzijds hebben deze onwaarden tevens betrekking op bedragen die oninbaar zijn en bijgevolg nooit nog

geïnd zullen worden. Het openstaand saldo vertegenwoordigt echter de bedragen die wellicht nog zullen worden geïnd, maar waarvoor de betaaltermijn op de datum van de rapportering van deze gegevens nog niet verstreken is. Het is echter zo dat eveneens de bedragen die waarschijnlijk niet meer zullen worden geïnd onder het openstaand saldo worden opgenomen. Dit impliceert dat zowel voor 2010 als voor 2011 een gedeelte van het openstaand saldo nog bij het betaalde bedrag kan worden gerekend. Hoe groot het aandeel is dat nog kan worden bijgeteld, is helaas nog niet geweten. Dit houdt dan wel weer in dat het aandeel van de betaalde bedragen in de ingekohierde bedragen groter wordt, waardoor de effectiviteit logischerwijs toeneemt. In principe kan op basis van het voorgaande dan ook terecht worden aangenomen dat de effectiviteit van de inning van onroerende de voorheffing zowel in 2010 als in 2011 hoog ligt. Natuurlijk staat de Vlaamse Belastingdienst eveneens in voor de inning van de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet. Vandaar dat in wat volgt de effectiviteit van deze belastingen eveneens zal worden geëvalueerd. In de onderstaande tabel wordt daarom een overzicht gegeven van het aantal artikels en de bijhorende bedragen voor deze drie belastingen.

Tabel 30: Overzicht aantal artikels en bedragen verkeersbelasting (incl. BIV en eurovignet)

	2010		2011	
	# artikels	Bedrag (€)	# artikels	Bedrag (€)
Ingekohierd (1)	Nvt.		4.362.378,00	1.459.812.822,55
Betaald (2)	Nvt.		4.216.792,00	1.309.866.030,58
Openstaand (3)	Nvt.		129.290,00	30.200.649,94
Onwaarden (4)	Nvt.		68.018,00	119.746.142,03
(5) = (2) + (3) + (4)	Nvt.		4.998.944,00	1.459.812.823,55
Effectiviteit (6) = (2)/(1)	Nvt.			89,73 %

Bron: Vlaamse Belastingdienst

De berekening om de effectiviteit van de inning van de onroerende voorheffing te meten, wordt tevens toegepast om die van de inning van de verkeersbelasting te berekenen. Hierbij werd uitgegaan van het totaal ingekohierd bedrag alsook het totaal betaald bedrag aan verkeersbelasting, belasting op de inverkeerstelling en eurovignet. Ook hier geldt dat het bedrag aan onwaarden betrekking heeft op rechtzettingen en bedragen die volledig oninbaar zijn. Het openstaand saldo betekent ook in deze context dat er zowel bedragen in vervat zitten waarvan de inning heel waarschijnlijk wel nog zal geschieden, maar ook bedragen die wellicht niet meer zullen worden geïnd. Opnieuw impliceert dit dat het betaald bedrag nog zou kunnen worden uitgebreid, maar op dit moment is nog niet geweten welk aandeel van het openstaand saldo alsnog betaald zal worden. In elk geval duiden de bovenstaande cijfers erop dat er circa negentig procent van de totaal ingekohierde verkeersbelasting in 2011 werd geïnd. Gelet op het feit dat dit tevens het eerste jaar is dat de Vlaamse Belastingdienst voor de inning van de verkeersbelasting instaat, ligt de effectiviteit toch hoog.

Wanneer deze effectiviteit vergeleken wordt met die van de onroerende voorheffing valt op dat het percentage zo een zeven tot acht procent lager ligt. Op zich hoeft dit niet te verwonderen daar de onroerende voorheffing reeds sinds 1999 door de Vlaamse Belastingdienst wordt geïnd. Er kunnen echter verscheidene oorzaken aan de basis liggen van het verschil in de effectiviteit tussen de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting. Zo kan het zijn dat er meer onroerende voorheffing werd betaald dan verkeersbelasting door dat de betaaltermijn van de onroerende voorheffing reeds verstreken was op het moment dat de gegevens werden opgevraagd. Voor wat de verkeersbelasting betreft kan het dan zijn dat de termijnen nog niet verstreken waren op dat moment. Het voorgaande geldt tevens wanneer de verhouding tussen het openstaand saldo en het ingekohierd bedrag van de verkeersbelasting vergeleken wordt met de onroerende voorheffing. Als gevolg van dit feit zal er dan verhoudingsgewijs minder verkeersbelasting betaald zijn dan onroerende voorheffing. Daarnaast blijkt ook dat er meer onwaarden, in bedragen, zijn bij de verkeersbelasting dan bij de onroerende voorheffing, respectievelijk 8,20 procent en 0,76 procent. Deze bedragen hebben, zoals eerder aangehaald werd, betrekking op de bedragen die nooit meer zullen worden geïnd en op de rechtzettingen die dienden te gebeuren aan de berekening van de aanslagen. Opnieuw mag het niet verwonderen dat er meer bedragen in onwaarden zitten bij de verkeersbelasting, daar het goed mogelijk is dat er meer rechtzettingen dienden te gebeuren doordat 2011 het eerste jaar is dat de Vlaamse Belastingdienst deze belasting int. Ondanks dit feit kan toch worden gesteld dat de inning van de verkeersbelasting effectief gebeurt. Het zou aangewezen zijn om de evolutie van de effectiviteit van de inning van de verkeersbelasting gedurende een aantal jaar op te volgen. Op die manier kan worden vastgesteld of de effectiviteit zich in positieve lijn verder zet en/of dat de oorzaken, die hierboven werden aangehaald, al dan niet kunnen worden bevestigd. In de volgende tabel wordt om af te ronden nog een globaal overzicht gegeven van de effectiviteit van de inning van zowel de onroerende voorheffing als de verkeersbelasting. Voor 2010 blijft dat percentage hetzelfde als voorheen, maar voor 2011 niet. Dit nieuwe percentage houdt rekening met de effectiviteit van beide belastingen, waardoor het lager ligt dan het percentage van de effectiviteit bij de onroerende voorheffing maar hoger dan dat van de verkeersbelasting. Over het algemeen kan dus wel degelijk gesteld worden dat beide belastingen op een effectieve wijze worden geïnd. Er is natuurlijk altijd ruimte voor verbetering, zeker voor wat de verkeersbelasting betreft, maar de cijfers indiceren toch dat de Vlaamse Belastingdienst op de goede weg zit. Zoals dat voor de meesten het geval is, geldt ook voor deze dienst dat ze "al doende, zullen leren". Het spreekt natuurlijk ook voor zich dat de effectiviteit van de inning niet enkel afhankelijk is van de (werking) Vlaamse Belastingdienst, maar tevens van de belastingbetaler. Deze dient namelijk de betaling van een belasting niet enkel als een verplichting te zien, maar tevens als een manier om de overheidstaken, die in het eerste hoofdstuk van het tweede deel aan bod kwamen, te vervullen. Het feit dat de overheid, aan de hand van het innen van belastingen, tracht haar taken te vervullen zodoende het maatschappelijk welzijn te optimaliseren, komt eveneens de gewone burger of belastingbetaler ten goede.

Tabel 31: Overzicht van de effectiviteit

	2010	2011
Betaald bedrag in € (2)	2.405.681.957,33	3.739.823.083,13
Ingekohierd bedrag in € (1)	2.460.447.387,40	3.958.259.767,67
Effectiviteit (3) = (1)/(2)	97,77 %	94,48 %

Bron: Eigen berekeningen

Deel IV Schulden met betrekking tot belastingen als financieringsbron voor kleine en middelgrote ondernemingen

In het vierde deel van deze masterproef wordt er dieper ingegaan op het begrip 'voorafbetalingen'. Zowel natuurlijke personen als rechtspersonen kunnen voorafbetalingen doen teneinde te kunnen genieten van een bonificatie of een belastingvermindering. Zoals de titel van dit deel het echter al aangeeft, zal er hier enkel worden ingegaan op de voorafbetalingen die kunnen worden verricht door kleine en middelgrote ondernemingen (KMO's).

Bij de bespreking van de soorten belastingen, in het tweede deel, kwam de vennootschapsbelasting al kort aan bod. Een volledige uiteenzetting van de vennootschapsbelasting zou ons, binnen het bestek van deze masterproef, te ver leiden. Vandaar dat er in het derde hoofdstuk van dit deel een bondige bespreking zal worden gegeven van de vennootschapsbelasting, en hiermee samenhangend de voorafbetalingen. Alvorens tot deze bespreking over te gaan, zal in het eerste hoofdstuk het begrip 'KMO' worden gedefinieerd op basis van kwantitatieve en kwalitatieve criteria, en zal worden ingegaan op de financiering ervan. In het tweede hoofdstuk zullen de determinanten van het gebruik van voorafbetalingen als financieringsbron worden toegelicht. In het tweede hoofdstuk zal vervolgens een overzicht worden gegeven van de financieringsbronnen die een KMO kan aanwenden. In het vierde hoofdstuk zullen de determinanten besproken worden die het gebruik van schulden met betrekking tot belastingen als financieringsbron bepalen. De aanpak van het wetenschappelijk onderzoek betreffende dit deel zal in het vijfde hoofdstuk, namelijk de methodologie, worden toegelicht. In het laatste hoofdstuk zal tot slot het empirisch onderzoek aan bod komen en zullen tevens de resultaten die uit dit onderzoek voortkomen besproken worden.

Hoofdstuk 1: De definitie van een KMO

Het is algemeen geweten dat België het land van de KMO's en familiebedrijven is. Vandaar dat dit onderzoek zich richt tot deze KMO's. Er dient echter opgemerkt te worden dat er in de literatuur geen eenduidige definitie bestaat omtrent het begrip 'KMO'. Het is wel zo dat er twee criteria naar voren worden gebracht om een KMO te definiëren. Een eerste criterium maakt een onderscheid tussen KMO's en andere ondernemingen op basis van kwantificeerbare kenmerken, waar dat een tweede dat doet op basis van kwalitatieve criteria en eigenschappen van de ondernemingen. In wat volgt zullen beide criteria verder worden toegelicht.

1.1 Kwantitatieve criteria

Zoals hiervoor reeds werd aangehaald en zoals de benaming bovendien doet vermoeden, worden de KMO's van andere ondernemingen onderscheiden door kenmerken die kwantificeerbaar of meetbaar zijn. Het is echter zo dat wanneer de ondernemingen op basis van deze criteria moeten worden ingedeeld, er nog steeds geen eenduidige definitie of omschrijving te vinden is van een KMO. Zowel de Europese Unie, meer bepaald de Europese Commissie, als België geven een verschillende definitie aan een KMO. De definitie wordt door beide wel geformuleerd op basis van het gemiddeld personeelsbestand, de jaaromzet en het balanstotaal. Om een goed begrip van de KMO's te verkrijgen, zullen hieronder beide definities van naderbij bekeken worden.

Sinds één januari 2005 is er een nieuwe definitie omtrent KMO's van kracht die door de Europese Commissie op 6 mei 2003 werd uitgevaardigd. Binnen Europa is namelijk een groot aantal KMO's gevestigd wat maakt dat deze een groot deel van de verantwoordelijkheid dragen wat betreft de tewerkstelling en de ontwikkeling. Deze KMO's krijgen echter nog al te vaak te maken met zogenaamde marktimperfecties. Om deze problematiek aan te pakken, wilde de Europese Commissie op het vlak van tewerkstelling, economische groei en economische en sociale samenhang enkele maatregelen treffen.³³⁶ Hiertoe werd er in de eerste plaats een uniforme definitie van KMO's opgesteld. Deze zal hierna worden toegelicht aan de hand van een schematisch overzicht. De uniformiteit van de definitie van KMO's bleek een noodzakelijke beslissing te zijn geweest, aangezien enkel op die manier de maatregelen, genomen door de Europese Commissie, op een consistente en effectieve wijze konden worden toegepast.³³⁷

Op basis van de voornaamste artikelen die in de aanbeveling, betreffende de definitie van KMO's, van 6 mei 2003 werden opgenomen kan hier een omschrijving van het begrip 'KMO' worden gegeven. Alvorens een entiteit kan voldoen aan de voorwaarden die het moet hebben om als KMO erkend te worden, moet het eerst voldoen aan de voorwaarde om een onderneming te zijn. Het eerste artikel in de aanbeveling geeft een omschrijving van het begrip 'onderneming' als volgt: "*An enterprise is considered to be any entity engaged in an economic activity, irrespective of its legal*

³³⁶ *Nieuwe definitie van KMO's.* (z.d.). Opgevraagd op 14 april 2012 via http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_nl.pdf.

³³⁷ Ibidem.

form. This includes in particular, self-employed persons and family businesses engaged in craft or other activities, and partnerships or associations regularly engaged in an economic activity.”.³³⁸

Hieruit blijkt dus dat een onderneming, ongeacht haar rechtsvorm, een economische activiteit dient uit te voeren om als onderneming erkend of geclassificeerd te worden. In het tweede artikel worden vervolgens de criteria vastgelegd aangaande het personeelsbestand, de jaaromzet en het balanstotaal. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van deze criteria voor de micro-, de kleine en middelgrote ondernemingen.

Figuur 9: KMO-criteria gebaseerd op de aanbeveling van de Europese Commissie van 6 mei 2003

KMO - criteria			
Ondernemingsgrootte	Gemiddeld jaarlijks personeelsbestand (VTE)	Jaaromzet	Jaarlijks balanstotaal
Middelgroot	< 250	≤ 50 miljoen EURO	≤ 43 miljoen EURO
Klein	< 50	≤ 10 miljoen EURO	≤ 10 miljoen EURO
Micro	< 10	≤ 2 miljoen EURO	≤ 2 miljoen EURO

Note: The table above is a simplified representation of the criteria shown in the image. The image shows that the criteria for 'Middelgroot', 'Klein', and 'Micro' are linked by 'OF' connectors, indicating that these criteria are alternative (OR) conditions for classification.

Bron: European Commission (2005, p. 14)

Uit de voorgaande tabel blijkt dat er op Europees niveau niet alleen een onderscheid wordt gemaakt tussen kleine en middelgrote ondernemingen. De Commissie voorziet namelijk een criterium met betrekking tot de zeer kleine, of micro-ondernemingen. Over het algemeen kan een KMO, op basis van bovenstaande criteria, gedefinieerd worden als een onderneming waarvan het gemiddeld jaarlijks personeelsbestand niet hoger dan 250 voltijdse equivalenten ligt, en waarvan de jaaromzet of het balanstotaal niet hoger is dan respectievelijk 50 miljoen euro, of 43 miljoen euro.

Gezien het feit dat de criteria voortkomen uit een Europese aanbeveling, zijn de lidstaten van de Europese Unie er niet toe verplicht om deze definitie en criteria ook te hanteren. De Commissie raadt echter wel aan om ze, waar mogelijk, toch zo ruim mogelijk toe te passen. Gezien het feit dat

³³⁸ Nieuwe definitie van KMO's. (z.d.). Opgevraagd op 14 april 2012 via http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_nl.pdf.

een aanbeveling geen verplichting is, zijn deze criteria in België niet zo ruim geïnterpreteerd. Meer nog, er zijn verschillende bepalingen terug te vinden binnen de Belgische wetgeving inzake het begrip 'KMO', maar ook hiervoor geldt dat er geen uniformiteit tussen is. Zo vermeldt de Vlaamse overheid op haar website dat een onderneming kan beschouwd worden als een KMO wanneer ze voldoet aan de criteria om een kleine onderneming te zijn of een middelgrote. De criteria die de Vlaamse overheid hier voor in acht neemt, sluiten aan bij die van de Europese Commissie.³³⁹ Een andere omschrijving is dan weer terug te vinden in het Wetboek van Vennootschappen, meerbepaald in artikel 15 waarin het volgende wordt bepaald:

"§1. Kleine vennootschappen zijn deze vennootschappen met rechtspersoonlijkheid die voor het laatst en het voorlaatst afgesloten boekjaar, niet meer dan één der volgende criteria overschrijden:

- jaargemiddelde van het personeelsbestand: 50;*
- jaaromzet, exclusief de belasting over de toegevoegde waarde: 7.300.000 euro;*
- balanstotaal: 3.650.000 euro;*

*tenzij het jaargemiddelde van het personeelsbestand meer dan 100 bedraagt [...]."*³⁴⁰

Uit deze bepaling blijkt dus dat er enkel een onderscheid wordt gemaakt tussen kleine en grote ondernemingen. Zo zullen ondernemingen die één van de bovenstaande criteria overschrijden, beschouwd worden als grote ondernemingen. Er dient dus opgemerkt te worden dat er binnen deze wetgeving, in tegenstelling tot de Europese wetgeving, geen bijkomend onderscheid wordt gemaakt tussen micro-, kleine, middelgrote en grote ondernemingen. Binnen het Belgisch boekhoudrecht worden KMO's overigens gedefinieerd als ondernemingen die het verkorte boekhoudschema mogen volgen. Ondernemingen die dergelijk schema mogen volgen, zijn tevens de ondernemingen die niet meer dan één criterium van de in artikel 15 van het Wetboek van Vennootschappen opgenomen criteria overschrijden.³⁴¹

Uit het voorgaande kan dus geconcludeerd worden dat er op Europees niveau toch enigzins eenduidigheid bestaat over het begrip 'KMO'. Naar Belgische normen is er echter geen wettelijk vastgestelde definitie voor KMO's, maar wordt wel bepaald wat een kleine onderneming is. Elke onderneming die niet als klein kan worden beschouwd, zal over het algemeen als groot worden geclassificeerd. Dit impliceert dus dat middelgrote en grote ondernemingen gelijkgesteld worden. Enkel die door de Vlaamse overheid gehanteerd wordt om een KMO te definiëren, steunt op de aanbevelingen van de Europese Commissie. Dit onderzoek richt zich echter tot de Belgische KMO's, en bijgevolg zullen ook de Belgische criteria gehanteerd worden. Dit betekent dat er zal worden

³³⁹ *Wat is een KMO?* (z.d.). Opgevraagd op 14 april 2012 via http://www.vlaanderen.be/servlet/Satellite?c=Solution_C&cid=1090509526189&context=1141721623065---1190947070386-1190947070386--1247814536287&p=1186804409590&pagename=Infolijn%2FView.

³⁴⁰ Ballon, L., Cuypers, D., De Jonckheere, M., Geinger, H., Heijerick, N., Stuyck, J., Torfs, N., & Van Acker, C., (2008). *Codex Economie: verzameling van wetteksten voor economen*. Brugge: die Keure, p. 758.

³⁴¹ Van Hulle, K., Lybaert, N. & Maes, J.P., (2010). *Handboek boekhoud- en jaarrekeningrecht*. Brugge: die Keure, pp. 353 – 355.

uitgegaan van een jaarlijks gemiddeld personeelsbestand dat groter is dan tien, maar kleiner dan honderd. Deze keuze vloeit voort uit het feit dat op die manier de zogenaamde micro-ondernemingen, zoals de bakker op de hoek van de straat, buiten beschouwing worden gelaten. Het maximum van honderd voltijdse equivalenten steunt dan weer op het feit dat ondernemingen met een personeelsbestand boven vijftig als groot worden beschouwd, maar door ook de ondernemingen met een personeelsbestand variërend tussen vijftig en honderd voltijdse equivalenten op te nemen, zijn ook de middelgrote ondernemingen vertegenwoordigd in dit onderzoek. Voor wat betreft de jaaromzet en het balanstotaal zal tot slot worden uitgegaan van het bedrag van 7.300.000 euro exclusief BTW en 3.650.000 euro. De gehanteerde criteria zijn dus enigszins strikter dan de criteria die door de Europese Commissie werden opgenomen in de aanbeveling van 6 mei 2003.

1.2 Kwalitatieve criteria

Naast kwantitatieve worden er in de literatuur ook kwalitatieve criteria onderscheiden op het vlak van KMO's. Deze zijn, in vergelijking met de kwantitatieve criteria, in mindere mate meetbaar, maar spelen toch een belangrijke rol in het karakteriseren van de KMO. In wat volgt zal een bondige toelichting volgen van de kenmerken en eigenschappen die eigen zijn aan de KMO's.

Delmotte, Lamberts, Sels en Van Hootegem (2002) zetten zes voorname kenmerken van de KMO op een rijtje, die gebaseerd zijn op een studie van Donckels, Degadt en Dupont (1988). De zes kenmerken of eigenschappen die aan bod komen zijn: de centrale rol van de bedrijfsleider, het familiale karakter, de beperktheid van de middelen, de vlakke organisatiestructuur en een directe communicatie, de grote flexibiliteit en tot slot de kortetermijnvisie.³⁴²

Een eerste kenmerk dat zal worden toegelicht, is dat van de centrale rol van de bedrijfsleider. In een KMO is het vaak zo dat de bedrijfsleider tevens de eigenaar van de onderneming is. Gezien het feit dat beide functies, niet altijd maar toch vaak, vervat zitten in één en dezelfde persoon speelt het karakter en de ondernemingsstijl van deze persoon een aanzienlijke rol binnen de KMO.³⁴³ De persoonlijkheid en de stijl zullen namelijk bepalend zijn voor de weg die de KMO zal volgen.

Een tweede kenmerk is te vinden in het familiale karakter van de KMO. Zoals aan het begin van dit hoofdstuk werd aangehaald, is België het land van de KMO's en de familiebedrijven. Het is echter zo dat vele van deze KMO's ook effectief familiebedrijven zijn.³⁴⁴ Dit familiaal karakter zal ervoor zorgen dat er slechts een gering onderscheid is tussen eigendom en management.³⁴⁵ Vervolgens is

³⁴² Delmotte, J., Lamberts, M., Sels, L. & Van Hootegem, G., (2002). Wat weten we over KMO's en over personeelsbeleid in KMO's? [Elektronische versie]. pp. 1 – 50.

³⁴³ Deschoolmeester, D., (1982). Over typische kenmerken van een KMO. *Ondernemen*, 38, 327-328.

³⁴⁴ Economisch belang van familiebedrijven in België. (z.d.). Opgevraagd op 16 april 2012 via http://www.fbnet.be/downloads/EcoBelangFamiliebedrijven_NL.pdf.

³⁴⁵ Voordeckers, W., (1999). *Een onderzoek naar de determinanten van de kapitaalstructuur van kleine industriële ondernemingen: theorievorming met behulp van casestudy-onderzoek en empirische studie*. Doctoraal Proefschrift, Limburgs Universitair Centrum, 281p.

er de beperktheid van de middelen, dat vooral tot uiting komt op het vlak van financiën, management, *know how* en technologische innovatie.³⁴⁶

Zoals dat voor elke onderneming het geval is, dienen ook KMO's te investeren om te kunnen groeien en actief te blijven op de markt. Het is echter zo dat deze KMO's een beperkte toegang hebben tot externe financieringsmiddelen. Dit is onder andere te wijten aan de informatieasymmetrie, maar zal later nog aan bod komen. Een mogelijke verklaring hiervoor is terug te vinden in de publicatieverplichting van de jaarrekening. KMO's mogen namelijk een verkort schema van de jaarrekening publiceren, waardoor bepaalde financiële gegevens, zoals de omzet, niet moeten worden vrijgegeven.³⁴⁷ Dit zorgt bijgevolg voor een informatieasymmetrie tussen de KMO's en hun eventuele kredietverleners, dat dan weer kan leiden tot een beperkte toegang tot financiële middelen.³⁴⁸ Naast het verkorte schema van de jaarrekening, als oorzaak voor de informatieasymmetrie, zijn er nog andere elementen die deze asymmetrie in de hand werken. Vaak hebben jongere KMO's nog geen *track record* kunnen opbouwen waardoor het voor externen moeilijk is om een zicht te krijgen op de prestaties van deze ondernemingen. Daarenboven blijkt dat deze ondernemingen in mindere mate dan de grote en/of beursgenoteerde ondernemingen worden gevolgd door beleggers, financiële analisten en de media. Het gevolg is zoals eerder vermeld, de informatieasymmetrie tussen de KMO's en externe partijen. Bijkomend is het gevolg dat KMO's in veel mindere mate dan grote ondernemingen beroep kunnen doen op externe financieringsbronnen. Dit heeft dan weer een negatieve invloed op de beschikbare middelen om te kunnen investeren in *know how* en technologische innovatie.

Een vierde kenmerk dat een KMO typeert is de vlakke organisatiestructuur en een directe communicatie. Dit staat in nauw verband met het familiale karakter en de rol van de bedrijfsleider. Deze twee zaken zorgen er namelijk voor dat er eerder een vlakke dan een hiërarchische structuur terug te vinden is binnen de KMO's. Hierdoor zou tevens de besluitvorming snel en efficiënt kunnen verlopen. Dit leidt tot een volgend kenmerk, namelijk dat van de grote flexibiliteit.

Het laatste, maar daarom niet minder belangrijke kenmerk is de kortetermijnvisie. Daar waar in grote ondernemingen een duidelijke organisatiestructuur voorhanden is, is dat vaak in een KMO niet het geval. Opnieuw is dit te wijten aan het feit dat één persoon vaak zowel eigenaar als manager is. Dit maakt wel dat in grotere ondernemingen het hoger management, eventueel samen met de raad van bestuur, de mogelijkheid heeft om op langere termijn een strategische visie uit te werken die de onderneming zal volgen. Een KMO zal hier in mindere mate mee bezig zijn daar de

³⁴⁶ Donckels, R., (1985). KMO en werkverschaffing, referaat op CVP-colloquium: werkgelegenheidsbeleid: een uitdaging voor de toekomst: UFSAL-KMO-studiecentrum. Gent.

³⁴⁷ Van Hulle, K., Lybaert, N. & Maes, J.P., (2010). *Handboek boekhoud- en jaarrekeningrecht*. Brugge: die Keure, pp. 353 – 355.

³⁴⁸ Voordeckers, W., (1999). *Een onderzoek naar de determinanten van de kapitaalstructuur van kleine industriële ondernemingen: theorievorming met behulp van casestudy-onderzoek en empirische studie*. Doctoraal Proefschrift, Limburgs Universitair Centrum, 281p.

manager, eigenaar zich vaak met de dagdagelijkse taken zal inlaten in plaats van toekomstgerichte visies en plannen uit te werken.

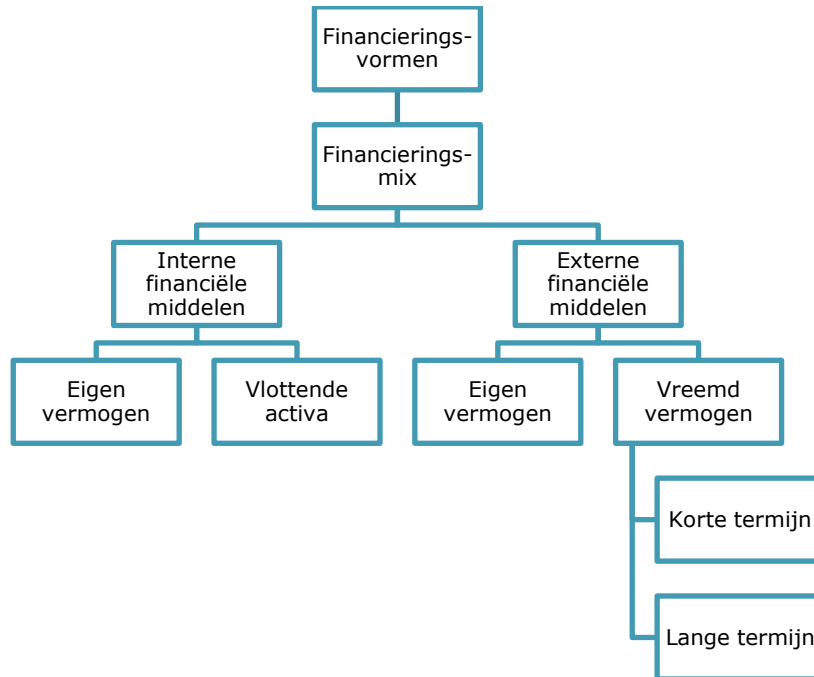
Hoofdstuk 2: De financiering van KMO's

Gezien het feit dat dit onderzoek gericht is op het nagaan van het gebruik van de financieringsbron 'schulden met betrekking tot belastingen' door KMO's, lijkt het sterk aangewezen om eerst een globaal overzicht te geven van de mogelijk financieringsvormen waartoe ondernemingen zich kunnen wenden. Vandaar dat dergelijk overzicht hierna zal worden gegeven. Er dient evenwel opgemerkt te worden dat het enkel de voornaamste vormen betreft en het dus zeker geen limitatieve opsomming is. Eerder werd al aangehaald dat dit onderzoek zich fixeert op de Belgische KMO's, maar niet alle financieringsvormen zijn even toegankelijk voor deze ondernemingen. Dat is dan ook meteen de aanzet om na het overzicht van de financieringsvormen de aandacht te vestigen op de financieringsproblematiek waarmee KMO's worden geconfronteerd. In een laatste punt zal worden ingegaan op de voornaamste theorie waarop dit onderzoek gebaseerd is, namelijk de *pecking order theory*.

2.1 Financieringsvormen

Met betrekking tot de mogelijke financieringsvormen wordt in figuur 10 een schematische voorstelling gegeven. Hieruit blijkt dat een onderneming in de eerste plaats een afweging zal moeten maken tussen interne en externe financieringsmiddelen. Er dient opgemerkt te worden dat de interne financieringsmiddelen niet enkel hun oorsprong in het eigen vermogen vinden, zoals in de figuur wordt aangegeven. Deze financieringsmiddelen kunnen tevens voortkomen uit de ondernemingsactiviteiten, dus uit de vlottende activa, middelen die onderneming aanhoudt. De externe financieringsbronnen kunnen echter zowel uit het eigen als uit het vreemd vermogen voortkomen. Met betrekking tot dit vreemd vermogen zal de onderneming nog een keuze moeten maken tussen financiering op korte of lange termijn.

Figuur 10: De financieringsvormen



Bron: Laveren, Engelen, Limère & Vandemaele (2009, p. 394)

2.1.1 Interne financiering

Het woord 'intern' zegt het zelf al, maar interne financieringsmiddelen zijn de middelen die de onderneming intern ter beschikking heeft, of ook wel de middelen die ze zelf gegenereerd heeft.³⁴⁹ Over het algemeen betreft het hier eigen middelen die voortkomen uit de activiteiten van de onderneming, dus de ingehouden winsten en de niet-kaskosten, zoals de afschrijvingen, de waardeverminderingen en de voorzieningen.³⁵⁰ Des te meer interne middelen een onderneming ter beschikking heeft, des te sterker haar financiële positie. Aan de figuur werd tevens een bijkomende bron van interne financiering toegevoegd, namelijk de vlottende activa of middelen. Deze kunnen als financiering dienen daar het kenmerkend is dat ze snel te gelde kunnen worden gemaakt.

2.1.2 Externe financiering

Zoals uit de bovenstaande figuur blijkt, kan externe financiering worden aangewend onder de vorm van zowel eigen als vreemd vermogen. Boekhoudkundig bestaat het eigen vermogen uit het kapitaal, de uitgiftepremies, de herwaarderingsmeerwaarden, de reserves, de overgedragen winst (verlies) en de kapitaalsubsidies.³⁵¹ Het eigen vermogen, of meer bepaald het kapitaal, kan worden versterkt door een kapitaalverhoging. Mercken en Siau (2004) onderscheiden twee manieren

³⁴⁹ Laveren, E., Engelen, P.J., Limère, A. & Vandemaele, S., (2009). *Handboek financieel beheer*. Antwerpen: Intersentia, pp. 395 – 396.

³⁵⁰ Ibidem.

³⁵¹ Jorissen, A., Lybaert, N., Reyns, C. & Vanneste, J., (2009). *Financial accounting*. Antwerpen: De Boeck, p. 377, 401.

waarop dergelijke verhoging kan geschieden.³⁵² Een eerste betreft de formele kapitaalverhoging die weliswaar geen extra financieringsmiddelen met zich meebrengt. Het is namelijk zo dat deze kapitaalverhoging in wezen niets anders inhoudt dan de incorporatie van uitgiftepremies, herwaarderingsmeerwaarden, reserves of overgedragen winsten.³⁵³ De tweede manier om een kapitaalverhoging te verwezenlijken, bestaat uit de materiële verhoging waarbij de onderneming wel extra financieringsmiddelen genereert. De onderneming zal bij deze soort verhoging vers kapitaal aantrekken door bijvoorbeeld nieuwe aandelen uit te geven.³⁵⁴ Naast het eigen vermogen, kan er ook vreemd vermogen worden aangewend als externe financieringsvorm. Het betreft hier dan de schulden op meer dan één jaar en de schulden op ten hoogste één jaar. Over het algemeen kunnen schulden omschreven worden als geldmiddelen die binnen een bepaalde termijn moeten worden terugbetaald aan degene die deze middelen ter beschikking stelde aan de onderneming. Meestal hangt er aan deze vorm van financiering een expliciete kost, namelijk de interestkost, vast.³⁵⁵ Boekhoudkundig bestaan de schulden op meer dan één jaar uit de financiële schulden, de handelsschulden, de ontvangen vooruitbetalingen op bestellingen en de overige schulden. De schulden op ten hoogste één jaar worden dan weer gevormd door de schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen, de financiële schulden, de handelsschulden, de ontvangen vooruitbetalingen op bestellingen, de schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en sociale lasten en tot slot de overige schulden.³⁵⁶ Over het algemeen zullen vooral de financiële schulden, zoals de leningen bij kredietinstellingen, en de handelsschulden, zoals kredieten van leveranciers, worden aangewend ter financiering van de ondernemingsactiviteiten.

2.2 Financieringsproblematiek

De voorgaande financieringsvormen zijn niet allemaal even toegankelijk voor de KMO's. Deze ondernemingen hebben namelijk te maken met een financieringsprobleem. Laveren et al. (2009) omschrijven dit probleem als "*een gebrekkige afstemming tussen de vraag- en aanbodzijde van kredieten*".³⁵⁷ Het spreekt voor zich dat de vraagzijde vertegenwoordigd wordt door de KMO's en de aanbodzijde door de financiële kredietinstellingen. Voor zowel de KMO's als de kredietinstellingen onderzochten meerdere instanties welke problemen zij ervaren bij het verkrijgen en het verlenen van kredieten. In België voerde Bank J. Van Breda & C^o, de adviesbank voor ondernemers en vrije beroepen, in 2004 dergelijk onderzoek. Deze instelling richtte zich niet enkel tot de problemen die kredietinstellingen ervaren, maar ook tot problemen die de KMO's

³⁵² Mercken, R. & Siau, C., (2004). *Boekhouding en financiële rapportering*. Antwerpen: Garant, p. 79 en p. 83.

³⁵³ Ibidem, pp. 79 – 81.

³⁵⁴ Ibidem, p. 83.

³⁵⁵ Jorissen, A., Lybaert, N., Reyns, C. & Vanneste, J., (2009). *Financial accounting*. Antwerpen: De Boeck, p. 115.

³⁵⁶ Ibidem, p. 377, 401.

³⁵⁷ Laveren, E., Engelen, P.J., Limère, A. & Vandemaele, S., (2009). *Handboek financieel beheer*. Antwerpen: Intersentia, p. 617.

zouden kunnen ervaren. In wat volgt zal kort worden ingegaan op de problemen aan de vraag- en de aanbodzijde.

Met betrekking tot de vraagzijde halen de KMO's drie grote problemen aan als het gaat om het al dan niet verkrijgen van een krediet. Uit het onderzoek blijkt namelijk dat KMO's vinden dat de kredietinstellingen hun aandacht te veel vestigen op de cijfers achter de onderneming. Bovendien blijkt ook dat er kredieten geweigerd of opgezegd worden door de instellingen zonder daarvoor een gegronde reden aan te halen. Een laatste probleem situeert zich op het vlak van de informatieverstrekking. Banken vereisen vaak allerhande informatie met het oog op het al dan niet toekennen van kredieten, maar voor KMO's blijkt het niet duidelijk te zijn om welke informatie het dan gaat.³⁵⁸

Ook aan de aanbodzijde van de kredieten, dus in dit geval bij de banken, blijkt dat er één bepaald probleem de oorzaak vormt voor de weigering van kredieten aan KMO's. Dit probleem houdt verband met de informatieverstrekking van KMO's aan de financiële instellingen. Aan de vraagzijde kwam dit probleem reeds tot uiting, maar uit het onderzoek van de Bank J. Van Breda & C^o blijkt dat hetzelfde probleem zich voordoet aan de aanbodzijde. Op basis van de antwoorden van de banken, kwam het onderzoek tot drie essentiële problemen met betrekking tot de informatieverstrekking. Ten eerste blijkt dat er belangrijke informatie aangaande de werking van de KMO's vaak wordt achtergehouden. Daarnaast ervaren de banken tevens dat de KMO's te weinig cijfergegevens vrijgeven teneinde een kredietaanvraag te kunnen bekomen. Dit maakt het voor de banken uiteraard moeilijk om dergelijke aanvraag in overweging te nemen en vervolgens eventueel goed te keuren. Tot slot blijkt eveneens dat KMO's te lang wachten met het signaleren van problemen die zich binnen de onderneming voordoen.³⁵⁹

Uit het voorgaande blijkt dat zowel aan de vraag- als aan de aanbodzijde van kredieten de problemen in lijn liggen met elkaar. De voornaamste oorzaak van deze problemen is te vinden in een gebrekkige communicatie en informatie-uitwisseling tussen enerzijds de KMO's en anderzijds de banken.³⁶⁰ Deze oorzaak kan dan weer herleid worden tot een belangrijk aspect binnen de financiële theorieën, namelijk de asymmetrische informatie. Deze vorm van informatie doet zich voor wanneer, in dit geval, de onderneming over meer informatie beschikt dan de bank.

Het werd al meermaals aangehaald, maar KMO's kunnen naast het vreemd vermogen, zoals kredieten bij banken, tevens beroep doen op het eigen vermogen onder de vorm van kapitaal van investeerders, aandeelhouders. Dit maakt dat niet enkel kredieten het voorwerp van de vraag- en aanbodzijde kunnen uitmaken, maar ook kapitaal van externen. De vraagzijde wordt ook hier vertegenwoordigd door de KMO's, waar dat voor de aanbodzijde de potentiële investeerders, aandeelhouders zijn. Net zoals het voornaamste probleem tussen KMO's en kredietinstellingen kon

³⁵⁸ Laveren, E., Engelen, P.J., Limère, A. & Vandemaele, S., (2009). *Handboek financieel beheer*. Antwerpen: Intersentia, pp. 618 – 620.

³⁵⁹ Ibidem, pp. 617 – 618.

³⁶⁰ Ibidem, p. 620.

worden terug gebracht tot de asymmetrische informatie, geldt hetzelfde probleem voor de relatie tussen KMO's en (potentiële) investeerders. Zoals reeds meermaals werd toegelicht, kunnen KMO's het verkorte schema van de jaarrekening gebruiken waardoor ze vaak belangrijke informatie, zoals de omzet, niet moeten vrijgeven. Daarenboven is het voor zulke ondernemingen niet evident om het vertrouwen van de investeerders te winnen daar ze vaak nog geen *track record* hebben kunnen opbouwen waarop de investeerders zich kunnen baseren om belangrijke financiële beslissingen te nemen. Bij een gebrek aan zulk een *record* zullen investeerders geen globaal inzicht kunnen verwerven in de historiek en de bedrijfsprestaties van de KMO's. Daarnaast wordt er aan deze ondernemingen weinig belangstelling gehecht vanuit de wereld van de beleggers en de financiële analisten. Ook dit zorgt ervoor dat de KMO's minder transparant zijn dan de grote, eventueel beursgenoteerde, ondernemingen. Het spreekt voor zich dat de asymmetrische informatie tussen de KMO's en de investeerders een logisch gevolg is van de voorgaande zaken.

Op basis van het voorgaande kan terecht worden opgemerkt dat KMO's te maken hebben met een zekere financieringsproblematiek waarvan de asymmetrische informatie de voornaamste oorzaak is. Hiertoe concludeerden Lopez-Garcia en Aybar-Arias (2000) dat KMO's interne financiering prefereren boven externe financiering. De reden hiervoor ligt in het feit dat er op die manier een zo min mogelijke inmenging, bemoeienis of interventie is van de investeerders, aandeelhouders.³⁶¹ De volgorde van de financieringsmiddelen die KMO's verkiezen, is gebaseerd op de zogenaamde *pecking order theory*. Gezien het belang van deze theorie voor dit onderzoek, zal ze hierna worden toegelicht.

2.3 Pecking order theory

Er bestaan verschillende theorieën rond de kapitaalstructuur van ondernemingen. Voorbeelden van deze theorieën zijn onder andere de Modigliani-Miller-benadering, de *static-trade-off*-benadering, de *free-cash-flow*-benadering en de *pecking-order*-benadering. Een uiteenzetting van elke theorie zou ons, binnen het bestek van dit onderzoek, te ver leiden en zou bovendien niet relevant zijn. Vandaar dat er, in wat volgt, enkel zal worden ingegaan op de theorie die de basis vormt van dit onderzoek, namelijk de *pecking order theory*.

Zoals de naam van de theorie reeds doet vermoeden, gaat deze theorie uit van bepaalde rangorde inzake het gebruik van financieringsbronnen. In de literatuur werd er voor het eerst over de term "*pecking order theory*" gesproken door Myers (1984). Velen onder ons vergeten echter dat hij zijn inspiratie haalde uit een onderzoek van Donaldson (1961). Uit dit onderzoek bleek namelijk dat ondernemingen geen specifieke of optimale kapitaalstructuur tot doel of voor ogen hadden. Deze ondernemingen bepaalden hun kapitaalstructuur op basis van hun eigen preferenties en behoeften. De voorkeur ging uit naar interne financiering, gevolgd door schulden en tot slot de uitgifte van aandelen.³⁶² Naar aanleiding van de bevindingen van Donaldson en als reactie op de *static trade-*

³⁶¹ Lopez-Garcia, J. & C. Aybar-Arias (2000). An Empirical Approach to the Financial Behaviour of Small and Medium Sized Companies. *Small Business Economics*, Vol. 14, n° 1, pp. 55-64.

³⁶² Myers, S. C., (1984). The capital structure puzzle. *Journal of finance*, 39, 575-592.

off theory kwam Myers in 1984 met zijn eigen studie over de *pecking order theory*. Hierin stelt hij onder meer het volgende:

"Contrast the static trade-off theory with a competing popular story based on a financing pecking order:

1. *Firms prefer internal finance.*
2. *They adapt their target dividend payout ratios to their investment opportunities, although dividends are sticky and target payout ratios are only gradually adjusted to shifts in the extent of valuable investment opportunities.*
3. *Sticky dividend policies, plus unpredictable fluctuations in profitability and investment opportunities, mean that internally-generated cash flow may be more or less than investment outlays. If it is less the firm first draws down its cash balance or marketable securities portfolio.*
4. *If external finance is required, firms issue the safest security first. That is, they start with debt, then possibly hybrid securities such as convertible bonds, then perhaps equity as a last resort.*

*In this story, there is no well-defined target debt-equity mix, because there are two kinds of equity, internal and external one at the top of the pecking order and one at the bottom. Each firm's observed debt ratio reflects its cumulative requirements for external finance."*³⁶³

Hieruit blijkt dus dat ondernemingen interne financieringsmiddelen verkiezen boven externe. Indien een onderneming toch beroep zal moeten doen op externe financiering, dan zal ze hiervoor extern vreemd vermogen verkiezen boven extern eigen vermogen. Ze zal met andere woorden eerst gewone schulden, bijvoorbeeld bij kredietinstellingen, aangaan en pas daarna zal ze zich tot de converteerbare schulden en tot slot de aandelen wenden.

De volgorde die door Donaldson (1961) en Myers (1984) werd voorgesteld, is het gevolg van het bestaan van de asymmetrische informatie. Deze vorm van informatie impliceert dat de *outsiders*, zoals potentiële kredietverleners, in mindere mate of soms zelfs niet op de hoogte zijn van belangrijke informatie met betrekking tot de toestand van de onderneming. *Insiders* van de onderneming beschikken, daarentegen, over veel meer informatie waardoor er eigenlijk een soort van *information gap* ontstaat tussen *in-* en *outsiders*. Het gevolg hiervan is dat externe geldschieters een compensatie voor het risico van informatieasymmetrie vragen door het verkopen van de kost van financiering. Dit zal zich vertalen in een hoger rendement dat deze geldschieters vragen op hun geïnvesteerd kapitaal. Dit gezegd zijnde, is het dus niet verwonderlijk dat ondernemingen interne financiering prefereren. De mate van informatieasymmetrie is hier zo goed als verwaarloosbaar. Het feit dat aandelen pas in laatste instantie ter financiering worden

De Haan, L. & Hinloopen, J., (2003). Preference hierarchies for internal finance, bank loans, bond and share issues: evidence for Dutch firms. *Journal of Empirical Finance*, 10, 661 – 681.

³⁶³ Myers, S. C., (1984). The capital structure puzzle. *Journal of finance*, 39, 575-592.

aangewend, is dan weer te wijten aan de grote mate van informatieasymmetrie. Als gevolg hiervan wordt de aandelenprijs vaak niet correct weergegeven.³⁶⁴

Gezien het feit dat dit onderzoek zich richt tot de KMO's, verdient het toch enige aanbeveling om na te gaan welke impact deze theorie op deze ondernemingen heeft. In een studie van Swinnen, Voordeckers en Vandemaele (2005) werd evidentie gevonden die erop wijst dat de *pecking order theory* het meest van belang en van toepassing is voor de kapitaalstructuur van KMO's. Ook deze ondernemingen zullen hun financieringsbehoefte dus afstemmen op de aan- of afwezigheid van voldoende interne financieringsmiddelen.³⁶⁵

³⁶⁴ Laveren, E., Engelen, P.J., Limère, A. & Vandemaele, S., (2009). *Handboek financieel beheer*. Antwerpen: Intersentia, p. 446.

³⁶⁵ Swinnen, S., Voordeckers, W., Vandemaele, S., (2005). *Capital structure in SMEs: Pecking Order versus Static Trade-off, bounded rationality and the behavioural principle*. Opgevraagd op 18 april 2012 via http://www.efmaefm.org/efma2005/papers/250-swinnen_paper.pdf.

Hoofdstuk 3: De situering van de voorafbetalingen

Het onderzoek dat gevoerd zal worden, betreft het gebruik van de financieringsbron 'schulden met betrekking tot belastingen' voor en door KMO's. Vandaar dat hier eerst dieper zal worden ingegaan op de situering van de voorafbetalingen binnen de vennootschapsbelasting. Nadien zal de aandacht gevestigd worden op het begrip 'voorafbetaling' en hoe het systeem van voorafbetalen in zijn werk gaat.

3.1 Vennootschapsbelasting

In België vormen belastingen de grootste bron van inkomsten voor de overheid. Deze inkomsten worden voornamelijk gehaald uit de inkomens die verworven werden uit het uitoefenen van een beroep of een winstgevende activiteit. Enerzijds zijn er de natuurlijke personen die een bepaald percentage aan belastingen betalen op hun inkomen, dit wordt de personenbelasting genoemd. Anderzijds zijn er ook de rechtspersonen die hun steentje moeten bijdragen aan de schatkist, zij betalen vennootschaps- of rechtspersonenbelasting. Let wel dat niet iedereen verplicht is om een van voorgaande soorten belastingen te betalen. In het eerste deel van deze masterproef werd kort ingegaan op de vennootschapsbelasting. Teneinde een goed begrip van de voorafbetalingen te verkrijgen, dient echter een ietwat uitgebreidere uiteenzetting rond de vennootschapsbelasting te gebeuren. De wettelijke bepalingen inzake de vennootschapsbelasting zijn terug te vinden in de artikelen 179 tot en met 219bis.³⁶⁶

3.1.1 Toepassingsgebied

Gezien het feit dat we ons enkel zullen richten tot de voorafbetalingen binnen de vennootschapsbelasting, moet er eerst worden nagegaan wie er onder het toepassingsgebied van deze belasting valt. Artikel 179 van het Wetboek van Inkomstenbelastingen 1992 bepaalt wie bij wet verplicht wordt deze belasting te betalen. In de eerste plaats worden de binnenlandse vennootschappen ertoe verplicht om vennootschapsbelasting te betalen. Artikel 2, paragraaf 1, 5b bepaalt met betrekking tot de binnenlandse vennootschappen het volgende: "*enigerlei vennootschap die in België haar maatschappelijke zetel, haar voornaamste inrichting of haar zetel van bestuur of beheer heeft en niet van de vennootschapsbelasting is uitgesloten*".³⁶⁷ Daarenboven behoren ook de gemeentespaarkassen tot de groep die gebonden wordt aan het betalen van vennootschapsbelasting. In artikel 124 van de nieuwe gemeentewet staat een beschrijving van deze gemeentespaarkassen. Tot slot zijn tevens de organismen voor de financiering van pensioenen ook verplicht vennootschapsbelasting te betalen. In artikel 8 van de wet van 27 oktober 2006 betreffende het toezicht op instellingen voor bedrijfspensioenvoorzieningen kan dit teruggevonden worden.

³⁶⁶ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 230 – 262.

³⁶⁷ Ibidem, p. 149.

Niet elke rechtspersoon wordt ertoe gehouden vennootschapsbelasting te betalen. Een overzicht van de rechtspersonen die als het ware worden vrijgesteld van de vennootschapsbelasting, wordt in artikel 180 van het W.I.B. '92 gegeven.³⁶⁸ Bovendien zijn er nog enkele speciale gevallen met als meest bekende de zogenaamde verenigingen zonder winstoogmerk (VZW's). Indien deze VZW's geen onderneming exploiteren of geen verrichtingen doen die als winstgevend beschouwd kunnen worden, maken ze deel uit van het toepassingsgebied van de rechtspersonenbelasting. In het andere geval worden VZW's wel onderworpen aan vennootschapsbelasting. Hiertoe dienen ze zich enkel bezig te houden met activiteiten die een onderdeel vormen van de lijst van toegelaten bezigheden in artikel 182 van het W.I.B. '92 of dienen ze werkzaam te zijn in bepaalde bevoorrechte gebieden die in artikel 181 W.I.B. '92 bedoeld worden.³⁶⁹

3.1.2 Grondslag

Over het algemeen kan gesteld worden dat de inkomsten die verworven worden als gevolg van de ondernemingsactiviteiten belastbaar zijn. Hiermee worden dus de winsten die een vennootschap maakt, bedoeld. Om precies te weten welk gedeelte van de winst moet worden afgestaan aan de belastingadministratie, moeten er nog tal van factoren in rekening gebracht worden. Er wordt steeds uitgegaan van het belastbare resultaat dat op het einde van het boekjaar, na de boekhoudkundige verwerking, overblijft.³⁷⁰ Hieronder wordt een schema weergegeven met betrekking tot de berekening van het resultaat van het boekjaar.

Figuur 11: Berekening van het resultaat van het boekjaar voor belastingen

	Bedrijfsresultaat
+	Financieel resultaat
<hr/>	
=	Resultaat uit de gewone bedrijfsvoering
+	Uitzonderlijk resultaat
<hr/>	
=	Resultaat van het boekjaar voor belastingen

Bron: Mercken & Siau (2004, p. 128)

In tegenstelling tot de personenbelasting is het belastbaar tijdperk bij de vennootschapsbelasting niet noodzakelijk gelijk aan het kalenderjaar. Voor vennootschappen valt het belastbaar tijdperk veelal samen met het boekjaar dat deze vennootschappen hanteren. Zo zullen de regels met betrekking tot het aanslagjaar 2012 toegepast worden voor de aanslagen van de vennootschappen die tussen 31 december 2011 en 30 december 2012 hun boekjaar hebben afgesloten.³⁷¹

Er dient opgemerkt te worden dat het hierboven gaat om de boekhoudkundige winst die de basis vormt voor de berekening van het belastbaar resultaat. Het is echter zo dat aan de

³⁶⁸ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, pp. 230 – 231.

³⁶⁹ Ibidem, pp. 231 – 232.

³⁷⁰ Mercken, R. & Siau, C., (2004). *Boekhouding en financiële rapportering*. Antwerpen: Garant, p. 128.

³⁷¹ Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*, p. 77.

boekhoudkundige winst een aantal aanpassingen moeten worden doorgevoerd opdat het fiscaal resultaat, het resultaat waarop de effectieve belasting berekend wordt, kan worden vastgesteld. Een eerste aanpassing impliceert de vrijstelling van bepaalde winsten, die verkregen werden tijdens het boekjaar. Daarnaast zijn er verscheidene kosten die ten laste van het boekhoudkundig resultaat kunnen worden genomen, maar niet fiscaal aftrekbaar zijn. Een soortgelijk probleem duikt op bij de afschrijvingen, niet alle afschrijvingen die volgens de boekhoudregels worden toegelaten, worden ook geaccepteerd binnen het belastingstelsel. Een vennootschap heeft bezittingen, aangeduid met de algemene term activa maar heeft daarnaast ook passiva, waaronder het vermogen van de onderneming geplaatst kan worden. De reële waarden van activa en passiva kunnen verschillen van de boekhoudkundige waarden en dit dient ook aangepast te worden voor men kan overgaan tot de berekening van de vennootschapsbelasting.³⁷²

Naast de voorgaande verschillen zijn er ook verschillen mogelijk betreffende de fiscale aftrekposten waar rekening mee moet gehouden worden. Om dan tot het fiscale resultaat te komen, wordt het boekhoudkundige resultaat als basis genomen. Vervolgens dienen enkele stappen te worden ondernomen. Ten eerste worden de componenten van de fiscale winst opgeteld. Het gaat om de uitgekeerde winsten, verworpen uitgaven en de reserves. Nadien wordt nagegaan welke oorsprong de winst heeft en naargelang de oorsprong wordt de winst ingedeeld in winst van Belgische oorsprong en/of winst van buitenlandse oorsprong. Hierna worden de niet-belastbare delen verrekend. Tot slot zijn er nog enkele specifieke aftrekposten, namelijk die voor de definitief belaste inkomsten en vrijgestelde roerende inkomsten, de aftrek voor octrooi-inkomsten, de aftrek voor risicokapitaal, de aftrek van de vroegere verliezen en de investeringsaftrek. Het bedrag dat hierna bekomen wordt, is de nettowinst, ook wel de belastbare grondslag genoemd. Het gaat hier echter wel om een zeer beknopt overzicht om tot de belastbare winst te komen.³⁷³ Een uitgebreide uiteenzetting zou ons doen afwijken van de essentie, namelijk de voorafbetalingen.

3.1.3 Berekening

Nadat de belastbare grondslag bepaald is, kan overgegaan worden tot de effectieve berekening van de vennootschapsbelasting. Artikel 215 van het W.I.B. '92 bepaalt met betrekking tot de belastingtarieven het volgende: *"Het tarief van de vennootschapsbelasting bedraagt 33pct. Wanneer het belastbare inkomen niet meer dan 322.500 EUR bedraagt, wordt de belasting evenwel als volgt vastgesteld:*

1° op de schijf van 0 tot 25.000 EUR: 24,25 pct;

2° op de schijf van 25.000 EUR tot 90.000 EUR: 31 pct;

*3° op de schijf van 90.000 EUR tot 322.500 EUR: 34,50 pct.*³⁷⁴

³⁷² Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*, p. 78.

³⁷³ De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco, pp. 126 – 128.

³⁷⁴ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 260.

Bovenop deze tarieven wordt krachtens artikel 463bis van het W.I.B. '92 een aanvullende crisisbijdrage van drie procent gerekend.³⁷⁵ Over het algemeen zal het tarief van de vennootschapsbelasting dus 33,99 procent (33% + 3% van 33%) bedragen. Indien de vennootschap echter aan de voorwaarden, opgesomd in artikel 215, voldoet, kan een verminderd belastingtarief worden vastgelegd zoals dat hierboven werd beschreven. Daarnaast kan de vennootschapsbelasting echter ook verhoogd worden doordat er geen of te weinig tussentijdse betalingen plaatsvonden, deze worden aangeduid met de term 'voorafbetalingen'.

3.2 Voorafbetalingen

De reden van de introductie van het systeem van voorafbetalingen in het fiscaal stelsel, vindt haar oorsprong in de achterliggende drijfveer van de fiscus om bedrijfsvoorheffingen, voorheffingen voor roerende en onroerende inkomsten te vorderen. De overheid wil namelijk een betere afstemming van het moment van belastingsinning en het moment waarop een inkomen gegenereerd wordt.³⁷⁶ Daarenboven kan het ook als positief ervaren worden door de ondernemingen omdat de betaling van de belastingschuld op die manier meer gespreid verloopt en er tevens een belastingvermeerdering kan worden vermeden of een belastingvermindering, zogenaamde bonificatie, kan worden verkregen.

Over het algemeen geldt namelijk een belastingvermeerdering op het beroepsinkomen van zelfstandigen, bedrijfsleiders, beoefenaars van vrije beroepen en ambten. Ook voor het beroepsinkomen dat de meewerkende echtgenoot van de voorgaande belastingplichtigen verkrijgt uit zijn of haar bijdrage op het gebied van arbeid, geldt een vermeerdering van de belasting. Niet enkel deze natuurlijke personen zijn onderworpen aan de belastingverhoging, maar ook de binnenlandse en buitenlandse vennootschappen die in België onderworpen zijn aan de vennootschapsbelasting of aan de vennootschapsbelasting in het kader van de belasting der niet-inwoners. Tot slot zijn ook de intercommunales, de samenwerkingsverbanden en projectverenigingen die aan de rechtspersonenbelasting zijn onderworpen, onderhevig aan een belastingvermeerdering.³⁷⁷ Hieruit blijkt dat er geen vermeerdering geldt voor de belastingplichtigen, natuurlijk personen, die onderhevig zijn aan de personenbelasting. Bovendien bepaalt artikel 218, paragraaf 2 van het W.I.B. '92 dat het principe van de belastingvermeerdering niet van kracht is voor vennootschappen die op basis van artikel 15 van het Wetboek van Vennootschappen als klein worden beschouwd en zich nog binnen de eerste drie boekjaren na hun oprichting bevinden.³⁷⁸ Tot slot is er ook geen vermeerdering verschuldigd wanneer een natuurlijk persoon zich pas in 2010, 2011 of 2012 als zelfstandige laat erkennen.³⁷⁹ Gezien het feit dat we

³⁷⁵ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 359.

³⁷⁶ Mercken, R. & Siau, C., (2004). *Boekhouding en financiële rapportering*. Antwerpen: Garant, p. 132.

³⁷⁷ *Voorafbetalingen – aanslagjaar 2013*. (2012). Opgevraagd op 19 april 2012 via http://www.ejustice.just.fgov.be/doc/rech_n.htm.

³⁷⁸ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 261.

³⁷⁹ *Voorafbetalingen – aanslagjaar 2013*. (2012). Opgevraagd op 19 april 2012 via http://www.ejustice.just.fgov.be/doc/rech_n.htm.

ons in dit onderzoek richten tot de binnenlandse vennootschappen, en meer bepaald de KMO's, zal er verder enkel worden ingegaan op het principe van de vermeerdering en de voorafbetalingen voor deze vennootschappen. Voor wat betreft de regelgeving rond deze aspecten, zal uitgegaan worden van de meest recente, namelijk die wat op 21 maart 2012 in het Belgisch Staatsblad werd bekend gepubliceerd.

De hiervoor vernoemde vennootschappen, of beter KMO's, zijn dus onderhevig aan een vermeerdering van de vennootschapsbelasting indien geen of onvoldoende voorafbetalingen verricht worden tijdens het jaar. De vermeerdering wordt berekend op het totale belastbare inkomen. Voor het aanslagjaar 2013 bestaat dit inkomen uit de inkomsten van het jaar 2012 voor de ondernemingen wiens boekjaar overeenkomt met het kalenderjaar. Voor de ondernemingen wiens boekjaar wordt beëindigd voor 31 december 2013, en dus niet het kalenderjaar in acht nemen, is de vermeerdering van toepassing op de inkomsten die voor 31 december 2013 worden verkregen.³⁸⁰

De basis voor de berekening van de vermeerdering bedraagt 103 procent van de belasting die betaald dient te worden voor de inkomsten die onderhevig zijn aan de vermeerdering, verminderd met de voorheffingen en verrekenbare bestanddelen zoals belastingkredieten en dergelijke meer betreffende voornoemde inkomsten. Voor het aanslagjaar 2013 bedraagt het verhogingspercentage dat hierop moet worden toegepast 2,25 procent.³⁸¹ Om het precieze bedrag van de vermeerdering te bekomen, dient de basis vermenigvuldigd te worden met dit tarief. Er dient opgemerkt te worden dat er enkele uitzonderingen van kracht zijn in verband met de verschuldigde vermeerdering. Het is namelijk zo dat artikel 163 van het W.I.B. '92 bepaalt dat de vermeerdering niet moet worden betaald, indien het bedrag kleiner is dan één procent van de totale belastingschuld die als basis voor de berekening geldt of indien het bedrag kleiner is dan 40 euro.³⁸²

Om de bovenstaande vermeerdering te vermijden, heeft de wetgever voorzien in de mogelijkheid om voorafbetalingen te verrichten tijdens het jaar. Het precieze bedrag dat vooraf moet worden betaald, varieert van vennootschap tot vennootschap, maar deze kan het bedrag wel min of meer schatten. Hiertoe dient de vennootschap in de eerste plaats de grootte van de inkomsten, die de grondslag vormen voor de berekening van de verschuldigde belasting, te ramen. Daarna moet geschat worden hoeveel de belastingschuld, die dient als basis om de vermeerdering te bepalen, zal bedragen. Dit bedrag moet worden vermenigvuldigd met 103 procent en de verrekenbare bestanddelen, als die er al zijn, worden in mindering gebracht van dit bedrag. Het belastingsbedrag dat uiteindelijk overblijft, is de geraamde belastingschuld, weliswaar voor een heel jaar.³⁸³ Voorafbetalingen dienen echter zo een vier maal per jaar te gebeuren en bijgevolg wordt dat

³⁸⁰ *Voorafbetalingen – aanslagjaar 2013*. (2012). Opgevraagd op 19 april 2012 via http://www.ejustice.just.fgov.be/doc/rech_n.htm.

³⁸¹ Ibidem.

³⁸² Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 223.

³⁸³ *Voorafbetalingen – aanslagjaar 2013*. (2012). Opgevraagd op 19 april 2012 via http://www.ejustice.just.fgov.be/doc/rech_n.htm.

bedrag dus gedeeld door vier en afgerond naar het dichtstbijzijnde tiental. Zo wordt het bedrag bekomen dat ieder kwartaal gestort kan worden als zijnde een voorafbetaling.³⁸⁴ Er moet echter opgemerkt worden dat het de vennootschap vrij staat om te opteren voor een andere verdeling. Het is dus niet zo dat er ieder kwartaal exact één vierde betaald moet worden.

De uitdaging voor de vennootschappen bestaat er dus in om een goede raming te maken van de inkomsten en ook van de belastingschuld om op die manier een concreet beeld te verkrijgen van het bedrag aan voorafbetalingen dat zal moeten betaald worden. Het komt er bovendien op aan om het geraamde bedrag van voorafbetalingen zo dicht mogelijk bij de werkelijkheid te doen aansluiten. Als een vennootschap hierin slaagt, en dus bij benadering het totale bedrag dat de belastingschuld voorstelt vooraf betaald heeft, dan wordt de vermeerdering beperkt tot het niet-geraamde gedeelte van de belastingschuld.

Met betrekking tot het effectief verrichten van voorafbetalingen worden er tevens termijnen vooropgesteld. Hiertoe wordt het aanslagjaar ingedeeld in kwartalen. Per kwartaal wordt een bepaalde datum aangeduid die geldt als uiterste richtdatum voor het verrichten van de voorafbetalingen voor het betreffende aanslagjaar. Voor het aanslagjaar 2013, het inkomstenjaar 2012, is de datum voor het eerste kwartaal 10 april 2012. Voor het tweede kwartaal is dit uiterlijk 10 juli 2012. De uiterlijke datum om de voorafbetalingen te doen in het derde kwartaal is 10 oktober 2012. Tot slot geldt 20 december als laatste datum voor het vierde en laatste kwartaal van het aanslagjaar 2013.³⁸⁵ Wanneer de betalingen in de hiervoor genoemde kwartalen worden verricht, dan zullen de vennootschappen hier een voordeel voor verkrijgen. De vermeerdering waaraan de vennootschappen onderworpen zijn, zal verminderd worden met de voordelen die te danken zijn aan het feit dat er voorafbetalingen gedaan werden.³⁸⁶ Het spreekt voor zich dat er geen voordelen zijn voor vennootschappen die ervoor gekozen hebben geen voorafbetalingen te doen. De grootte van de voordelen is afhankelijk van de grootte en het tijdstip van de voorafbetalingen. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de voordelen per kwartaal, in percentages wel te verstaan, die een vennootschap geniet dankzij het verrichten van voorafbetalingen.

³⁸⁴ *Voorafbetalingen – aanslagjaar 2013*. (2012). Opgevraagd op 19 april 2012 via http://www.ejustice.just.fgov.be/doc/rech_n.htm.

Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 223.

³⁸⁵ *Voorafbetalingen – aanslagjaar 2013*. (2012). Opgevraagd op 19 april 2012 via http://www.ejustice.just.fgov.be/doc/rech_n.htm.

Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 223.

³⁸⁶ *Voorafbetalingen – aanslagjaar 2013*. (2012). Opgevraagd op 19 april 2012 via http://www.ejustice.just.fgov.be/doc/rech_n.htm.

Tabel 32: Voordelen met betrekking tot voorafbetalingen

Tijd	Voordeel in %
Kwartaal 1	3,00
Kwartaal 2	2,50
Kwartaal 3	2,00
Kwartaal 4	1,50

Bron: Haelterman, Maes & Van Orshoven (2010, p. 223)

Het gemiddelde van de bovenstaande percentages bedraagt 2,25%. Per kwartaal wordt het bedrag dat dan vooraf betaald wordt, vermenigvuldigd met het percentage dat in bovenstaande tabel kan worden teruggevonden. Hetzelfde proces wordt doorlopen voor alle kwartalen en dan worden alle producten samengeteld. Let wel dat deze percentages niet gelden voor alle vennootschappen. Ze zijn alleen van toepassing voor de vennootschappen die hun voorafbetalingen verdelen over vier kwartalen.

Op basis van het voorgaande heeft de wetgever in artikel 159 bepaald dat de vermeerdering uiteindelijk gelijk zal zijn aan het positieve verschil tussen het totale bedrag van de vermeerdering en het totaal bedrag aan voorafbetalingen die verricht werden.³⁸⁷ In wezen is het eveneens mogelijk dat er te veel vooraf betaald werd, omdat de geraamde belastingschuld de effectieve belastingschuld overtrof. Het gedeelte dat te veel vooraf betaald werd, zal dan worden terugbetaald. Indien een onderneming ervoor opteert om geen voorafbetalingen te doen, dan zal ze het totaal bedrag van de vermeerdering moeten betalen.

³⁸⁷ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 223.

Hoofdstuk 4: Determinanten van schulden met betrekking tot belastingen als financieringsbron

In dit hoofdstuk zullen een aantal determinanten van het gebruik van voorafbetalingen als financieringsbron besproken worden. Het is echter zo dat er nauwelijks relevante literatuur te vinden is rond deze bron van financiering, en dat er maar weinig of geen onderzoek naar werd gedaan. Vandaar dat we, voor de determinanten van deze financieringsbron, een beroep hebben gedaan op een onderzoek van Asselbergh (2002). Hierin werd namelijk onderzocht in welke mate Belgische ondernemingen, die een beperkte toegang hebben tot de financiële markten, gebruik maken van *trade credit* en *factoring* als financieringsbron.³⁸⁸ In grote mate kan dit onderzoek een bron van inspiratie zijn voor het onderzoek naar het gebruik van voorafbetalingen als financieringsbron omdat het bij voorafbetalingen, zoals bij *trade credit*, om een vorm van operationele financiering gaat. Dit impliceert dat het om een financiering gaat die voortvloeit uit de operationele activiteit. Er dient wel opgemerkt te worden dat er geen specifieke post voorafbetalingen terug te vinden is in de balans, noch in de resultatenrekening. Het is echter zo dat het niet of minder voorafbetalen boekhoudkundig resulteert in een grotere uitstaande schuld met betrekking tot belastingen. Het al dan niet aanwenden van die voorafbetalingen als financieringsbron zal dus een invloed hebben op de schulden met betrekking tot belastingen. Voor de bespreking van de determinanten zullen de argumenten uit de financiële theorie worden toegepast teneinde het beroep dat bedrijven doen op deze financieringsbron te kunnen verklaren. Op basis van deze bespreking zullen tot slot de verschillende hypothesen gevormd worden.

4.1 Groei van de onderneming

Over het algemeen kunnen ondernemingen zowel intern, als extern groeien. Indien een interne, organische, groei voorop wordt gesteld, dan zullen de ondernemingen veelal investeren in nieuwe producten en/of diensten, of zullen ze nieuwe markten proberen aan te spreken. Een externe groei impliceert echter dat de ondernemingen hun groei willen bereiken via een expansie. Om deze expansie of uitbreiding te bewerkstelligen, zullen er onder andere acquisities van ondernemingen plaatsvinden. Welke groeistrategie een onderneming kiest, zal afhangen van haar preferenties en haar middelen. Ze zal hoe dan ook moeten investeren om eender welke groei te kunnen verwezenlijken. Om deze investeringen en dus ook de groei te kunnen financieren, heeft een onderneming nood aan financiële middelen. Volgens de *pecking order theory* zal een onderneming interne middelen verkiezen boven externe. Indien ze toch een beroep zal moeten op externe financieringsmiddelen, dan zal ze extern vreemd vermogen verkiezen boven extern eigen vermogen.³⁸⁹

³⁸⁸ Asselbergh, G., (2002). Financing firms with restricted access to Financial markets: the use of trade credit and factoring in Belgium. *The European Journal of Finance*, 8, 2 – 20.

³⁸⁹ Myers, S. C., (1984). The capital structure puzzle. *Journal of Finance*, 39, 575-592.

Algemeen kan worden aangenomen dat de interne middelen van snel groeiende ondernemingen vaak ontoereikend zijn om deze groei te financieren.³⁹⁰ Zulke ondernemingen zullen vervolgens beroep moeten doen op extern vreemd vermogen, zoals financiële steun van kredietinstellingen.³⁹¹ Het voorgaande is dus in overeenstemming met wat eerder werd besproken omtrent de *pecking order theory*. In een studie van Durinck, Laveren en Lybaert (1998) werd er onderzocht of deze theorie ook van toepassing was op snel groeiende KMO's. Het onderzoek wees uit dat het antwoord affirmatief was, en bijgevolg dus ook KMO's zich in de eerste plaats tot interne financieringsmiddelen wendden. Pas wanneer deze volledig zijn uitgeput, zullen KMO's beroep doen op de externe middelen.³⁹²

Indien ondernemingen de externe financieringsmiddelen moeten aanspreken, dan zullen ze het extern vreemd vermogen boven het extern eigen vermogen verkiezen. Volgens De Haan en Hinlopen (2003) vertaalt dit zich in het feit dat de ondernemingen eerst gewone schulden, zoals leningen bij financiële kredietinstellingen, zullen aanwenden. Vervolgens zullen ze eerder converteerbare schulden verkiezen boven de uitgifte van aandelen. Het is echter zo dat winstgevende ondernemingen ook belastingschulden hebben.³⁹³ In het eerste hoofdstuk van dit deel werd reeds ingegaan op het feit dat een onderneming, teneinde haar uiteindelijke belastingschuld te verminderen, voorafbetalingen kan doen tijdens het jaar. Er werd toen ook vermeld dat de belastingadministratie vermeerderingen aanrekent indien een onderneming geen voorafbetalingen doet. In termen van externe financiering kan het voor een onderneming, en zeker voor een snel groeiende, echter toch aantrekkelijk zijn om geen voorafbetalingen te doen. Het geld blijft op die manier langer beschikbaar binnen de onderneming en kan bijgevolg aangewend worden ter financiering van haar groei.

Er kan dus gesteld worden dat hoe meer en hoe sneller een onderneming groeit, hoe meer behoefte ze zal hebben aan externe financieringsmiddelen. Dit onderzoek wordt echter gekaderd binnen het aspect van de voorafbetalingen. Vandaar dat het effect zal worden nagegaan van de groei van de onderneming op het al dan niet verrichten van voorafbetalingen. Op basis van het voorgaande kan dus gesteld worden dat hoe meer en hoe sneller een onderneming groeit, hoe meer nood ze zal hebben aan externe financiering, en hoe minder ze bijgevolg geneigd zal zijn om voorafbetalingen te doen. Hieruit kan de volgende hypothese worden gevormd:

H₁: Het gebruik van de financieringsbron 'schulden met betrekking tot belastingen' is positief gerelateerd tot de groei van een onderneming.

³⁹⁰ Hutchinson, P. & Ray, G., (1986). Surviving the financial stress of small enterprise growth. Curran J., J. Stanworth & D. Watkins, *The survival of the small firm*, vol. 1, Gower Aldershot, 248 p.

³⁹¹ Donckels, R., Cottyn, M., & Aerts, R., (1993). *KMO's ten voeten uit: van onderzoek tot actie*. Antwerpen: Roularta Books.

³⁹² Durinck E., Laveren, E. & Lybaert, N., (1998). De financieringskeuze van snelgroeiende Belgische industriële KMO's. *Working Paper 98-266, Oktober, UFSIA*, 46 p.

³⁹³ De Haan, L. & Hinlopen, J., (2003). Preference hierarchies for internal finance, bank loans, bond and share issues: evidence for Dutch firms. *Journal of empirical Finance*, 10, 661 – 681.

4.2 Liquide middelen van de onderneming

In een studie van Swinnen et al. (2005) werd evidentie geleverd dat erop wijst dat de *pecking order theory* het meest van toepassing is voor de kapitaalstructuur in KMO's. Dit betekent dus dat ook KMO's interne financiering verkiezen boven de externe.³⁹⁴ Een mogelijke en tevens toegankelijke bron van interne financiering, zouden de liquide middelen kunnen zijn. Deze worden in artikel 95, §1 van het Koninklijk Besluit van 30 januari 2001 tot uitvoering van het Wetboek van Vennootschappen omschreven als volgt: "*De liquide middelen omvatten, behalve de kasmiddelen en de te incasseren vervallen waarden, alleen tegoeden op zicht bij kredietinstellingen.*".³⁹⁵ Het is echter zo dat ook de geldbeleggingen een interne financieringsbron kunnen zijn. Deze worden namelijk aangewend met het oog om ze op korte termijn terug te gelde te maken.³⁹⁶ Over het algemeen worden de geldbeleggingen onderverdeeld in de eigen aandelen en de overige aandelen. Met betrekking tot deze laatste vermeld het Koninklijk Besluit van 30 januari 2001 het volgende: "*Onder die post worden opgenomen de vorderingen op kredietinstellingen, uit termijndeposito's, alsmede de met beleggingsdoeleinden verkregen effecten die niet het kenmerk hebben van financiële vaste activa. De aandelen in verbonden ondernemingen of in ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat, mogen niet onder deze post worden opgenomen, tenzij het om effecten gaat die zijn verkregen of waarop is ingeschreven met het oog op de wederafstand daarvan, of tenzij ze, krachtens een beslissing van de vennootschap, bestemd zijn om binnen twaalf maanden te worden gerealiseerd.*".³⁹⁷ Er dient evenwel opgemerkt te worden dat, binnen het bestek van dit onderzoek, de geldbeleggingen deel uit maken van de liquide middelen.

Wanneer KMO's dus interne financieringsmiddelen nodig hebben zijn de liquide middelen en de geldbeleggingen wellicht de voornaamste bronnen die ze hiervoor kunnen aanwenden. Des te meer liquide middelen en geldbeleggingen een onderneming heeft, des te minder nood ze zal hebben om op korte termijn financiering aan te trekken. Bovendien is het ook zo dat naarmate de hoeveelheid liquide middelen en geldbeleggingen toeneemt, de liquiditeitspositie van de onderneming zal worden verbeterd. Het spreekt voor zich dat dit natuurlijk bevorderlijk is voor de onderneming wanneer ze beroep doet op externe financiering, zoals het aangaan van leningen bij kredietinstellingen.³⁹⁸ Het is echter zo dat deze instellingen een bepaalde kost, onder de vorm van interesten, aanrekenen op het bedrag dat ze aan de onderneming verstrekken. Net zoals dat voor groeiende KMO's het geval was, kunnen ook de KMO's die een gebrek aan liquide middelen hebben, een externe financieringsbron vinden in het minder of niet voorafbetalen van belastingen. Het is

³⁹⁴ Swinnen, S., Voordeckers, W., Vandemaele, S., (2005). *Capital structure in SMEs: Pecking Order versus Static Trade-off, bounded rationality and the behavioural principle*. Opgevraagd op 15 april 2012 via http://www.efmaefm.org/efma2005/papers/250-swinnen_paper.pdf.

³⁹⁵ *Koninklijk Besluit van 30 januari 2001 tot uitvoering van het wetboek van vennootschappen.* (z.d.) Opgevraagd op 15 april 2012 via <http://www.nbb.be/DOC/BA/JUR/ENT/KB20010130%20sept2009.pdf>.

³⁹⁶ Jorissen, A., Lybaert, N., Reyns, C. & Vanneste, J., (2009). *Financial accounting*. Antwerpen: De Boeck, p. 377.

³⁹⁷ *Koninklijk Besluit van 30 januari 2001 tot uitvoering van het wetboek van vennootschappen.* (z.d.) Opgevraagd op 15 april 2012 via <http://www.nbb.be/DOC/BA/JUR/ENT/KB20010130%20sept2009.pdf>.

³⁹⁸ Rodriguez-Rodriguez, O. M., (2006). Trade Credit in Small and Medium Size Firms: An Application of the System Estimator With Panel Data. *Small Business Economics*, 27, 103 – 126.

echter zo dat er ook hier een bepaalde kost, namelijk een belastingvermeerdering, aan vast hangt. In het Wetboek van Inkomstenbelastingen wordt dit in artikel 218 als volgt bepaald: "*§1. De belasting berekend overeenkomstig de artikelen 215 tot 217 wordt eventueel vermeerderd zoals vermeld in de artikelen 157 tot 168, ingeval geen of ontoereikende voorafbetalingen zijn gedaan. [...]*".³⁹⁹

Uit het voorgaande kan dus gesteld worden dat een onderneming er alle belang bij heeft om voldoende liquide middelen aan te houden teneinde de extra kost van interesten of de belastingvermeerdering niet te moeten betalen. Op basis van hiervan kan de volgende hypothese worden geformuleerd:

H₂: Het gebruik van de financieringsbron 'schulden met betrekking tot belastingen' is negatief gerelateerd tot de hoeveelheid liquide middelen van een onderneming.

4.3 Inhoudingsratio

Een winstgevende onderneming kan, al naargelang het voorstel van de Raad van Bestuur, haar winsten op meerdere manieren bestemmen. Zo kan ze de winsten onder de vorm van dividenden, respectievelijk tantièmes uit keren aan de aandeelhouders, respectievelijk bestuurders en directieleden. Daarnaast kan de Raad van bestuur ook voorstellen om de gegenereerde winsten in de onderneming te houden, dus te reserveren teneinde haar kapitaal te versterken. Een laatste mogelijkheid bestaat er in de winsten over te dragen naar het volgend boekjaar, maar in de praktijk wordt dit meestal gedaan wanneer de onderneming een verlies geleden heeft.⁴⁰⁰

Ondernemingen die nood hebben aan financiering, zullen er vaker voor kiezen om de gegenereerde winsten op te nemen in de reserves. Naast een versterking van het kapitaal zorgt dit ook voor een toename aan interne financieringsmiddelen. Hoe meer winst er wordt gereserveerd, hoe meer winst er wordt ingehouden en des te hoger de inhoudingsratio zal zijn. Dit kengetal geeft meer informatie over de verdeling van de winst, namelijk welk deel werd uitgekeerd en welk deel werd ingehouden. Daar de interne middelen van groot belang zijn ter financiering, is het dus nuttig om te kijken of er een bepaald verband kan vastgesteld worden tussen enerzijds de inhoudingsratio en anderzijds de alternatieve financieringsbron 'schulden met betrekking tot belastingen'.

Swinnen et al. (2005) toonden reeds aan dat de *pecking order theory* vooral van toepassing is op de KMO's. Deze ondernemingen spreken dus eerst hun interne financieringsmiddelen aan alvorens ze beroep doen op externe middelen. Dit is voornamelijk te wijten aan het feit er volgens de *pecking order theory* een informatieasymmetrie aanwezig is tussen de onderneming en de kredietverleners. Het gevolg hiervan is natuurlijk dat extern vreemd en eigen vermogen duurder is dan intern vermogen, omdat het een extra kost van risico met zich meebrengt waarvoor de

³⁹⁹ Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure, p. 261.

⁴⁰⁰ Jorissen, A., Lybaert, N., Reyens, C. & Vanneste, J., (2009). *Financial accounting*. Antwerpen: De Boeck, p. 181.

kredietverleners vergoed willen worden. Michaelsen, Chittenden en Poutziouris (1999) toonden aan dat het extern eigen vermogen de minst geprefereerde financieringsbron is, omdat de aandeelhouders vergoed willen worden voor het risico dat ze lopen door kapitaal te verstrekken aan de onderneming. Een onderneming kan echter ook een financieringsbron vinden in het niet of minder voorafbetalen van belastingen, maar ook hier dient vermeld te worden dat er een kost, in termen van belastingvermeerdering, aan vast hangt.

Des te meer interne middelen, als gevolg van de operationele activiteit, er worden aangewend, des te kleiner de behoefte van de onderneming aan toekomstige externe financiering. Dit onderzoek richt zich tot het nagaan van het gebruik van schulden met betrekking tot belastingen als financieringsbron. Dit is eigenlijk een externe bron van financiering die, als ze wordt aangewend, zal resulteren in een grotere uitstaande schuld ten aanzien van de belastingadministratie. Eerder werd reeds aangehaald dat het gebruik van deze financieringsbron een extra kost, onder de vorm van belastingvermeerdering, met zich meebrengt. Op basis van het voorgaande kan dan ook de volgende hypothese naar voren gebracht worden:

H₃: Het gebruik van de financieringsbron 'schulden met betrekking tot belastingen' is negatief gerelateerd tot de inhoudingsratio van een onderneming.

4.4 Grootte van de onderneming

De grootte van een onderneming heeft een invloed op de informatieasymmetrie en de mogelijkheid om externe financieringsmiddelen te genereren. Berryman (1982) stelde in zijn studie reeds vast dat er een negatief verband bestaat tussen de grootte van een onderneming en de kans op insolventie.⁴⁰¹ De solvabiliteit is een indicator voor de mate waarin een onderneming haar verplichtingen, met betrekking tot de opgenomen schulden, kan nakomen. Uit de studie van Berryman (1982) kan dus geconcludeerd worden dat hoe groter de onderneming is, hoe kleiner de kans dat deze onderneming niet in staat zal zijn om haar schuldeisers terug te betalen. De solvabiliteit van een onderneming is een belangrijke factor waarmee financiële instellingen rekening houden bij het toekennen van kredieten. Gezien het feit dat kleine ondernemingen verondersteld worden meer kans te maken op insolventie, is het voor hen niet zo evident om kredieten te verkrijgen bij financiële instellingen. Deze instellingen zullen namelijk zo weinig mogelijk risico's willen nemen.

Het is echter ook zo dat kleine ondernemingen, vanwege de informatieasymmetrie, een beperkte toegang hebben tot de financiële markten.⁴⁰² Voor kleine ondernemingen is het niet alleen moeilijker om een krediet te krijgen, maar ook de uitgifte van aandelen met het oog op een

⁴⁰¹ Berryman, J., (1982). Small business uniqueness and the theory of financial management. *Journal of Small Business Finance*, 25, 43-59.

⁴⁰² Asselbergh, G., (2002). Financing firms with restricted access to Financial markets: the use of trade credit and factoring in Belgium. *The European Journal of Finance*, 8, 2 – 20.

Mason, C. M. & Harrison, R. T., (1991), The small firm equity gap since Bolton. *J. Stanworth and C. Gray (eds.) Bolton 20 Years On: The Small Firm in the 1990s*, London: Paul Chapman, 112-150.

kapitaalverhoging is niet evident voor zulke ondernemingen. Volgens Scholtens (1999) ligt de informatieasymmetrie aan de basis van dit probleem. Het is namelijk zo dat ondernemingen over meer informatie beschikken dan hun mogelijke kredietverleners. Dit maakt het voor de kredietverleners moeilijk om een inzicht te verschaffen in de werking van de onderneming, en hierdoor zullen ze afgeremd worden om te investeren in een kleine onderneming.⁴⁰³ De oorzaak, die de basis van dit probleem vormt, ligt in het feit dat de openbaarmakingsverplichtingen verschillend zijn voor zowel grote als kleine en middelgrote ondernemingen. Zo moeten grote ondernemingen het volledig boekhoudschema volgen, waar dat kleinere ondernemingen kunnen opteren voor een vereenvoudigd schema. De cijfers die in de jaarrekeningen van grote ondernemingen worden opgenomen, staan de gebruikers toe om op basis hiervan een juiste conclusie te trekken of een juiste beslissing te nemen. Gezien het feit dat kleinere ondernemingen een verkort schema mogen toepassen, blijft er een soort van informatieasymmetrie bestaan tussen de onderneming en de gebruikers van de jaarrekening. Dit heeft natuurlijk tot gevolg dat kredietverleners in mindere mate worden aangezet om op basis van de jaarrekening te beslissen om al dan niet te investeren in de onderneming.

Uit het voorgaande blijkt dat de grootte van de onderneming een invloed uitoefent op de beschikbaarheid van externe financiering. Swinnen et al. (2005) toonden ook al aan dat de KMO's interne financiering verkiezen boven externe, en dat de *pecking order theory* voor deze ondernemingen dus opgaat.⁴⁰⁴ Het onderzoek dat hier gevoerd wordt, gaat na in welke mate ondernemingen de financieringsbron 'schulden met betrekking tot belastingen' gebruiken. Gezien het feit dat deze bron behoort tot de externe financiering met vreemd vermogen, zal deze worden aangewend nadat de interne middelen niet meer toereikend zijn. Er kan dus eigenlijk gesteld worden dat grote ondernemingen minder snel geneigd zijn om deze financieringsbron aan te wenden, en dat kleine en middelgrote ondernemingen sneller geneigd zullen zijn om minder of geen voorafbetalingen te doen. Op die manier blijft het geld langer aanwezig binnen de onderneming waardoor het kan worden aangewend ter financiering van de ondernemingsactiviteiten. Op basis van deze stelling kan de volgende hypothese gevormd worden:

H₄: Het gebruik van de financieringsbron 'schulden met betrekking tot belastingen' is negatief gerelateerd tot de grootte van een onderneming.

4.5 Leeftijd van de onderneming

Over het algemeen kan worden aangenomen dat jonge ondernemingen meer nood hebben aan financiële middelen in vergelijking met oudere ondernemingen. Het is echter zo dat deze laatste gemakkelijker beroep kunnen doen op externe financieringsmiddelen. Dit is te wijten aan het feit dat oudere ondernemingen, of ondernemingen die al langer actief zijn op de markt, al een soort

⁴⁰³ Scholtens, B., (1999). Analytical issues in external financing alternatives for SBEs. *Small Business Economics*, Vol. 12, n° 2, pp. 137-148.

⁴⁰⁴ Swinnen, S., Voordeckers, W., Vandemaele, S., (2005). *Capital structure in SMEs: Pecking Order versus Static Trade-off, bounded rationality and the behavioural principle*. Opgevraagd op 15 april 2012 via http://www.efmaefm.org/efma2005/papers/250-swinnen_paper.pdf.

van buffer hebben kunnen opbouwen. Bovendien hebben oudere ondernemingen vaak al meer bewezen in de markt dan jongere ondernemingen, die sneller geneigd zijn om grote risico's te nemen. Net zoals bij de grootte van de onderneming, speelt ook hier de zekerheid en stabiliteit die ondernemingen kunnen bieden aan potentiële kredietverleners een grote rol. Voor oudere ondernemingen is dit eenvoudiger dan voor de jonge ondernemingen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het gevolg is dat jonge ondernemingen moeilijker externe financieringsmiddelen kunnen aantrekken. Daarbij komt nog eens dat oudere ondernemingen vaak een bepaalde vertrouwensrelatie hebben opgebouwd met de externe kredietverleners. Dit is iets wat jongere ondernemingen nog niet hebben kunnen doen. Vaak vragen kredietverleners een soort van onderpand om een waarborg te hebben wanneer de onderneming in moeilijkheden zit. Opnieuw zullen enkel de oudere ondernemingen deze waarborg kunnen bieden en zullen jonge ondernemingen zich in een minder goede positie bevinden om dergelijke borg te kunnen verlenen.⁴⁰⁵

Het blijkt dus dat jonge ondernemingen moeilijker beroep kunnen doen op externe financiering dan oudere ondernemingen. Toch zijn het net de jonge ondernemingen die nood hebben aan externe financieringsmiddelen. Een mogelijke oplossing voor de externe financiering zou dan kunnen zijn om geen of minder voorafbetalingen te doen. Op die manier kan de onderneming dat geld aanwenden ter financiering van haar activiteiten. Hieruit komt voort dat jonge ondernemingen eerder niet geneigd zullen zijn om voorafbetalingen te doen omdat dit, in tegenstelling tot kredieten, een zeer toegankelijke financieringsbron is. Oudere ondernemingen zullen deze vorm van financiering minder aanwenden omdat ze om de hierboven vernoemde redenen gemakkelijker beroep kunnen doen op andere externe financieringsbronnen dan jongere ondernemingen. Naar aanleiding van deze omschrijving, kan de hypothese als volgt worden opgesteld:

H₅: Het gebruik van de financieringsbron 'schulden met betrekking tot belastingen' is negatief gerelateerd tot de leeftijd van een onderneming.

4.6 Financiële kosten van de onderneming

Binnen de schulden, onderscheiden we de financiële en operationele schulden. Aan de financiële schulden is een expliciet financieringskost verbonden, namelijk de periodiek te betalen interest. Ook aan operationele schulden, zoals schulden ten aanzien van leveranciers of belastingadministraties, is een kost verbonden. Het gaat hier echter wel om een impliciete kost, zoals het verlies van een korting ingeval van uitstel van betaling aan leveranciers of een belastingverhoging in geval van belastingsschulden. We gaan ervan uit dat het management een afweging maakt tussen de financiële en de operationele schulden en dat naarmate de kost van financiële schulden hoger ligt, het management meer geneigd zal zijn een beroep te doen op de

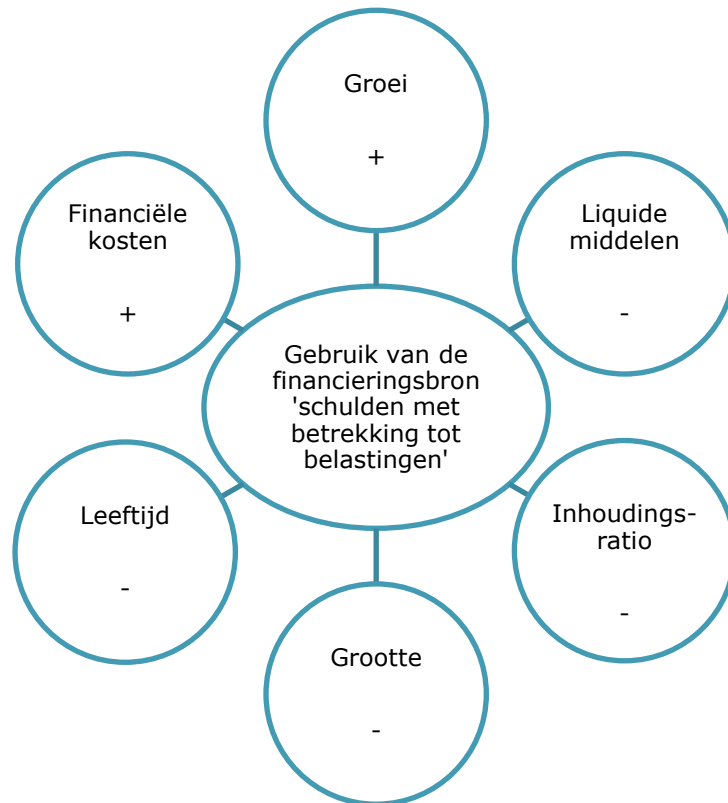
⁴⁰⁵ Laveren, E., (2001). De financieringsproblematiek van KMO's: een literatuurstudie. *Onderzoeksnota Universiteit Antwerpen*, 31 p.

³⁹³ Laveren, E., Engelen, P.J., Limère, A. & Vandemaele, S., (2009). *Handboek financieel beheer*. Antwerpen: Intersentia, pp. 609 – 622.

operationele schulden, en meer specifiek op 'schulden met betrekking tot belastingen'. De financiële kost kan ook een indicatie geven omtrent de toegang tot externe financiering. Het is namelijk zo dat hoe hoger de kost is, hoe moeilijker de toegang tot andere, goedkopere financieringsbronnen. Er dient evenwel opgemerkt te worden dat voor ondernemingen die financiële schulden zijn aangegaan, de netto-financiële kost lager ligt. Dit is te wijten aan het feit dat de interesten, verbonden aan deze financiële schulden, fiscaal aftrekbaar zijn van de belastbare winst. Dus is er een fiscaal voordeel verbonden aan de financiering met financiële schulden. De hypothese op basis van bovenstaande argumentatie, luidt als volgt:

H₆: Het gebruik van de financieringsbron 'schulden met betrekking tot belastingen' is positief gerelateerd tot de kost van financiële schulden van een onderneming.

4.7 Conceptueel model



Hoofdstuk 5: Methodologie

5.1 Dataverzameling

Om de hypothesen, die reeds geformuleerd werden in het vorige hoofdstuk, te testen zijn natuurlijk bepaalde data vereist. Deze gegevens werden verkregen via de databank van het Bureau van Dijk, namelijk Bel-First. In deze database kan zeer uitgebreide en gedetailleerde informatie van zowel Belgische, als Luxemburgse ondernemingen worden opgevraagd.

Uit deze databank worden de variabelen gehaald die nodig zijn om de hypothesen te testen, maar eerst moet er een bepaalde set van ondernemingen geselecteerd worden waarvoor die gegevens kunnen opgevraagd worden. Hiervoor werd er in de eerste plaats gefilterd op de kwantitatieve criteria die gelden bij KMO's. In het eerste hoofdstuk kunnen deze criteria worden teruggevonden. Voor dit onderzoek wordt geopteerd om de Belgische normen te hanteren daar het onderzoek enkel betrekking heeft op Belgische ondernemingen.

We hebben er echter voor gekozen om het criterium van het aantal personeelsleden aan te passen. Er werd geopteerd om als ondergrens te kiezen voor 10 personeelsleden om zo de zeer kleine ondernemingen, micro-ondernemingen genoemd, niet in de selectie te betrekken. Het gaat hierbij vooral om hele kleine vennootschappen zoals bakkers en dergelijke. Het opnemen van deze micro-ondernemingen in onze selectie zou zeker geen meerwaarde kunnen bieden aan het onderzoek. Daarnaast werd eveneens gekozen om de bovengrens te verruimen tot een maximum van 100 personeelsleden om zo toch een grotere groep ondernemingen te verkrijgen waaruit later een steekproef kan worden genomen. Het is immers zo dat ondernemingen met meer dan 100 werknemers altijd behoren tot de categorie grote onderneming, ongeacht hun balanstotaal en/of omzet. Na het filteren op de criteria van een KMO, wordt ervoor geopteerd om alle Luxemburgse bedrijven uit de tot dan toe bekomen selectie te filteren. In de lijst van ondernemingen die tot dan toe verkregen werd, zijn in principe alle sectoren vertegenwoordigd, indien ze er niet uitgefilterd werden door de vorige kenmerken waaraan ze moesten voldoen. De sectoren worden aangeduid met een activiteitscode NACE-BEL 2008. Hier werd gekozen om de financiële sectoren buiten beschouwing te laten. Dit impliceert dat de sectoren met code 64, 65 en 66 er werden uitgefilterd.

Na het uitvoeren van de voorgaande stappen wordt een bestand verkregen met maar liefst 28.501 ondernemingen. Uit deze 28.501 ondernemingen wordt vervolgens een steekproef getrokken van 2.850 ondernemingen. Via Microsoft Excel wordt iedere tiende rij geselecteerd om zo tot een lijst van 2.850 ondernemingen te komen.

Deze set van ondernemingen wordt opnieuw geïmporteerd in de Bel-First databank om zo de variabelen op te vragen die noodzakelijk zijn om de empirische studie uit te voeren.

In SPSS worden de gegevens vervolgens getransformeerd tot proxies die de nodige variabelen vormen om de vooropgestelde hypothesen te kunnen testen. Alvorens er wordt overgegaan tot het analyseren van de gegevens, worden de beursgenoteerde ondernemingen verwijderd. In deze

steekproef was slechts een onderneming beursgenoteerd. Tot slot worden tevens de ondernemingen waarvan de nodige gegevens niet beschikbaar zijn in de databank er uitgefilterd. Dit blijkt toch een vrij groot aantal van ondernemingen te zijn, daar er nog maar 942 ondernemingen overblijven van de steekproef van 2.850 ondernemingen. De gegevens van de resterende ondernemingen vormen de uiteindelijke dataset die geanalyseerd zal worden in deze studie.

5.2 Data-analyse

Alvorens er kan worden overgegaan tot de regressie, dienen eerst enkele vooronderstellingen aangaande een regressie onderzocht te worden. In dit onderzoek wordt geopteerd om te werken met twee verschillende afhankelijke variabelen wat dus ook vier verschillende modellen oplevert. Gemakkelijkshalve zal model 1 gebruikt worden om het model aan te duiden waarbij de afhankelijke variabele de belastingschulden over de totale schulden vormt. Model 2 zal dan het model zijn waarbij belastingschulden over de totale passiva de afhankelijke variabele is. Nadien worden de beide modellen opnieuw getest, maar met dat verschil dat de onafhankelijke variabelen getransformeerd worden via een natuurlijke logaritme om zo de extreme waarden af te zwakken. Hierdoor worden nog twee bijkomende modellen gecreëerd, namelijk het 3^{de} en 4^{de}. Hierna worden de vooronderstellingen één voor één onderzocht.

5.2.1 Normaalverdeling

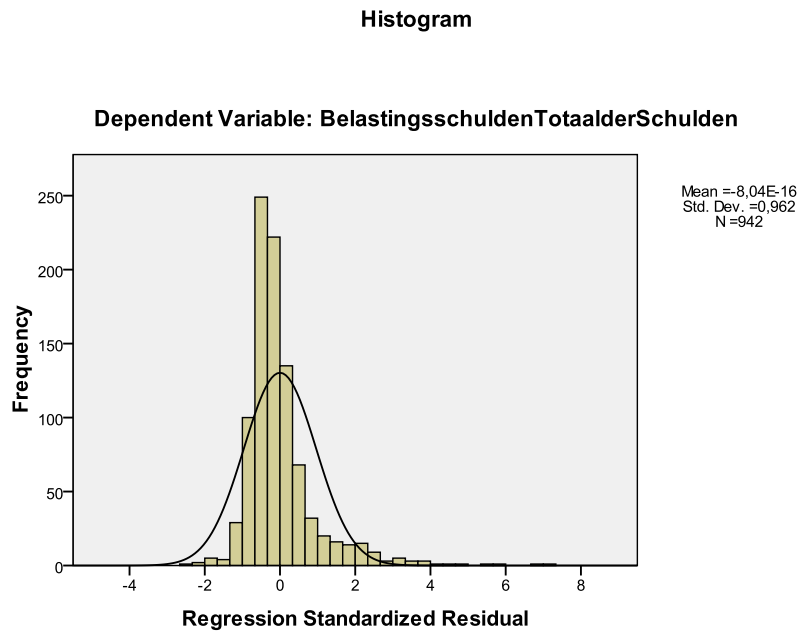
In principe zijn er bepaalde vooronderstellingen die nagegaan kunnen worden alvorens over te gaan tot een lineaire regressie. Aan de hand van een analyse van de residuen kan dan gekeken worden of een lineaire regressie kan toegepast worden. Allereerst kan worden nagegaan of de residuen enigszins normaal verdeeld zijn.⁴⁰⁶

5.2.1.1 *Model 1*

Een normaalverdeling kan voorgesteld worden door een zogenaamde Gausscurve of ook wel klokvormige curve genaamd. Het is een continue kansverdeling die symmetrisch is rond het gemiddelde met een standaardafwijking. Om na te gaan of de residuen normaal verdeeld zijn kan er gekeken worden naar het histogram of een normale kansverdeling plot.

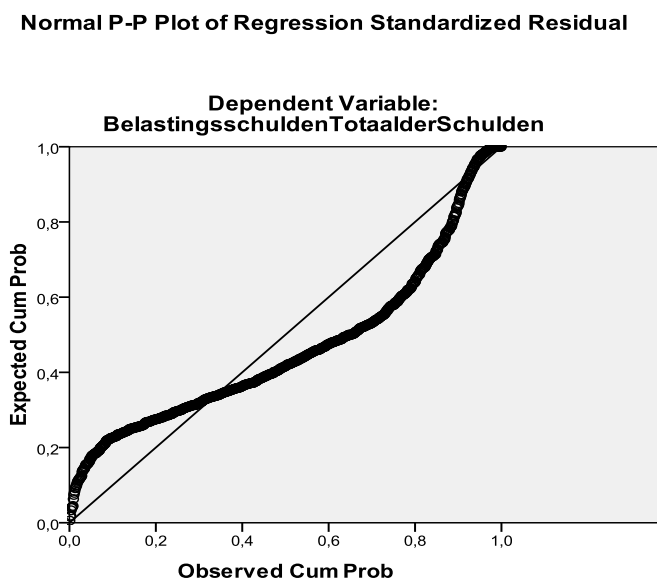
³⁹⁴ De Vocht, A., (2009). *Basishandboek SPSS 17*. Utrecht: Bijleveld Press, pp. 208 – 209.

Grafiek 5: Histogram model 1



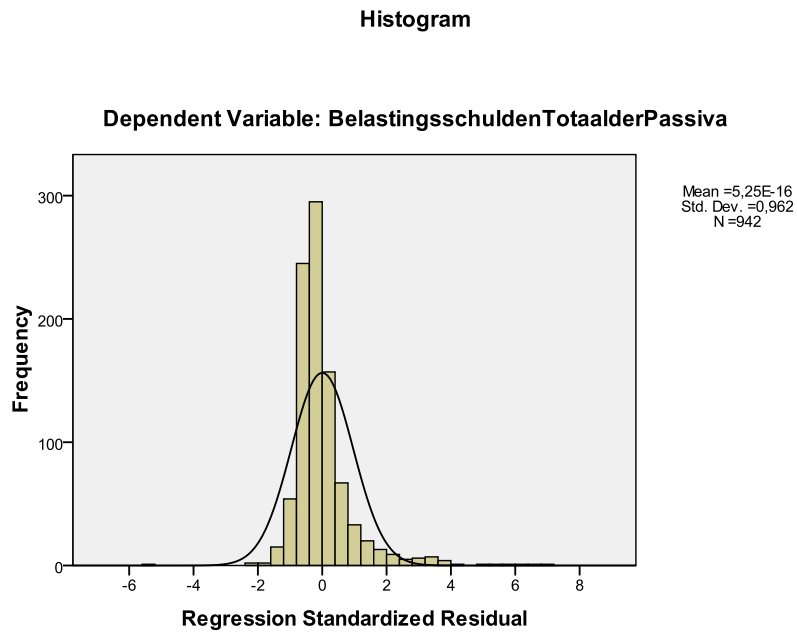
Het is duidelijk dat de residuen niet goed normaal verdeeld zijn want de oppervlaktes aan de linker- en rechterzijde van het nulpunt zijn niet gelijk verdeeld. Het is echter zo dat een perfecte normale verdeling in de praktijk nauwelijks voorkomt. Uit onderstaande normale kansverdeling plot kan bovendien afgeleid worden dat de residuen zich redelijk goed rond de diagonaal bevinden.

Grafiek 6: Probability plot model 1



5.2.1.2 Model 2

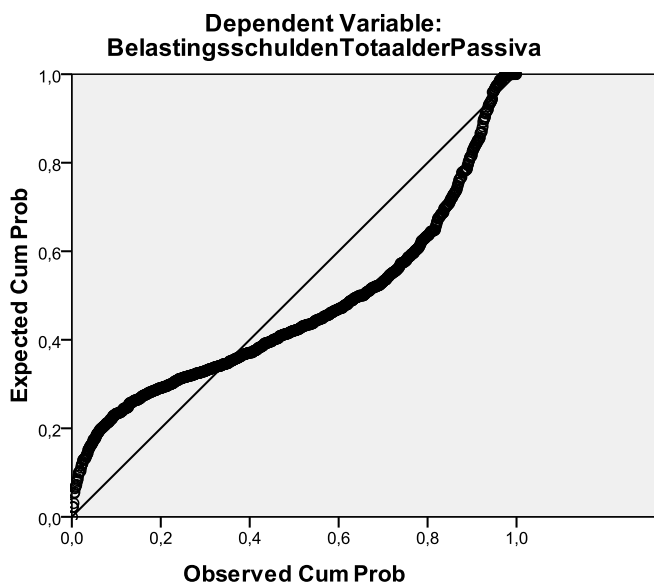
Grafiek 7: Histogram model 2



Net zoals bij het eerste model is ook hier de normaalverdeling niet perfect, maar er is toch een zekere benadering van een goede verdeling. Vooral aan de linkerzijde van het nulpunt zijn meer waarnemingen te vinden, maar deze verdeling kan er nog net mee door. Zeker als men kijkt naar de normale kansverdeling plot waarbij de punten zich redelijk dicht bij de diagonaal bevinden.

Grafiek 8: Probability plot model 2

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

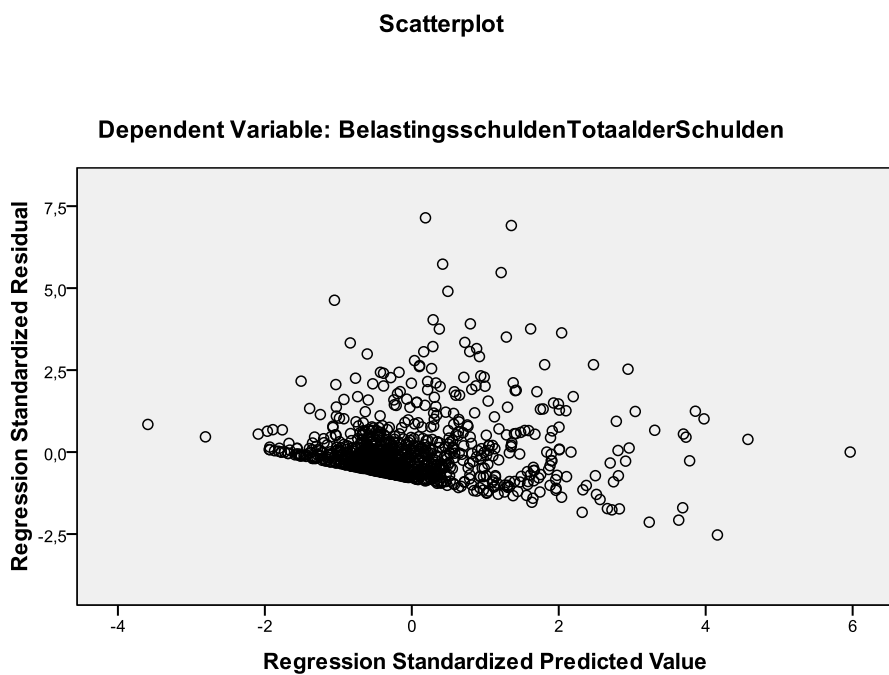


5.2.2 Lineaire regressie

Aan de hand van een spreidingsdiagram, ook wel scatter/dot grafiek genoemd kan in het statistisch programma SPSS worden getest of het regressiemodel lineair is. Indien er een patroon kan ontdekt worden in de punten, is er geen sprake van een lineair model.⁴⁰⁷

5.2.2.1 Model 1

Grafiek 9: Spreidingsdiagram model 1

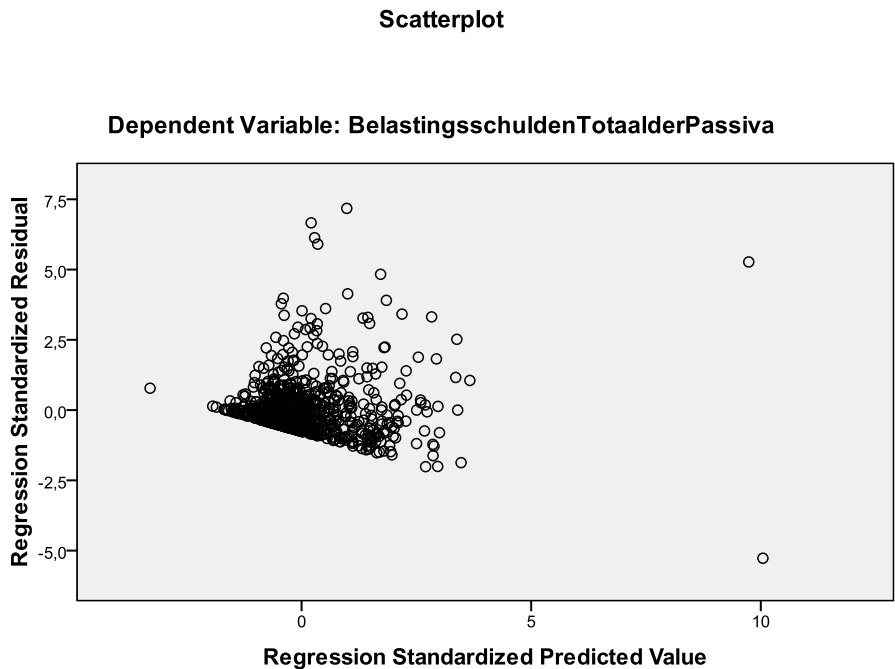


Voor het eerste model liggen de punten ongeveer rond de horizontale nullijn. Gelet op het feit dat er geen echt patroon merkbaar is, kan dit model als redelijk lineair bestempeld worden.

³⁹⁵ De Vocht, A., (2009). *Basishandboek SPSS 17*. Utrecht: Bijleveld Press, p. 210.

5.2.2.2 Model 2

Grafiek 10: Spreidingsdiagram model 2



Deze grafiek lijkt op de grafiek van het eerste model en ook hier liggen de punten dicht bij de horizontale nullijn en ook nu is er niet echt een patroon merkbaar. Dit laat toe om te kunnen besluiten dat het hier om een lineair model gaat.

5.2.2.3 Besluit

Voor het eerste en het tweede model werd al ingegaan op de verdeling van de variabelen en op het al dan niet lineair karakter van de modellen. Uit de voorgaande grafieken blijkt dat de gegevens noch perfect normaal verdeeld zijn, noch perfect lineair zijn. Vandaar dat gekozen werd om een derde en vierde model aan deze twee modellen toe te voegen. Het derde en vierde model zullen in principe dezelfde afhankelijke, onafhankelijke en controlevariabelen bevatten als respectievelijk het eerste en het tweede model. Het enige verschil is dat, omwille van het feit dat de vooronderstellingen niet optimaal zijn, de onafhankelijke variabelen getransformeerd worden tot natuurlijke logaritmen.

5.2.3 Multicollineariteit

Een veronderstelling voor de meervoudige lineaire regressie is dat er geen multicollineariteit is.⁴⁰⁸ Dit wil zeggen dat er geen onafhankelijke variabelen zijn die hetzelfde meten. Een mogelijke manier om te testen of er sprake is van multicollineariteit is de VIF op te vragen bij een regressie in SPSS. VIF staat voor '*Variance Inflation Factor*' en vertelt iets meer over hoe de variantie beïnvloed wordt als gevolg van collineariteit. Als vuistregel wordt meestal gehanteerd dat de VIF niet groter mag zijn dan 10. Indien dat wel het geval is, zal de variabele in kwestie van naderbij bekeken moeten worden. Als dit niet het geval is, kan worden aangenomen dat er geen sprake is van perfecte multicollineariteit, dit wil zeggen dat er geen perfect lineair verband bestaat tussen de variabelen.

5.2.4 Outliers

Tot slot wordt nog nagegaan of er sprake is van enige uitschieters, of *outliers* genoemd. Een *outlier* is een waarneming die niet in lijn ligt met de meeste andere waarnemingen.⁴⁰⁹ Meestal gaat het om gegevens die ver verwijderd liggen van de gemiddelde gegevens. Voor alle modellen wordt in SPSS via de tool '*Casewise Diagnostics*' nagegaan of er al dan niet *outliers* zijn. Het aantal standaarddeviaties dat aanvaard wordt, is twee. Dit is redelijk streng en er worden dus ook enkele *outliers* aangegeven. Voor de vier modellen wordt geadviseerd om de uitschieters niet uit de dataset te verwijderen, aangezien er nadien nog meer *outliers* optreden. Hoe meer *outliers* er verwijderd worden, hoe meer nieuwe *outliers* er weer opduiken. Vandaar dat deze niet verwijderd worden.

5.3 Definiëring variabelen

Alvorens over te kunnen gaan tot het testen van de hypothesen dienen de variabelen nog gedefinieerd te worden. In dit onderzoek worden drie categorieën gehanteerd, namelijk afhankelijke, onafhankelijke en controlevariabelen. In wat volgt worden de verschillende variabelen gedefinieerd. Er dient opgemerkt te worden dat de gegevens van toepassing zijn voor 2010, tenzij anders vermeld.

5.3.1 Afhankelijke variabelen

Ondernemingen in België worden onderworpen aan vennootschapsbelasting. De belastingplichtigen worden verplicht om voorafbetalingen te doen. Een onderneming kan deze verplichting langs zich neer leggen, maar riskeert in dat geval een vermeerdering. Er volgt dus een belastingverhoging wat tot een substantiële kost van deze financieringsvorm leidt. Wanneer een onderneming beslist om geen voorafbetalingen te doen, zal de belastingschuld hoger zijn dan wanneer de voorafbetalingen wel gedaan worden. Doordat het bedrag aan voorafbetalingen niet gestort wordt

³⁹⁶ De Vocht, A., (2009). *Basishandboek SPSS 17*. Utrecht: Bijleveld Press, p. 199.

³⁹⁷ Ibidem, pp. 211 – 212.

aan de bevoegde belastingadministratie, kan de onderneming in kwestie dit geld aanwenden als zijnde een externe financieringsbron. In dit onderzoek is de belastingschuld de afhankelijke variabele. De belastingschuld wordt hier enerzijds gerelateerd tot de totale schulden en anderzijds tot het totaal der passiva. Deze twee kengetallen vormen de afhankelijke variabelen voor deze empirische studie.

5.3.2 Onafhankelijke variabelen

5.3.2.1 *Groei van de onderneming*

De mate waarin een onderneming groeit, kan op verschillende manieren worden nagegaan. In dit onderzoek wordt er echter geopteerd om deze groei te bepalen op basis van een vergelijking van de groei van het totaal der activa van 2010 ten opzichte van het totaal der activa van 2009. Het verschil tussen beide aantallen wordt geplaatst tegenover het totaal der activa van 2009. Zo wordt de procentuele groei van een onderneming ten opzichte van een vorig boekjaar weergegeven.

5.3.2.2 *Liquide middelen*

Een tweede onafhankelijke variabele wordt opgenomen in deze studie, is het aantal liquide middelen dat een onderneming bezit. Ook hier wordt een ratio verkozen om mee te werken. Hiervoor wordt de verhouding genomen tussen de liquide middelen van de onderneming en het totaal der actief. Let wel dat in dit onderzoek de liquide middelen tevens de geldbeleggingen bevatten.

5.3.2.3 *Inhoudingsratio*

De inhoudingsratio is een kengetal dat weergeeft welk deel van de winst een onderneming aanhoudt. Om de inhoudingsratio te berekenen, kan de uitkeringsratio als uitgangspunt worden genomen. Dit is het kengetal dat aangeeft hoeveel van de winst uitgekeerd wordt aan de belanghebbende partijen. De teller bevat de uit te keren winst aan de aandeelhouders, bestuurders en/of zaakvoerders en andere rechthebbenden. De noemer wordt dan weer gelijkgesteld aan de winst van het boekjaar. Het quotiënt van de twee levert dus de uitkeringsratio op. Voor de grootste groep van ondernemingen is deze ratio nul, maar dit was te verwachten. Indien de noemer, meer bepaald de winst van het boekjaar nul is, dan kan de uitkeringsratio niet berekend worden. Bijgevolg kan dus ook de inhoudingsratio niet bepaald worden. Als zowel teller en noemer nul zijn, dan wordt de uitkeringsratio gelijkgesteld aan nul. Wanneer er sprake is van een negatieve winst en positieve uitgekeerde bedragen, worden deze uitkeringsratio's gelijkgesteld aan de uitkeringsratio die gemiddeld is voor de ondernemingen met een strikt positieve teller en noemer. Tot slot worden de waarnemingen waarvoor positieve uitgekeerde bedragen gelden en de winst van het boekjaar gelijk is aan nul, geëlimineerd. Voor dit onderzoek is het echter interessanter om te gaan kijken wat de potentiële groei van interne middelen in een onderneming is. Om de groei van interne middelen te meten, kan de inhoudingsratio gebruikt worden als proxy. Deze kan berekend worden door één min de uitkeringsratio te doen. Voor de berekening van de inhoudingsratio

worden de gegevens gebruikt van 2009, omdat de verklarende variabelen best zo exogeen mogelijk zijn ten opzichte van de afhankelijke variabelen.

5.3.2.4 Grootte van de onderneming

De grootte van een onderneming vormt een andere onafhankelijke variabele. Er zijn echter meerdere maatstaven om te bepalen hoe groot een onderneming is. Hier wordt echter gekozen om de grootte van een onderneming aan te geven door het totaal der activa. Hoe groter het totaal der activa, hoe groter de onderneming wordt geacht en vice versa. In dit onderzoek is de grootte van de ondernemingen in de steekproef beperkt tot honderd werknemers. Dit zorgt ervoor dat er uit dit onderzoek weinig kan geconcludeerd worden op het gebied van zeer grote ondernemingen, maar ook micro-ondernemingen vallen buiten het bestek van deze studie daar de gekozen ondergrens voor de dataselectie slechts tien werknemers bedraagt.

5.3.2.5 Leeftijd van de onderneming

De leeftijd van een onderneming wordt in vele studies opgenomen om na te gaan of er een bepaalde invloed kan worden vastgesteld van de leeftijd op de afhankelijke variabele. In dit onderzoek wordt de leeftijd van een onderneming aanzien als het aantal jaar dat de onderneming reeds bestaat of actief is. De datum van oprichting wordt omgezet naar jaar van oprichting aan de hand van Microsoft Excel. Om dan de exacte leeftijd, weergegeven in jaren, te bepalen werd het jaar van oprichting afgetrokken van het jaar 2010. De reden waarom 2010 gekozen werd en niet 2012 ligt in het feit dat de beschikbare gegevens voor het onderzoek ook dateren van 2010 en het zou dan ook niet logisch zijn om een extra twee jaar aan de leeftijd toe te voegen.

5.3.2.6 Financiële kosten

Als laatste wordt onderzocht wat de invloed is van de financiële kosten van een onderneming op de afhankelijke variabelen. De financiële kosten hebben betrekking op het totaal der financiële kosten dat terug te vinden is in de resultatenrekening van een onderneming. Deze worden ook als ratio opgenomen en worden geplaatst ten opzichte van het totaal der financiële schulden. Binnen de financiële schulden kan een onderscheid gemaakt worden op basis van termijnen. Enerzijds zijn er de financiële schulden op korte termijn, met name kleiner of gelijk aan een jaar. Anderzijds zijn er de financiële schulden op lange termijn, groter dan een jaar. Daar worden de financiële kosten gerelateerd tot het totaal der financiële schulden, wordt de som opgenomen van de financiële schulden op korte termijn en lange termijn.

5.3.3 Controlevariabelen

5.3.3.1 Belastingvoet

Nog een variabele die in aanmerking wordt genomen in deze empirische studie is de belastingvoet waar een onderneming aan onderworpen wordt. De belastingvoet wordt echter als

controlevariabele opgenomen. Het effectieve percentage aan belastingen dat een onderneming moet betalen, kan niet worden opgevraagd in de database daar dit ook sterk kan variëren naargelang de onderneming. De kans dat de ondernemingen, indien er naar gevraagd wordt, deze informatie zullen vrij geven, is vrij onwaarschijnlijk. Vandaar dat een proxy zal moeten worden berekend die geldt als benadering voor de belastingvoet. In dit onderzoek geldt het quotiënt van de belastingen op het resultaat over de winst (verlies) van het boekjaar als een dergelijke proxy. Hoeveel een onderneming moet voorafbetalen voor de vennootschapsbelasting is afhankelijk van de belastingvoet die van toepassing is voor een bepaalde onderneming.

5.3.3.2 *Brutorendabiliteit*

De brutorendabiliteit van het totaal der activa wordt eveneens als controlevariabele opgenomen in de regressie. Deze variabele is gelijk aan de verhouding van het brutoresultaat en het totaal der activa. Dit kengetal geeft meer informatie over de winstgevendheid van de onderneming in haar geheel. Het geeft weer hoeveel het resultaat bedraagt als er voor honderd euro geïnvesteerd wordt.⁴¹⁰ De brutorendabiliteit van het totaal der activa wordt vooral opgenomen om te controleren of de belastbare basis inderdaad positief gerelateerd is aan de schulden ten aanzien van belastingen. Er wordt van uit gegaan dat hoe hoger het resultaat is, hoe groter de belastbare basis is. Hoe groter deze basis, des te meer belastingschulden er zullen zijn.

5.3.3.3 *Sectoren*

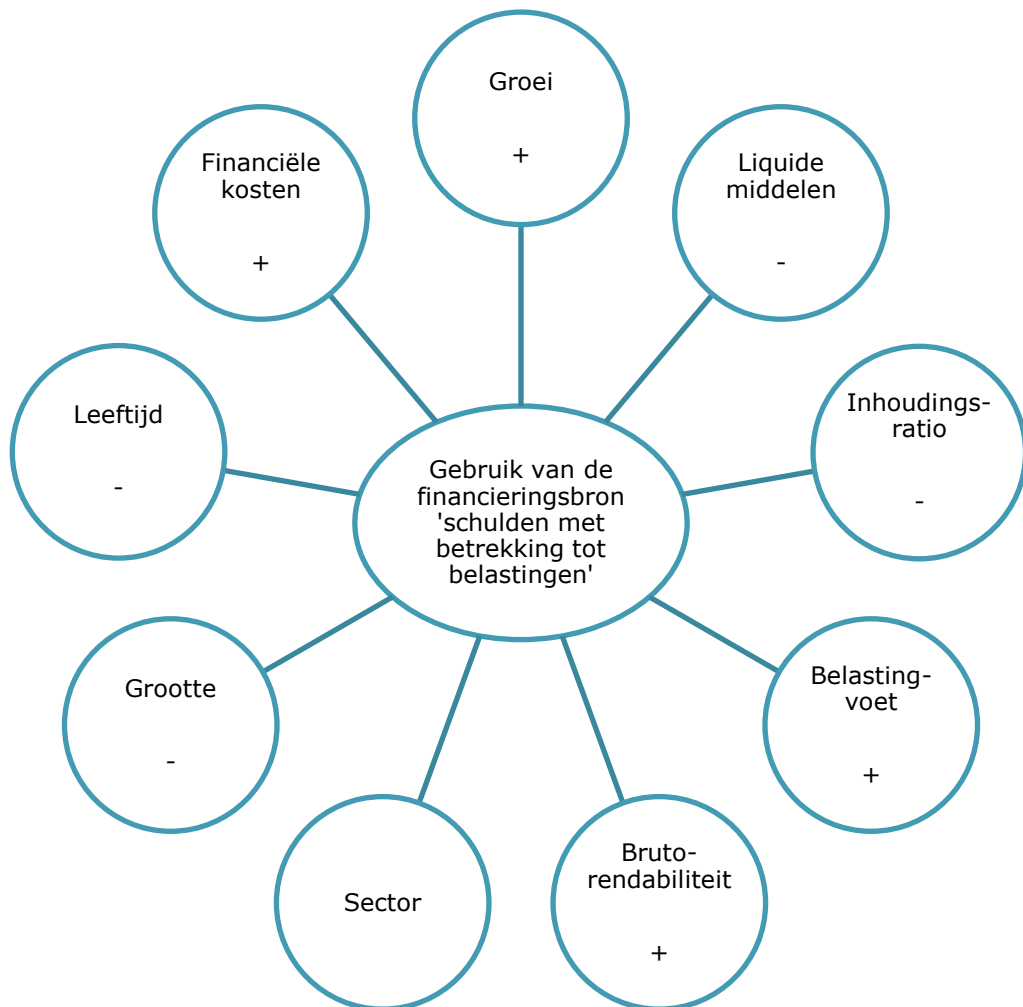
Tot slot wordt er gecontroleerd voor de sectoren. Er wordt nagegaan of er significante sectorale verschillen zijn. Uit de Bel-first database werden de sectoren gehaald als NACE-BEL 2008 code bestaande uit vijf tekens. NACE is de Algemene Nomenclatuur van de Economische Activiteiten in de Europese Gemeenschappen. Het is een algemene lijst, met een onderverdeling van de activiteiten in sectoren, die in heel Europa van toepassing is.⁴¹¹ De code van vijf tekens gebruiken zou ons te ver leiden, vanwege de gedetailleerdheid van de sectoren. Daarom worden enkel de eerste twee tekens als aanduiding voor de sector genomen binnen deze studie.

³⁹⁸ Laveren, E., Engelen, P.J., Limère, A. & Vandemaele, S., (2009). *Handboek financieel beheer*. Antwerpen: Intersentia, p. 110.

³⁹⁹ Wat is een NACE(BEL)-Code? (z.d.). Opgevraagd op 20 april 2012 via http://www.vlaanderen.be/servlet/Satellite?c=Solution_C&cid=1090509550128&context=1141721623065---1190947070386-1191211211440--1090509550128&p=1186804409590&pagename=Infolijn%2FView.

5.3.4 Conceptueel model

Op basis van het voorgaande kan het conceptueel model uit het tweede hoofdstuk uitgebreid worden met de controlevariabelen.



Hoofdstuk 6: Empirisch onderzoek

Dit hoofdstuk bestaat uit drie delen. In het eerste deel worden de beschrijvende statistieken kort worden toegelicht waarna in het tweede deel de hypothesen getest worden door toepassing van een meervoudige lineaire regressie. Tot slot worden de resultaten, die uit deze regressie voortkomen, in het derde deel toegelicht.

6.1 Beschrijvende statistieken

Tabel 33: Beschrijvende statistieken

Variabele	N	5 ^{de} percentiel	95 ^{ste} percentiel	Gemiddelde	Standaard- afwijking
Belastingsschulden					
/ totaal der schulden	942	,0000	,1604	,0419	,05577
Belastingsschulden					
/ totaal der passiva	942	,0000	,1048	,0275	,03875
Groei	942	-,2375	,5181	,0935	,39238
Liquide middelen/ totaal der activa	942	,0027	,4868	,1417	,15771
Inhoudingsratio	942	-,0150	1,0000	,5832	4,12240
Grootte	942	312.542,10	6,2562E6	4,5713E6	2,97480E7
Leeftijd	942	4,00	45,00	20,62	14,143
Financiële kosten/ financiële schulden	942	,0324	,9284	,4518	3,42691
Belastingvoet	942	-,0442	,8934	,5022	5,26835
Bruto-rendabiliteit	942	,1905	38,3385	15,5242	12,58577

Uit dit overzicht blijkt dat gemiddeld zo een 4,19 procent van de totale schulden in een KMO belastingsschulden zijn. Als de belastingsschulden geplaatst worden tegenover het totaal der passiva, wordt duidelijk dat de belastingsschulden er slechts een klein aandeel, namelijk 2,75 procent, in hebben. Daarnaast kenden de KMO's in dit onderzoek blijkbaar een sterke groei in 2010 ten opzichte van 2009, meer specifiek bedroeg de gemiddelde groei 9,35 procent. Bovendien bestaat ongeveer 15 procent van de totale activa uit liquide middelen. Globaal gezien houden ondernemingen ongeveer 58,32 procent van hun winsten in, wat bijgevolg de groei van interne middelen bevordert. Voor wat de grootte van een onderneming betreft, die weergegeven is in absolute waarden, is een zeer gevarieerde range merkbaar. Er zitten heel erg kleine ondernemingen in de steekproef, maar ook heel grote ondernemingen. Het is overigens zo dat gemiddeld genomen de ondernemingen 4,5713 miljoen euro aan activa bezitten. Ook de leeftijden

van de ondernemingen variëren sterk, maar gemiddeld zijn de ondernemingen een goede 20 jaar oud. Daarenboven maken de financiële kosten een groot deel uit van de totale financiële schulden, namelijk gemiddeld 45,18 procent. Wat betreft de belastingvoet, betaalt een gemiddelde onderneming in deze steekproef om en bij de 50,22 procent belastingen. Tot slot bedraagt de gemiddelde brutorendabiliteit van het totaal der activa 15, 52 procent.

6.2 Meervoudige lineaire regressie

Er wordt gekozen om een meervoudige lineaire regressie uit te voeren om de hypothesen, die in het vierde hoofdstuk gevormd werden, te testen. In principe worden er vier verschillende modellen getest, zoals reeds in het vijfde hoofdstuk tot uiting kwam. Allereerst wordt een onderscheid gemaakt tussen de twee afhankelijke variabelen die gebruikt zullen worden. Daarna worden de onafhankelijke variabelen van die twee modellen getransformeerd naar een natuurlijke logaritme. Op basis hiervan en naar aanleiding van de definitie van de variabelen worden de volgende modellen bekomen.

6.2.1 Model 1

Belastingenschulden/Totale schulden = $\beta_0 + \beta_1$ groei + β_2 liquide middelen + β_3 inhoudingsratio + β_4 grootte + β_5 leeftijd + β_6 financiële kosten + β_7 belastingvoet + β_8 brutorendabiliteit

Tabel 34: Coëfficiëntentabel model 1

Variabele	Bèta-coëfficiënt	Standaardfout	Significantie
Constante	,041	,014	,004***
Groei	,002	,005	,708
Liquide middelen / totaal der activa	,026	,012	,034**
Inhoudingsratio	-,001	,001	,187
Grootte	-1,182E-10	,000	,058*
Leeftijd	,000	,000	,330
Financiële kosten / financiële schulden	,001	,001	,007***
Belastingvoet	,001	,000	,029**
Brutorendabiliteit	,001	,000	,000***

*significant op 10%, ** significant op 5%, *** significant op 1%

R Square	0,179
Adjusted R Square	0,112
F-statistic	2,668

6.2.2 Model 2

Belastingenschulden/Totaal der passiva = $\beta_0 + \beta_1$ groei + β_2 liquide middelen + β_3 inhoudingsratio + β_4 grootte + β_5 leeftijd + β_6 financiële kosten + β_7 belastingvoet + β_8 brutorendabiliteit

Tabel 35: Coëfficiëntentabel model 2

Variabele	Bèta-coëfficiënt	Standaardfout	Significantie
Constante	,056	,010	,000***
Groei	,001	,003	,735
Liquide middelen / totaal der activa	-,010	,008	,231
Inhoudingsratio	,000	,001	,164
Grootte	-7,631 ^E -11	,000	,077*
Leeftijd	,000	,000	,145
Financiële kosten / financiële schulden	,000	,000	,162
Belastingvoet	,000	,000	,270
Brutorendabiliteit	,000	,000	,005***

*significant op 10%, ** significant op 5%, *** significant op 1%

R Square	0,189
Adjusted R Square	0,123
F-statistic	2,860

6.2.3 Model 3

Belastingenschulden/Totale schulden = $\beta_0 + \beta_1$ ln(groei) + β_2 ln(liquide middelen) + β_3 ln(inhoudingsratio) + β_4 ln(grootte) + β_5 ln(leeftijd) + β_6 ln(financiële kosten) + β_7 belastingvoet + β_8 brutorendabiliteit

Tabel 36: Coëfficiëntentabel model 3

Variabele	Bèta-coëfficiënt	Standaardfout	Significantie
Constante	,102	,043	,018**
Ln(groei)	,007	,002	,000***
Ln(liquide middelen / totaal der activa)	-,002	,002	,207
Ln(inhoudingsratio)	-,001	,003	,679
Ln(grootte)	-,004	,003	,142
Ln(leeftijd)	,006	,004	,105
Ln(financiële kosten / financiële schulden)	,013	,002	,000***

Belastingvoet	,001	,000	,005***
Brutorendabiliteit	,001	,000	,000***

*significant op 10%, ** significant op 5%, *** significant op 1%

R Square	0,272
Adjusted R Square	0,174
F-statistic	2,775

6.2.4 Model 4

Belastingenschulden/Totaal der passiva = $\beta_0 + \beta_1 \ln(\text{groei}) + \beta_2 \ln(\text{liquide middelen}) + \beta_3 \ln(\text{inhoudingsratio}) + \beta_4 \ln(\text{grootte}) + \beta_5 \ln(\text{leeftijd}) + \beta_6 \ln(\text{financiële kosten}) + \beta_7 \text{belastingvoet} + \beta_8 \text{brutorendabiliteit}$

Tabel 37: Coëfficiëntentabel model 4

Variabele	Bèta-coëfficiënt	Standaardfout	Significantie
Constance	,138	,026	,000***
Ln(groei)	,005	,001	,000***
Ln(liquide middelen / totaal der activa)	-,003	,001	,004***
Ln(inhoudingsratio)	-,005	,002	,013**
Ln(grootte)	-,008	,002	,000***
Ln(leeftijd)	-,001	,002	,595
Ln(financiële kosten / financiële schulden)	,004	,001	,002***
Belastingvoet	,001	,000	,080*
Brutorendabiliteit	,000	,000	,013**

*significant op 10%, ** significant op 5%, *** significant op 1%

R Square	0,283
Adjusted R Square	0,187
F-statistic	2,944

6.3 Bespreking resultaten

Alvorens over te gaan tot de effectieve bespreking van de resultaten dient er eerst een algemeen beeld te worden gevormd van de vier verschillende modellen. Hiertoe worden in de eerste plaats de *R square* en *adjusted R square* besproken. Stock en Watson (2007) omschrijven de *R square* als volgt: "The regression R^2 is the fraction of the sample variance of Y_i explained by (or predicted by) the regressors. Equivalently, the R^2 is 1 minus the fraction of the variance of Y_i not explained by

the regressors."⁴¹² Hieruit blijkt dat de R^2 een maatstaf is om te kunnen bepalen in welke mate de onafhankelijke variabelen de afhankelijke variabelen kunnen verklaren. De R^2 zal zich steeds tussen nul en een bevinden. Des te hoger, en dus des te dichter deze bij een zal liggen, des te beter dat de afhankelijke variabelen verklaard zal kunnen worden. Voor wat betreft de twee eerste modellen bedraagt de R^2 respectievelijk 0,179 en 0,189. Voor de modellen waarbij het natuurlijke logaritme werd toegepast, blijkt de R^2 beduidend hoger te liggen, namelijk 0,272 voor model 3 en 0,283 voor model 4. We kunnen opmerken dat de R^2 noch voor de eerste twee modellen, noch voor de andere modellen dicht bij een ligt. Het is echter zo dat dit verder geen belemmering vormt voor het testen van de hypothesen die in het vierde hoofdstuk werden besproken.

Naast de R^2 werd tevens de multicollineariteit getest aan de hand van de *Variance Inflation Factor*, die in hoofdstuk vijf reeds besproken werd. Voor de eerste twee modellen kan worden vastgesteld dat alle variabelen zich ruim onder de *cut off* waarde van tien bevinden. Ook de variabelen bij de andere twee modellen overschrijden de *cut off* waarde niet, op één sectordummy na, namelijk sector 43. Bij het derde en vierde model is de VIF van deze dummy groter dan de vooropgestelde *cut off* waarde. Het gaat daarbij om de sector gespecialiseerde bouwwerkzaamheden. Dit gezegd zijnde, kunnen nu de resultaten besproken worden.

Zowel de modellen zonder als de modellen met een natuurlijke logaritme vertonen een significante constante. Bij de omschrijving van de modellen wordt deze constante aangeduid als zijnde β_0 . Voor het eerste en het tweede model bedraagt deze respectievelijk 0,041 en 0,056. Voor de laatste twee modellen ligt deze constante aanzienlijk hoger, namelijk 0,102 voor model 3 en 0,138 voor model 4. Statistisch gezien kan β_0 beschouwd worden als het snijpunt met de Y-as wanneer X gelijk is aan nul. Dit betekent dat wanneer alle onafhankelijke variabelen nul zijn, er toch een bepaald niveau van belastingschuld aanwezig is.

De eerste onafhankelijke variabele die in het vierde hoofdstuk werd besproken, was de groei van een onderneming. Met betrekking tot deze groei veronderstelden we een positieve relatie met het gebruik van belastingschulden als alternatieve financieringsbron. Deze variabele blijkt inderdaad de verwachte positieve relatie te bevestigen voor elk model. Qua significantie zullen de conclusies die getrokken worden uit de resultaten gebaseerd zijn op een toetsing op het 5 procent significantieniveau. De groei blijkt enkel in de modellen met betrekking tot de natuurlijke logaritmen significant te zijn. Dit kan niet worden terug gevonden in de eerste twee modellen waar het positieve verband ook terug te vinden is, maar niet significant blijkt te zijn. Het verband tussen schulden met betrekking tot belastingen en groei van een onderneming is dus positief. Dit is in overeenstemming met onze hypothese. Schulden met betrekking tot belastingen stijgen niet proportioneel met de groei, maar in afnemende mate.

Liquide middelen, inclusief geldbeleggingen, vormden een tweede verklarende variabele. We stelden een negatieve relatie voorop ten aanzien van het gebruik van de belastingschuld als financieringsbron. Uit het eerste model kan worden vastgesteld dat deze variabele significant blijkt te zijn, maar wel in de tegengestelde richting. Er wordt namelijk een positief verband gevonden. In zowel het tweede als derde model blijken de liquide middelen niet significant te zijn. Nochtans werd

⁴⁰⁰ Stock, J.H. & Watson, M.W., (2007). *Introduction to econometrics*. Boston: Pearson Education, p. 200.

wel de negatieve relatie bevestigd. Het negatieve verband wordt eveneens in het vierde model vastgesteld, waar dat bovendien deze variabele ook significant blijkt te zijn, doch niet lineair. De veronderstelling dat naarmate KMO's meer liquide middelen ter beschikking hebben, ze minder gebruik zullen maken van schulden met betrekking tot belastingen als mogelijke financieringsbron, blijkt enkel in het vierde model te worden bevestigd.

In het tweede hoofdstuk werd op basis van de *pecking order theory* verondersteld dat er een negatief verband bestaat tussen de inhoudingsratio en het aanwenden van belastingschulden als financieringsbron. In het regressiemodel wordt deze variabele tevens aangeduid als de inhoudingsratio. Dit is het gedeelte van de winst dat een onderneming niet uitkeert en dus met andere woorden zelf aanhoudt. Het eerste, alsook het derde model bevestigt de negatieve relatie, maar er werd niet voldoende statistisch bewijs gevonden daar de inhoudingsratio niet significant is. Wat betreft het tweede model, is noch voldoende statistisch bewijs geleverd noch de negatieve relatie bevestigd. In tegenstelling tot de vorige modellen wordt in het vierde model de inhoudingsratio wel significant bevonden. Bovendien wordt de vooropgestelde negatieve relatie aangenomen. Uit dit model blijkt dus dat KMO's die meer winst inhouden significant minder gebruik zullen maken van belastingschulden ter financiering van hun ondernemingsactiviteiten dan andere KMO's. De relatie tussen belastingschulden en de inhoudingsratio is eveneens niet lineair wat wil zeggen dat ondernemingen die meer winst aanhouden in proportioneel mindere mate gebruik zullen maken van belastingschulden als financieringsbron.

De grootte van een onderneming is een vierde verklarende variabele in onze regressiemodellen. Over het algemeen kan worden aangenomen dat des te groter een onderneming is, des te minder ze geneigd zal zijn om gebruik te maken van schulden met betrekking tot belastingen als mogelijke financieringsbron. Dit vertaalde zich in de hypothese als een negatieve relatie tussen de grootte van een onderneming en het gebruik van belastingschulden ter financiering van de onderneming. In elk van de vier regressiemodellen wordt deze relatie bevestigd. Het is echter zo dat enkel in het vierde model voldoende statistisch bewijs geleverd wordt ter ondersteuning van de hypothese. De variabele 'grootte' blijkt namelijk enkel in dat model significant te zijn.

Samenhangend met de grootte van een onderneming kan er worden verwacht dat de leeftijd van een onderneming een invloed uitoefent op het gebruik van externe financieringsbronnen. We verwachten namelijk dat de leeftijd van een onderneming negatief gecorreleerd is tot de afhankelijke variabelen. Enkel het vierde model vertoont dit negatieve verband, maar geen enkel model blijkt echter voldoende statistisch bewijs te leveren om de hypothese te kunnen aanvaarden.

Zoals in hoofdstuk vier werd besproken, moeten ondernemingen een afweging maken tussen financiële dan wel operationele schulden om hun activiteiten te financieren. We gaan er van uit dat naarmate de kost van financiële schulden hoger ligt, de onderneming vaker gebruik zal maken van operationele schulden. Ook de belastingschulden behoren overigens tot de operationele schulden. Op basis van dit principe kan een positieve relatie verondersteld worden tussen de financiële kosten van financiële schulden en het gebruik van schulden met betrekking tot belastingen. Het positieve verband kan in alle modellen worden terug gevonden en het wordt tevens in drie van de

vier modellen statistisch gezien aanvaard. Enkel in het tweede model blijkt er onvoldoende statistisch bewijs voorhanden ter bevestiging van dit verband.

Naast de onafhankelijke variabelen zijn er ook enkele andere variabelen waarvoor gecontroleerd wordt. Zo wordt er in de eerste plaats gecontroleerd voor de variabele belastingvoet. In het eerste en derde model vertoont de belastingvoet een positieve significante coëfficiënt. Dit kan geïnterpreteerd worden als een logisch verband tussen de belastingvoet en de belastingschulden. In het tweede en vierde model komt het positieve verband terug, maar hiervoor wordt niet voldoende statistische evidentie gevonden.

Daarnaast wordt de brutorendabiliteit van het totaal der activa van een onderneming opgenomen als controlerende variabele. Des te hoger de brutowinst, des te rendabeler de onderneming is. Verwacht wordt dat de belastingschuld bijgevolg ook hoger zal zijn. De belastbare basis is immers positief gerelateerd tot de schulden ten aanzien van belastingen. Voor deze veronderstelling kan in alle vier modellen evidentie worden gevonden, en deze variabele blijkt bovendien overall significant te zijn.

Tot slot wordt voor de sectoren, op basis van de NACE-BEL codes 2008, gecontroleerd. Er wordt nagegaan of er significante verschillen te vinden zijn tussen de verschillende sectoren die in deze steekproef vertegenwoordigd worden. Het blijkt dat er toch wel verschillen merkbaar zijn tussen de vier modellen voor wat betreft de sectorcontrole. Deze steekproef bevat om en bij de 63 sectoren die vertegenwoordigd worden. In het eerste model bleken vijf sectoren significant te zijn, drie ervan negatief en twee ervan positief gecorreleerd tot de afhankelijke variabele. In het tweede model zijn er tientallen sectoren significant negatief. Model 3 blijkt slechts significant voor een sector, namelijk sector 78. Het laatste model vertoont drie positief significante sectoren. Uit de controle voor de sector blijkt dus dat sommige sectoren beduidend meer of minder gebruik maken van de financieringsbron schulden met betrekking tot belastingen.

Uit de bespreking van de voorgaande modellen kunnen we concluderen dat het laatste model het meest in lijn ligt met de verwachtingen die in het vierde hoofdstuk in hypothesen werden omgezet. Het is namelijk zo dat alle variabelen de gewenste of verwachte richting volgen, en maar liefst vijf van de zes variabelen blijken significant te zijn.

Deel V Algemene conclusies en aanbevelingen

De laatste jaren komen de begrippen 'efficiëntie' en 'effectiviteit' maar al te vaak voor wanneer het om de werking van de overheid en haar diensten gaat. Reden te meer dus om aan de hand van een onderzoek eens na te gaan hoe ver deze overheid staat op vlak van efficiëntie en effectiviteit. Er werd dan ook besloten om dit na te gaan voor wat betreft de inning van de belastingen in België. Het spreekt voor zich dat hiervoor eerst een onderzoeksplan moest worden opgesteld. Daaruit bleek dat deze masterproef uit vijf grote delen zou bestaan. Het eerste deel zou een probleemstelling en een onderzoeksopzet moeten bevatten. Het tweede deel zou dan weer een literatuurstudie aangaande het huidig belastingsysteem in België moeten zijn. In het derde deel zou dan vervolgens het echte onderzoek met betrekking tot de efficiëntie en de effectiviteit van start kunnen gaan. Gezien het feit dat België het land is van de KMO's en de familiebedrijven, loont het tevens de moeite om voor deze ondernemingen na te gaan of en wanneer ze gebruik maken van de zogenaamde 'schulden met betrekking tot belasting' als financieringsbron. Tot slot zou het laatste deel, dit deel dus, de conclusies bevatten die uit de overige delen naar voren komen. Om deze conclusies overzichtelijk weer te geven, zal per deel een antwoord worden geformuleerd op de onderzoeks- en deelvragen die in het eerste deel, de methodologische aspecten, werden besproken.

Het tweede deel bevatte vijf deelvragen die vooral tot doel hadden om een inzicht in het huidig belastingsysteem in België te verwerven. De eerste vraag luidde als volgt: '*Waar vinden belastingen hun oorsprong?*'. In het eerste hoofdstuk werd getracht hier een antwoord op te formuleren door als uitgangspunt de overheidstaken te nemen, die door Musgrave en Musgrave werden gedefinieerd. Het gaat hier om de allocatie-, de herverdelings- en de stabilisatietaken. Deze taken dragen bij tot het maximaliseren van de welvaart of van het maatschappelijk welzijn en dat is tevens de doelstelling van de overheid. Om deze taken te kunnen vervullen, dient de overheid eveneens over een budget te beschikken. Hiervoor beschikt ze over verschillende inkomensbronnen, namelijk de belastingen, de niet-fiscale ontvangsten, de schuldcreatie en de opbrengsten uit de verkoop van activa. De belastingen vinden dus hun oorsprong in het feit dat er verschillende taken aan de overheid worden toegewezen, maar waarvoor ze tevens kosten moet maken die uiteraard gedekt moeten worden. De inkomsten die uit de belastingen voortkomen, kunnen vanzelfsprekend worden aangewend om deze kosten te dekken. Vervolgens handelde een tweede vraag over de definitie van een belasting en over de beginselen en functies waarop het is gebaseerd. Een definitie werd gegeven door De Broe en luidde als volgt: "*Een belasting is een verplichte bijdrage die door de overheid volgens bepaalde regels van recht wordt opgelegd aan haar onderdanen teneinde in het algemeen en zinder aanwijsbare tegenprestatie haar uitgaven te kunnen doen.*". Voor wat betreft de beginselen waarop een belasting is gebaseerd, kan besloten worden dat er beginselen zijn die opgenomen worden in de Grondwet, in het internationaal recht en het fiscaal recht. Het aantal functies dat een belasting vervult, is terug te brengen tot drie, namelijk een financiële, een economische en een sociale functie. In een derde hoofdstuk, wat betrekking heeft op een derde deelvraag, werd ingegaan op de soorten belastingen. Op basis van dit hoofdstuk kan worden geconcludeerd dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen de

directe en de indirecte belastingen. De directe belastingen zijn belastingen die rechtstreeks op het inkomen of het vermogen van de natuurlijke personen en rechtspersonen worden geheven. Het gaat hier om vier soorten belastingen, namelijk de inkomstenbelasting, de roerende voorheffing, de onroerende voorheffing en tot slot de bedrijfsvoorheffing en de voorafbetalingen. Naast de directe, zijn er ook indirecte belastingen. Deze worden niet rechtstreeks op het inkomen of het vermogen geheven, maar hangen samen met een bepaalde (handels)transactie. Onder deze belastingen wordt de belasting op de toegevoegde waarde opgenomen, maar tevens de douanerechten en de accijnzen, de registratie-, hypotheek- en griffierechten, de successierechten, de milieutaksen, de verpakkingshoefting en de milieuhoefting, de met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen en tot slot de diverse rechten en taksen. Om uiteindelijk een antwoord te kunnen geven op de laatste en vijfde deelvraag, namelijk welke overheid de belastingen int, werd eerst een vierde vraag opgesteld. Deze had tot doel om een antwoord te formuleren op hoe de Belgische overheidsstructuur er uit ziet en hoe deze is samengesteld. Op basis van de bespreking van de zes staatsvormingen die België gekend heeft, kan worden besloten dat België een federale staat is met gemeenschappen en gewesten, provincies en gemeenten. Aan elk van deze instanties komen verschillende bevoegdheden toe. Zo kan besloten worden dat de federale overheid bevoegd is voor de zaken die niet uitdrukkelijk aan de gemeenschappen en de gewesten worden toegewezen, en voor zaken die het maatschappelijk belang uitmaken. De gemeenschappen zijn op hun beurt dan weer bevoegd voor cultuur- en persoonsgebonden aangelegenheden, waar dat de gewesten de plaatsgebonden aangelegenheden voor hun rekening nemen. Aan de provincies en de gemeenten worden tot slot de bevoegdheden toegewezen die noch aan de federale overheid, noch aan de gemeenschappen en de gewesten worden toegewezen. De bevoegdheden dienen uiteraard tevens gefinancierd te worden. Daartoe beschikt de federale overheid over de inkomensbronnen die reeds vernoemd werden. De gemeenschappen en de gewesten dienen hun bevoegdheden echter te financieren door zelf belastingen te heffen en/of door inkomsten uit belastingen die door de federale overheid worden geïnd en (deels) worden doorgestort aan de gemeenschappen en de gewesten. Op basis van het voorgaande kan geconcludeerd worden dat de belastingen worden geïnd door de federale overheid en/of door de gemeenschappen en de gewesten. Om de laatste deelvraag, namelijk welke overheid de belastingen int, te kunnen beantwoorden, wordt hieronder een overzicht gegeven van de soorten belastingen. Hierbij wordt eveneens vermeld welke instantie instaat voor de inning ervan. Op federaal niveau zal dat de FOD Financiën zijn en voor het Vlaams gewest en de Vlaamse Gemeenschap is dat de Vlaamse Belastingdienst daar het gewest en de gemeenschap in Vlaanderen zijn samengevoegd. In de tabel wordt ook nog weergegeven aan wie de inkomsten uit de verschillende soorten belastingen toekomen. Uit dezelfde tabel kan bovendien worden besloten dat de FOD Financiën voornamelijk instaat voor de inning van zowel de directe als de indirecte belastingen. De Vlaamse Belastingdienst staat klaarblijkelijk in voor de inning van enkele gewestelijke belastingen, namelijk de onroerende voorheffing, de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet voor wat betreft het Vlaams aandeel in deze belastingen. Verder kan worden besloten dat de inning van de belasting op de spelen en weddenschappen en de belasting op de automatische ontspanningstoestellen door Wallonië wordt geïnd voor wat betreft het Waals aandeel in deze belastingen. In de onderstaande tabel wordt hiervan een samenvattend overzicht gegeven.

Tabel 38: Samenvattend overzicht van de inning van belastingen (in miljoenen euro's) door de FOD Financiën

Soort belasting	Inning door	Cijfers 2010	Cijfers 2011	Begunstigden	Cijfers 2010	Cijfers 2011
Inkomstenbelastingen	FOD Financiën	-3.610,00	-3.735,91	Federale overheid	-3.880,90	-4.015,25
				Sociale Zekerheid	252,54	265,82
				Diversen	17,59	13,51
Voorheffingen & voorafbetalingen	FOD Financiën*	49.774,85	52.278,76	Federale overheid	31.731,52	29.797,63
				Gemeenschappen & Gewesten	16.240,15	17.724,00
				Sociale Zekerheid	1.562,54	4.425,68
				Diversen	240,65	331,45
Met inkomsten gelijkgestelde belastingen	FOD Financiën**	2.040,32	851,67	Federale overheid	8,89	7,70
				Gewesten	2.027,02	837,57
				Sociale zekerheid	4,42	6,41

Douane & Accijnzen	FOD Financiën	9.579,40	9.290,04	Europese Unie	1.973,50	2.097,92
				Federale overheid	6.673,35	6.213,71
				Gewesten	0,28	0,22
				Sociale Zekerheid	892,99	928,86
				Diversen	39,25	49,33
BTW, Registratierechten & Diversen	FOD Financiën & professionele tussenpersonen	31.063,81	32.503,04	Europese Unie	433,46	447,10
				Federale overheid	2.444,03	2.426,96
				Gemeenschappen & Gewesten	16.414,35	18.025,46
				Sociale Zekerheid	11.569,91	11.410,23
				Diversen	202,04	193,30

Bron: FOD Financiën en eigen berekeningen

* OV Vlaanderen: Vlabel

** SE & AO Wallonië: Waals Gewest

Het derde deel bevatte slechts twee deelvragen daar hierin het echte onderzoek naar de efficiëntie en de effectiviteit van de inning van belastingen wordt gevoerd. Alvorens het echte onderzoek van start kon gaan, diende er eerst een bespreking te worden gedaan van hoe de fiscale procedure verloopt. Enkel op die manier kan een inzicht worden verworven in de werking van de administraties en diensten en bovendien biedt dit de ideale opstap om uiteindelijk de inning en de invordering van de belastingen ten volle te begrijpen. Gezien het feit dat de efficiëntie en de effectiviteit zowel op federaal als op Vlaams zal worden onderzocht, werd er ook voor geopteerd om de fiscale procedure van een federale belasting en een gewestelijke, Vlaamse belasting te bespreken. Op federaal niveau werd de procedure met betrekking tot de inkomstenbelasting besproken en op Vlaams niveau die van de belasting op de inverkeerstelling. Het voornaamste dat hieruit geconcludeerd kan worden, is dat de fiscale procedure drie stappen bevat. De eerste stap is die van de taxatie. Hierbij wordt de belasting berekend en uiteindelijk gevestigd. Vervolgens is er tevens een geschillenprocedure, waarop de belastingschuldige zich kan beroepen indien hij niet akkoord is met de aan hem gevestigde aanslag. Tot slot is er de invorderingsprocedure die zal worden ingesteld wanneer de belastingschuldige weigert zijn schuld af te lossen of een onjuist bedrag betaald. Zowel op federaal als op Vlaams niveau zijn deze stappen terug te vinden, maar er kan toch wel geconcludeerd worden dat de procedure op federaal niveau beduidend complexer is dan die op Vlaams niveau. Er kan overigens ook worden geconcludeerd dat wanneer de belastingschuldige zijn schuld tijdig en zonder problemen aflost, er enkel sprake zal zijn van de taxatieprocedure. Het is pas wanneer de belastingschuldige niet akkoord is met de aanslag of wanneer hij nalaat zijn schuld te betalen dat de geschillen- en/of de invorderingsprocedure wordt ingezet. De tweede en meteen ook laatste deelvraag van het derde deel betreft het onderzoek naar de efficiëntie en de effectiviteit van de inning van belastingen. Beide zaken werden onderzocht voor de inning van de directe belastingen en de BTW op federaal niveau en voor de inning van de onroerende voorheffing, de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet op Vlaams niveau. In wat volgt zullen eerst de bevindingen met betrekking tot de efficiëntie van de inning op federaal en Vlaams niveau worden besproken. Nadien zal hetzelfde worden gedaan voor de effectiviteit.

Om de efficiëntie te meten werd een variant op het Standaard Kosten Model toegepast. Het is namelijk zo dat in plaats van administratieve lasten er beheerskosten werden berekend. Hiervoor werd de gemiddelde jaarlijkse brutoloonkost, verhoogd met de kosten van *overhead*, vermenigvuldigd met het aantal ambtenaren dat belast is met de inning en de invordering van de belastingen. Voor wat betreft de FOD Financiën, en meer bepaald de Algemene Administratie van de Inning en Invordering, zijn de beheerskosten gedaald van 168.991.021,70 euro in 2010 naar 164.894.863,10 euro in 2011. Dit impliceert een daling van circa 2,42 procent ten opzichte van 2010. Deze daling zou te wijten kunnen zijn aan de overheveling van een aantal ambtenaren naar de Vlaamse Belastingdienst aangezien deze sinds één januari 2011 instaat voor de inning van de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet. Het zou op basis van deze daling alles behalve correct zijn om te concluderen dat de efficiëntie van de inning zou toegenomen zijn in 2011. Hierdoor werd beslist om bijkomend nog een inningskost te berekenen door de verhouding tussen de beheerskosten en de werkelijke belastingopbrengsten te nemen. Uit de berekening bleek dat de inningskost 0,23 procent bedraagt in 2010 en 0,22 procent in 2011. Dit

houdt in dat voor elke 100 euro aan belastingopbrengst uit de directe belasting en de BTW rekening dient te worden gehouden met een kost van de inning van 0,23 respectievelijk 0,22 euro. Om een idee te verkrijgen van het feit of de inning al dan niet efficiënt gebeurt, werden de berekende inningskosten vergeleken met twee andere studies. In de studie van drie Belgische professoren werd een aantal jaar geleden een inningskost van 1,5 procent berekend. In een iets recentere studie van de OESO werd in 2010 eveneens een gelijkaardige kost gevonden, namelijk 1,4 procent. Op het eerste gezicht zou dan geconcludeerd kunnen worden dat de directe belastingen en de BTW zeer efficiënt geïnd worden in 2010 en 2011, maar mooie liedjes duren nooit lang en ook hier is dat van toepassing. Het is namelijk zo dat er rekening dient te worden gehouden met het feit dat de berekeningen en het cijfermateriaal in de drie studies verschillend zullen zijn van elkaar. Bovendien weerspiegelen de studies van de professoren en de OESO een inningskost die gebaseerd is op de totale FOD Financiën en niet op één aspect of administratie ervan zoals dat in onze studie het geval is. Naar aanleiding van het voorgaande kan er geen echte uitspraak worden gedaan omtrent de efficiëntie. Er kan enkel geconcludeerd worden dat op basis van deze studie veronderstelt kan worden dat de inning op een efficiënte wijze gebeurt daar er een daling in de beheerskosten en in de inningskosten merkbaar is. Let wel dat deze conclusie enkel van toepassing is op deze studie en niet als algemeen geldend beschouwd kan worden.

Naast de efficiëntie van de inning van de directe belasting en de BTW werd er ook onderzocht of de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting (inclusief belasting op de inverkeerstelling en eurovignet) op een efficiënte manier worden geïnd. In de eerste plaats werden hiervoor ook de beheerskosten, inclusief *overhead*, berekend voor 2010 en 2011 en bedroegen ze respectievelijk 2.558.829,35 euro en 6.293.236,75 euro. De forse toename is het gevolg van de overheveling van een aantal ambtenaren. Het zou dus op basis van de beheerskosten niet correct zijn om te concluderen dat de efficiëntie is afgenomen. Alvorens een uitspraak te doen over deze efficiëntie moeten de beheerskosten worden afgewogen ten opzichte van het aantal verwerkte of ingekohierde artikels in dat jaar. Op die manier kan de gemiddelde kost per ingekohierd artikel worden berekend. Zowel in 2010 als in 2011 blijkt die kost 0,86 euro te zijn. De overheveling van de verkeersbelasting blijkt in termen van deze gemiddelde kost per artikel zeker niet nadelig te zijn geweest voor de Vlaamse Belastingdienst. Dit vraagt natuurlijk wel om ook eens na te gaan wat de gemiddelde opbrengst per artikel is. In 2010 bedraagt dit 829,31 euro per ingekohierd artikel, maar in 2011 nog slechts 541,66 euro. Dit brengt een daling van ongeveer 35 procent met zich mee. De ongewijzigde kost per artikel bleek op het eerste gezicht niet slecht, maar wanneer deze wordt vergeleken met de opbrengst dan blijkt dat de kost in 2011 een groter aandeel in de opbrengst kent dan in 2010. Op basis van de berekeningen en de tabellen die hiermee gepaard gaan, kan er nog geen echte uitspraak over de efficiëntie worden gedaan. Rest ons tot slot nog de berekening van de inningskost waaruit blijkt dat de kost van 0,11 procent in 2010 naar 0,17 procent in 2011 is gestegen. Dit houdt een toename van 54,5 procent in. Een vergelijking met de inningskost van de FOD Financiën, of beter met die van de Algemene Administratie van Inning en Invordering, dringt zich op maar zou niet gepast zijn. Hierdoor zou ook een vergelijking met de overige twee studies niet op zijn plaats zijn. We zouden echter wel kunnen concluderen dat deze studie voldoende elementen naar boven heeft gebracht die kunnen wijzen in de richting van een efficiënte inning van de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting. Er moet nogmaals

onderstreept worden dat deze conclusie enkel van toepassing is op deze studie en dus niet als algemeen aanvaardbaar kan en mag worden beschouwd.

Efficiëntie en effectiviteit zijn twee begrippen die hand in hand gaan. Het spreekt dan ook voor zich dat aansluitend op het onderzoek rond de efficiëntie tevens de effectiviteit wordt nagegaan. Opnieuw werd dit voor de directe belasting en de BTW gedaan op federaal niveau en voor de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting op Vlaams niveau. Om te kunnen concluderen dat de inning van deze belastingen effectief verloopt, dienen de werkelijke belastingopbrengsten te worden vergeleken met het maximum potentieel aan opbrengsten. Het is echter zo dat dit niet kan worden gedaan voor de directe belasting en de BTW daar we niet over voldoende cijfermateriaal konden beschikken. Het is daarom dat ervoor geopteerd werd om de effectiviteit na te gaan aan de hand van het aantal aanmaningen, dwangschriften, beslagen en de openstaande schuldvorderingen. Uit de bespreking van deze aantallen en bedragen is gebleken dat op basis van het aantal aanmaningen en dergelijke meer geconcludeerd zou kunnen worden dat de effectiviteit van de inning van de directe belastingen toegenomen is tussen de periode 2009-2011. Voor de BTW geldt echter het omgekeerde scenario op basis van deze gegevens. Een bespreking van de openstaande schuldvorderingen zou eventueel meer uitsluitsel kunnen bieden, maar het blijkt dat het niet mogelijk is om op basis van deze vorderingen een uitspraak te doen omtrent de effectiviteit. Voor wat betreft de berekening van de effectiviteit op Vlaams niveau voor de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting, kan wel de vergelijking worden gemaakt tussen de werkelijke en de potentiële belastingopbrengsten. Uit de tabellen die hierbij werden opgemaakt kan geconcludeerd worden dat de onroerende voorheffing in 2010 en 2011 zeer effectief geïnd wordt. Het is namelijk zo dat respectievelijk 97,77 procent en 97,26 procent van de ingekohierde bedragen geïnd worden. Voor de verkeersbelasting ligt dat percentage in 2011 wat lager, namelijk 89,73 procent. Dit impliceert eigenlijk dat in het eerste jaar dat de Vlaamse Belastingdienst bevoegd is voor de inning van de verkeersbelasting er circa 90 procent van de ingekohierde bedragen geïnd wordt. Gelet op dit feit en op de bespreking bij de tabellen wijst dit percentage toch in de richting van een effectieve inning. Over het algemeen kan dan ook geconcludeerd worden dat de veronderstelling kan worden gemaakt dat beide belastingen op een effectieve wijze worden geïnd. Het is tevens zo dat een effectieve inning niet enkel van de Vlaamse Belastingdienst afhangt, maar ook van de belastingbetaler. Deze dient de betaling van een belasting niet enkel als een verplichting te zien, maar bovenal als een manier om de overheidstaken te vervullen en te bekostigen. Dus het betalen van belasting komt enerzijds de betaler ten goede en anderzijds de overheid.

Het werd al meermaals aangehaald, maar de resultaten die uit deze studie voortkomen, kunnen niet beschouwd worden als algemeen aanvaardbaar. Het is dus niet zo omdat de resultaten zouden kunnen wijzen op een efficiënte en effectieve inning van de belastingen, dat dit als een feit kan worden bestempeld. Er moet namelijk rekening worden gehouden met de opbouw en de omvang van de studie en met het gebruikte cijfermateriaal. Vandaar dat we zouden aanbevelen om een meer gedetailleerd model aangaande het berekenen van de beheerskosten toe te passen om de efficiëntie te meten. Bovendien is het tevens aan te bevelen om dit voor meerdere jaren te doen zodoende de evolutie op te volgen en in te grijpen waar nodig. We zouden eveneens aanbevelen

om ook de inningskost over meerdere jaren op te volgen, omdat dit ook een beeld geeft van de efficiëntie van de inning van belastingen. Om dus eigenlijk met enige zekerheid te kunnen zeggen dat de inning van de belastingen efficiënt en effectief gebeurt, zou er intern, dus binnen de FOD Financiën en de Vlaamse Belastingdienst, een gelijkaardig onderzoek moeten worden opgezet.

Als gevolg van de voorgaande bespreking en conclusie aangaande het onderzoek van de efficiëntie en de effectiviteit van de inning van belastingen in België, dienen er nog enkele bedenkingen te worden gemaakt. Het is namelijk zo dat de bedenking kan worden gemaakt of het vanuit economisch standpunt niet beter is dat de FOD Financiën zou instaan voor de inning van alle belastingen en vervolgens de inkomsten uit de gewestelijke belastingen geheel of gedeeltelijk doorstort naar de andere overheden, dus de gemeenschappen en de gewesten. De reden voor deze bedenking ligt in feit dat de FOD Financiën bijvoorbeeld de verkeersbelasting, de belasting op de inverkeerstelling en het eurovignet nog steeds int voor rekening van het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, maar niet meer voor het Vlaams Gewest. Omgekeerd int deze overheidsdienst tevens de belasting op automatische ontspanningstoestellen en de belasting op spelen en weddenschappen voor rekening van het Vlaams en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, maar niet voor het Waals Gewest. Er kan dus eigenlijk gesteld worden dat de FOD Financiën reeds beschikt over de nodige infrastructuur, toepassingen en werkingsmiddelen om de inning van de voorgaande belastingen te vrijwaren. Vanuit economisch standpunt kan dan ook de vraag worden gesteld wat de meerwaarde is van de inning van bepaalde belastingen over te laten aan de gewestelijke overheden. De critici onder ons zouden zelfs kunnen aanhalen dat het onnodige kosten, zoals de beheerskosten, met zich meebrengt. Gelet op de fiscale procedures die werden besproken in het eerste hoofdstuk van het derde deel, kan gesteld worden dat de procedure met betrekking tot de belasting op de inverkeerstelling niet zo complex en omslachtig is als die van de inkomstenbelasting. Dit zou kunnen impliceren dat de procedures van de overige gewestelijke belastingen ook niet zo complex en omslachtig zijn. Vanuit een ander standpunt zou dan natuurlijk kunnen worden aangehaald dat de inning van de gewestelijke belastingen toch aan de gewestelijke overheden moet toekomen daar de fiscale procedures niet zo complex zouden zijn en het bijgevolg de moeite loont om de nodige infrastructuur, toepassingen en werkingsmiddelen op poten te zetten. Op die manier zou het in de toekomst mogelijk kunnen zijn om meerdere gewestelijke belastingen door de gewestelijke overheden te laten innen. Vanuit economisch standpunt zou dit dan weer impliceren dat er zowel op Vlaams als op Waals en eventueel op Brussels niveau meer kosten zullen worden gemaakt om te kunnen voorzien in de inning van de gewestelijke belastingen. Het zou evenwel een daling van de kosten op federaal niveau kunnen impliceren, maar het is niet gezegd dat deze kosten evenveel zullen dalen als de kosten op de gewestelijke niveaus zullen stijgen. Daarenboven moet er niet enkel rekening worden gehouden met de kosten, maar tevens met de opbrengsten die uit de inning zouden voortkomen. Op federaal niveau zouden zowel de kosten als de opbrengsten kunnen dalen wanneer de gewesten de inning van de gewestelijke belastingen voor hun rekening nemen. Op gewestelijk niveau, blijven de opbrengsten daarentegen gelijk aan hetgeen de FOD Financiën zou doorstorten indien deze dienst de inning van de gewestelijke belastingen nog zou verzorgen. De kosten zouden, zoals eerder gesteld, kunnen stijgen. Opnieuw rijst hieruit de vraag wat, vanuit economisch standpunt, de meerwaarde is van zowel op federaal als op gewestelijk niveau belastingen te innen. Indien de gewesten ervoor

zouden opteren om niet voor de inning van de gewestelijke belastingen in te staan, dan zouden ze enerzijds op de kosten kunnen besparen en anderzijds verliezen ze hun opbrengsten uit de gewestelijke belastingen niet daar de FOD Financiën deze hoe dan ook doorstort naar de betrokken gewesten.

Tot zover de eerste bedenking die kan worden gemaakt. Een tweede bedenking, die vooral op basis van de bevindingen uit het onderzoek van de efficiëntie en de effectiviteit dient te worden gemaakt, is de afweging van de kosten en de baten. Hiervoor kwam die afweging al kort aan bod voor wat betreft de inning op federaal en gewestelijk niveau, maar nu staat die afweging hier los van. Het is namelijk zo dat uit het derde deel geconcludeerd kan worden dat er enerzijds kosten gepaard gaan met de inning van de belastingen en dat er anderzijds ook opbrengsten uit voortkomen. Er werd overigens een overzicht gegeven van de openstaande schuldvorderingen op federaal niveau en er werd voor het Vlaams Gewest een afweging gemaakt tussen wat er had moeten worden geïnd en wat er werkelijk geïnd werd. Uit beide overzichten bleek dat een volledige inning van alle belastingen, dus geen openstaande vorderingen meer, zich niet voordeed. Het is echter zo dat de gegevens ons niet in staat stelden om per artikel, dat niet tijdig geïnd werd, na te gaan wat het nog zou kosten om het bijbehorend bedrag alsnog te innen en wat het nog zou opbrengen. Vanuit economisch standpunt zou het namelijk aan te raden zijn om de kosten en de opbrengsten van de artikels die niet tijdig geïnd werden, af te wegen. We zouden zelfs durven stellen dat wanneer het meer kost om een artikel nog geïnd te krijgen dan dat het opbrengt, het niet meer de moeite loont om extra inspanningen te leveren om het bedrag alsnog te innen. Dit lijkt op het eerste gezicht misschien extreem, maar vanuit economisch standpunt zou het volledig verantwoord zijn om de kosten ten opzichte van de baten af te wegen en op basis van deze afweging te beslissen of een belastingschuld, die niet of te laat betaald werd, alsnog geïnd dient te worden. Hierbij is het natuurlijk niet de bedoeling om de invorderingsactiviteiten, zoals het versturen van een aangetekend schrijven en het instellen van vervolgingen, volledige achterwege te laten. De afweging tussen de kosten en de opbrengsten zou eigenlijk vooral gemaakt worden wanneer blijkt dat er aan de invorderingsactiviteiten die werden ingesteld geen gevolg wordt gegeven.

In het vierde deel van deze masterproef werd tot slot het onderzoek gevoerd naar het gebruik van de 'schulden met betrekking tot belastingen' als financieringsbron voor KMO's. Het was hierbij de bedoeling om na te gaan wat het effect van het al dan niet voorafbetalen van belastingen heeft op de financiering van KMO's. Om dit te onderzoeken werden vier deelvragen geformuleerd. De eerste had tot doel om een antwoord te formuleren op de vraag wat een KMO is. Er kan, op basis van het eerste hoofdstuk van het vierde deel, besloten worden dat er verschillende definities bestaan omtrent het begrip 'KMO'. Deze vinden hun oorsprong in het feit dat een KMO gedefinieerd kan worden op basis van kwantitatieve en kwalitatieve criteria. De eerste vorm van criteria omschrijft een KMO op basis van ondernemingsgrootte, gemiddeld personeelsbestand en tot slot de jaaromzet of het balanstotaal. Daarnaast kan een KMO tevens omschreven worden op basis van kwalitatieve criteria, of ook wel op basis van kenmerken die specifiek aan een KMO kunnen worden gelinkt. Voor het onderzoek werd ervoor gekozen om een KMO te definiëren op basis van kwantitatieve gegevens. Er werd dan ook uitgegaan van de Belgische criteria, namelijk een

gemiddeld personeelsbestand van 100, een jaaromzet van 7.300.000 euro en een balanstotaal van 3.650.000 euro. Wanneer één van deze criteria wordt overschreden, dan voldoet een onderneming niet aan de definitie van een KMO. Gelet op het feit dat in dit deel een onderzoek wordt gedaan naar het gebruik van de schulden aangaande de belastingen als financieringsbron, werd er eveneens ingegaan op de financieringsbronnen waarover KMO's kunnen beschikken. Hieruit kan geconcludeerd worden dat een KMO zowel beroep kan doen op interne als op externe financieringsmiddelen, maar dat het niet eenvoudig is om externe middelen aan te wenden daar KMO's te kampen hebben met een financieringsproblematiek. Deze houdt in dat er een gebrekkige afstemming is tussen de vraag- en aanbodzijde van financiering. De oorzaak van deze problematiek is terug te vinden in het principe van de asymmetrische informatie. Hierdoor kan geconcludeerd worden dat de KMO's eerder interne financieringsmiddelen verkiezen boven externe. Deze preferentie is tevens de basis van de zogenaamde *'pecking order theory'*, die de basis van het onderzoek vormde. Het antwoord op de tweede deelvraag is dus dat een KMO over interne en externe financieringsbronnen beschikt, maar de interne zal prefereren omwille van het bestaan van een financieringsproblematiek. De derde deelvraag, namelijk *'waar worden de voorafbetalingen gesitueerd'*, slaat op de schulden met betrekking tot belastingen. We wensen namelijk te onderzoeken of en wanneer het niet (tijdig) betalen van voorafbetalingen als financieringsbron wordt aangewend door de Belgische KMO's. Vandaar dat het natuurlijk noodzakelijk is om het begrip 'voorafbetaling' en het principe er rond aan bod te laten komen. Hieruit bleek dan ook dat de voorafbetaling gesitueerd kan worden in de vennootschapsbelasting. Er kan tevens geconcludeerd worden dat het verrichten van voorafbetalingen een bonificatie, in termen van belastingvermindering, oplevert voor de KMO's. Het niet verrichten van deze betalingen leidt daarentegen tot een belastingvermeerdering. De laatste deelvraag van dit vierde deel betreft het onderzoek zelf. Hiervoor werden zes determinanten opgesteld, namelijk groei, liquide middelen, inhoudingsratio, grootte, leeftijd en financiële kosten. Volgens onze hypothesen is het gebruik van de financieringsbron 'schulden met betrekking tot belastingen' enkel positief gerelateerd tot de kost van financiële schulden en de groei van de onderneming. Voor de overige determinanten geldt een negatief verband met de 'schulden met betrekking tot belastingen'. Op basis van de databank van het Bureau van Dijk, namelijk Bel-First, werden de nodige data verzameld en geanalyseerd. Hieruit werd dan een *sample* van 942 Belgische KMO's genomen. Hierop werd uiteindelijk een meervoudige lineaire regressie toegepast met als afhankelijke variabele enerzijds de belastingschuld ten opzicht van de totale schuld en anderzijds de belastingschuld ten opzichte van het totaal passief. De onafhankelijke variabelen zijn uiteraard de zes determinanten die hoger reeds werden vermeld. Daarnaast werden tevens drie controlevariabelen toegevoegd, namelijk de belastingvoet, de brutorendabiliteit en de sector. Uit de resultaten van regressie kan worden geconcludeerd dat de 'schulden met betrekking tot belastingen' toch wel als een belangrijke financieringsbron kunnen worden beschouwd. Het is namelijk zo dat vooral kleine ondernemingen gebruik maken van deze financieringsbron. Daarnaast blijkt ook de groei een relevante determinant te zijn. Zo kan worden vastgesteld dat ondernemingen die een aanzienlijke groei kennen de 'schulden met betrekking tot belastingen' benutten als mogelijke financieringsbron. Ook ondernemingen die een hoge kost van de financiële schulden kennen, zijn eerder geneigd om deze financieringsbron te gebruiken wanneer ze nood aan financiële middelen hebben.

Lijst van geraadpleegde werken

26 USC Chapter 1, Subchapter A-Determination of tax liability. (z.d.) Opgevraagd op 4 mei 2012
<http://www.law.cornell.edu/uscode/text/26>.

Aanslagbiljet verkeersbelasting.

Aantal federale ambtenaren daalt sinds 2008. (2010). Opgevraagd op 27 april 2012 via
<http://www.ingevervotte.be/?p=790>.

Administratieve diensten van de Vlaamse Overheid. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via
http://www.vlaanderen.be/servlet/Satellite?c=Solution_C&cid=1132117209738&context=1141721623065---1191211214119-1191211214119--1132117209738&p=1186804409610&pagename=Infolijn%2FView.

Administratieve lasten. (z.d.). Opgevraagd op 28 april 2012 via
<http://bestuurszaken.be/administratieve-lasten>.

Armoederisico. (2005 – 2010). Opgevraagd op 20 oktober 2011, via
http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/arbeid_leven/inkomens/armoede.

Asselbergh, G., (2002). Financing firms with restricted access to Financial markets: the use of trade credit and factoring in Belgium. *The European Journal of Finance*, 8, 2 – 20.

Ballon, L., Cuypers, D., De Jonckheere, M., Geinger, H., Heijerick, N., Stuyck, J., Torfs, N., & Van Acker, C., (2008). *Codex Economie: verzameling van wetteksten voor economen*. Brugge: die keure.

Basic Law for the Federal Republic of Germany. (z.d.) Opgevraagd op 30 april 2012 via
http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html#p0105.

Begroting. (z.d.). Opgevraagd op 13 februari 2012 via
http://www.begroting.be/portal/page/portal/INTERNET_pagegroup/INTERNET_home/TAB149685.

Belastingen. (z.d.). Opgevraagd op 22 maart 2012 via
http://www.belgium.be/nl/belastingen/inkomstenbelastingen/particulieren_en_zelfstandigen/bezwaarschrift/.

Belasting op de inverkeerstelling. (z.d.). Opgevraagd op 3 april 2012 via
<http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=149>.

Belastingportaal Vlaanderen. (z.d.). Opgevraagd op 27 maart 2012 via
<http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=55>.

Belastingportaal Vlaanderen. (z.d.). Opgevraagd op 30 juli 2012 via
<http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/default.asp>.

Berryman, J., (1982). Small business uniqueness and the theory of financial management. *Journal of Small Business Finance*, 25, 43-59.

Bewijslast. (z.d.). Opgevraagd op 10 maart 2012 via
http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1967101004.

Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen. (z.d.). Opgevraagd op 14 december 2011 via

http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=nl&caller=list&cn=1980080802&la=n&fromtab=wet&sql=dt='wet'&tri=dd+as+rank&rech=1&numero=1#LNK0003.

Bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten. (z.d.). Opgevraagd op 22 april 2012 via <http://www.ejustice.just.fgov.be/wet/wet.htm>.

Cools, H., Debruyne, E., Hugelier, S., Ruyschaert, S., & Van Kerchove, W., (2010). *Praktisch belastingrecht*. Antwerpen: De Boeck.

Copernicus: de hervorming van de Belgische federale overheid. (z.d.). Opgevraagd op 18 december 2011 via http://www.fedweb.belgium.be/nl/binaries/broch_copernicus_nl_tcm120-17107.pdf.

Cursus invordering. (2008). Opgevraagd op 18 februari 2012 via http://fiscus.fgov.be/interfainvnl/Home/cursus_invordering.pdf.

De eerste en de tweede staatshervorming. (z.d.). Opgevraagd op 13 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/land/geschiedenis/belgie_vanaf_1830/vorming_federale_sta at/eerste_en_tweede_staats_hervorming/.

De Broe, L., (2010). *Fiscaal recht*. Leuven: Acco.

Debruyne, E., (2009). *Praktisch fiscaal recht*. Antwerpen: De Boeck.

Decoster, A. & Sas, W., (2011). *De bijzondere financieringswet for dummies*. Opgevraagd op 22 april 2012 via http://www.itinerainstitute.org/nl/bibliotheek/_paper/the-special-financing-law-for-dummies/.

De Jonckheere, M., Maus, M. & Delanote, M., (2010). *De fiscale procedure*. Brugge: Die Keure.

De convergentiecriteria van het Verdrag van Maastricht. (2011). Opgevraagd op 20 oktober 2011, via http://www.nbb.be/Pub/02_00_00_00_00/02_01_00_00_00/02_01_04_00_00/02_01_04_02_00.htm?l=nl.

De derde en de vierde staatshervorming. (z.d.). Opgevraagd op 13 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/land/geschiedenis/belgie_vanaf_1830/vorming_federale_sta at/derde_en_vierde_staats_hervorming/.

De federale overheid. (z.d.). Opgevraagd op 14 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_overheid/.

De federale en programmatorische overheidsdiensten. (z.d.). Opgevraagd op 18 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_overheid/federale_en_programmatorische_overheidsdiensten/.

De gecoördineerde wetten op de Rijkscomptabiliteit. (z.d.). Opgevraagd op 21 juli 2012 via http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1991071746&table_name=wet.

De gemeenten. (z.d.). Opgevraagd op 14 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/gemeenten/.

De Haan, L. & Hinlopen, J., (2003). Preference hierarchies for internal finance, bank loans, bond and share issues: evidence for Dutch firms. *Journal of empirical Finance*, 10, 661 – 681.

De Jonckheere, M., Maus, M. & Delanote, M., (2010). *De fiscale procedure*. Brugge: Die Keure.

Delmotte, J., Lamberts, M., Sels, L. & Van Hootegem, G., (2002). Wat weten we over KMO's en over personeelsbeleid in KMO's? [Elektronische versie]. pp. 1 – 50.

Departement Financiën en Begroting. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fin.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=52>.

Deschoolmeester, D., (1982). Over typische kenmerken van een KMO. *Ondernemen*, 38, 327-328.

De ontvangsten geïnd door de Belgische federale overheid. (z.d.). Opgevraagd op 27 juni 2012 via <http://docufin.fgov.be/intersalgnl/thema/Ontvangsten/Ontvangsten.htm>.

De toegang tot het recht van de Europese Unie. (z.d.). Opgevraagd op 20 november 2011 via <http://eur-lex.europa.eu/nl/treaties/index.htm#founding>.

De vijfde staats hervorming. (z.d.). Opgevraagd op 13 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/land/geschiedenis/belgie_vanaf_1830/vorming_federale_staats/vijfde_staats_hervorming/.

De Vlaamse Gemeenschap. (z.d.). Opgevraagd op 14 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/gemeenschappen/vlaamse_gemeenschap/.

De Vocht, A., (2009). *Basishandboek SPSS 17*. Utrecht: Bijleveld Press, p. 210.

Dienst voor de Administratieve Vereenvoudiging. (2008). *Het Kafka-Meetmodel: Praktische handleiding voor het meten van administratieve lasten*. Opgevraagd op 28 april 2012 via http://kanselarij.belgium.be/nl/binaries/doc_kafka_meetmodel_NL_tcm171-108875.pdf.

Dienst Wetsmatiging. (2010). *Handleiding beheerskosten: Richtlijnen voor het uitvoeren van een procesimpactanalyse om beheerskosten te meten*. Opgevraagd op 24 juli 2012 via http://www.bestuurszaken.be/sites/bz.vlaanderen.be/files/handleiding_beheerskosten_voorlopig_20110427.pdf.

Dienst Wetsmatiging. (2010). *Handleiding meten om te weten: Het Vlaamse Standaard Kosten Model toegepast*. Opgevraagd op 28 april 2012 via http://www.bestuurszaken.be/sites/bz.vlaanderen.be/files/handleiding_MetenOmTeWeten_2010_1.pdf.

Donckels, R., (1985). KMO en werkverschaffing, referaat op CVP-colloquium:

Werkgelegenheidsbeleid: een uitdaging voor de toekomst: UFSAL-KMO-studiecentrum, Gent.

Donckels, R., Cottyn, M., & Aerts, R., (1993). *KMO's ten voeten uit: van onderzoek tot actie*. Antwerpen: Roularta Books.

Durinck E., Laveren, E. & Lybaert, N., (1998). De financieringskeuze van snelgroeiende Belgische industriële KMO's. *Working Paper 98-266, Oktober, UFSIA*, 46 p.

Een op de zeven Belgen leeft onder armoedegrens. (2011, 14 oktober). *De Standaard*. Opgevraagd op 20 oktober, 2011, via <http://www.destandaard.be>.

Economisch belang van familiebedrijven in België. (z.d.). Opgevraagd op 16 april 2012 via http://www.fbnet.be/downloads/EcoBelangFamiliebedrijven_NL.pdf.

Eurocrisis door begrotingstekort en staatsschuld eurolanden. (z.d.). Opgevraagd op 20 oktober 2011, via http://www.europa-nu.nl/id/vifhdvtmvdxdg/eurocrisis_door_begrotingstekort_en.

File your taxes. (z.d.) Opgevraagd op 4 mei 2012 via <http://www.usa.gov/Citizen/Topics/Money/Taxes.shtml>.

Fiscale bemiddeling. (z.d.). Opgevraagd op 20 maart 2012 via <http://minfin.fgov.be/portail2/fiscal-intermediary/nl/faq.htm>.

Fiscaliteit. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fiscus.fgov.be/interfaofnl/News/index.htm>.

Fisconetplus. (z.d.). Opgevraagd op 18 november 2011 via <http://ccff02.minfin.fgov.be/KMWeb/main.do?home=true>.

FOD Financiën (in VTE). (z.d.) Opgevraagd op 28 april 2012 via http://www.pdata.be/reports/tab_stat.php?select_statgroup=statlist&select_statsubgroup=statlist&tatus&tab=tab_spf_stat&tabdate=b20120101&select_service=10205&typefonc=1&lgfonc=1&dispdetail=1&allrecords=0&prcenable=0&prcenable2=0&graphenable=0&fulltime_units=2&kpiyesno=0&button_ok=%3D%3D%3E%3E+Klik+hier+om+de+statistiek+aan+te+maken+%3C%3C%3D%3D.

Forum on Tax Administration. (2007). *Tax Administration in OECD and Selected Non-OECD Countries: Comparative Information Series (2006)*. Opgevraagd op 31 juli 2012 via <http://www.oecd.org/ctp/taxadministration/comparativeinformationseries2010.htm>.

Geheel van de federale overheidsdiensten (in VTE). (z.d.) Opgevraagd op 27 april 2012 via http://www.pdata.be/reports/tab_stat.php?select_statgroup=statlist&select_statsubgroup=statlist&otal&tab=tab_spf_tot&tabdate=b20120101&select_service=ALL&typefonc=1&lgfonc=1&dispdetail=1&allrecords=0&prcenable=0&prcenable2=0&graphenable=0&fulltime_units=2&kpiyesno=0&button_ok=%3D%3D%3E%3E+Klik+hier+om+de+statistiek+aan+te+maken+%3C%3C%3D%3D.

Haeck, B., (28 september 2011). Het eerste luik van de staats hervorming: de splitsing van BHV. *De Tijd*. Opgevraagd op 16 februari 2012 via <http://www.detijd.be>.

Haeck, B., (28 september 2011). Interne Brusselse hervorming. *De Tijd*. Opgevraagd op 17 februari 2012 via <http://www.detijd.be>.

Haeck, B., (28 september 2011). Financieringswet. *De Tijd*. Opgevraagd op 17 februari 2012 via <http://www.detijd.be>.

Haeck, B., (28 september 2011). Meer macht voor deelstaten. *De Tijd*. Opgevraagd op 17 februari 2012 via <http://www.detijd.be>.

Haelterman, A., Maes, L., & Van Orshoven, P., (2010). *Codex Fiscaal Recht*. Brugge: die Keure.

Haulotte, S., Valenduc, Ch., & Deloddere, E., (2011). *Fiscaal Memento*.

Hutchinson, P. & Ray, G., (1986). Surviving the financial stress of small enterprise growth. *Curran J., J. Stanworth & D. Watkins, The survival of the small firm, vol. 1, Gower Aldershot*, 248 p.

IVA Centrale Accounting . (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fin.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=54>.

IVA Vlaamse Belastingdienst. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fin.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=53>.

IVA Vlaams Toekomstfonds. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fin.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=55>.

Jaarverslag 2009. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://www.minfin.fgov.be/portail2/nl/downloads/publications/reports/text-2009.pdf>, pp. 36 – 54.

- Jorissen, A., Lybaert, N., Reyns, C. & Vanneste, J., (2009). *Financial accounting*. Antwerpen: De Boeck, p. 377, 401.
- Kavelaars, P., Stevens, A.J.A. (2009). *Internationaal Belastingrecht*. Deventer: Kluwer.
- Koninklijk Besluit van 17 juli 1991 houdende coördinatie van de wetten op de Rijkscomptabiliteit*. (z.d.). Opgevraagd op 16 maart 2012 via <http://www.brussel.irisnet.be/files-nl/over-het-gewest/financien/kb-coördinatie-wetten-op-de-rijkscomptabiliteit>.
- Koninklijk Besluit van 30 januari 2001 tot uitvoering van het wetboek van vennootschappen*. (z.d.) Opgevraagd op 15 april 2012 via <http://www.nbb.be/DOC/BA/JUR/ENT/KB20010130%20sept2009.pdf>.
- Laveren, E., Engelen, P.J., Limère, A. & Vandemaele, S., (2009). *Handboek financieel beheer*. Antwerpen: Intersentia.
- Lopez-Garcia, J. & C. Aybar-Arias (2000). An Empirical Approach to the Financial Behaviour of Small and Medium Sized Companies. *Small Business Economics, Vol. 14, n° 1*, pp. 55-64.
- Mason, C. M. & Harrison, R. T., (1991), The small firm equity gap since Bolton. *J. Stanworth and C. Gray (eds.) Bolton 20 Years On: The Small Firm in the 1990s, London: Paul Chapman*, 112-150.
- Matthijs, H., Naert, F., & Vuchelen, J., (2007). *Handboek Openbare Financiën*. Antwerpen: Intersentia.
- Mercken, R., (2004). *De investeringsbeslissing: een beleidsgerichte analyse*. Antwerpen: Garant.
- Mercken, R. & Siau, C., (2004). *Boekhouding en financiële rapportering*. Antwerpen: Garant.
- Missie van de douane en accijnzen*. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fiscus.fgov.be/interfdanl/nl/publications/missie.htm>.
- Missie en visie van de FOD Financiën*. (z.d.). Opgevraagd op 18 december 2011 via <http://minfin.fgov.be/portail2/nl/site/aboutus.htm>.
- Missie en visie van de inning en invordering*. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://www.fiscus.fgov.be/interfainvnl/Home/missie.htm>.
- Mission of the administration of treasury*. (z.d.). Opgevraagd op 19 december via <http://treasury.fgov.be/#mission>.
- Mission of TTB*. (z.d.) Opgevraagd op 4 mei 2012 via <http://www.ttb.gov/about/index.shtml>.
- Musgrave, R., Musgrave, P., (1989). *Public Finance in Theory and Practice*. New York.
- Myers, S. C., (1984). The capital structure puzzle. *Journal of finance*, 39, 575-592.
- Nieuwe belasting op de inverkeerstelling (BIV)*. (z.d.). Opgevraagd op 1 maart 2012 via http://www.vlaanderen.be/servlet/Satellite?pagename=Infolijn/View&cid=1308718890617&c=Solution_C&p=1183730847285&context=.
- Nieuwe definitie van KMO's*. (z.d.). Opgevraagd op 14 april 2012 via http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_nl.pdf.
- Nieuwe inschrijvingstaks voor auto's van kracht op 1 maart. (2012, 31 januari). *De Standaard*. Opgevraagd op 25 maart 2012 via <http://www.standaard.be>.

Onroerende voorheffing. (z.d.). Opgevraagd op 16 oktober 2011 via <http://belastingen.vlaanderen.be>.

Ontwerp van Kaderdecreet Bestuurlijk Beleid. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via http://www2.vlaanderen.be/bbb/documenten/organisatie/decreten/kaderdecreetbb_definitief.pdf.

Provision of deficit and debt data for 2010 - first notification. (2011). Opgevraagd op 20 oktober 2011, via http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-26042011-AP/EN/2-26042011-AP-EN.PDF.

Robbins, S.P., Coulter, M. (2008). *Management* (K. de Vries, Vertaling). Amsterdam: Pearson Education Benelux BV. (Oorspronkelijk verschenen in het Engels in 2008).

Rodriguez-Rodriguez, O. M., (2006). Trade Credit in Small and Medium Size Firms: An Application of the System Estimator With Panel Data. *Small Business Economics*, 27, 103 – 126.

Scholtens, B., (1999). Analytical issues in external financing alternatives for SBEs. *Small Business Economics*, Vol. 12, n° 2, pp. 137-148.

Stabiliteitspact. (2004). Opgevraagd op 20 oktober 2011, via <http://www.europa-nu.nl/id/vgr7dzdmemp0/stabiliteitspact>.

Stabiliteits- en groeipact. (z.d.). Opgevraagd op 13 februari 2012 via http://www.europa-nu.nl/id/vh7doublkozq/stabiliteits_en_groeipact.

Stock, J.H. & Watson, M.W., (2007). *Introduction to econometrics*. Boston: Pearson Education.

Structuur van de federale staat en de bestuursniveaus. (z.d.). Opgevraagd op 13 december 2011 via http://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_staat/structuur/.

Swinnen, S., Voordeckers, W., Vandemaele, S., (2005). *Capital structure in SMEs: Pecking Order versus Static Trade-off, bounded rationality and the behavioural principle.* Opgevraagd op

18 april 2012 via http://www.efmaefm.org/efma2005/papers/250-swinnen_paper.pdf.

Taalwetgeving. (z.d.). Opgevraagd op 16 februari 2012 via http://www2.vlaanderen.be/taalwetgeving/taalgrens_en_taalgebieden.html.

Taken van de algemene administratie van de patrimoniumdocumentatie. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fiscus.fgov.be/interfakrednl/Taken/overzicht.htm>.

Taken van de BBI. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://fiscus.fgov.be/interfbbinl/nl/index.htm>.

Taxation trends in de European Union. (2011). Opgevraagd op 18 november 2011 via http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm.

The United States Constitution. (z.d.) Opgevraagd op 4 mei 2012 via <http://www.house.gov/house/Constitution/Constitution.html>.

Tiberghien, A., (2009). *Handboek voor Fiscaal Recht 2009*. Mechelen: Kluwer.

Vanalme, E., (2007). *De kloof tussen de totale ontvangsten en de rijksmiddelen: een analyse van de periode 2000-2006.* Opgevraagd op 27 juni 2012 via [http://www.econ.kuleuven.be/public/ndaaa08/BdocB%255F2007%255FQ4n%255FVanalme%255F20070919\[1\].pdf](http://www.econ.kuleuven.be/public/ndaaa08/BdocB%255F2007%255FQ4n%255FVanalme%255F20070919[1].pdf)

Vanheusden, B. (Ed.). (2010). *Beleidsmanagement: juridisch deel*. Diepenbeek: Xod.

Van Hulle, K., Lybaert, N. & Maes, J.P., (2010). *Handboek boekhoud- en jaarrekeningrecht*. Brugge: die keure.

Van Velthoven, B.C.J., Van Wijck, P.W., (2007). *Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse*. Deventer: Kluwer.

Verbetering van administratie en overheidsdiensten. (z.d.). Opgevraagd op 27 april 2012 via http://www.itinerainstitute.org/upl/1/default/doc/Vervotte_administratie%20overheidsdiensten.pdf.

Verjaring van de rechten van de schatkist. (2012). Opgevraagd op 21 juli 2012 via <http://ccff02.minfin.fgov.be/KMWeb/document.do?method=view&nav=1&id=b6f5ce71-7718-464b-95bb-32ec7128b5a1&disableHighlightning=false>.

Vlaanderen. (z.d.). Opgevraagd op 24 april 2012 via http://www.vlaanderen.be/servlet/Satellite?c=NB_Nieuwsbericht&cid=1140066013546&p=1106040582718&pagename=nieuwsberichten%2FNB_Nieuwsbericht%2FNieuwsbericht.

Vlaamse Belastingdienst. (z.d.). Opgevraagd op 19 december 2011 via <http://belastingen.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=123>.

Voorafbetalingen. (z.d.). Opgevraagd op 16 oktober 2011 via <http://www.belgium.be>.

Voorafbetalingen – aanslagjaar 2013. (2012). Opgevraagd op 19 april 2012 via http://www.ejustice.just.fgov.be/doc/rech_n.htm.

Voordeckers, W., (1999). *Een onderzoek naar de determinanten van de kapitaalstructuur van kleine industriële ondernemingen: theorievorming met behulp van casestudy-onderzoek en empirische studie*. Doctoraal Proefschrift, Limburgs Universitair Centrum, 281p.

Wat is een KMO? (z.d.). Opgevraagd op 14 april 2012 via http://www.vlaanderen.be/servlet/Satellite?c=Solution_C&cid=1090509526189&context=1141721623065---1190947070386-1190947070386--1247814536287&p=1186804409590&pagename=Infolijn%2FView.

Wat is een NACE(BEL)-Code? (z.d.). Opgevraagd op 20 april 2012 via http://www.vlaanderen.be/servlet/Satellite?c=Solution_C&cid=1090509550128&context=1141721623065---1190947070386-1191211211440--1090509550128&p=1186804409590&pagename=Infolijn%2FView.

Wet tot hervorming der instellingen van de Duitse Gemeenschap. (z.d.). Opgevraagd op 22 april 2012 via http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1983123140&table_name=wet.

Wet van 25 april 2007 houdende diverse bepalingen (IV). (z.d.). Opgevraagd op 22 maart 2012 via <http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/api2.pl?lg=nl&pd=2007-05-08&numac=2007201376>.

Wijziging artikel 178 KB/W.I.B.. (2011). Opgevraagd op 25 februari 2012 via <http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/api2.pl?lg=nl&pd=2011-03-30&numac=2011003118>.

Uitbreiding vereenvoudigde aangifte. (2012). Opgevraagd op 4 maart 2012 via <http://www.presscenter.org/nl/pressrelease/20120315/uitbreiding-van-de-vereenvoudigde-belastingaangifte>.

Zesde staatshervorming. (2011). *De Tijd*. Opgevraagd op 16 februari 2012 via <http://www.detijd.be>.

Lijst van figuren

Figuur 1: Overheidsstructuur in België

Figuur 2: Overzicht van de FOD's en de POD's

Figuur 3: Organigram van de FOD Financiën

Figuur 4: Overzicht van de 13 beleidsdomeinen

Figuur 5: Organigram van het Vlaams ministerie van Financiën en Begroting

Figuur 6: Schematische voorstelling van de administratieve lasten

Figuur 7: De kosten van regelgeving

Figuur 8: Opbouw van het Standaard Kosten Model

Figuur 9: KMO-criteria gebaseerd op de aanbeveling van de Europese Commissie van 6 mei 2003

Figuur 10: De financieringsvormen

Figuur 11: Berekening van het resultaat van het boekjaar voor belastingen

Lijst van grafieken

Grafiek 1: De grootste werkgevers binnen de federale overheid

Grafiek 2: Evolutie van het aantal ambtenaren (VTE's) bij de FOD Financiën

Grafiek 3: Indeling van het aantal ambtenaren (VTE) naar niveau

Grafiek 4: Indeling van aantal ambtenaren (VTE) naar leeftijd

Grafiek 5: Histogram model 1

Grafiek 6: Probability plot model 1

Grafiek 7: Histogram model 2

Grafiek 8: Probability plot model 2

Grafiek 9: Spreidingsdiagram model 1

Grafiek 10: Spreidingsdiagram model 2

Lijst van tabellen

Tabel 1: Belastingtarieven in de personenbelasting

Tabel 2: Belastingtarieven in de vennootschapsbelasting

Tabel 3: Totale belastingen (inclusief sociale zekerheidsbijdragen) als percentage van het bruto binnenlands product (BBP)

Tabel 4: Totale belastingen (exclusief sociale zekerheidsbijdragen) als percentage van het bruto binnenlands product (BBP)

Tabel 5: Verschil over de jaren heen tussen totale belastingen (inclusief en exclusief sociale zekerheidsbijdragen) als percentage van het Bruto Binnenlands Product (BBP)

Tabel 6: Evolutie totale ontvangsten in miljoenen euro's

Tabel 7: Overzicht van de fiscale ontvangsten voor 2010 en 2011 in miljoenen euro's

Tabel 8: Overzicht van de ontvangsten ter financiering van andere overheden in miljoenen euro's

Tabel 9: Overzicht van de rijksmiddelen in miljoenen euro's

Tabel 10: Overzicht van de Vlaams geïnde belastingen en ontvangsten in miljoenen euro's

Tabel 11: Belastingbedragen van de BIV

Tabel 12: Nodige gegevens over de FOD Financiën voor de toepassing van het SKM

Tabel 13: Indeling van het aantal ambtenaren (VTE) naar leeftijd

Tabel 14: Overzicht beheerskosten FOD Financiën: Algemene Administratie van Inning en Invordering

Tabel 15: De inningskost

Tabel 16: Nodige gegevens van de Vlaamse Belastingdienst voor de toepassing van het SKM

Tabel 17: Overzicht beheerskosten Vlaamse Belastingdienst

Tabel 18: Overzicht aantal artikels

Tabel 19: De gemiddelde kost per ingekohierd artikel

Tabel 20: De gemiddelde opbrengst per ingekohierd artikel

Tabel 21: Bijkomende gegevens aangaande de gewestelijke belastingen

Tabel 22: Globaal overzicht

Tabel 23: De inningskost

Tabel 24: Aantal aanmaningen, dwangschriften en beslagen voor de directe belastingen

Tabel 25: Aantal aanmaningen, dwangschriften en beslagen voor de BTW

Tabel 26: De openstaande schuldvorderingen van de directe belastingen

Tabel 27: De openstaande schuldvorderingen van de BTW

Tabel 28: Samenvattend overzicht van de openstaande schuldvorderingen voor zowel de directe belastingen als de BTW

Tabel 29: Overzicht aantal artikels en bedragen onroerende voorheffing

Tabel 30: Overzicht aantal artikels en bedragen verkeersbelasting (incl. BIV en eurovignet)

Tabel 31: Overzicht van de effectiviteit

Tabel 32: Voordelen met betrekking tot voorafbetalingen

Tabel 33: Beschrijvende statistieken

Tabel 34: Coëfficiëntentabel model 1

Tabel 35: Coëfficiëntentabel model 2

Tabel 36: Coëfficiëntentabel model 3

Tabel 37: Coëfficiëntentabel model 4

Tabel 38: Samenvattend overzicht van de inning van belastingen (in miljoenen euro's) door de FOD Financiën

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Efficiëntie en effectiviteit van de inning van belastingen in België

Richting: **master in de toegepaste economische wetenschappen-accountancy en financiering**

Jaar: **2012**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Saparidis, Konstantinia

Saparidis, Vasiliki

Datum: **21/08/2012**